Manil Suri

VİŞNU'NUN ÖLÜMÜ

ROMAN

CAN

Türkçesi
PÜREN ÖZGÖREN

Manil Suri

VİŞNU'NUN ÖLÜMÜ

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Yayın Yönetmeni : İlknur Özdemir
Yayına Hazırlayan : Pınar Savaş
Dizgi : Serap Kılıç
Düzelti : Fulya Tükel
Montaj : Mine Sarıkaya
Kapak Düzeni : Semih Özcan

İç Baskı : Özal Basımevi
Kapak Baskı : Çetin Ofset
Cilt : Ze Ciltevi

1. basım : 2002

ISBN 975-07-0218-2
© 2001, Manil Suri, Marsh Agency / Akcalı Telif Hakları Ajansı /
Can Yayınları Ltd. Şti. (2001)

Manil Suri

VİŞNU'NUN ÖLÜMÜ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
PÜREN ÖZGÖREN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
web sayfamız: http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Manil Suri, 1959 yılında Hindistan'ın Bombay kentinde dünyaya geldi. Önce Bombay Üniversitesi'nde, sonra da Amerika'daki Carnegie Mellon Üniversitesi'nde matematik öğrenimi gördü; halen Amerika'da Maryland Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmaktadır. Öykü yazmaya 1985 yılında başladıysa da yayınlanan ilk öyküsünün tarihi 1995'tir. Aynı yıl *Vişnu'nun Ölümü*'nü yazmaya başladı, önce öykü olarak başladığı çalışması dalıa sonra, edebiyat konusunda kendisine rehberlik eden yazar Michael Cunningham'ın da desteğiyle romana dönüştü. Yayınlandığı ülkelerde büyük övgüler alan *Vişnu'nun Ölümü*, gelişen Hint edebiyatının önemli bir örneğidir.

Annem ve babam için

Güneş tanrılarının arasında gezinen Vişnu'yum ben,
ışıkların arasındaki parlak güneşim...
Varlığımın küçücük bir parçasıyla,
bütün dünyayı ayakta tutan benim.

Krişna'nın Arjun'a yaptığı konuşmadan
Bhagavad-Gita

BİRİNCİ BÖLÜM

Henüz ölmemişse, Vişnu'yu uyandırmak istemeyen Bayan Asrani, elinde çaydanlık, basamakları parmak uçlarında indi; Vişnu'nun yaşadığı sahanlığa üç basamak kala durdu. Vişnu taşın üzerinde sere serpe yatıyordu; bedeni merdivenin kıvrımına uymuştu. Bir elinin parmaklarına bir lastik ayakkabının bağcığı dolanmıştı; öteki eli açıktı, bedenini bir üst basamağa çekmek ister gibi uzanmıştı. Vişnu'nun gece salt kusmakla kalmayıp altına da ettiğini fark edince, Bayan Asrani'nin canı sıkıldı. Komşusu Bayan Pathak'ı uyarmış, Vişnu'yu bu kadar hastayken beslememesini söylemişti, ama dinleyen kim? Kocasının geçen Divali'de Vişnu'ya verdiği, hâki rengi pantolonun yıpranmış kumaşına yayılmış, geniş lekeye bakmamaya çalıştı. Ne pislik! Böyle bir pisliği temizlemek için *jamadarni*'yi çağırmak gerekecekti, buysa yine masraf demekti; kim üstlenecekti, peki? Sarındığı sariyi iyice geren, iri bedeniyle eğildi, güvenli üçüncü basamaktan Vişnu'ya baktı ve parayı ödeyenenin kendisi olmayacağına ant içti.

Ama öncelikle ele alınması gereken, çok daha ivedi bir sorun vardı: Her sabah yaptığı gibi Vişnu'ya getirdiği bir fincan çay ne olacaktı? Vişnu'nun şu anda çay içecek durumda olmadığı açıkça belliydi. Dün, Bayan Asrani'nin plastik fincanına doldurduğu çayı doğru dürüst ka-

rıştırmamıştı bile; Bayan Asrani çaya karşılık her sabah aldığı *selam*'ı alamayınca, bayağı içerlemişti. Oysa, ölmekte olan bir adama çay sunmak kadar büyük bir merhamet gösterisi olabilir miydi? Bu gündelik görevi kendisi üstlenmişti, şimdi buna son vermesi aptalca olurdu, üstelik Vişnu'nun birkaç bardaktan fazlasını içemeyeceği gün gibi ortadayken. Ayrıca, bu gündelik töreni aksatırsa, başına ne tür aksiliklerin geleceğini kim bilebilirdi?

Kokudan sakınmak için sarisinin ucunu burnuna sıkıca bastırdı, basamakları yavaşça indi, sahanlığa ayak bastı. Bu iş için yanında getirdiği kesekâğıdını kullanarak Vişnu'nun yanı başında duran, eşyalarının oluşturduğu küçük yığını karıştırdı, çay fincanını buldu; adamın hastalığı her neyse, mikrop kapmamak için, fincanı kâğıdın yardımıyla tutmaya özen gösterdi. Fincanı ilk basamağa koydu, içine çaydanlıktan çay doldurdu. Güzelim çayın ziyan olacağını düşünmek, canını sıkıyordu; fincanı yarıya kadar doldurdu, durakladı (ama yalnızca bir saniye), sonra görevini tamamladı ve fincanı doldurdu. Basamakları çıktı, döndü, durumu inceledi. Dumanı tüten fincan, bıraktığı yerde duruyordu, ama Vişnu sahanlıkta fincana doğru uzanmış, gerilmişti sanki; çölde onu kurtaracak olan suya doğru umutsuzca hamle eden bir adam gibi. Bayan Asrani bu görüntüyü düzeltmek için fincanın yerini değiştirmeyi düşündü, ama az önce kullandığı kâğıt parçası şimdi yerdeydi, dolayısıyla fincana kâğıdın hangi yüzünün değdiği artık belli değildi. Yapabileceği bir şey kalmamıştı, arkasını döndü, kalan basamakları tırmandı. Dairesinin kapısına gelince, birden dank etti: Vişnu'nun sağ olup olmadığını hâlâ bilmiyordu. Öte yandan, bunun pek bir önemi yoktu, o şöyle ya da böyle görevini yerine getirmişti. Bayan Asrani kendinden hoşnut bir halde dairesine girdi, kapıyı arkasından çekti.

* * *

Çayın dumanı usul usul tütüyor. Kaynamış sütün yoğun kokusu, kakule ve karanfilin parfümüne karışıyor. Duman kıvrılıyor, dönüyor, yükselip alçalıyor, ardında uçucu bir alfabenin harflerini bırakıyor.

Ani bir esinti, dumanı kıpırtısız adama doğru sürüklüyor. Şimdi neredeyse görünmez oldu; yüzüne ulaşıyor, burnunun altında şakalaşırcasına salınıyor. Taşıdığı koku, Vişnu'nun anılarını canlandırıyor: teneke kutuyla kartondan yapılma kulübede, eski, demir demlikte çay demleyen annesi. Çay yapraklarını sıvazlar, sıkar, defalarca kullanırdı; onları ancak posası iyice çıktıktan sonra atardı. Sonra, Padmini'nin anısı; kakuleden de, karanfilden de yoksun olan ama şimdi, Padmini'nin bileğindeki inci bilezikler gibi, ipe yan yana dizilmiş papatyaların kokusunu taşıyan buhar. Seviştikten sonra, kızı bekleyen başka bir müşteri yoksa, yatağın üzerine oturur, genelevde çalışan çocuklardan birinin getirdiği, madeni maşrapalardaki çayı sessizce yudumlarlardı. Duman sonunda sütle, yoğun bir kokuyla dolduğu zaman, sıra Kavita'nın anısında: Vişnu'nun bardağını doldurmak için eğilince, gülümseyen yüzünü çevreleyen, yanaklarına değen, uzun, siyah örgüleri. Geçen yıl Bayan Asrani hastalanmış, günlük çay ikramını bir ay kadar kızı Kavita üstlenmişti. Vişnu her sabah kırık bir tarakla, düğüm düğüm olmuş saçlarını taramış, bütün dişlerini gösteren bir gülümsemeyle *"Selam, memsahib!"* demek ve sağlam gözünü kırpmak için kızı beklemişti.

Bütün bu anılar ve buhar el ele vermiş, adamı uyandırmaya çalışıyor. Festival başlayınca, posası çıkmış yaprakları kaldırıp atan, hatta çayı tatlandırmak için birkaç kaşık şeker bile ekleyen annesi. Dudaklarını maşrapanın kenarına bastıran, sonra, doğal olmayan bir kırmızının sıvaştığı bardağı gülerek ona uzatan Padmini. Eğilirken, sıyrılmaması için *dupatta*'sını tutan, parmakları yanmasın diye çaydanlığı bir elinden ötekine geçiren Kavita.

Vişnu soluğunu salıverince, burun deliklerinden çı-

kan hava buharı karıştırıyor, tel tel ayırıyor. Teller bir an donuk donuk titreşiyor, sonra gözden yitiyor.

* * *

Bayan Asrani yaklaşık on bir yıldır, her sabah Vişnu'ya çay götürüyordu. Ondan önce, aynı şeyi Uzun Ganga için, kimsenin anımsayamadığı kadar uzun zamandan beri, zemin katla birinci kat arasındaki sahanlıkta yatıp kalkan, yaşlı kadın için de yapardı. Uzun Ganga bir gün Bayan Pathak ile Bayan Asrani'ye işi bıraktığını açıklamıştı; bundan böyle sabahları süt şişelerini dağıtmayacak, öğleden sonraları da bulaşıklarını yıkamayacaktı. Son kızını da evlendirecek parayı sonunda biriktirmişti; artık köye gidecek, ömrünün kalanını en büyük oğlunun yanında geçirecekti. Bir hafta içinde, onun görevlerini Vişnu'nun üstleneceğini, tıpkı kendisi gibi sahanlıkta yaşayacağını ekledi; dolayısıyla, bundan sonra Vişnu'ya para ödeyecek, isterlerse çay ve artan *çapati*'lerden vereceklerdi.

Habere hem Bayan Pathak'ın hem de Bayan Asrani'nin canı fena halde sıkılmıştı. Sorun, Vişnu'nun her öğleden sonra, sokaktan birkaç basamakla çıkılan zemin katın küçük sahanlığına yayılıp kalan, sarhoşun teki olmasıydı. Yerine daha güvenilir birini bulması, süt şişelerini ve bulaşıklarını daha iyi ellere teslim etmesi için Uzun Ganga'ya yalvardılar. "Bak, bunca yıldır yanımızdasın," diye anımsattı Bayan Pathak, sitem dolu bir sesle. "Bize bu kadarını borçlusun."

Son cümle Uzun Ganga'nın tepesini attırdı. "Bana baksanıza siz, burada kalmamı sizin cömertliğinize mi borçluyum yani? Ben buraya sizden çok önce geldim, Pathak *memsahib*. Bu binada bugüne kadar oturan her aile, yemeğini benim yıkadığım tabaklardan yedi. Sizler gibi zengin olmayabilirim, ama bu binada oturmayı herkesten çok ben hak ediyorum!" Uzun Ganga'nın gözlerindeki ateşli yaşlar, Bayan Pathak ile Bayan Asrani'yi

susturdu. Uzun Ganga kambur sırtını düzeltti, yaşlı bedenini öyle bir dikleştirdi ki, saçlarını örten sari resmen tavana değdi. "Ayrıca, Vişnu'ya söz verdim bile," dedi, yukarıdan onlara dik dik bakarak, "yerimi o alacak. Çocuklarınızı büyüten sütü getirmiş biri olarak, onurumu çiğnemeyeceğinizi umarım." Bayan Pathak ile Bayan Asrani'ye başlarını sallamaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı. Daha sonra, Vişnu'nun yeni sahanlığa güzelce yerleşmesinden epeyce sonra, alt kattaki sigara-walla'dan, Uzun Ganga'nın kapıcılık bedeli olarak Vişnu'dan tam iki bin rupi aldığını öğrendiler.

Vişnu'nun *ganga*'lık için biçilmiş kaftan olmadığı, bir haftada anlaşıldı. Süt şişeleri, daha doğrusu, içindeki kesilmiş sütün baskısından yamru yumru olmuş, mavi, karton kutular ta öğleden sonra getiriliyordu – getirilirse, elbet. Bulaşıklar ayrı bir felaketti; çatlak kâseler, uçları kopmuş fincanlar, yağla kaplı tabaklar mutfak dolaplarına gelişigüzel tıkıştırılıyordu. Bir keresinde, dolaptaki iki tabağın arasında ezilmiş, beyaz iç organları fışkırmış, dev boyutlu, yemyeşil bir karafatmayla karşılaşan Bayan Asrani canhıraş bir çığlık atmıştı: Bir gece önce bamya yemişler, Vişnu bamyalardan birini, olduğu gibi tabakta bırakmıştı. Vişnu hemen hemen her gün, akşam içkisi için bardaklardan birini 'ödünç alıyor', onu geri almak için sahanlığa inmek de, ya Bayan Pathak'a ya da Bayan Asrani'ye düşüyordu. ("Cam alkolü etkiliyor, *sahib*, daha bir tatlandırıyor.")

Fazlaca umutlu olmasalar da, Vişnu'yu sahanlıktan kışkışlamayı denediler. Ama giriş katındaki bütün dükkâncılar, *paan*-walla'dan sigara-walla'ya, elektrikçiden terziye, hepsi Vişnu ile *ganga*'nın yaptığı anlaşmadan haberliydi. Sonuçta sahanlık kimsenin malı *olmadığına* göre, ona ilişkin bütün kullanım haklarının şu anda Vişnu'da olduğu açıktı; bu düzeni altüst etmek çok gereksizdi. Üç-beş parça eşyasını orada tutmak, orada yiyip içip uyumak, hatta canı isterse çatlamış duvarlarına *paan* suyu tükürmek (ki, yapmadığı şey değildi), artık Viş-

nu'nun hakkıydı. Binada oturanların geceleri, karanlıkta ilerlerken, onun battaniyesinin incelmiş kenarına basmamaya özen göstermeleri gerekiyordu; tıpkı daha üst katlardaki sahanlıklarda kalanlara yaptıkları gibi; yine de, durum Bayan Asrani'nin öyle sinirine dokunuyordu ki, yerde yatan adamı birkaç kez ayağının ucuyla dürtüklemekten kendini alamamıştı.

Vişnu'nun ilişiğini bir süre için de olsa kestiler, elbette – hem görevleriyle hem de çay ve *çapati* ile. İşe onun yerine Kısa Ganga'yı aldılar (boyu kısa olduğu için değil, selefinden ayırmak için böyle diyorlardı). Kısa Ganga ne uyuyacak yer istiyordu, ne de bayat *çapati*; bu ayrıcalıkların yerine, daha yüksek bir maaş istiyor, buysa Bayan Pathak ile Bayan Asrani'nin canını epeyce yakıyordu.

Sonunda Vişnu'ya itibarını iade eden, Bayan Pathak oldu. Bayat *çapati*'lerinin (*paan*-walla onları dükkânının önünde dilenen kadına vermeye başlamıştı) ona hiçbir şey kazandırmadığını fark edince –iç huzurunun dışında, elbette– bir gün konuyu Bay Pathak'a açtı. "Onu açlıktan öldürmek olanaksız, biliyorsun, ağzına içkiden başka bir şey koymuyor ki; yiyecek umurunda bile değil. En iyisi git, karnını yeniden doyurabileceğimizi, hatta arada bir para da verebileceğimizi söyle, karşılığında bize yardım etsin... vesika kuyruğunda bekler, buğdayı değirmene götürür, filan. Burada kalmak istiyorsa, bize az çok yardımı dokunmalı." İki kadının Vişnu'yu açlıktan öldürmeye çalıştığından, en azından *çapati* vermeyi kestiğinden habersiz olan Bay Pathak, aynı gün öğleden sonra gidip adamla konuştu. Vişnu önce Pathaklar, sonra Asraniler, sonra ikinci kattaki Müslüman Celal ailesi, sonra da üçüncü kattaki geniş dairede, yani binanın en üst katında, tek başına yaşayan, dul Vinod Taneja için getir götür işleri yapmaya başladı. Bir ay içinde, sigarawalla'dan borç aldığı iki bin rupinin ilk taksitini ödemeyi başardı.

Böylece Vişnu açlıktan, daha da önemlisi, ayık gez-

menin neden olduğu titremelerden kurtulmuş oldu.

* * *

Işık, sahanlık penceresinden içeri süzülüyor. Vişnu'nun yüzünde oynaşıyor. Kapalı gözkapaklarını delip geçiyor, kırmızı kırmızı fısıldıyor.

Kırmızı her yerde; zemini kaplıyor, esintiyi renklendiriyor. Bu, Holi kırmızısı olmalı. Vişnu dokuz yaşında, bir ağacın arkasına saklanmış, her iki avucu da kırmızı tozla dolu. Haftalardır bu festivali bekliyor. Bütün sabah Holi oynadı – saçları mor, giysileri mavi, yüzünde parlak kırmızı, sarı çizgiler. Dudaklarındaki tozun tadını alabiliyor; kumlu, çamura benziyor ama daha madensi.

Babası arkadaşlarıyla birlikte ağacın öteki yanında oturuyor. Sabahtan beri *bhang* içiyorlar; toprak testideki sütümsü sıvı bitmek üzere. Kafayı çoktan buldular; kimisi ağlıyor, kimisi gülüyor. Babası toprak kadehini başına dikiyor, lıkır lıkır içiyor, sonra bardağı ayaklarının dibine fırlatıp kırıyor.

Vişnu tozu babası için saklıyordu. Ağacın arkasından fırlıyor, yere çömelmiş adamların yanına koşuyor. Bir yumruğunu açıyor, tozu onlara fırlatıyor, sonra babasının yanına gidiyor, öteki yumruğundaki tozu onun yüzüne serpiyor. Kaçmaya çalışıyor, ama biri ayağını yakalıyor. Düşüyor, toprağa çarpan dudağı yarılıyor. Ayağının çekildiğini hissediyor. Adamlar şimdi onun üstünde; gülerek, ağlayarak, onu yere bastırıyorlar. Babasının yüzünü görüyor, yuvarlak ve şiş; elinde toprak bir kadeh. "Açın ağzını!" diyor babası; biri Vişnu'nun çenelerini ayırıyor. Parmaklar yarılmış dudağına bastırıyor, fışkıran kan ağzına doluyor. Babası kadehi eğiyor, bir *bhang* deresi Vişnu'nun boğazına akıyor. Öğürüyor, yutmaya çalışıyor; sıvı değdiği yeri yakarak midesine iniyor. Eller ağzını daha da ayırıyor, çene kemikleri kırılacak sanki. İçki dudaklarından fışkırıyor, burnuna kaçıyor, yüzündeki boyayı yıkıyor. Sonunda dere duruyor; ba-

basının yukarıdan ona baktığını görüyor. Babası gülerek elindeki kadehi bırakıyor – kadeh hızla alçalıyor, Vişnu'nun alnında patlıyor.

* * *

Bayan Pathak ön kapıyı açınca, fark ettiği ilk şey, koku oldu. "Yine helaları tıkanmış olmalı," diye seslendi, salonda oturan kocasına. "Mutfaktan su aşırmaya çalıştıklarına bahse girerim; bak da gör!"

Pathaklar ile Asraniler arasında çok uzun zamandır süregelen bir mutfak savaşı vardı; iki aile ilk kattaki mutfağı ortak kullanıyordu. Kavga genellikle iki kadın arasında sürüyordu, ama bazen işler öyle kızışıyordu ki, nikâhlı yedeklerin de cepheye sürülmesi gerekebiliyordu. Görünüşe bakılırsa sorunun ana kaynağı, mutfaktaki paslı, yeşil depoydu; buradaki suyun salt yemek ve çay için kullanılması gerekirken, çatıda duran ve her iki daireye de su sağlayan sarnıç kurudukça, her iki taraf da bu depoyu yağmalıyordu. Buna ek olarak, tezgâhın ve dolapların paylaşımıyla ilgili, ardı hiç kesilmeyen, hafif çarpışmalar da vardı; yıllar boyunca ortaya sayısız öneri atılmış, binlerce çözüm üretilmiş olmasına karşın, eşlerden en az biri (bazen de ikisi) aldatıldığı, hakkının yendiği kuşkusuyla için için kudururdu. Tıklım tıkış mutfaktaki dört gazocağından yayılan dumanın, ısının daha da körüklediği bu bastırılmış öfke sık sık kaynama noktasına ulaşır ve kavga patlardı – ocakların kurcalanıp bozulduğu, dolayısıyla yemeklerin yakıldığı suçlamalarına karşılık, kap kacağın yürütüldüğü, baharatların aşırıldığı, yemeklere 'nazar değdirildiği', hatta bazen zehir katıldığı suçlamaları eşliğinde.

"Yine su çalacak, göreceksin!" diye yineledi Bayan Pathak; altın bileziklerini koluna geçirip dudaklarını yalarken. İnce bedeni seğirdi. Mutfak son günlerde adamakıllı ısınmıştı, üstelik son kavganın üstünden neredeyse üç hafta geçmişti.

"İstiyorsa, bırak alsın," diye mırıldandı Bay Pathak, umutsuzca. Neyin yaklaştığını anlamıştı; bu seferki büyük olacaktı. Kendisiyle Bay Asrani'nin de cepheye sürülmesi olasıydı.

Bayan Pathak kapıda dikildi, burnunu kırıştırdı. "Sanki alt kattan geliyor gibi..." Sesinde hayal kırıklığı vardı. "Yoksa...."

Bay Pathak onun terliklerini giydiğini, basamakları indiğini duydu. Birkaç saniye hiç ses gelmedi, sonra Bayan Pathak'ın içini çektiği ve basamakları koşarak çıktığı duyuldu. Başını gazeteden kaldırıp bakınca, karısının kıpkırmızı bir yüzle içeri daldığını gördü. "Dinliyor musun?" diye haykırdı kadın. "Vişnu'ymuş! Tuvaletini yapmış, hem de merdivenimize!" Bayan Pathak'ın gözleri alev alev yanıyordu. "Sana, buraya dönmesine izin verme, demiştim, değil mi!"

Vişnu birkaç ay önce hastalanınca Bay Pathak'a gelmiş, Nagpur'a dönmek için para istemişti. "Erkek kardeşim bana bakacağını söyledi, *sahib*, bana bir tek tren bileti gerekiyor, gerisini kardeşim halledecek – beni hastaneye yatıracak. Bedavaya." Bay Pathak parayı verip Vişnu'yu gönderdikten sonra, Bay Asrani'nin de Vişnu'ya 'tren bileti' için para verdiğini öğrenmişti. Vişnu'dan birkaç hafta ses çıkmadı; hem *paan*-walla hem de sigara-walla'nın gözü boş sahanlıktaydı. Sonra, bir gün Vişnu, Bay Pathak'ın kapısını çaldı. *"Selam, sahib!"* dedi, bütün dişlerini gösteren bir gülümsemeyle. "Hastaneye yatmama gerek yokmuş; öyle dediler."

Bu dönüş hem Bayan Pathak'ı hem de Bayan Asrani'yi yıktı. Kısa Ganga ile pazarlığı yeni bitirmişlerdi; kadın daha düşük bir maaşa razı olduğu an, birinci kattaki sahanlığa yerleşecekti. (Buna karşılık Kısa Ganga, olası başvuruların önünü kesmek için *paan*-walla ile sigara-walla'ya gereken ödemeyi yapmış, sahanlığı En Alt Basamakta Uyuyan Adam'a oldukça iyi bir fiyata kiralamıştı.) Bayan Pathak da Bayan Asrani de Vişnu ile açıkça konuşmaya, ona geri dönemeyeceğini söylemeye

yanaşmıyor, bu işi kocalarına yıkmaya çalışıyordu. Ama çabalar boşa gitti: Vişnu'nun eski yerine yerleştiğini görünce, üzüntüden kahroldular.

Ama Vişnu bir-iki gün sonra hastalandı, hem de çok. "Bu sabah çok kötü öksürüyordu," dedi Bayan Asrani bir gün kocasına.

"Verem," diye fısıldadı Bayan Pathak'a, aynı gün, öğleden sonra. "Çayını götürmüştüm, kan tükürdüğünü gördüm."

"Hepimize bulaştıracak!" diye haykırdı Bayan Pathak o akşam kocasına. "Yemek götürdüğümde, sarimin her tarafı kan oldu!"

Ama Bay Pathak'ın karısının isterik ısrarları üzerine çağırdığı doktor, vereme ilişkin hiçbir belirti bulamadığını söyledi; sorunun ne olduğunu anlamak için bazı tahliller yapılmalıydı, buysa para demekti; Bayan Pathak derhal bunun söz konusu bile olamayacağını bildirdi, doktorun tam ücret alması yeterince kötü değil miydi; bu doktorlarda hiç kalp yok muydu; en azından sahanlıkta yaşayan birine acıyamazlar mıydı?

Şimdi de Vişnu kalkmış, basamaklara pislemişti; üstelik tam da Bayan Pathak'ın evinde konken partisi düzenlediği gün. Evet, Bay Pathak ne yapacaktı bakalım; onu uyarmıştı, değil mi?

Bay Pathak bir an gazetesine dönmeyi düşündü, ama bunun karısını daha da kızdıracağının farkındaydı. Karısının öfkesini daha iyi görebilmek için, gözlüğünü taktı. Ve şansını denedi: "Cankurtaran çağıracağım...."

İşte bu, Bayan Pathak'ı çileden çıkardı. "Cankurtaran mı? Cankurtaran, ha! Rajan'ı yatılı okula gönderecek paramız yok, ama sen bir cankurtaran çağıracaksın! *Vişnu* için!" Bay Pathak karısını ne kadar kızdırdığını merak etti: Sıra, zaman zaman yinelenen o bildik törene, altın bileziklerini kolundan sıyırıp, "Çeyizimi de sat bari!" diye haykırmaya mı gelmişti? Neyse ki (işlediği suç yeterince büyük değilmiş ki), Bayan Pathak'ın gazabı bir anda yön değiştirdi. "Biz zaten doktorun parasını verdik;

cankurtaranın parasını ödemek de onlara düşer. Onlara!" Son sözcüğü, kendi daireleriyle Asranilerin dairesini ayıran duvara doğru haykırmıştı.

"Git, konuş onlarla," diye emretti kocasına. "Sorumluluğun artık onlarda olduğunu söyle."

Bay Pathak gazetesini bezgin bezgin katladı. Yaz hafta sonları en kötüsüydü. Üstelik musonlara daha iki ay vardı.

* * *

Bu, farklı bir kırmızı. Vişnu bu rengi çok iyi tanıyor. Padmini'nin odasındaki kırmızı bu: Tavan, duvarlar, her şey ıslak kırmızı. Kızlar alt katta dans ediyor, aşağıdan bir film şarkısı geliyor. Padmini sırtını ayaklı aynaya dönmüş dans ediyor, kolları başının üstünde sallanıyor. Parmakları bileğindeki papatyaları okşuyor, çiçekleri birleştiren ipi çözüyor. Başını kaldırıyor, yüzüne dökülen çiçeklere bakıyor. Eli müziğe uyarak kolunda geziniyor, parmakları göğsüne doğru ilerliyor. Kopçalardan birini açıyor, elbisesinin önü aralanıyor. Yuvarlak, dolgun et kumaşın arasından dışarıya bakıyor; aradaki deri beyaz pudrayla kaplı. Vişnu, aşağıdaki dansçıların ayak bileklerindeki halhalların müziğe eşlik eden şıngırtısını duyuyor.

Kız hızla arkasını dönüyor, elbise yere düşüyor. İki eliyle aynanın iki kenarına yapışıyor, bedenini aynaya bastırıyor. Vişnu'ya dönük sırtı, kalçaları iki yana sallanıyor; Vişnu onun göğüslerini hâlâ göremedi.

Padmini bedenini aynadan yavaş yavaş koparıyor. Kabarık göğüsleri bir havuzdan yükselen bir çift ay gibi. Saçları özgürce salınıyor, bedeni geriye bükülüyor, göğüs uçları ortaya çıkıyor – dimdik havaya dikiliyor, bedenindeki ikiz tümseği taçlandırıyorlar. Vişnu büyülenmiş gibi onlara bakıyor: bembeyaz etin üzerinde iki kan damlası; kız meme uçlarını parlak, yanardöner kırmızıya boyamış.

"Okşasana," diyor Padmini; Vişnu'nun parmakları onun göğüs uçlarına kapanıyor. Ovuşturuyor; kırmızı boya parmaklarına bulaşıyor.

"Tadına bak," diyor, hâlâ geriye doğru bükülmüş duran kız. Vişnu eğiliyor. Dili kızın beyaz göğsünde bir patika açıyor; ağzına talk pudrasının tebeşirsi tadı geliyor. Dil göğüs ucuna ulaşıyor. Kırmızı leke, dilinde yapışkan bir tat bırakıyor; tatlı, renklendirilmiş şurup bu. Vişnu onu hafifçe ısırırken, kız gülüyor.

"Yatağa," diyor. Vişnu onu kucaklıyor, yatağa taşıyor.

"Daha aşağıya," diye fısıldıyor kız, eteğinin kuşağını çözerken.

Vişnu kumaşı tutup çekiyor. Kızın baldırları pudralı, Vişnu bacakların arasında cırtlak kırmızı bir üçgen görüyor. "Sürtük!" diye fısıldıyor.

"Hadi, yap!" diyor kız.

"Sürtük!" diye yineliyor, doğrulmaya yelteniyor ama kız onun başını tutuyor, kırmızıya doğru bastırıyor.

* * *

Kapının zili çaldığında, Bayan Asrani tuvalet aynasının karşısına, yere bağdaş kurmuş, saçını Tru-Tone ile boyamaktaydı. "Kapıya bakar mısın?" diye seslendi kocasına. "Et-walla ise, bir kilo al. Ama gözünü aç, geçen seferki gibi sırf kemik doldurmasın."

Bayan Asrani'nin çevresi, altı, *Times of India*'nın sayfalarıyla kaplıydı. Altı yıl önce, saçlarını boyamaya ilk başladığı zaman, Bay Asrani ile çocuklar, sınırları gazeteyle belirlenmiş olan bu bölgeye ayak basmanın ne korkunç sonuçlar doğurabilecek bir tehlike olduğunu çabucak öğrenmişlerdi. Bayan Asrani'nin öfkesi yaşıyla birlikte nasıl arttıysa, kendisi için belirlediği yörenin hudutları da o kadar genişledi. Son zamanlarda, gazetenin bütün cumartesi baskısını kullanıyordu.

Bugün boyanın huysuzluğu üzerindeydi, yeterince kaygan değildi – iki karışımı doğru oranda karıştırma-

mış mıydı, yoksa? Tüle sarılı, eski diş fırçasını ayağının dibinde duran, içi siyah sıvıyla dolu tasa batırdı, sonra saçlarında gezdirdi. Omuzlarına doladığı, rengi solmuş havluya birkaç siyah damla damladı. Saçlarının hızla kırlaştığını anlaması hiç zor değildi: Bir zamanlar, bir şişe Tru-Tone bir yıl giderken, şimdi Bay Asrani'yi iki ayda bir, yeni bir şişe alması için eczaneye yollaması gerekiyordu.

Bayan Asrani içini çekti. Sonunda bu işten bütünüyle vazgeçinceye kadar, daha kaç şişe Tru-Tone tüketecekti bakalım? Bu işlemden nefret ediyordu: boyanın kimyasal kokusu, parmaklarına bulaşan lekeler, saç derisine iyice işlemesi için uzun uzun beklemeler. Daha sonra, ne kadar sert ovuşturursa ovuştursun, alnındaki lekeler günlerce çıkmıyor, saç çizgisini kalınlaştıran, çirkin iz, yüzünü daha süslü bir çerçeve oluşturmak için özellikle boyamış gibi gösteriyordu. Saçını neden hâlâ boyadığını bilmiyordu – kimi kandırmaya, daha doğrusu kimi etkilemeye çalışıyordu ki? Manohar'ı olmadığı kesindi; onun umursadığı tek şey, tanrıları ve içkileriydi. Karısının dış görünüşüne ilişkin herhangi bir yorum yapalı... ne kadar olmuştu? Peki ya, yaseminlerden yapılma kolyeyi en son ne zaman getirmişti? O ilk yıllarda, her akşam karısına ipe dizilmiş çiçekler getirir, kolyeyi onun saçlarına kendi eliyle bağlardı. Krem rengi, tazecik koncalar Bayan Asrani'nin o sıralarda kömür karası olan örgülerinin üzerinde ışıldar, Manohar kokusu iyice çıksın, karısının saçlarına yayılsın diye taçyapraklarını hafif hafif ezerdi.

Ama bu, saçlarının rengi solmadan, dış çizgileri kalınlaşmadan ve bedeni her oturup kalkışta, sağa sola dalgalanmadan önceydi. Bunlar başına neden gelmişti? Oysa Manohar, onu ilk görmeye geldiği gün nasılsa, yine öyleydi – saçlarının büyük bir bölümü dökülmüştü, tamam, ama kelliği o bebeksi görüntüsünü biraz daha vurgulamıştı, hepsi bu. Peki ya, onunla aynı yıllarda, yine onun gibi iki çocuk doğuran, kapı komşusu Bayan Pat-

hak; incecik bedenini, saçlarının kusursuz karalığını korumayı nasıl başarmıştı? Haksızlıktı bu.

Öfkenin içinde yeniden kabarmaya başladığını hissetti; bir perde iniyor, kıvrımlarıyla bütün içini dolduruyordu sanki. Bu tepkinin hemen hemen her ay yinelenmesinin nedeni, boyadaki kimyasal madde olabilir miydi? Bu işi artık gerçekten bırakmalıydı. Geçen yıl bunu denemiş, Tru-Tone'u tam iki ay boyunca kullanmamıştı. Kafasını bir kurtçuk istilasını andıran, beyaz, kargacık burgacık çizgiler basmış, ama o yine de şişeye uzanmamıştı. Kurtçuklar geniş lekelere dönüşmüş, Bayan Asrani onları gizlemek için saçını sıkı sıkı toplayıp topuz yapmıştı. Ama Bayan Pathak mutfağa her girişinde ona sataşmış, topuzunu alayla çözmüştü; buysa Bayan Asrani'yi pes ettirmişti. Bir keresinde, en azından kimyasal madde içermediği için kına kullanmayı denemiş ama saçları parlak turuncu bir renk alınca, cumartesi günleri Bayan Celal'i ziyarete gelen yaşlı, Müslüman kadınlara benzemişti.

Kapıdan gelen sesler, onu dalgınlığından sıyırdı: "...Böyle kötü durumda görünce, biz de...." Konuşan, Bay Pathak'tı, et-walla değil. Neden söz ediyordu, peki? Bayan Asrani elindeki diş fırçasını bıraktı, her sözcüğü duyabilmek için soluğunu tuttu.

"...gerçekten, Vişnu için bir an önce..." Elbette. Vişnu. Ayak sesleri. Keşke suçun Bayan Pathak'ta olduğunu kocasına söyleseydi – bu kadar hasta birine bu kadar bayat *çapati* verildiği nerede duyulmuştu? Bu kadının *çapati*'leri sağlam birini bile hasta edebilirdi! İçinden kocasına haykırmak geldi: *Temizlik parasını iste!* Şu hale bak! Saçımın yarısı boyalı.

"...doktorun parasını biz ödedik, dolayısıyla cankurtaranı sizin ödemeniz daha doğru olur." Amma da akıl almaz bir öneri. Bayan Asrani bu saçmalığı kibarca ama kesinlikle düzeltecekti, elbette. Kocasını bunları söylemeye gönderdiğine bakılırsa, bu kadın çıldırmış olmalıydı. Zavallı Bay Pathak – Bayan Asrani bir an adamca-

ğıza acıdı.

"Elbette." Kocasının ne dediğini duyunca, Bayan Asrani afalladı. Yo, durum gerçekten berbattı, bir an önce el koyması gerekiyordu. Konuşmaya çalıştı ama öfke, sözcükleri boğazına tıkadı. Sonunda, "Hayır!" diye haykırabildi, koridoru yalpalayarak geçip Bay Asrani'ye doğru atılırken.

"Hayır!" diye karısına katıldı Bay Asrani, çığlık ona ulaşır ulaşmaz.

"Söyle onlara, Vişnu'nun kusmasının tek nedeni, onların verdiği *çapatiler*."

"*Çapatiler*," diye açıkladı Bay Asrani. "Biliyorsunuz, onları yediği için midesi bulandı. Belki de ona *çapati* vermemeliydiniz."

"Bu kadar hasta birine..." diye başladı Bay Pathak. Bayan Asrani atıldı, onun sözünü kesti: "Evet, bu kadar hasta biri, köpeklere atılacak yiyeceklerle beslenmemeli." Hâlâ kocasına sesleniyordu: "Ona bu tür gıdaları vermekte ısrar edenler, faturasını da ödemeli." Bayan Asrani sesini yükseltmemeye çalışıyordu, ama şu andaki çaresizliğine duyduğu öfke işini zorlaştırıyordu.

"Aruna, bırak da Bay Pathak ile ben konuşayım," dedi Bay Asrani, pek umutlu olmasa da, kararlı bir sesle konuşmaya çalışarak.

"Hayır efendim, *jamadarni*'nin parasını ödemesi gerekenler de *onlar*."

"Yo, *her şeyi* bize ödetmeye çalışıyor olamazsınız. Biliyorsunuz, doktorun parasını biz ödedik."

"Peki, neye karşılık, ha? Sor bakalım, neye karşılık? Doktor ne söyledi, hasta olduğunu, öyle değil mi? Bu kadarını Bay Pathak'a ben de söyleyebilirdim."

"Aruna."

"Hayır, Pathak *sahib*'e söyle, sorumlu *onlar*. *Karısı*! Söyle ona, gidip *karısına* desin ki..." Cümlesini bitirmesine kalmadan, kapı çarpılarak kapandı.

Kocası odaya girdiğinde, Bayan Asrani saçına yine sakin sakin Tru-Tone uygulamaktaydı. "Bu kadar kaba

davranmak zorunda mıydın?" diye sordu Bay Asrani; öfke yüzüne çocuksu bir pembelik vermişti. "Yani, en azından..."

"Evet, en azından? *Bana* en azından deme, tamam mı? Asıl sen, en azından! Kadının sadeyağın ne kadarını yürüttüğünden haberin var mı? Her gün biraz daha, biraz daha eksiliyor, ama sesimi çıkaramıyorum. Çünkü bir türlü suçüstü yakalayamıyorum. Sen de kalkmış onun tarafını tutuyorsun." Bayan Asrani'nin sesi ağlamaya başlayacakmış gibi kırıldı.

"Aruna, Aruna. Onun tarafını tuttuğum yok. Aptalca konuşma."

"Ama bana, en azından, dedin." Bayan Asrani'nin sesi bir kez daha, her an hıçkırmaya başlayacakmış gibi dalgalandı.

"Ben yalnızca Vişnu'nun, zavallı adamcağızın ölmek üzere olduğunu söyledim. Kapımızın eşiğinde – *bir şeyler* yapmak zorundayız."

"İyi ya, *yapsınlar* işte," dedi, sesi kristalleşmiş şurup gibi, ansızın sertleşen Bayan Asrani. "Ayrıca, artık neye yarar ki? Zavallı *biçare*'nin işi çoktan bitti – bunu bir budala bile görebilir. Peki, sen neden böyle ansızın bir aziz kesiliverdin? Dün gece eve saat birde, üstelik sarhoş, trafik lambası kadar kırmızı bir yüzle gelen sen?" Bayan Asrani diş fırçasını boyaya olanca gücüyle sapladı. "Şimdi, izin ver de şunu bitireyim, tamam mı?"

Bay Asrani odadan öfkeyle çıktı, kapıyı arkasından var gücüyle çarpacakmış gibi çekti, ama son anda kendine geldi, yavaşça kapadı.

* * *

Bayan Pathak alnındaki teri silerken, bugün ne demeye Rus salatalı *samosa* yapmaya kalkıştığını bir kez daha merak etti. Bütün suç Bayan Jaiswal'deydi, elbette – son konken partisinde 'toko' dediği şu tuhaf Meksika zımbırtıları sunan Bayan Jaiswal'de. İçine salata yaprak-

larıyla körili karnabahar doldurulmuş, bildiğimiz, kızarmış *çapati*'den başka bir şey değildi; ama kadın öyle uyanıktı ki, içine bolca mango turşusuyla kırmızı biber eklemiş, kadınlar da (Bayan Pathak bile) sonuca bayılmıştı. "Rohit, tokoların şu anda Omaha'da çok tutulduğunu söylüyor," diye gıdaklamıştı, oğlunun daha geçenlerde Amerika'da, Nebraska Üniversitesi'ne kabul edildiğini kimselere unutturmamaya kararlı olan Bayan Jaiswal. Bayan Pathak'ın Bombay Üniversitesi'ne başlayan en büyük oğlu Veeru'nun daha ilk yılında sınıfta kaldığı düşünülürse, bu gerçekten yıkıcı bir darbe olmuştu.

Bayan Pathak bir tavaya çabucak birkaç kepçe sadeyağ aktardı, sonra buna, mutfağın Bayan Asrani'ye ait olan bölümündeki naylon bidondan aldığı iki kaşık yağı ekledi. Bu, Bayan Asrani'nin depodan her gün aşırdığı suyu karşılardı artık – ocağın üzerinde saatlerce kaynayan, sonu gelmez kazanlara bakılırsa, aile sabahtan akşama kadar yıkanmaktan başka bir şey yapmıyordu. Bayan Asrani bidondaki yağın seviyesini belirlemek için göz kalemiyle işaretler, çizgiler koyar, bu da her gün yinelenen bu hırsızlığın bağımlısı olup çıkan Bayan Pathak'ı daha da kışkırtırdı.

Yağın kızmasını beklerken, birden kocasının Asraniler hakkında hâlâ rapor vermediğini anımsadı. Belki de aşağı inmiş, bir fincan çay içmek için Irani Otel'e gitmişti. Çayını o eski, bakımsız yerde, üstelik para vererek içmek yerine, neden evde içmediğini bir türlü anlayamıyordu. Neyse, en azından Bay Asrani gibi haftada iki kez içki-walla'ya gidip sarhoş olmuyordu, dolayısıyla Bayan Pathak kocasının bu çay alışkanlığına ses çıkarmıyordu. Umarım cankurtaran sorunu halledilmiştir, diye düşündü; Vişnu öğleden sonra, konken arkadaşları gelmeden, oradan uzaklaştırılmalıydı. Bayan Jaiswal'in de tanık olacağı böyle bir sahnenin ne tür yorumlara yol açacağını Bayan Pathak çok iyi biliyordu.

Zavallı Vişnu. Adamın öleceğini düşündükçe, Bayan

Pathak kötü oluyordu. Onu merdivende görür görmez verdiği selamı özleyecekti: *"Selam, memsahib."* Nagpur'dan dönüşü bir felaketti, tamam, ama ondan önce, yıllarca her şey çok iyi gitmişti – üstelik Bayan Pathak'ın umduğundan da iyi. Vesika kuyruklarında beklemekten ya da buğdayı öğütücüye götürmekten kurtulmak, Bay Pathak'ın hoşuna gitmişti, elbette. Sonra, birinin, kendini üst kattaki dairesine kapatmış olan Bay Taneja ile düzenli olarak ilgilendiğini bilmek, hem kendisini hem de Bayan Asrani'yi rahatlatmıştı. Vişnu binanın duvarlarına *paan* suyu tükürmekten vazgeçti vazgeçeli, basamaklarla sahanlıklar bile daha temiz görünmeye başlamıştı. Yarın tapınağa gidip Vişnu için bir adak adamaya karar verdi... o zamana kadar ölüp giderse, elbette. Sahanlık konusunda bir karara varmaları gerekecekti; Kısa Ganga ile birkaç ay önce yaptıkları anlaşma yeniden ele alınabilirdi belki.

Yağ kızmıştı, Bayan Pathak bileğindeki bilezikleri yukarı sıyırdı, üçgen biçiminde, düzgünce katlanmış hamurları tavaya atmaya başladı. Kızgın yağdan yükselen cızırtı Bayan Pathak'ın hoşuna gidiyor, elindeki kepçeyle *samosaları* dürtüklerken bilezikleri tatlı tatlı şıngırdıyordu. Bugün her zamanki tarifi uygulamadığına memnundu; bu kez Dr. Writer marka mayonezin tamamını kullanmış, kavanozdaki fiyat etiketini görmezden gelmeye çalışmıştı. Buna değerdi; zarif, kusursuz, *yabancı samosalarla* tepeleme dolu tabağı salona getirdiği an, sırf Bayan Jaiswal'in yüzündeki anlamı görmek bile yeterdi. Arzu edenlerin kullanması için masaya bir şişe mayonez daha koysa mıydı? Mayonezi almak için aşağıya ineceğine göre, elini çabuk tutsa iyi ederdi – bırakın takacağı mücevherleri, giyeceği sariyi bile seçmemişti daha.

Bayan Pathak dönüp tavaya baktı ve soluğunu tuttu. *Samosa*'lardan birinin üzeri açılmıştı. Bezelyeler, havuçlar, patatesler ve o değerli mayonez dağılıyor, hızla yağa karışıyordu. Herhangi bir şey yapmasına kalmadan, öte-

ki bohçalar da neredeyse bir dans gösterisindeki kadar düzgün, özenli bir sırayla açılmaya başladı – ta ki tava fokurdayan sebzeler, şişmiş hamurlar ve hızla buharlaşan mayonezle doluncaya kadar.

Bayan Pathak bileğine yığılıp kalan, sesi soluğu kesilen bilezikleriyle, ocağın başında kalakaldı. Taş kesilmiş bir yüzle tavaya bakıyordu. Rus salatalı *samosalar* dağılmıştı, bugünkü konken partisini onurlandıramayacaklardı. Artık kuruyup gevrekleşmelerini beklemekten başka çare yoktu. Sonra, limon ve turşu ilavesiyle, belki bir şeye benzer, öğle yemeğinde garnitür olarak kullanılabilirdi. Yine de kimse yemezse, Vişnu ise hâlâ yiyebilecek durumda olursa, ona verebilirdi.

* * *

Kırmızının rengi şimdi daha koyu, daha katı. Kulübenin gölgeli kısımlarına doğru yayılıyor. Vişnu'nun alnındaki kesiği kaplıyor, şişmiş, kapanmış gözünün çevresini karartıyor. Kırmızıyı delip geçen bir horultu duyuyor: kulübenin bir köşesinde uyuyan babası.

Kız kardeşi kapıdan giriyor. Elinde, pazardan getirdiği buz parçası. Buzu annesine veriyor, o da *dupatta*'sına sarıyor.

"Acıtıyor, biliyorum," diyor annesi, buzu Vişnu'nun şiş gözüne bastırırken. "Ama dayanmalısın. Unutma, sen Vişnu'sun."[1] Gözkapağına değen buz soğuk, ama alttaki yangını söndüremiyor.

"Vişnu, on avatar'dan[2] biri," diyor annesi, buzu alnına bastırırken. "Rama ile Krişna senin bir parçan."

Rama ile Krişna, diye düşünüyor, sonra annesinden öğrendiği, yeniden doğarken aldığı, öteki sekiz biçimi anımsamaya çalışıyor: *Matsya*, balık, *Kurma*, kaplumbağa, *Varaha*, yabandomuzu... Babası birden gök gürültüsü

[1] Hintlilerin en büyük üç tanrısından ikincisi. (Çev.)

[2] Hindu mitolojisinde bir tanrının insan ya da hayvan biçiminde yeryüzüne inmesi; Buddha'nın aldığı biçimlerden her biri. (Çev.)

gibi bir horultu salıyor, Vişnu kaskatı kesiliyor.

"Korkusuz Vişnu, merhametli Vişnu," diye sürdürüyor annesi sözünü, "Ganj Irmağı benim küçük Vişnu'mun ayaklarından doğdu. Bir gün yaşamına Lakşmi'si girecek; kartal Garuda ortaya çıkacak ve onları Vaikuntha'ya uçuracak."

Vişnu, annesiyle ikisini taşıyan, bulutların arasında ilerleyen, dev boyutlu kartalı gözünde canlandırmaya çalışıyor. Özel cennetleri Vaikuntha çok uzakta değil; sipsivri altın kuleleri güneşte ışıldıyor.

"Sen Vişnu'sun," diyor annesi. "Evrenin gözcüsü, güneşin koruyucusu. Sensiz dünya ne olurdu?"

"Ben Vişnu'yum," diyor, "evrenin gözcüsü, güneşin koruyucusu. Ben olmasaydım yalnızca karanlık olurdu."

İKİNCİ BÖLÜM

Bay Pathak otel-walla'ya bir paket Gluco bisküvisinin parasını ödedi, bir fincan çayın beklediği masasına döndü. Masanın üzerinde bir de gazete vardı, ama Gujarati dilinde olduğu için, Bay Pathak okuyamazdı. *Times*'ı yanında getirmeyi düşünmüştü, ama eve girmeye ve karısına Asraniler konusundaki başarısızlığından söz etmeye henüz hazır değildi.

Paketin balmumu kâğıdını yırttı, bir bisküvi aldı, yarısına kadar çaya batırdı ve ıslanan kısmı ısırdı. Ilık bisküvi diline değer değmez eridi, çayla karışan o yoğun, nefis Gluco tadını salıverdi. İşte, Irani otellerinin en sevdiği yanı buydu: beyaz, mermer üstlü masalardan birine, siyah, bambu bir koltuğa oturmak, aynalı duvarlara Urdu dilinde yazılmış olan Kuran ayetlerine bakarak, komilerin yüksek sesle yinelediği siparişlere kulak vererek, çayı emmiş Gluco bisküvilerini ağzında teker teker eritmek. Bu otellerin birer ikişer kapanıyor olması, ne kadar da yazıktı. Daha geçen ay, caddenin az aşağısındaki otel kapanmış, yerine bir giysi dükkânı açılmıştı (caddedeki beşinci butik); şu anda oturduğu otelin de yakında bir video dükkânına satılacağı söyleniyordu. Bay Pathak tepede ağır ağır dönen pervanelerin arasındaki sararmış tavana baktı ve bu özel cennete daha kaç kez sığınabilece-

ğini merak etti.

Yoldan geçen iki katlı, kırmızı otobüsün homurtusu otelin açık kapılarından içeri doldu; Bay Pathak'ın burnuna tekerleklerin kaldırdığı sıcak tozun kokusu geldi. Her yanda öyle çok gürültü vardı ki; bu günlerde her şey müthiş bir hızla hareket ediyordu. Oysa Bay Pathak'ın istediği tek şey, huzurdu; bütün boş zamanını onu bulmak için harcıyordu sanki. Huzuru bulduğunu sandığı zaman da (örneğin, bu sabah olduğu gibi), kısa sürmesini sağlayacak bir şey mutlaka çıkıyordu.

Bay Asrani'nin bu kadar mantıksız biri olması, Bay Pathak'ın suçu değildi. Vişnu'nun hastalanması da öyle. Uşa'nın konken partisini tam da bugün düzenlemesi ise, kesinlikle onun suçu değildi. Hiçbiri onun suçu değildi, ama yine de her şey için kendisi suçlanıyordu. Bay Pathak'ın içine ani bir kendine acıma duygusu yayıldı; ağzındaki Gluco'nun tadı tebeşire dönüştü.

Karısının öfkeden daralan yüzünü, acımasız sözcüklerden oluşan bir ırmağın fışkırdığı dudaklarını, alayla kararmış gözlerini şimdiden görebiliyordu: *İşte, onu bir kez daha hayal kırıklığına uğratmıştı.* Güzelce azarlandıktan sonra koltuğuna gömülecek, gözlerini gazetesine dikecekti. Sözcükler gözünün önünde anlamsızca dalgalanırken, öcünü nasıl alacağını tasarlayacaktı – özenle kamufle edilmiş, küçücük başkaldırı örnekleri, minicik misilleme girişimleri; kısacası, içini azıcık da olsa soğutacak bir şeyler. Uşa'nın konken partisi düşünülürse, Bay Pathak bugün intikam almak için bolca fırsat bulacaktı. Gazetesini okumak için her zamanki gibi koltuğa değil, masanın başına, iskemleye oturacak, varlığının harıl harıl hazırlık yapmakta olan karısını deli ettiğini bile bile, kılını bile kıpırdatmayacaktı. Uşa onun çevresinde sayısı gittikçe artan, telaşlı daireler çizecek, çirkin bakışlar ve anlaşılmaz homurtularla onu kışkışlamaya çalışacak, ama Bay Pathak bütün bu hoşnutsuzluğun tadını doyasıya çıkartırken, her şeyden habersizmiş gibi davranmayı sürdürecekti. Kadın sonunda dayanamayıp çö-

zülecek ve hemen oradan kalkmasını söyleyecekti elbette, o ise alabildiğine duraksayarak, ağırdan alarak, yüzüne karısının nefret ettiğini çok iyi bildiği o 'sürekli-itilip-kakılan, acı çeken koca' ifadesini geçirecek, söyleneni yapacaktı. Sonra, konuklar gelip herkes masada toplanınca, ayaklarını sürüye sürüye salona girecek (tıraşsız, hatta belki de yırtık bir *kurta* ile); kadınlara kocalarını soracak ya da yalnızca dolanıp duracaktı – ta ki karısının en küçük bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde, tam anlamıyla yerin dibine geçtiğinden emin oluncaya kadar.

Ödeşme düşüncesi Bay Pathak'ı az çok neşelendirmiş ama biraz da ürkütmüştü. Öç almak ona her zaman pahalıya patlıyordu; tasarlamak yorucu, gerçekleştirmek yıpratıcıydı. Vişnu'yu alması için cankurtaran çağırmayı, böylece bu tartışmadan sıyrılmayı bin kez yeğlerdi. Belki de çağırır, parasını da öderdi – Uşa'nın haberi bile olmazdı.

Ya da belki çağırır, ama onlara kendi adı yerine *Bay Asrani*'nin adını verirdi. Bay Pathak, duvarda gözüne yeni ve gerçekten ilginç bir Urdu yazısı çarpmış gibi, gözlüğünü düzeltti. Amma da büyük bir sürpriz olurdu! Koca bir Gluco bisküvisini ağzına atarken, dudaklarının kenarı iblisçe kıvrıldı. Yo, daha da iyisi, *Bayan* Asrani'nin adını vermekti. İşte asıl gümbürtüyü o zaman görün! Öyle heyecanlanmıştı ki, iki bisküviyi birden ağzına tıktı, iştahla çiğnemeye koyuldu. Cankurtaran sürücüsünün faturayı uzattığı an, Bayan Asrani'nin yüzünde belirecek anlamı düşününce, dudaklarına geniş bir gülümseme yayıldı. Kadının gözleri, boğazı sıkılan birininki gibi pörtleyecek, ağzı bir balık gibi sessizce açılıp kapanacak, ama ağzından tek bir ses bile çıkmayacaktı. Bu görüntü her şeye değerdi doğrusu! Bay Pathak gülmeye başladı. Ağzından birkaç bisküvi kırıntısı fırladı; karşı masada oturan imam kır sakalını kaygıyla sıvazladı, bakışlarını kaçırdı. Sonra birkaç kırıntı Bay Pathak'ın soluk borusuna kaçtı, gözlüklerin gerisindeki gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi açıldı, şiddetle öksürmeye başladı.

Öksürük nöbeti giderek hafifledi; onunla birlikte Bay Pathak'ın kararlılığı da. Fazla tehlikeliydi. Keşke Bay Asrani ile ikisi daha iyi dost olsalardı; el ele verir, gizlice, karılarına duyurmadan, bir biçimde sorunu çözebilirlerdi. Daireye ilk taşındıklarında Uşa, Bayan Asrani'yi birkaç konken partisine çağırmıştı. Bay Asrani ile kendisi de, ne zaman karşılaşsalar siyaset konuşurlardı; dördü birlikte bir keresinde sinemaya bile gitmişti – Bay Pathak birden anımsadı: *Main Chup Rahoongi*. O sırada küçücük bir bebek olan Kavita karanlık sinemada ağlamaya başlamış, Uşa, Bayan Asrani ile birlikte dışarıya çıkıp bebeğin sesi kesilinceye kadar lobide beklemişti.

Bütün bunlar geçmişte kalmıştı, elbette; mutfak bu dostluğun icabına bakmıştı. Bay Asrani'ye (daha da kötüsü, Bayan Asrani'ye) gösterilen her türlü dostluk belirtisi, Uşa tarafından ihanet olarak yorumlanıyordu; kadın, çizmenin aşılmaması için her an tetikteydi. Hem Bay Asrani hem de kendisi, mutfakta fazlaca oyalanmama ve karşılaştıkları zaman yalnızca gelişigüzel, birkaç sözcükle yetinme konusunda güzelce eğitilmişlerdi. Belki de bu suskunluğu bozmanın zamanı geldi, diye düşündü Bay Pathak; müttefik olmanın zamanı. Her şey bir yana, en azından Vişnu sorununu birlikte halledebilirlerdi.

Bay Pathak çayını içip bitirdi, işaretparmağıyla fincanın dibindeki erimiş bisküviyi sıyırdı. Bay Asrani'nin her cumartesi sabahı 81 numaralı otobüse bindiğini biliyor, komşusunun nereye gittiğini çok merak ediyordu. Az sonra, otobüs durağına giderken buradan geçerdi. Bay Pathak parmaklarındaki bisküvi lapasının sonunu yaladı, koltuğunda geriye yaslandı, beklemeye koyuldu.

* * *

Cumartesi Bay Asrani için günahlardan arınma günüydü. Hafta boyunca işlediği suçları bağışlatmak (öncelikle, içki-walla'da harcadığı zamanı, elbette) amacıyla,

her cumartesi, 'sırayla dolaşmak' dediği şeyi yapardı. Önce, 81 numaralı otobüsle Mahim'e gider, oradaki Ram Mandir Tapınağı'na saygılarını sunardı. Sonra Praphadevi, ardından Mahalakşmi tapınaklarına gider, bazen de yolunun üzerinde bulunan ve Hanuman'a[1] adanmış olan küçük türbeye uğrardı. Hindu tapınaklarını bitirince, yine otobüse atlar, ta metro yakınındaki mescide gidip duasını eder, başını camiye giden Müslümanlar gibi mendiliyle örterdi. Dönüş yolunda, kimsenin görmediğinden emin olunca, caddenin karşısındaki Katolik kiliseye kısa bir ziyarette bulunurdu. Bay Asrani göksel güçleri yatıştırmak söz konusu olduğunda, işi şansa bırakmamak gerektiğine inanırdı.

Bugün kendini tapınağın güvenli ortamına atmak için sabırsızlanıyordu. Bugünün *amavas*, yani her ay yinelenen şu korkutucu, aysız gün olması yeterince kötüydü. Yetmezmiş gibi, Vişnu kapısının eşiğine yatmış, ölüyordu. Bay Asrani uğursuzlukların nasıl da ürkütücü bir biçimde, üst üste yığıldığını düşünüp başını salladı.

Basamakları inerken burnuna dolan koku, iğrençti. Bay Asrani durup Vişnu'ya baktı, ona dokunup dokunmamayı tarttı.

"Vişnu?" diye seslendi. "Sağ mısın?" Aynı anda bunun ne kadar saçma bir soru olduğunu fark etti, çevresine bakındı, neyse ki kimseler yoktu. Vişnu'nun ağzından fışkıran tükürük baloncuğu Bay Asrani'ye bir büyüyor, bir küçülüyormuş gibi geldi. Sonunda, ona dokunmamaya karar verdi; nedeni kısmen kokuydu, ama asıl, dokunduğu an Vişnu'nun canlanacağı türünden, mantıksız bir korkuydu. Mendilini burnuna bastırdı, Vişnu'nun çevresinden dolandı ve basamakları inmeyi sürdürdü.

Sokağa açılan kapıya gelince, durakladı. *Amavas* günü kendini tehlikeye atmak istemiyordu. Keşke biri çıkıp, böylesi günlerde Bay Asrani'yi, başından aşağı döküldüğünü hissettiği uğursuzluk ışınlarından koruyacak bir şemsiye icat etseydi. Kelliği kendini daha da savun-

[1] Hindu inanışında maymun tanrı. (Çev.)

masız hissetmesine yol açıyordu – koruyucu bir saç tabakasından bile yoksundu. Bugün cumartesi olmasaydı, hiçbir güç Bay Asrani'yi evinin güvenli rahatlığından uzaklaştıramazdı. Öte yandan, evde kalmak ve haftalık 'turunu' savsaklamak, çok daha tehlikeli olabilirdi. Serin havaya çıkmaya hazırlanan biri gibi, ceketinin yakasını kaldırdı, eşiği geçti ve kendini dışarıdaki sağlıksız güne teslim etti.

"Asrani *sahib*!" Sesi duyduğunda, yanından geçen arabaları (kaldırıma çıkıp onu ezmemeleri için) dikkatle kollayarak, otobüs durağına doğru ilerliyordu. Irani Otel'de oturan, zayıf, gözlüklü bir erkek ona el sallıyordu. "Bana katılsana, birlikte çay içelim."

"Pathak *sahib*, sen misin?" Sesi şaşkınlığını ele veriyordu. "Çok isterdim, ama otobüse yetişmem gerek." Bay Pathak ne istiyordu acaba? Üstelik *amavas* gününde!

"Evet, evet, biliyorum, 81. Biraz dinlenebilirsin, az önce iki tane geçti, ikisi de boştu. Bir sonrakine daha zaman var." Bay Pathak otel-walla'ya işaret etti. "İki çay daha, lütfen. Bir paket de o özel, kremalı bisküvilerinizden."

Otele girerken, Bay Asrani'nin kafasında uyarı çanları çalıyordu; oturdu, önüne dumanı tüten bir fincan çay konuldu. Bay Pathak kremalı bisküvileri ona doğru uzatırken, çanlar daha da tizleşti, ama bisküvinin çıtırtısının hemen ardından diline yayılan ahududu kremasının o ıslak, baygın tadı çan seslerini az çok bastırmayı başardı. Bayan Asrani onu kremalı bisküvi almak için sık sık aşağıya gönderirdi, ama bunlar hep çocuklar içindi; Bay Asrani paketten bir tanecik olsun almayı, yani karısını sinirlendirmeyi bir türlü göze alamazdı. Ahududulu bisküvi yemeyeli öyle uzun zaman olmuştu ki – gerçi asıl gözdesi portakallı bisküvilerdi, ama olsun. Krema pek çok tatlı anıyı uyandırıyordu; annesinin her akşam, okul dönüşü önüne dizdiği, çeşit çeşit lezzeti, örneğin.

Bay Pathak'ın, "Bu sabah olanlar..." diye söze baş-

ladığını duyunca, irkildi, başını kremasını yalamak için ortadan kırdığı bisküviden kaldırıverdi. Bay Pathak ve Aruna ile yaşadığı sahneyi nasıl olmuş da unutabilmişti? Bisküvinin iki parçasını çabucak birleştirmeyi denedi, ama artık çok geçti. Diline çoktan yayılmış olan leziz krema; dudaklarında suç delilleri, kırıntılar. Bay Asrani'nin ensesi suçluluktan ahududu kadar kızardı.

"Pathak *sahib*, ne diyeceğimi bilemiyorum," diye başladı, ama Bay Pathak onun sözünü kesti: "Yo, yo, bu tür şeyler olur. Önemli olan, bence, bunların canımızı sıkmasına izin vermememiz. Daha da önemlisi, karılarımızın canını sıkmasına..." Bay Pathak'ın gözbebeklerinden yayılan anlayışlı ışıltı, gözlüğün camını delip geçiyordu sanki. "Gerçekten, bunları ne diye dert edelim ki? Ayrıca bu tür sorunları halletmek, bizim işimiz. *Onlardan* izin almamız filan gerekmiyor." Bay Asrani, Bay Pathak'ın sözcüğü vurgulayış biçimini duyunca, korkuyla irkildi, onunla göz göze gelmemeye çalıştı.

"Güçlerimizi birleştirmeliyiz," diye sürdürdü Bay Pathak sözünü. Bay Asrani kendi kendine bir kez daha sordu: Onca uyarıya karşın, bu lanet olası günde evden ne diye çıktım ki? "Evet, iki müttefik, iki dost," diyordu Bay Pathak, gözlüklerinin gerisinden dikkatle bakarak; krema ile bisküvi Bay Asrani'nin midesinde bir düğüm oluşturdu, bir ahududu topağı haline geldi. "Sorunu aralarında, dostça çözebilecek iki arkadaş," diye mırladı Bay Pathak bir kedi gibi; Bay Asrani hüzün dolu gözlerle masanın üzerinde duran bisküvi paketine baktı. Bay Pathak'ın her söylediğini başıyla onaylar, cankurtaran parasını eşit olarak bölüşme önerisini kabul eder, hatta Bay Pathak telefonda cankurtaran görevlisine her ikisinin de adını verirken, onun yanında öylece dururken, bunun bugüne kadar yediği en leziz bisküvi olduğunu düşünüyor, yalnızca bir tane aldığına hayıflanıyordu.

* * *

Kırmızı yerini karanlığa bırakıyor. Sonra, ışık yeniden görünüyor: ince kumaşın donuk donuk titreşen, seyrek gözeneklerini delip geçen lekeler.

"Sekiz," diyen sesini duyuyor. "Dokuz." Tülün arasından kızın geldiğini görüyor.

"On," diyor. "On bir." Kızın Vişnu'nun başına doladığı *dupatta* hafifçe sıyrılıyor. "On iki. On üç." Kız basamakları parmak uçlarında inmeye, onun yanından geçip gitmeye hazırlanıyor. "On dört," diyor Vişnu. "Oraya saklanamazsın, biliyorsun; aşağı inmek yasak."

"Baktın!" diye haykırıyor Kavita.

"Bakmadım! Sağlam gözümü açmadım!"

"Baktın işte! Üstelik *dupatta*'ya karşın! Ne yararı var ki? Çözüp alacağım!"

İnce kumaş gözkapaklarına doğru kaymaya başlıyor, sonra hızlanıyor ve Vişnu derisinin yandığını hissediyor. Kumaş yüzünden çekilip alındığı an, Vişnu'nun gözleri açılıyor; kumaş uzun, hışırtılı bir kırbaç gibi havalanıyor, yükseliyor, ta açık cama ulaşıyor. İçinden akan ışık onu alevlendiriyor; havada bir an asılı kalan bez kıvılcımlar saçıyor, hışırdıyor; şimşek için bir kanal, güneş için bir oluk sanki; evrenin bütün ışığını ve enerjisini toplayıp kızın avucuna aktarıyor. Kız yavaşça dönmeye başlıyor, çevresinde altın bir çağlayan, dönüyor, dönüyor; başının üstündeki *dupatta* sarmallanarak yüzüyor.

"Kavita." Sözcük Vişnu'nun dudaklarında oynaşırken, kızın karaltısı bir kez daha camın önünden geçiyor. Divali zamanı; kızın her elinde birer maytap var. "*Fuljadi*'lerime bak," diyor kız, maytapları havada sallarken. Maytaplardan yere dökülen alev damlaları taş zemine çarpınca zıplıyor, dağılıyor.

Vişnu yanan sülfürün kokusunu alıyor. Duvarda gölgeler oynaşıyor; *fuljadi*'lerin ışığı onlara hayat öpücüğü verdi. Gölgeler yukarı aşağı, ileri geri, kabarıp alçalıyor, düşüp kalkıyor. Bunun son şansları olduğunu biliyorlar, "Bu gece Divali gecesi," diye fısıldıyorlar; bu, Lakşmi'nin onları aralayıp yeryüzüne indiği gece. Tanrıçanın ge-

lişini görüyorlar, her iki yanında alevler var; alevler attığı her adımda havaya sıçrıyor. "Vişnu'sunu bulabilecek mi?" diye şakıyorlar, "yazgılı olduğu varlıkla birleşebilecek mi?" Dışarıda havai fişekler gürlüyor, uzaktan uzağa duyulan davullar gibi bu şarkıya katılıyor.

"Bana da bir tane verebilir misin?" diyor Vişnu.

"Bunun işi hemen hemen bitti," diyor Kavita. "Senin olsun." Tel sap tam kızın elinden adamın eline geçerken, *fuljadi* sönüyor.

"En iyisi şunu al," diyor kız, "acele et, bu da sönmesin." Vişnu maytabı alıyor, ama o da sönüyor. Elindeki tel turuncu turuncu parlıyor; karanlığı aralamak için ikisini de havaya kaldırıyor. Duvarlardaki hareketlilik durdu, gölgeler dinlenmeye çekildi.

"Burası karanlık," diyor Kavita.

Pencerede bir parıltı var. Havai fişekler geceyi delmeye başlıyor, kızın yüzünü yeşil ve mavi renklere boyuyor. Kız dönüp gökyüzüne bakıyor. Gölgeler yeniden canlanıyor, belli belirsiz kımıldıyor.

Vişnu kızla birlikte, tepelerinde bir bayrak gibi açılan bahçeye bakıyor. "Lakşmi yakınlardayken, gece asla karanlık olmaz," diyor.

Yıllar geçiyor; kız her Divali'de sahanlığı onurlandırıyor. Vişnu'ya *fuljadi* veriyor, hem de bazen kullanılmamışlarını. Vişnu onlarla, ipe dizili kırmızı-yeşil *pataka*'ları tutuşturuyor, çünkü kız en çok onları izlemekten hoşlanıyor, ama kendi eliyle yakmaktan korkuyor. *Pataka*'lar sahanlıkta peş peşe patlıyor, Vişnu kızın gözlerindeki kıvılcımlara bakıyor. Her seferinde, hem korku hem de büyülenme görüyor. Bazen ipin öteki ucunu tutup kaldırıyor, patlamalar kırmızı ve yeşil halkaları izleyerek yukarı doğru tırmanıyor, hızla Vişnu'nun parmaklarına yaklaşıyor, sonunda kız bir çığlık atıp ipi bırakmasını haykırıyor. Vişnu ipi havaya fırlatıyor, çatapatlar başlarının üstünde deli gibi dönen çarklara dönüşüyor; Kavita elleriyle gözlerini kapatıyor, gölgeler yere inmek zorunda kalıyor.

"Kavita." Divali geliyor, Kavita aşağıya *fuljadi*'siz iniyor. Vişnu onun artık farklı giysiler giydiğini ayırımsıyor. Bedeni de farklı şimdi, daha dolgun; Vişnu'nun daha önce hiç fark etmediği bir çekiciliği var. O yıl kızla ilgili pek çok şey fark ediyor. Kız basamakları yüksek ökçeli ayakkabılarıyla inip çıkıyor, peşinde birtakım gülen arkadaşları; parfümünün kokusunu sahanlıkta bırakıyor. Vişnu, 'Kavita,' diye düşünüyor. Kız, gözleri hülyalı, dudaklarında uzak bir gülümseme, onun yanından geçip giderken, Vişnu seslenmek istiyor: "Kavita." Elini uzatmak, görünmez bir uçaktaymış gibi, önünden kayıp giden, sarisinin ucunu ardı sıra bir dalga gibi sürükleyen kıza dokunmak istiyor.

Bir gün, "Kavita," diyor, ama bunu yüksek sesle söylediğinin farkında değil. Kız ansızın duruyor; adam onun yolunu kesmiş gibi. Güvensiz gözlerle Vişnu'ya bakıyor. Dudaklarında bir gülümseme dolaşıyor, Vişnu haylazca bir ışıltının kızın gözlerine sızdığını görüyor.

"Kavita *memsahib*!" diyor kız, sonra karşı çıkmasını bekler gibi, meydan okurcasına ona bakıyor. Elleri kalçalarında, Vişnu onun bluzuyla etekliği arasında kalan karnının derisini görebiliyor.

Kızın yüzüne bakıyor, bu yüzdeki küstah anlamı delip geçince, kızın incinebilirliği karşısında afallıyor. Ona dokunma isteği hiç bu kadar güçlü olmamıştı. "Kavita *memsahib*," diye fısıldıyor, ellerini dizginlemek için, avuçlarını birleştiriyor.

Kızın gözleri hoşnutlukla doluveriyor. Gülümseyişini ondan gizlemek için, adama arkasını dönüyor. Kavita başını kaldırıp saçlarını geriye savurduktan sonra, basamakları muzaffer bir edayla tırmanmaya başladığında, Vişnu selamı çakıyor: *"Selam, memsahib!"*

* * *

Havai fişekler gecede soluyor. Yerlerini rengârenk selofanlara sarılmış, yüzlerce ampul alıyor. Gökyüzünü

kırmızı, mavi, mor patlamalarla aydınlatıyorlar.

Vişnu, Padmini ile birlikte panayırın girişinde duruyor. Onu ilk ziyaretinin üzerinden iki ay geçti. Kızın onunla geldiğine inanamıyor. Kızı odasından çıkmaya nasıl razı edebildi?

"*Mela*'lara bayılırım!" diyor kız, kumaş, sicim ve bambudan yapılmış tezgâhlar kentine girerlerken. Işıklar dört bir yanda göz kırpıyor, ses yükselticilerden Şamşad Begüm'ün eski bir şarkısı yankılanıyor. İleride, dev boyutlu dönme dolap havalanıyor, gülen lunaparkçıları gökyüzüne taşıyor.

"Havuçlara bak!" diyor Padmini, Vişnu'yu çuval beziyle kaplı bir tezgâha doğru sürükleyerek. Doğranmış sebzelerden oluşan bir yığının arkasında bir adam oturuyor. Parlak, metal bir borunun bir ucundan soktuğu havuçlar, öteki uçtan kesintisiz bir sarmal halinde çıkıyor. "Patates de var! Bak! Bak!" Doğrama makinesine sokulan patatesler, kenarı tırtıllı, oval dilimler halinde adamın önünde birikiyor.

"Buraya gelin, *memsahib*, gelin de bilimin sizler için ne mucizeler yarattığını görün. Her koca karısına bunlardan bir tane almalı, evet, siz de, bayım." Elindeki araçla Vişnu'yu gösteriyor. "*Şrimati*'nizi sevindirin!"

Padmini dirseklerini, adamın sebze sihirbazlığını sergilediği tahta tezgâha dayamış. "*Mooli* de yapıyor mu?" diye soruyor, öne doğru eğilip çenesini avuçlarına dayarken.

"Aa, elbette!" Uzun, beyaz bir turp içeri giriyor, öteki uçtan yine kıvrım kıvrım bir kabuk çıkıyor.

Padmini el çırpıyor. "Hadi, bir deneyin, *memsahib*," diyor adam. İnsanlar seyretmek için duruyor. Padmini bir havuç alıyor, madeni tüpe sokuyor. Aygıtın sapını çeviriyor, ama hiçbir şey olmuyor. İzleyiciler arasında bir mırıltı dolaşıyor. "Elinle itmelisin," diyor adam çabucak, sonra nasıl yapacağını gösteriyor. Uzun, sarmal havuç çıkıyor, Padmini gülüyor, kalabalık rahatlayarak iç geçiriyor.

"Çok kolaymış!" Padmini dönüyor, sevinçle haykırıyor. Onun onayından gözü kamaşan insanlar havuç doğrayıcıdan almak için öne atılıyor. Adam öyle çok satış yapıyor ki, Padmini'ye hiç kullanılmamış, hâlâ naylona sarılı bir doğrayıcı veriyor, armağan olduğunu söylüyor.

"Mutfak eşyalarından hep hoşlanmışımdır," diyor kız, iki yanı çullarla kaplı geçitlerde ilerlerken.

Vişnu onun çamur birikintilerinden zarifçe sakınan, lame sandaletli ayaklarına bakıyor. Payetlerle bezeli elbisesine, dudaklarındaki kırmızı, kırmızı boyaya bakıyor; kalemle gözkapaklarına öyle özenli, öyle ustaca çizgiler çekmiş ki, gözlerinin akı bembeyaz ve özgürce yüzüyormuş gibi görünüyor. Bu olağandışı yaratıkla, doğrayıcının paslanmaz çelik gövdesini göğsündeki payetlere bastırmış bu kadınla yan yana yürüdüğüne hâlâ inanamıyor. Bugünü Vişnu'yla geçirmeyi nasıl kabul etti?

Padmini gösteriyor: *"Guddi ke baal!"* Pamuk helva, pembe bir taşbebeğin saçlarına benziyor; ansızın ortaya çıkıverdi: makinenin kazanına daldırılmış tahta çubuğun çevresine hızla dolanan, kocaman, pespembe bir pamuk yığını.

"İster misin?" diye soruyor Vişnu; Padmini başını utangaç utangaç sallıyor. Vişnu ona bir tane alıyor; yürümeyi sürdürüyorlar.

"Şuna bak! Ne makine ama!" Bir fotoğrafçının önünden geçiyorlar; çeşitli desenlerde boyanmış bir sürü dekor var. Arka ayaklarının üzerine kalkmış, bir uçurumun kıyısına tehlikeli bir biçimde yaklaşmış bir at; kanatları boyalı bir uçak, arkasındaki bulutların da kanıtladığı gibi, havada süzülmekte; bir uzay gemisi, çevresi yıldızlarla sarılı bir yarımayın yüzeyine inmek üzere. Ama Padmini tahtadan oyulmuş, parlak kırmızı bir arabayı gösteriyor; farları sarı, plakasında İngilizce bir şeyler yazıyor; adam yazıyı onlara okuyor: "İyi şanslar. ABD malı." Kız koşup arkaya gizlenmiş olan koltuğa oturuyor, camdan dışarı sarkıyor. "Nasıl görünüyorum?" diye soruyor; boyalı kornaya basarken.

"Bir resim üç rupi'cik," diyor adam; Vişnu parayı ödüyor. Tam kızın yanındaki koltuğa yerleşmeye hazırlanırken, kız geriliveriyor. "Hayır, yalnız ben," diyor. "Ya da, bir tek sen; birlikte değil."

Doğrulmaya yelteniyor, ama Vişnu onu durduruyor, arabadan iniyor. Resim çekilirken flaş patlıyor.

Fotoğraf bir saat içinde basılacak. Bir çadıra geliyorlar; önünde bir adam duruyor. "Girin, filmi izleyin!" diye bağırıyor. "Reşma'nın kabare dansı! Ateşli ve seksi! Beş dakika sonra başlıyor!"

"Hadi, girelim," diyor Vişnu. "Burada film izlemeye bayılırım."

Padmini kararsız ama boyun eğiyor; çadırın bir ucu yukarı kıvrılmış kapısından içeri giriyorlar. İçeride, çadıra dikilmiş, hafif eğimli, beyaz bir çarşafın karşısına tahta sıralar dizilmiş. Bir telin ucundaki çıplak ampul terliyor. Sıcak her gösterimden sonra biraz daha artmış; ter ve ılık çadır bezinin kokusu havayı iyice ağırlaştırmış. Vişnu ile Padmini, tahta sıralara bir katliamın kurbanları gibi saçılmış olan, sıcakta uyuşuk uyuşuk bekleyen izleyicilere katılıyorlar.

"Bu tür şeylere alışık değilim," diyor Padmini. "Genellikle beni düzgün sinemalara götürürler. *Taj*'a, hatta bazen *Novelty*'ye." Tahta sırada rahatsız olduğunu iyice belli ederek, kıpırdanıyor. "Üstelik, öyle sıcak ki!" Havuç doğrayıcıyı sallayarak yelpazelenmeye çalışıyor.

"Başlamak üzere," diyor Vişnu. Dışarıda çığırtkan, müşteri çekmek için son bir girişimde bulunuyor: "Girin ve görün; Reşma'nın meslek yaşamının en tutkulu ve en ateşli dansını yaparken, bedeninin nasıl bir *pataka* gibi cayır cayır yandığını görün! Çıplaklığını, gençliğini, güzelliğini kaçırmayın!"

Sonunda ışık sönüyor, Reşma perdede beliriyor; kafası tuhaf bir biçimde uzamış. Dudaklarını sarkıtıyor, büyük bir kurumla, kırıta kırıta yürüyor; bedeni öyle baştan çıkarıcı ki, isterse bir tapınaktaki rahibi bile ayaklarına kapanıp yalvaracak hale getirebilir. Az önce vaat edi-

len gençliği pek seçilemese de, izleyiciler oldukça hoşnut – ıslıklar, laf atmalar.

Dışarı çıkınca, Padmini homurdanıyor: "Şişko inek! Tek yaptığı, o koca göbeğini kıvırmak! Bana ne diye izlettin ki bunu?"

"Sen ondan çok daha iyi dans ediyorsun," diye atılıyor Vişnu. "O perdede olması gereken kişi, sendin."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?" Padmini biraz daha fazlasını duymak istiyor. "Ama göğüsleri benimkilerden büyük."

"Tamam, ama senin yüzün... Karşılaştırılamaz bile." Bu Padmini'nin çok hoşuna gidiyor.

Kızın oturduğu sokağa girdiklerinde, vakit epeyce geç. Her yanda müzik ve ışık var; genç kızlar, kadınlar camlardan sarkıyor, gelip geçene kapılardan, balkonlardan el ediyor.

Vişnu soruyor: "Gelebilir miyim?"

"Belli olmaz," diye yanıtlıyor kız, başparmağını işaretparmağına sürterek. "İçeri gelmek için ne gerektiğini biliyorsun."

* * *

Uyandığında, neredeyse akşam olmak üzere. O uyurken gelgit yükseldi, sonra da çekildi. Kumlar suyun kıyısına kadar uzanıyor, güneş ışınlarında, gümüşe boyanmış gibi ışıldıyor.

Vişnu dün geceyi anımsamaya çalışıyor. *Mela*'dan sonra, Padmini'nin kapısının eşiğinde dikiliyor. Kızın onun için ne kadar büyük bir anlam taşıdığını, onu ne kadar sevdiğini anlatıyor. Ona kızın odasını, yüreğini açacak olan sözcükleri bulmaya çalışıyor.

Padmini'nin dudaklarında o yarı-gülümseme. "İşim bitene kadar burada bekle," diyor, parmaklarını hafifçe onun dudaklarında gezdirirken. Vişnu bu parmakları yakalamak, öpmek istiyor, ama geride bir tek kızın parfümü kalıyor.

Binanın önünde ne kadar oturduğunu anımsamıyor. Havada yüzen müziği dinliyor, içeri giren, dışarı çıkan insanlara bakıyor. İçerideki halhalların şıngırtısı dayanılmayacak bir hal aldığında, ayağa kalkıyor.

Kumsala doğru yürürken, gökyüzü hâlâ karanlık mı? Başını kumlara bıraktığında, yıldızlar hâlâ görünürde mi? Suyun kıyısına uzanıyor, başka hiçbir kız için böylesi duygular hissetmediğini düşünüyor. Ancak Padmini'nin söndürebileceği, yakıcı bir cinsel istek; ömrünü onunla birlikte geçirme arzusu.

Ama artık güneş doğduğuna, gün başladığına göre, yapması gereken çok daha somut işler var. Gözü, yiyecek bulmak için kumsalı tarayan bir martıya ilişiyor. Kuş kumların üzerinde sekerek ilerliyor, durup bir naylon parçasını gagalıyor, sonra yeniden sekmeye başlıyor. Ne zaman sarı ya da turuncu bir şey görse duruyor, gagasıyla yokluyor. Bir kâğıt parçası, bir sigara izmariti, kurumuş bir mango çekirdeği – yenemeyen her şey geri tükürülüyor.

Kuş yaklaşıyor, Vişnu onun ne kadar çirkin olduğunu görüyor. Kafası koyu renk ve parlak; yağa batmış gibi. Tüyler yol yol siyah çizgili; onlar da yağlı sanki. Bacaklarda kahverengi lekeler.

Martı Vişnu'nun oturduğu yere geliyor, kumdaki bir ekmek kırıntısına saldırıyor. Vişnu ekmeğin gagada yok oluşuna bakıyor, tek ve iri bir lokma halinde kuşun gırtlağından aşağıya doğru kaydığını düşlüyor. Kendi midesiyse açlıktan gurulduyor.

Kuş onun ayak parmaklarına bakıyor, Vişnu onun kendisini de gagalayıp gagalamayacağını merak ediyor. Hiç kıpırdamıyor, hareketsizliğiyle kuşu baştan çıkarmaya çalışıyor; baldırlarına yapıştırdığı elleri o siyah beyaz boynu bir hamlede koparmaya hazır. Kuş başını kaldırıyor, boncuk gibi gözleriyle onun yüzüne bakıyor, sonra dönüyor, sekerek uzaklaşıyor.

Güneş suyun üstünde kararsızca oyalanmakta. Vişnu'nun açlığı şiddetleniyor; karnında öfkeyle kabaran

bir gelgit var. En son ne zaman yediğini anımsamaya çalışıyor. Padmini pamuk helvasından bir parça koparıp vermiş miydi?

Yanına küçük bir oğlan geliyor. "Yengeç ister misin?" diye soruyor, parlak, sarı bir naylon kovayı ona doğru uzatarak; içinde oyuncak bir kürek var. Vişnu oğlanın üzerindeki kırmızı çizgili, jarse mayoya bakıyor. Pahalı bir şeye benziyor.

"Bir sürü yengeç yakaladım," diye açıklıyor oğlan, "ama annem eve yalnızca bir tane götürebileceğimi söyledi. Gerisini ister misin?" Oğlan küreği kovanın içinde çeviriyor, Vişnu içindekilerin naylona sürtündüğünü duyuyor.

"Yengeçler büyük mü?" diye soruyor, kovayı kuşkuyla süzerek.

"Ah, her boy var," diyor oğlan. Vişnu içini görebilsin diye, kovayı eğiyor. "Şunu gördün mü?" Küreğiyle yengeçlerin en büyüğünü gösteriyor: yalnızca birkaç santimlik bir şey. "En irileri, bu. Onu akvaryumuma koyacağım."

"Git buradan," diye tıslıyor Vişnu. "Yengeçlerini istemiyorum, çok küçükler!"

Oğlan bir erkekle kadına doğru koşuyor. Onlar da mayolu. "Anne," diye haykırıyor çocuk, "adam yengeçlerimin çok küçük olduğunu söylüyor!" Vişnu onlara sırtını dönüyor.

Yeniden dönüp bakınca, oğlanın kovayı kumdaki bir çukura boşalttığını görüyor. Sonra doğrulduğunu, kovasını sallayarak çiftin peşine takıldığını.

Açlıktan midesi düğümleniyor sanki. Karşısındaki görüntü dalgalanıyor. Ansızın Padmini'nin sudan çıktığını, ıslak kumların üzerinde ona yaklaştığını görüyor. Saçlarından damlalar dökülüyor, iki eliyle tuttuğu tabaktaki balıklar ışıldıyor. Güneş bulanıklaşıyor, tuhaf bir biçimde, bir yana yatıyor. Vişnu kendi kendine, çukura gidip bir baksam mı, diye soruyor; belki oğlan iri bir yengeç atmıştır?

Yukarıdan acı, tiz bir çığlık geliyor. Başının üstünde kanatlar çırpılıyor, yukarı bakınca bulanık, yağlı, kahverengi tüyleri görüyor. Martı bir daire çiziyor, sonra yere konuyor. Çukurun başına gidiyor, kıyısına tünüyor, ıslak kenarı pençeleriyle kavrıyor.

Eğiliyor, başını çukura sokuyor, sonra doğruluyor. Vişnu gagadan sarkan, çırpınan bacakları ve kıskaçları seçebiliyor.

Martı sekerek çukurdan uzaklaşıyor, durup Vişnu'ya dönüyor. Bir saniye kadar onun yüzüne bakıyor, kanatlarını ardına kadar açıyor. Vişnu yerden ayrılan ayaklara bakıyor; bedenin havalanışını, başın denize doğru tembel tembel çevrilişini izliyor. Gözünü gökyüzünde yarım daire çizen, sonra dümdüz yükselen kuştan ayırmıyor; ta ki kuş güneşe doğru uçup onun parıltısına karışıncaya kadar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bayan Jaiswal yine hile yapıyordu, ama Bayan Pathak'ın her zamanki gibi, bu konuda yapabileceği bir şey yoktu. Zavallı Bayan Bawa gibi konken grubundan atılmayı göze almadığı sürece, elbette. Sahne, olanca tazeliğiyle belleğindeydi: kadıncağız Bayan Jaiswal'i doğrudan suçlamamıştı bile; yalnızca, "Bugün eline ne kadar iyi, hatta fazla iyi kartlar geliyor," demiş, bu da bahtsız Bayan Bawa'yı son görüşleri olmuştu.

Bayan Bawa'nın işini bitiren, işte bu 'fazla' sözcüğüydü; uzanıp Bayan Jaiswal'in göğsünden üç as çıkartsa ve suratına fırlatsaydı, bundan daha büyük bir küstahlık etmiş olmazdı.

"Sen şimdi bu iyi, fazla iyi kartları yalnızca şansıma borçlu olmadığımı mı ima ediyorsun?"

Salonun havası öyle kesin, öyle elle tutulur biçimde serinlemişti ki, masadaki kadınlar sarilerini omuzlarına doğru çekmişlerdi. O sırada mutfakta olan Bayan Mirçandani bile durumu hissetmiş, tek sözcüğü kaçırmamak için hemen salona koşmuştu.

Bayan Bawa içinde bulunduğu tehlikeyi algılayacak kadar zeki, yalnızca şaka yaptığını söyleyecek kadar hazırcevap olsaydı, belki kurtulurdu. Ama o, salona çöken sessizliği, yeni çamlar devirmek için fırsat olarak yorum-

ladı. "Her zaman fazla şanslısın... geçen hafta, benim valelere karşılık ânında üç dam çıkardın. Her oyunda böylesine nefis, nefis bir şansa sahip olmayı, yediğin bir şeye borçlusun galiba." Sinirli sinirli gülmüş, destek için çevresine bakınmış ama göz göze gelebileceği birini bulamamıştı.

"Bu kadar şansın, her seferinde, hep aynı kişide toplandığını hiç görmedim." Bayan Bawa yeniden güldü; bu kez çok daha sinirli bir sesle.

"Öyleyse bu oyunu yeterince uzun zamandır oynamıyorsun demektir," dedi Bayan Jaiswal ve salondaki herkes (Bayan Bawa'nın dışında), bu sözlerin Bayan Bawa'ya bir iskambil oyuncusu olarak nasıl bir gelecek belirlediğini anladı. Çünkü Bayan Jaiswal, kentteki bütün önemli konken partilerini denetleyen kişiydi; iskambil oynamak isteyen hiçbir kadın onunla dalaşmayı göze alamazdı.

Zavallı Bayan Bawa, diye düşündü Bayan Pathak; telefondaki sesi üzüntüden çıldırmış gibi gelen kadını anımsayınca. "Oyun için yatırdığım paranın tamamı!" diye inlemişti. "Bir mektupla gönderilmiş; bugün geldi! Sonra da Bayan Doş aradı, beni gruptan çıkardığını bildirdi; kız kardeşi kente taşınmış, benim yerime o oynayacakmış!"

Bayan Pathak dilini anlayışla şaklatmıştı. Şimdi ise, daha birkaç dakika önce kendisinin önünde duran, iki rupilik banknot destesini önüne çekmekte olan Bayan Jaiswal'e bakarken, dilini ısırıyordu. "Kaybedeceğimden emindim; Bayan Pathak'a öyle büyük, büyük kartlar geliyor ki... oysa benimkiler sıralıydı ama küçüktü."

Son banknot da Bayan Jaiswal'in yanından hiç ayırmadığı o büyük, siyah çantasına girip gözden yitti; Bayan Pathak onun bu doğadışı şansının sırrının bu çantada yattığından emindi. Bayan Jaiswal'in çantayı kat kat sarisinin altına sokuşunu izlerken, uzanıp çantayı kaptığını ve içindeki suç delillerini örtünün üzerine döktüğünü hayal etti.

Konken partisi zaten çok kötü başlamıştı. Bay Pathak ile Bay Asrani'nin çağırdığı cankurtaran gelmemişti. Bayan Pathak saat bir buçukta, konukların gelmesine yalnızca bir saat kala, Vişnu'nun çevresindeki pisliği temizletmek için, deli gibi *jamadarni*'ye haber yollamıştı. *Jamadarni* bu kadarcık bir iş için tam otuz rupi istemişti – Bayan Pathak hâlâ inanamıyordu! Otuz rupi! Böyle umarsız bir ânında ondan yararlanmaya çalışan şu kadının küstahlığına bakın! Bayan Pathak bütün pazarlık gücünü kullanıp kadını yirmi rupiye razı etmişti – artı, Rus salatalı *samosalar*. (Bayan Pathak, sırf mayonezin beş rupiye patladığını söyleyerek *jamadarni*'ye baskı yapmayı denemişti, ama ne yazık ki kadın mayonezin ne olduğundan habersizdi.)

Temizlik bittikten sonra, Bayan Jaiswal'in hatırına süslenip püslenmeye fazlaca zaman kalmamıştı. Kolyesinin eşi olan inci küpelerini bir türlü bulamamış, kolyeye hiç mi hiç uymayan, yeşil taşlı küpelerini takmak zorunda kalmıştı. ("Bayan Pathak'ın küpeleri ne kadar da şirin," demişti Bayan Jaiswal iki el arasında. "Uğur getiriyor galiba, yoksa neden bu kolyeyle onları taksın ki?") İlk konukların gelmesinden birkaç dakika önce, Bayan Pathak'ın aklına yine Vişnu gelmiş, bunun üzerine Divali'de *jamadarni*'ye vermek için sakladığı eski çarşafı bulup çıkartmıştı (bu *artık* söz konusu bile değildi, elbette). Bay Pathak'ı sahanlığa göndermiş, çarşafı Vişnu'nun üzerine örtmesini, adamı becerebildiğince gizlemesini tembihlemişti. "Doğal görünsün!" diye seslenmişti kocasına. "İnsanlar uyuduğunu sansın, akıllarına başka bir şey gelmesin!"

Ama işe yaramamıştı. Bayan Jaiswal'in kapıdan girer girmez, ilk sözleri şunlar olmuştu: "Merdiveninizde ölü bir adamın yattığını bilseydim, asla gelmezdim! Üstelik cumartesi günü! Ne büyük bir uğursuzluk!"

"Ah, o Vişnu. Yalnızca sarhoş. Her zamanki gibi – onunla bir türlü başa çıkamıyoruz."

"Sarhoş mu? Merdiveninizde sarhoşlar mı var? Bizi

nasıl bir apartmana çağırdınız böyle? Basamaklarında ayyaşların yattığı bir bina!"

Bayan Pathak, "Kesinlikle zararsızdır," diye açıklamaya çalışmış, ama Bayan Mirçandani yanından geçerken Vişnu'nun ona doğru silkindiğinden yakınmış, Bayan Ganeş ise ayağını yakaladığını ileri sürmüştü; onları ancak Bayan Pathak'ın çabucak ortaya çıkartıp yüzlerine doğru şangur şungur salladığı fiş kesesi susturabilmişti.

Bayan Jaiswal'in alışıldığı üzere, haftanın ilk oyuncusunu seçme görevini ev sahibesine değil de Bayan Mirçandani'ye vermesi, hoşnutsuzluğunun korkunç bir göstergesiydi. İşte, şimdi de Bayan Mirçandani (hep yaptığı gibi), Bayan Jaiswal'e yaltaklanıyor, balayını geçirmek için geldiği Bombay'da bir film yapımcısı tarafından nasıl keşfedildiğini ve nasıl üç filmde oynadığını bir kez daha anlatması için yalvarıyordu. "Hadi, anlat Şeyla; bir tanesi gümüş ödül almıştı, değil mi?"

"Doğrusu, *iki* tanesi. Şu özgürlük hareketi güçlenmeseydi, *Hasena* altın ödül alacaktı; inanmıyorsanız herkese sorabilirsiniz."

Bayan Jaiswal güzellik salonunda yapılmış saçlarındaki kınalı röfleleri elledi, burnundaki pırlanta hızmayı düzeltti. "Bana hep, sinemayı bırakmasaydın, yeni Meena Kumari olurdun, derlerdi." Bayan Pathak, Meena Kumari'nin çoktan öldüğünü anımsatmamak için kendini zor tuttu.

Birden, sağ elinin ayası kaşınmaya başladı. Bu kötüye işaretti, elinden para çıkacağı anlamına geliyordu; aldırmamaya çalıştı. Yetişme çağında, annesi ona hep 'şanslı kızım' derdi; annesine göre o zengin, villalı, arabalı biriyle evlenmeye yazgılıydı. Ne ummuş, ne bulmuştu peki? Kırk üç yaşında, iki çocuklu (biri Somani Üniversitesi'nde, daha ilk yılında çakmış), kendi mutfağı bile olmayan, iki odalı bir dairede oturan, saçında turuncu çizgiler bulunan ve kendini hâlâ film yıldızı sanan bir kadını etkilemeye çalışan bir ev kadını. Bayan Pathak'ın kulak memelerinden sarkan küpeler yeşil yeşil şıngır-

dadı; avucundaki kaşıntı gittikçe artıyor ama o kaşımamak için kendini inatla tutuyordu.

Bombay'a geldiklerinden beri, annesinin söz verdiği toplumsal yere ulaşmak için elinden geleni yapmıştı. Şu bulunduğu noktaya gelebilmesi bile kolay olmamıştı: dost edinmek için çırpınmayı, yağ çekmeyi, ailesinin ve kocasının konumunu abartmayı, kaybetmeyi aslında hiç kaldıramayacağı birkaç yüz rupiyi kumar masasına sürmeyi öğrenmişti. Artık evinde konken partisi düzenleyebilen o seçkin kadınlardan biri olduğuna göre, bir sonraki adım neydi? Kendi konken grubunu oluşturmak mı? Yoksa, bu grubun denetimini ele geçirmek için savaşmak mı? Bayan Pathak, ipek sarisinin sarılı-mavili kenar süsünü çevresindeki kadınlara sergileyen Bayan Jaiswal'e baktı, dalgın dalgın avucunu kaşıdı. Hiçbir zaman Bayan Jaiswal kadar zengin ve güçlü (hatta düzenli) olamayacaktı, asla o olamayacaktı; öyleyse ne diye uğraşıyordu ki?

Her neyse, şu an kendine acımak için hiç de uygun bir zaman değildi. Yapabileceği, daha doğrusu kesinlikle yapacağı *bir şey* vardı: Bayan Jaiswal'in geçen hafta sunduğu 'toco'ları ezip geçmek. Tepsisini hazırlamak için bitişikteki odaya geçti. *Samosalar*'ın dağılması üzerine, doğruca yatak odasına girmiş, sahip olduğu en değerli şeyleri sakladığı çelik dolabı açmıştı. Elini Benarasi'den alınma sarilerinin altına sokmuş, silindir biçimindeki madeni kutuyu yakalamıştı. Üzerinde 'Kraft' yazan kutuyu çekip çıkartmış, bakmıştı: Avaz avaz 'ithal' ve 'Amerikan' diye bağıran parlak, mavi, yuvarlak tenekenin üzerindeki kırmızı ve sarı harfler, gururla ışıldıyordu. (Amerikan bayrağının renkleri de mavi-kırmızı değil miydi zaten?) Kutuyu, kuzeni yurtdışından getirmişti, Bayan Pathak o günden beri saklıyordu; şimdi kullanmanın tam sırasıydı.

Konserve kutuyu açtı, içindeki peynire baktı – alıştıkları şu soluk, sarı Amul peynirinden çok daha turuncu, çok daha *zengin* görünüyordu. Bayan Pathak peyniri

küçük küpler halinde kesmeyi ve masaya kutusuyla birlikte çıkarmayı kararlaştırdı; işi şansa bırakmamakta yarar vardı; bu yaşlı keçilerin Kraft ile sıradan peynir arasındaki farkı bilmediğine kalıbını basardı. Öte yandan, peyniri tadınca hem hayal kırıklığına uğradı, hem de şaşırdı... tatsız tuzsuz; üzerini kaplayan selofan kâğıdıyla birlikte ısırılmış gibi, hafif naylonsu. Neyse ki, biraz acı biber turşusunun adam edemeyeceği şey yoktu. Belki biraz da fırınlanmış, baharatlı bezelye, diye düşündü; sonra, toz biberle birlikte kızartılmış bir miktar mercimek – evet, bunlar işini görürdü. Turşu için yeşil biberle kişniş otunu doğrarken, Bayan Pathak merak etti: Amerikalılar *kendi* Kraft peynirlerini yemekten hoşlanıyorlar mıydı, acaba?

Tam tepsisinde son düzenlemeleri yaparken, kapının zili çaldı. Kusursuz küpler halinde doğranmış peynire, baharatların parlattığı bezelye ve mercimeklere, koyu yeşil turşuyla dolu kâseye baktı. Yan odadan sesler geliyordu, ama Bayan Pathak acele edemezdi; teneke kutuyu, harfler tepsinin ön yüzüne gelecek biçimde çevirdi. Bayan Mirçandani odaya daldığında, o hâlâ peynir küplerini düzenlemekle meşguldü. "Uşa, hemen kapıya bak, çabuk! Cankurtaran-walla geldi; komşun adamın parasını ödemeni istiyor!"

* * *

"Vişnu, uyan!" Sözcükler çok uzaktan geliyor. Vişnu gözlerini açıyor. Karanlıkta hemen başucunda dikilen Kavita'yı görüyor. "Uyansana! Salim aşağı indi mi?" Yavaş yavaş, anımsıyor. Bu, kızı beklerken uyuyakaldığı gece.

"Henüz gelmedi, *memsahib*."

"Demek öyle?" Kızın kaşları çatılıyor. "Öyleyse söyle ona, yukarıda bekliyorum. Bu kez teras kapısının hemen yanında, Bay Taneja'nın sahanlığının üstünde – geçen sefer, az kaldı yakalanıyorduk. Vişnu, gelen olursa bizi

uyar, olur mu?" Kavita onun yanağına dokunacakmış gibi, elini uzatıyor. Ama parmakları, tam yüzüne dokunmak üzereyken duruveriyor; kız onun yerine el sallıyor.

Salim birkaç dakika sonra aşağıya iniyor. Celal ailesinin tek çocuğu. Vişnu, Kavita'nın neden bu Müslüman genci seçtiğini merak ediyor; onunla görüşmesi, ana babasının gazabını uyandırabilir. Ay, gümüş tozunu Salim'in saçlarına döküyor, Vişnu bir an onun yerinde kendisinin durduğunu hayal ediyor. Ama sonra ışık delikanlının yüzüne vuruyor, gençliğinin olanca parıltısını gözler önüne seriyor. Gözler öyle derin ve içten ki, Kavita'nın kendini bu gözlere binlerce kez fırlattığına hiç kuşku yok; dudaklar öyle dolgun, öyle masum ki, onların balını emme arzusu kızın canını yakıyor olmalı; ten öyle yumuşak ve ışıltılı ki, kız dokununca yaşama dokunduğunu sanıyordur. Vişnu oğlanın güzelliği karşısında ezildiğini hissediyor.

"Yukarıda, terasın girişinde seni bekliyor."

Salim gülümsüyor, sahanlığın duvarları aydınlanıyor. Vişnu'ya kalırsa, Kavita sabahtan beri bu gülümsemeyi düşünüyor, bu göz kamaştırıcı parıltıya kavuşabilmek için, karanlığın çökmesini bekliyor. Vişnu, Salim'in ayak sesleri kesilinceye kadar bekliyor, sonra battaniyesini atıyor, delikanlının peşine düşüyor.

Vişnu Bay Taneja'nın sahanlığından terasa çıkan basamakları tırmanıyor. Terasın girişinde kimseler yok. Yerdeki üçgen ışık ona yol gösteriyor; o da açık kapıdan geçiyor, dışarıdaki geceye çıkıyor. Kapının hemen eşiğinde duruyor; yüreği deli gibi atmakta.

Teras beyaz ve boş. Çamaşır ipinden sarkan bir gömlek, gece esintisinde dönüyor. Parmaklığın dibinde, sıra sıra yükselen antenler siperdeki gözcüler gibi çevreyi kolluyor. Onların ilerisinde deniz uzanıyor; beyaz dalgalar suyun yüzeyinde sessizce kayıyor. Olduğundan da büyük ve parlak görünen ay, doğal sayılamayacak kadar yakın; dev bir pencereye bastırılmış bir yüz gibi.

Vişnu, Kavita'nın kırmızı bluzunu iki kez gözden

kaçıyor. Ama üçüncüsünde, boş gazoz sandıklarının arasındaki küçük boşluğu seçiyor. Çömeliyor, bembeyaz zeminde, karşı köşedeki karanlık gölgelere doğru, çıt çıkarmadan ilerliyor. Buradan, ikisini de görebiliyor: Sandıkların arasına uzanmışlar; bedenleri birbirine sıkı sıkı yapışmış.

"Şu yıldızı görüyor musun?" diyor Salim, gökyüzünü göstererek. "Şu büyük olanı, yanıp yanıp söneni? Seni buradan kaçırınca, işte o yıldızı izleyeceğim; bakalım bizi nereye götürecek?"

Kavita kıkırdıyor. "O yıldız değil, uçak. Bir yıldızı uçaktan ayıramayan biriyle kaçacağımı sanma!"

"Daha iyi ya, seni onunla kaçırırım," diye fısıldıyor Salim. Başını kızın omzuna yaslıyor.

Kavita onun yüzünü bluzuna doğru bastırıyor. Vişnu oğlanın dudaklarının kızın etine değdiğini, kırmızı dilinin kızın göğüslerine doğru uzandığını görüyor. Beyaz tende beliren ıslak çizgiler ay ışığında parlıyor. Kavita göğsünü biraz daha ortaya çıkarmak için bluzunu aşağı doğru çekiyor. Salim'in dili bir göğüsten inip ötekine çıkıyor, aradaki vadide geziniyor, alttaki eti okşayabilmek için kumaşın altına uzanıyor. Islak dereler birleşiyor, gümüş bir çizgi halinde, kıvrılarak kızın göğsünü geçiyor, boğazına doğru yükseliyor. Kavita inliyor, kıvranıyor, ayağı üst üste konmuş sandıklara çarpıyor, sandıklar gürültüyle devriliyor. Vişnu bakmayı sürdürüyor, gözlerini bir türlü ayıramıyor; bakıyor ve arkasındaki ayın da onunla aynı yere baktığını hissediyor.

İçini bir kıskançlık dalgası kaplıyor. Salim'i çekip uzaklaştırdığını, kenardaki korkuluklara doğru savurduğunu düşlüyor. Oğlan can havliyle antenlerden birine yapışıyor, ama anten kırılıyor, ikisi birlikte duvarı aşıyor. Kavita çığlıklar atarak duvara koşuyor, o da duvardan atlamaya çalışıyor. Vişnu onun elbisesini yakalıyor, kızı yanına, yere çekiyor. Vişnu onun üzerine uzanırken, kız acı dolu çığlıklar atıyor. Vişnu her çığlıkta, göğsüne bastıran göğüslerin yuvarlaklığını, sıyrılan elbisenin altın-

daki baldırların diriliğini biraz daha iyi hissediyor. Yüzünü kızın boynuna gömüyor, kokusunu içine çekiyor; parmaklarını açgözlülükle kızın teninde gezdiriyor, uzun zamandır bekleyen dudaklarını kızın ağzına bastırıyor.

Vişnu yine çifte bakıyor. Birbirlerinin kollarında yatıyorlar; gözler kapalı, yüzler ay ışığında benek benek. Öyle huzurlu, öyle dingin bir görüntü ki, Vişnu yanlarına gitse bile, onu fark etmezler. Gölgelerin arasında doğruluyor. Rüzgar güçlenmiş gibi, dalgalar şimdi kıyıyı çok daha kararlı bir biçimde yalıyor. Vişnu gecede yaklaşan kışın serinliğini hissedebiliyor.

Arkasını dönüyor, kapıdan geçiyor. Basamakları yavaşça, teker teker iniyor. Bir bulut ayı örtüyor, kıvrıla kıvrıla inen basamaklara gece çöküyor. Vişnu'nun ayakları sahanlığın bildik taşını tanıyor. Vişnu yere çöküyor. Çevresi karanlıkla sarılı bir durumda orada oturuyor, karanlığın bütün evreni kaplamasını ve bütün düşünceleri kovmasını bekliyor.

* * *

Bayan Pathak Bayan Asrani ile kavga eder, Bay Pathak ise Bay Asrani'nin yüzündeki yıkılmış anlamı görmezden gelmeye çalışırken, cankurtaran-walla durup sessizce izledi, izledikçe de öfkeden kaskatı kesildi.

"Konken partimi ne cüretle bölersin?" diye haykırdı Bayan Pathak, sarisinin ucunu Bayan Asrani'ye doğru suçlarcasına sallayarak. "Cankurtaranı çağıran, *senin* kocandı!" Küpeler ışıldadı, öfkeyle geriye savrulan başa uyarak sallandı.

"Yalancı!" Bağırma sırası, Bayan Asrani'deydi; sözcüğü bağrından var gücüyle, olanca kararlılığıyla fırlatmıştı. "Çağıran, senin kocandı! Ayrıca, sadeyağıma ne yaptığını bilmediğimi sanma!"

"Asıl yalancı *sensin*! *Hırsız* da! Bütün o suyu çalan kim, ha? Sabahtan akşama kadar yıkanabilirsin, ama yüzündeki kirden asla arınamayacaksın!"

"Hırsız, pis hırsız! Sana gününü göstereceğim, pis soyguncu!" Bayan Asrani, tabaklarını doldurmuş, kavgayı seyretmek için dışarıya çıkmış olan konken konuklarına döndü. "Hey, hanımlar; parmaklarınıza, suratınıza bulaşan o yağ var ya, çalıntı, hepsi çalıntı. Evet, tadını beğendiniz mi?"

Bayan Jaiswal, bir anda oyunculuk geçmişine dönerek, soluğunu tutuverdi: "Yo!" Zehirli tabağı tutan, şok olmuş parmaklarını açıverdi, tabağın doyurucu bir şangırtıyla yere düşüşünü, mercimeklerin zıplayarak dört bir yana saçılışını irileşmiş gözlerle seyretti. Bayan Mirçandani aynısını yapmayı denedi, ama deneyimsiz ellerinden kayan tabak dışarıya değil, içeriye devrildi, peynir küpleri sarisine doldu; küplerin kimisini daha sonra, evde buldu (ve yedi).

Bayan Pathak tam Bayan Asrani'nin üzerine atlamak üzereyken, araya giren cankurtaran-walla tarafından engellendi. "Yeter artık!" diye haykırdı adam. "Sürücü aşağıda kaç saattir sizi bekliyor. Bombay'daki tek hasta siz değilsiniz. İki yüz otuz beş rupi istiyorum, derhal! Yoksa polis çağıracağım. Ve hepinizi şikâyet edeceğim." Sözlerini vurgulamak için, avuçlarını dizlerine çarptı.

"*Hepimizi mi?*" Bağıran, Bayan Jaiswal'di. "Bu ne rezillik! Biz burada oturmuyoruz ki! Her neyse, bu *temaşa*'yı yeterince izledim – hadi bayanlar, gidiyoruz."

Ama cankurtaran-walla kollarını açtı, merdivenin başını tuttu. "Önce paramı istiyorum. Paramı almadan kimse binadan çıkamaz."

Bayan Jaiswal hiç düşünmeden adama doğru atıldı, ama Bayan Mirçandani onu tuttu. "Bizi rehin tutuyor, Şeyla!" diye soludu. Döndü, kızarmış yüzü ve hüzünlü sesiyle durumu ötekilere açıkladı: "Bayan Pathak adamın parasını ödememiş, adam da bizi rehin tutuyor."

"Parayı hemen öde, Uşa!" diye emretti Bayan Jaiswal.

"*Ben* mi ödeyeceğim? Asıl *sen* öde, seni hilekâr! Her hafta, ama her hafta herkesin parasını çarpan sen değil

misin? O siyah çantanı dolduran? Kimsenin görmediğini mi sanıyorsun? Hadi, o çantanın içini göstersene bize! Hepimize! Bakalım içinde sırf senin işine yarayan, ne tür bir uğur varmış? Lakşmi'nin armağanı mı, yoksa? Hadi, göster! Bak, cankurtaran-walla bile görmek istiyor." Bayan Pathak çantanın sapına yapıştı, çantayı Bayan Jaiswal'in kolunun altından çekmeye çalıştı, ama sap koptu, elinde kaldı. Bayan Pathak şaşırmış, sersemlemiş bir halde sapa bakakaldı. İçindeki bütün dövüşme isteği bir anda uçup gitmişti sanki.

"Bu ne cüret!" diye tısladı Bayan Jaiswal, sapı Bayan Pathak'ın gevşemiş elinden çekip alırken. "Ne *cüretle*?" diye yineledi; onun çantanın sapıyla kendisine vuracağını sanan Bayan Pathak geriye doğru sıçradı. Ama Bayan Jaiswal'in tek yaptığı, çantasını açmak, kıvırdığı sapı çantanın gözlerinden birine sokmak oldu.

"Sırf bilginiz olsun diye söylüyorum, çantamda gizli hiçbir şey yok," dedi Bayan Jaiswal, sonra gözlerden birini açıp görmeleri için uzattı. Bayan Mirçandani tam elini çantaya sokmaya yeltenmişti ki, Bayan Jaiswal'in öldürücü bakışlarını fark edip duruverdi. Bayan Ganeş çantanın öteki bölümlerini de merak ediyordu, ama sesini çıkartmamaya karar verdi.

"Evet, *artık* gidebilir miyiz?" dedi Bayan Jaiswal; kadınlar hep birlikte başlarıyla onayladılar. Cankurtaran-walla bir an onları engellemeyi düşündü, ama Bayan Jaiswal'in maiyetiyle birlikte yaklaştığını görünce, kollarını uysalca indirdi.

"Neden kimse paramı ödemiyor?" diye inledi, kadınlar yanından geçip merdivene yönelirken.

Bayan Pathak, Bayan Jaiswal'in sandaletinin altındaki ezilmiş peynir parçasını görünce, eğilip aldı. Tedaviye muhtaç, yaralı bir kuşa bakar gibi avucundaki peynire baktı. "Öde şunun parasını," dedi Bay Pathak'a, peyniri ovalayıp yeniden küp biçimine getirmeye çalışırken.

"Evet, karını dinle, paramı öde," diye şakıdı cankurtaran-walla.

Bay Pathak gözlüğünün gerisindeki ciddi gözlerini Bay Asrani'ye dikti; beriki huzursuzca kıpırdanıyordu.

Gözlerini karısının ayaklarından ayırmayan Bay Asrani, "İşin doğrusu," diye mırıldandı; durdu, yüzü kıpkırmızı oldu. "İşin doğrusu, Bay Pathak cankurtaranı çağırırken benden yardım istedi." Karısının tepkisini ölçmek için bir an başını kaldırıp baktı, sonra gözlerini çabucak kaçırdı. "Onu nasıl geri çeviririrdim ki? Tam tapınağa gidiyordum... adımı verdim, elbette." Genzine bir bisküvi kırıntısı kaçmış gibi, sesi kısılıverdi.

Bayan Asrani tek sözcük etmeden evine girdi. Birkaç dakika sonra yeniden göründü, cankurtaran-walla'ya birkaç banknotla biraz da bozukluk uzattı. "İşte, payımıza düşen," dedi; ne Pathaklara ne kocasına bakıyordu.

Bay Pathak cankurtaran-walla'ya öteki yarıyı ödedi. "Şimdi aşağı in ve Vişnu'yu götür," dedi, buyurgan bir sesle.

"Elbette," dedi adam, "ama önce şunu imzalamanız gerekiyor." Cebinden basılı bir kâğıt parçası çıkardı; Bay Pathak kâğıda kuşkuyla baktı.

"Evet, siz ya da şuradaki bayan, yani birisi bunu imzalamalı. *Birinin* hastane masraflarını üstlenmesi gerekiyor, aksi halde hastayı yatırmazlar."

* * *

Kırmızı geri döndü; Vişnu'nun çevresini sarıyor. Vişnu onun gerisinden gelen, yükselip alçalan sesler duyuyor; sesler onu delip geçmeye çalışırken, renk kabarıyor. Kırmızılık bir balon gibi şişiyor, sonra sönüveriyor ve sesler içeri akıyor. Vişnu, Bayan Pathak ile Bayan Asrani'nin sesini seçiyor – ikisi de çok kızgın.

Aynı anda, öteki seslerin üstünde yüzen bir ses duyuyor: annesi. Vişnu onun dışında bütün sesleri kısıyor, bir tek ona odaklanıyor.

"Hepimiz yaşama böcek olarak başladık," diyor annesi, "hepimiz. Dünyada insandan çok böcek bulunması-

nın nedeni de bu." Vişnu bu sözcükleri tanıyor; bu, *yogi*'nin[1] öyküsü: adı Jeev olan, dokuz yüz doksan bin kere doğmuş olan, yogi-ruh. Masal ta Jeev'in küçüklüğünden başlıyor, onun bütün ruh göçlerini izleyerek geleceğe uzanıyor.

"Jeev başlangıçta öyle küçük, öyle minik bir böcekti ki, bir muz çekirdeğinden bile daha küçüktü. Böcekken, yogi değildi, elbette. Ama o sırada bile, içten içe, bir böcekten çok daha fazlası olduğunu biliyordu."

Bayan Pathak Bayan Asrani'ye ciyak ciyak bağırmaya başlıyor. Yoginin yükseliş öyküsü arada kaynayıp gitme tehlikesiyle karşı karşıya. Oysa Vişnu en sevdiği ruh göçlerini dinlemek istiyor: Jeev'in bir domuz olarak yeniden doğduğu ve bir çocuğu kurtardığı ya da bir öküzken, kendisine çok kötü davranan toprak sahibini ateşe verdiği öyküleri. "Bir insanın düzeyine erişinceye kadar yoginin pek çok yaşamdan geçmesi gerekti," diyor annesi. "Ayrıca, pek çok kez, başladığı noktaya geri yuvarlandı. Ama sonunda, bir sonraki düzeye çıkabildi ve tıpkı senin, benim gibi insan oldu."

Burası, Vişnu'nun en sevdiği bölüm. Jeev'i bekleyen, varlıkla, bollukla dolup taşan yaşamlar. Her pirinç tanesinin gümüşe batırıldığı, kayısıların içinden çekirdek yerine zümrütlerin çıktığı şölenler. Sonapur prensesiyle yapılan evlilik, bin filin katıldığı geçit töreni.

"Jeev ruhunu dünyasal zevklerle yavaş yavaş, her yaşamda biraz daha doyurdu. Ve ancak susuzluğu giderildikten, açlığı bastırıldıktan sonradır ki, ruhu onun yeniden ileriye bakmasına izin verdi – kişisel gereksinimlerinin ve benliğinin ötesine, başkalarına hizmet edebileceği bir yere." Vişnu sözcükleri annesiyle birlikte, ezberden yineliyor. Öyküyü bu kadar iyi bildiği için gururlu.

Bir çatırtı oluyor, bunu başka çığlıklar izliyor. Sesler kesintisizce akıyor, basamaklardan aşağı dökülüyor, sahanlığı dolduruyor. Ses dalgaları Vişnu'nun ensesine çarpıyor. Öykü dağılmaya başlıyor. Jeev'in hizmet yılları

[1] Kendini Yoga felsefesine adamış olan kişi. (Çev.)

ansızın kesiliyor, feragat ve aydınlanma süreci yitip gidiyor. Vişnu annesinin sesini bir uçtan yakalayıp bir iplik gibi makaraya dolamayı deniyor, ama ip kopuyor; kocaman bir gürültü dalgası onu içine alıveriyor.

Yaşamı boyunca duyduğu bütün sesler, her haykırış, her hakaret, her beddua şimdi başından aşağı çağıltılarla dökülüyor. Basamakları gümleten ayak sesleri, radyodan gelen hışırtılı şarkılar, caddedeki ısrarcı kornalar – hepsi birleşti, üstelik her dakika biraz daha güçleniyorlar. Bileklerdeki çıngıraklı halhalların uyumlu şıngırtısı bile kulak tırmalayıcı çatırtılara dönüştü. Vişnu merak ediyor: Böyle bir şamatayı çıkarabilmek için o minik çıngıraklardan kimbilir kaç tane gerekir?

Bu gürültüden kaçması gerektiğini anlıyor. Ona çok uzun zamandır işkence eden bu patırtıdan. Vişnu'yla birlikte, aynı anda doğdu ve yıllar boyunca kabardı, sinsi sinsi şişti. Bu gürültü onun aldığı her soluğun, yaptığı her eylemin, yaşamındaki her olayın bedeli. Onu boğuyor, beynine hükmediyor, duygularını yok ediyor. Vişnu kendisinden geriye bir şey kalmasını istiyorsa, bu gürültüden derhal kurtulmalı.

Vişnu olanca iradesini kullanarak yerde sürünüyor. Gövdesinin dikeldiğini, ayaklarının altındaki zeminin düzeldiğini hissediyor. Şimdi ayakta; bir parçası arkada kaldı, çarşafın altında sere serpe yatıyor. Karşısında, ışığa doğru döne döne çıkan, taş basamaklar.

Gürültü aşağıya hâlâ bir sel gibi akıyor. Belki de, diye düşünüyor Vişnu, kurtulmanın en iyi yolu, inmek. Arkasını dönüyor ama onu hep sokağa götürmüş olan basamakları göremiyor. Sahanlık ansızın genişledi; dört bir yana, bulanık karanlığa doğru sonsuzcasına yayılıyor.

Bir adam basamakları iniyor. Koluna beyaz bir bant dolamış, üzerinde kırmızı bir haç var. Adam Vişnu'yu fark etmiyor, doğruca çarşafın altındaki karaltıya yöneliyor. Vişnu onun çömeldiğini, bir bileği tutup nabzı ölçtüğünü, sonra doğrulup başını salladığını görüyor. Adamın peşine düşüyor, ama sahanlığın bir yerinde onu kay-

bediyor.

Vişnu merdivenin başında duruyor, tırmanacağı anıtı şöyle bir tartıyor. Bir ayağını deneme kabilinden kaldırıyor, ilk basamağa koyuyor. Çıplak tabanına değen taş soğuk ve pürüzsüz. Aynı anda, bir süredir hiçbir şey hissetmediğini algılıyor – şaşırtıcı, sevindirici bir duygu bu. Parmaklarını, sonra tabanının ön kısmını, en sonunda da topuğunu yere bastırıyor, böylece ayağının her zerresinin taşı hissetmesini sağlıyor.

Peki, şimdi ne yapacak? Öteki ayağını da yere bastırıyor, ama hiçbir şey olmuyor. Tırmanmak için gereken devinimleri anımsamaya çalışıyor... kıvırması gereken yer, bilek miydi? Sonra, anımsıyor; ağırlığını öne vermesi, sonra dizini düzeltmesi gerek.

Vişnu bedenini öne, yukarı doğru zorluyor. Bacağındaki kaslar geriliyor. Ayağı sahanlıkla teması kesiyor, havaya kalkıyor. Yerçekimi denen büyü bozuluyor, Vişnu havada gönlünce yüzebileceğini hissediyor. Birinci basamakta duruyor ve gerisini yüzerek halledebileceğini anlıyor.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bayan Celal ikinci kattaki evinin balkonuna çıktı, cankurtaranın gidişini seyretti. Vişnu için gelmiş olmalı, diye düşündü, soluk almamaya çalışarak; alt kattaki Pathaklar ya da Asraniler onu bir hastaneye gönderiyorlardı herhalde. Bayan Celal altı yaşındayken, Nefise onu cankurtaranlardan çevreye saçılan mikropların, mikropları ciğerlerine çeken ve korkunç, iğrenç biçimde ölen insanların öyküleriyle fena halde korkutmuştu. Ne zaman bir cankurtaran sireni duysa, kız kardeşinin uyarıları hemen ciğerlerini sıkıştırmaya başlardı. Kısa, kesik bir soluk almadan önce, kamyonetin oldukça uzaktaki kavşağa ulaşmasını bekledi.

Vişnu'nun sahanlıkta baygın yattığını bu sabah, Kısa Ganga'dan duymuştu. Bayan Celal bu habere kuşkuyla yaklaşmıştı: Vişnu geçmişte pek çok kez yaptığı gibi, yine hasta numarası mı yapıyordu? "Son hastalanışında, Bay Celal onu on rupilik bir banknotla kendine getirmişti," dedi Kısa Ganga'ya.

"Para her hastalığı iyileştiremez, *memsahib*. On rupisi Bay Celal'in cebinde kalabilir," dedi Kısa Ganga başını bile kaldırmadan; elindeki demir tavayı telle deli gibi ovmayı sürdürdü.

Bayan Celal yanaklarının kıpkırmızı kesildiğini his-

setti. Kendini savunmak, bu haksız yoruma karşı çıkmak istedi. Vişnu gerçek ya da uyduruk bir hastalıkla kimbilir kaç kez kapılarını çalmıştı; onu bir kez olsun boş çevirmişler miydi? Üstelik, Pathaklar ve Asraniler için koşuşturup durmasına karşılık, onlar için doğru dürüst hiçbir şey yapmamasına karşın. Peki, ya arabalarını çalması – buna ne demeli? Polise haber vermemiş, onu hak ettiği dayaktan kurtarmamışlar mıydı?

"Bay Celal gelince, aşağıya gönderirim; yapılacak bir şey var mı, bakar."

Kısa Ganga bir şey demedi. Tavayı lavaboya gereksiz bir şiddetle çarparak yıkadı, duruladı; saç örgüsü sırtına öfkeyle sürtünüyordu. "Benden istediğiniz başka bir şey var mı?" diye sordu, işi bitince; dirseğiyle alnını kuruladı.

"Hayır, yok," dedi Bayan Celal. Nedenini bilmediği bir suçluluk hissediyordu. "Dur, şu muzlar... Bay Celal yemiyor. Bir gün daha dayanmaz. Al hadi, çocuklar için." Hevenkten iki muz kopardı, Kısa Ganga'nın eline tutuşturdu.

Kısa Ganga'nın gözleri öyle bir küçümsemeyle doldu ki, Bayan Celal afalladı. Bir an, kadının meyveleri geri vereceğini sandı. Ama sonra, kadın muzları sarisinin ucuna sardı, odadan çıktı.

Havadaki salgın hastalık olasılığına karşı önlemi hâlâ elden bırakmayan Bayan Celal, birkaç ürkek soluk aldı. Herkes böyle acayip davrandığına göre, ortalıkta bir tür hastalığın dolaştığı kesindi. Hışımla çıkıp giden Kısa Ganga. Alt kattaki Hindu kızla saklambaç oynayan Salim. Ahmet'e, kocasına gelince; onun davranışlarını bırakın çözümlemeyi, anlayamıyordu bile. Miktarı özenle hesaplanmış havayı içine çekti, aradığı yanıtın orada da olmadığını hoşnutlukla gördü ve mutfağa döndü.

Muzun gerisi masanın üzerinde duruyordu. Onları asla satın almaması gerektiğinin farkındaydı. Salim ortalarda yoktu. Ahmet her geçen gün daha da az yiyordu; kendisi ise muzun o yavan, sümüksü tadından nefret

ederdi. Bu kadar pahalı olmasaydı, bütün hevengi Kısa Ganga'ya verirdi. Şimdi geriye üç muz kalmıştı; ortada ondan başka kimse olmadığına göre, muzlardan kurtulmak da kendisine düşüyordu. Rengi en koyu olanı aldı, kabuğunu soydu, ucunu koparıp ağzına attı. Meyvenin aşırı olgunluğu öğürmesine neden oldu, ama dayandı, tatsız tuzsuz şeyi çiğnemeye koyuldu.

Ahmet. Onu kafaya takmaktan çoktan vazgeçmişti, ama muzun kokusu, aklını nedense yeniden o eski patikaya sokuvermişti. Her şeyin bir Ramazan günü, oruçla başladığına hâlâ inanamıyordu. O sıralarda nasıl da mutluydu: Ahmet üstünkörü tutulan, birkaç günlük oruç yerine, bütün Ramazan boyunca oruç tutmaya karar vermişti. Kocasının, ailenin dinsel etkinliklerinde, üzerine düşen rolü bir türlü üstlenmemesi, Bayan Celal'i her zaman üzmüştü. Her ay, her yıl, yoksullara verilecek zekât parasını ayarlayan, bayramlardaki düzenlemeleri yapan, Salim'i cuma günleri mescide götüren, hep kendisi olmuştu. Ahmet'i bazen dürte dürte, birlikte namaz kılmaya razı ettiği oluyordu, ama genellikle o seccadeyi yayarken kocası elindeki kitabı okuyarak odadan çıkardı. Babası onu uyarmıştı; kızını Ahmet'e vermekten az kaldı cayıyordu. "Bu Ahmet Celal çok fazla kitap okuyor," demişti adam. "Belki bir gün, yanlışlıkla Kuran'ı da okur."

Bayan Celal evlendikten hemen sonra, babasının Ahmet konusunda yanıldığını anlamıştı. Kocası Kuran'ı *okumuştu*, üstelik insanı korkutacak kadar iyi okumuş, pek çok bölümünü de ezberlemişti. Sorun, dine duyduğu ilginin salt okumakla sınırlı kalması, dinsel görevlerini yerine getirmeye yanaşmamasıydı. "Beynin denetimi," diyordu din için; "kalabalıkların, kitlenin zihnini oyalayacak bir şey." Sonra, başını kitabından kaldırmadan, eklerdi: "Buna sen de dahilsin, aşkım." Bayan Celal bu apaçık alaycılık karşısında öfkeden kıpkırmızı kesilirdi.

Bazı geceler kocası coşkulu bir sesle İncil'den ya da adını bir türlü anımsayamadığı bir Çin din kitabından bazı bölümler okurdu. Bu sözleri Kuran'ın sureleriyle

karşılaştırır, metinlerin güçlü ve zayıf yanlarını değerlendirir, o sırada günaha girmemek için kulaklarını tıkayan karısına aldırış etmezdi. Bayan Celal'i en çok dehşete düşüren de, Moğol İmparatoru Ekber'in on altıncı yüzyılda, kullarını birleştirmek için ortaya attığı şu Hinduizm ve İslam bileşkesi, 'İlahi Din' kavramıydı. Okuldaki din hocası, "Peygamberin değil, insanın ortaya attığı din," derdi, neredeyse tiksintiyle, "kimseye uygun değildir."

Oysa Ahmet tam da bundan yanaydı; Ekber onun kahramanıydı. "Mollalara haddini bildirdi," derdi, biriyle dalaşma fırsatını bulur bulmaz. "Belki de bunu bir kez daha denemenin, bu ilahi dine geçmeleri için herkesi, hem Hinduları hem de Müslümanları zorlamanın zamanı gelmiştir. Düşünsenize: bir anda huzur, bir anda uyum. Mollalar mescitlerini paylaşmak zorunda kalabilir, ama bunun ne zararı var?"

Bayan Celal onun bu tür yorumlarını dinledikçe, kendi kendine sorardı: Cehennem ateşinde Ahmet'le birlikte yanmaya mahkûm edilinceye kadar, bunlardan daha kaç tanesini dinleyecekti? Kuran'dan bir imge sık sık gözünün önünde beliriyordu: Alevlerin yakıp kül ettiği Ebu Lahab'ın, boynuna bir ip bağlanmış olan, ateşi beslemek için sürekli odun taşıyan karısı.

Evliliklerinin ilk aylarında, Ahmet'in söylediği her şeyi uysalca, hiç yorum yapmadan dinlerdi. Ama kısa bir süre sonra, sessizliğinin giderek sıklaşan, giderek ahlaksızlaşan söylevleri körüklediğini ve kocasının ancak onu bir tartışmaya soktuktan sonra yatıştığını anladı. Bunun üzerine bir sonraki aşamaya geçti; bu, kocasını değiştirebileceğine inandığı dönemdi: İmanının gerçek, tartışılmaz gücü ışıl ışıl parlayıp Ahmet'in zihnindeki gölgeleri yok edecekti. Ama bu tür tartışmalarda kocasının gözü pekliğiyle başa çıkmasını sağlayacak donanımdan yoksun olduğunu anlaması uzun sürmedi – adamın sözcüklerindeki sivrilik, düşüncelerinin saldırganlığı, kadının öne sürdüğü savları onu kıskıvrak yakalayacak

bir ağ oluşturmak için ustaca kullanışı, sonra da bu örümcek ağından kurtulmak için çırpınan, debelenen kadını zevkle izleyişi. Bayan Celal kendi inancının temelinin yumuşamaya başladığını hissedince, bu işe daha fazla bulaşırsa, onu bekleyecek tehlikenin büyüklüğünü ayrımsadı. Bunun üzerine, ültimatom çekecek cesareti topladı: Ahmet'in bundan böyle, onun önünde dinden söz etmesi yasaktı; aksi halde çekip gidecek, Salim'i de götürecekti.

Ahmet'in bu tehdidi unutması uzun sürmedi, elbette; karısına boş verdi, eskisi gibi konuşmayı sürdürdü. Ta ki bir gece, bütün dinlerin eşit olduğunu savunan söylevinin ortasında, karısının Salim'i kolundan tuttuğu gibi basamakları bir koşu indiğini, doğruca taksi durağına yollandığını görünceye kadar. Bayan Celal on dakika sonra geri dönmesine karşın (taksi için para almayı unutmuştu), Ahmet'in dikkatini çekmeyi başarmıştı.

Bay Celal önce köpürdü, kadını bilgisizlikle, cahillikle suçladı, ona 'gerici, beyni yıkanmış, bağnaz' dedi. Sonra açık fikirliliğine, haktanır yanına seslenmeyi denedi; bir erkek karısıyla her konuyu konuşabilmeliydi, öyle değil mi? Bunlar yalnızca birer sözcüktü, eylem değil; ne zararı olabilirdi ki? Ama kadın ödün vermedi; konunun her açılışında odadan çıktı, gerektikçe de Salim'in beşiğine gitti, uyarısını anımsatmak istercesine çocuğu kucaklayıp göğsüne bastırdı. Bunun üzerine, Ahmet bir süre sonra boyun eğdi ve gece konferansları sona erdi.

Ahmet'in çevresine ördüğü buzdan duvarın erimesi haftalar aldı. Yine de, karısıyla her türlü ilişkisinde benimsediği o mesafeli soğukluğun izi hep kaldı; kolayca sezilebilen bu savunma kalkanı, yıllar geçtikçe öyle sertleşti ki, aralarında aşılması olanaksız bir şeye dönüştü. Ara ara, gizli saklı davranışlarda bulunduğu dönemler geçirmeye başladı – ne yaptığını bir tek kendinin bildiği günler, bazen de haftalar geçiriyor, bazı şeyleri karısından gizliyordu. Bayan Celal özellikle bir geceyi çok iyi anımsıyordu, üzerinden fazla zaman geçmemişti: Kocası,

pijamasının arkasına bulaşmış olan kan lekesini fark eden karısının, sırtına bakmasına izin vermemişti.

Öte yandan, saklamaya çalıştığı sırlar genellikle zararsız, tahmin edilmesi zor olmayan şeylerdi; Bayan Celal kocasının bu tavırları karşısında öyle kıvamında bir merak ve şaşkınlık sergilerdi ki, adam karısına gerçekten de hiçbir şey çaktırmadığına inanırdı. Oysa kadını asıl kaygılandıran ve suçluluk duymasına neden olan şey, erkeğin İslam'a ilişkin görevlerinin, uygulamalarının giderek, daha da bozulmasıydı. Kocasının namazı her ay biraz daha boşlamasını, tuttuğu taş çatlasın iki-üç günlük oruçta bile hile yapmasını, mescidin yolunu tam anlamıyla unutmasını suskun bir çaresizlikle izliyordu. Daha da kötüsü, Salim'in (Bayan Celal'in onca çabasına karşın) giderek babasına daha çok benzemesiydi. Sonunda, inancını tek başına yaşamaya başladı, varlığının bu bölümünü ailesiyle paylaşamayacağını kabullendi.

Dolayısıyla, Ahmet son Ramazan'da ansızın, harıl harıl oruç tutmaya başlayınca, Bayan Celal şaşırmış, çok da sevinmişti. Kocası sonunda aklını başına toplamıştı galiba; bütün öteki kocalar ve babalar gibi olabilir miydi? Salim'in üzerinde olumlu bir etki bırakmak için hâlâ çok geç sayılmazdı belki? Bayan Celal her sabah gün doğmadan kalkmış, sahur için zerdeçallı patates hazırlamış, taze taze *puri* kızartmış, her akşam Ahmet'le birlikte balkona çıkıp güneşin batmasını beklemişti. Bütün bunlar; her gün alışveriş yapmak, kocasının en sevdiği yemekleri pişirmek, koyun kebabının ya da tavuk *biryani*'nin ilk lokmasını ona eliyle yedirmek, müthiş bir doygunluk hissettirmişti. Kocasının öteki dinlere ilişkin şu eski tartışmalara girmemesi de, cabasıydı. Birlikte oluşturdukları bu güzel örnekten etkilenen Salim bile, bir-iki gün oruç tutacak kadar duygulanmıştı.

Ama Ramazan çoktan bitmiş olmasına karşın, Ahmet her gün oruç tutmayı sürdürüyordu. Hatta bunu iki güne çıkardığı bile oluyordu; ilk gün, gündoğumundan başlayıp ertesi gün günbatımına kadar ağzına lokma

koymuyordu. Bu konudaki sorulara karşılık olarak da, ya hazımsızlığına iyi geldiğini ya da kilo vermesi gerektiğini öne sürüyor, bazen de bunu, dünyada açlık çeken onca insanın duygularını paylaşmak adına yaptığını söylüyordu. Onun bu savlarına ne karşılık vereceğini bilemeyen Bayan Celal, kocasının sağlığında herhangi bir bozulma görmeyince, durumu dert etmemeye çalıştı.

Ama durum gittikçe kötüledi. Ahmet her gün aynı giysileri giymeye, karısının her sabah yatağın üzerine yaydığı temiz, beyaz *kurta*'ları görmezden gelmeye başladı. Kadın geceleri, o uyurken, kirli giysileri gizlice kucaklayıp çamaşır sepetine sokmak zorunda kalıyordu. Buysa pek işe yaramıyordu, çünkü adam ertesi gün onları buluyor, üstelik onları sepete soktuğu için karısını paylıyordu.

Bir süre yıkanmayı kesti, ta ki bedeninden yayılan koku iyice keskinleşip sigara-walla'nın bile dikkatini çekinceye kadar – adam *sahib*'e neler olduğunu sordu. Radyo ansızın onu rahatsız etmeye başladı; ne zaman radyonun sesini duysa, sinirleniyordu. Karısının bakmadığı bir anda hemen radyoyu kapatıyor, kadın karşı çıkınca da, homurdanarak, hışımla odadan çıkıyordu. Bir gün Bayan Celal pazardan eve dönünce, radyonun yok olduğunu fark etti. Aynı gün, öğleden sonra Kısa Ganga gözyaşları içinde gelip, *sahib*'in radyoyu neden *paan*-walla'ya, üstelik on rupiye sattığını sordu; onlar için yaptığı onca işten sonra, radyoyu satın alma hakkı öncelikle kendisine ait değil miydi? Ayrıca, ayda taş çatlasın iki *paan* yedikleri düşünülürse, *paan*-walla'nın onlar için ne anlamı olabilirdi ki? Bayan Celal radyoyu geri satması için *paan*-walla'yı kandırıncaya kadar, tam iki saat adamın tezgâhının önünde, kaldırımda dikilmek ve adamı müşterilerinin önünde hırsızlıkla suçlamak zorunda kaldı.

Sonra, bir gece Ahmet üzerindeki örtüleri attı, ışığı yaktı ve yatak odalarındaki eşyaların yerini değiştirmeye koyuldu. Bayan Celal, bütün iskemleleri dışarıya, ko-

ridora çıkartan, masayı duvarın dibine iten ve ağır, madeni sandığı bir köşeye sürükleyen kocasını korkuyla izledi. Sonra adam sırtını karyolanın başına yasladı, hâlâ yatakta olan karısına aldırmadan, kısa, kesik yüklenmelerle yatağı duvara doğru itmeye başladı.

"Ahmet, ne *yapıyorsun*?" diye haykırdı Bayan Celal. Ne yapacağını bilemiyordu: Kalkıp yardım mı etseydi, yoksa öylece durup bedeninin bir sağa bir sola devrilmesine izin mi verseydi?

"Çok yumuşak," diye hırıldadı kocası soluk soluğa. "Sırtım için kötü." Dolaptan bir çarşaf çekti, zeminde açılan boşluğa serdi, yastığını yataktan çekip aldı ve ışığı kapadı.

Hâlâ yatakta oturmakta olan Bayan Celal, karanlıkta kocasına seslendi: "Ahmet, buraya gel. Neden yapıyorsun bunu?"

Ama adam onu yanıtlamadı. Kadın kocasının soluklarının hafifleyip düzenli bir hal aldığını duyunca, yeniden uzandı ve uyumaya çalıştı. Ahmet gece boyunca, birkaç kez yastığını yatağa geri fırlattı ama Bayan Celal sabah uyanınca onu çıplak zeminde, çarşafı başına çekmiş, yatarken buldu.

Aradan haftalar geçti, Ahmet yatağa dönmedi. Her ne kadar yatakta yıllardır uyumaktan başka bir şey yapmamış olsalar da, yanında kocasının bedenini hissetmek, Bayan Celal'i her zaman rahatlatmıştı. Şimdi, gece uyandığı zaman (buysa yaşlandıkça sıklaşan bir durumdu; yoksa ona mı öyle geliyordu?), yeniden uykuya dalmakta zorlanıyordu. Karanlıkta ona saatler gibi gelen bir süre, öylece yatıyor, şafağın ilk pembe fırça darbelerini tavana vurmasını bekliyordu.

Kocasının davranışlarındaki gizemi çözemiyordu. Onunla konuşmayı, aklını başına getirmeyi, ona yalvarmayı, iri ve bereketli (hem suskun, hem de yaygaracı) gözyaşlarıyla sindirmeyi denedi, hatta çekip gitmekle tehdit etti ama hiçbirinin yararı olmadı. Kocası inatla hep aynı yanıtları verdi; her şeyi sağlığı için yaptığını

öne sürüyor, karısını suçluyordu: Kocasını yatağa çağırmasının asıl nedeni, onu sakat bırakma isteğiydi. Bu sözler başlarda Bayan Celal'i kızdırdı, sonra da umutsuzluğa itti. Şimdiyse hissettiği tek duygu, bitkinlikti - Ahmet'in hali tavrı onu öyle tüketmişti ki, artık alt kata inmek bile onun için bayağı yorucu bir girişimdi.

Bayan Celal kalan muzlara baktı. Yaşamı boyunca daha kaç muz yemeye zorlanacaktı? Daha kaç kez o sümüksü tat diline yapışacak, aşırı olgun meyvenin o küflü yavanlığı ağzına sıvanacaktı? Boğazı bu haksızlık karşısında sıkışıverdi. Tek başına olmaktan öyle yorulmuş, öyle bıkmıştı ki. Yemek, oruç tutmak, yalnızlık, sessizlik. Daha ne kadar, nereye kadar dayanması gerekiyordu? İri, tuzlu gözyaşları yanaklarından yuvarlanmaya başladı.

Bunların hiçbiri onun suçu değildi. Belki de içini dökmesi, öyküsünü anlatması, birine açılması gerekiyordu? Her şeyi çok uzun zamandır içine atmış, biriktirmişti. Belki de en iyisi, hemen bu akşam yola çıkmak, ana babasının evine gitmek ve her şeyi Nefise'ye anlatmaktı. Bu utanç verici duruma daha fazla katlanamayacaktı.

Kapının çarpıldığını, hemen ardından da Salim'in koridordaki ayak seslerini duydu. Elinin tersiyle, çabucak yanaklarındaki yaşları sildi. Salim'i bu işe karıştırmaya gerek yoktu - onun öğrenmesine izin vermeyecekti.

Bayan Celal ıslaklığın son izlerini de yok etmek için yanaklarını parmak uçlarıyla sıvazladı. "Salim, canım," diye seslendi. "Mutfağa gel de, annenle birlikte bir muz ye."

* * *

Kavita Asrani, elindeki *Eve's Weekly* dergisinin sayfalarının arasından Salim'in fotoğrafını çekip çıkardı. "Bu gece, sevgilim," dedi sessizce; parmaklarını önce dudaklarına, sonra da resme değdirdi. "Yalnızca birkaç saat

kaldı."

Yanına biraz giysi almayı, bir çanta hazırlamayı düşünüyorsa, tam zamanıydı; annesiyle babası sahanlıkta, Pathak çiftiyle haftalık olağan kavgalarını yapmaktaydı. Ama birden, vazgeçti. Tıpkı *Zahreela Insaan*'daki Rişi Kapoor ile Neetu Singh ya da *Daag*'daki Rajeş Khanna ile Şarmila Tagore gibi yapacaklardı. Yeni bir dünya, yeni bir yaşam kurarken, neden giysileri eski olacaktı ki? Ayrıca, tasarruf hesabındaki bütün para yanındaydı – imzaladığı makbuzu geri verirken, bankadaki memur ona tuhaf tuhaf bakmıştı, ama Kavita artık on sekiz yaşındaydı, kim ne yapabilirdi ki?

Kavita parayı alırken suçluluk hissetmemişti. Ne de olsa annesi ona yıllardır bu paranın onun drahoması olduğunu söylemiyor muydu? Salim, annesinin onun için düşündüğü eş olmayabilirdi (*kesinlikle* değildi) ama onlar *yine de* evleneceklerdi; tek sorun, tören için bir rahip ya da mollayı henüz ayarlamamış olmalarıydı. Üstelik, aman aman bir para da değildi; aslında bu kadar ucuza kurtulduğu için annesinin sevinmesi gerekirdi. Aklına, Anita'nın ana babasının geçen yıl düzenlediği görkemli düğün töreni geldi: at, orkestra, Holiday Inn'de verilen yemek. Anlık bir özlem, kararlılığını şöyle bir salladı, ama onu bekleyen duygusal serüvenin parıltısı galip geldi.

Büyürken, Salim yalnızca mahalledeki çocuklardan biriydi, o kadar. Kavita onu yaşıtlarıyla birlikte sağda solda, aylaklık ederken görür, ilgilenmezdi. Bir gün oğlanlar iyice azıtmış, Kavita da annesine gidip attıkları laflardan, ıslıklarından yakınmıştı. Bayan Asrani doğruca üst kata çıkmış, Celal ailesini bir 'pis zampara' yetiştirmekle suçlamıştı. Salim'in ana babası, özür dilemesi için oğlanı alt kata yollamıştı – Kavita'dan değil, annesinden. Bayan Asrani kollarını göğsünde, durumun önemini vurgulayacak biçimde kavuşturmuş, onu kapının eşiğinde karşılamıştı. Oğlan önce kekelemiş, ama sonra pişmanlığını öyle zarif ve etkili sözcüklerle dile getirmişti ki, Bayan As-

rani eriyivermişti; oğlanı tutup göğsüne çekmiş, bundan böyle sen de benim oğlumsun, demişti.

İki gencin ellerini tutup birleştirdi, "Kavita artık senin kız kardeşin," dedi. "Şu binada uyum içinde yaşayamazsak, ulusumuz için nasıl umut besleriz?"

"Kardeşim," dedi Salim; yüzünde öyle meleksi bir anlam vardı ki, Kavita onun dalga geçtiğini hemen anladı. Tam elini çekmek üzereyken, duruverdi – aralarında kimyasal bir etkileşim başlamıştı. Göz çukurlarından elektronlar fışkırıyor, atomlar, moleküller ayrışıp birleşiyor, ısı üretiliyordu. Kavita bunu yarıda kesmekten korktu. Orada öylece durdu, parmak uçlarında zonklayan kanı hissetti; oğlanın gözlerinin içine baktı, kahverengiye kurnazca karışan yeşil benekleri gördü, dişlerinin beyazlığını, cildinin güzelliğini fark etti. Hayır, onun kardeşi olmak istemiyordu.

Bayan Asrani'nin yücegönüllülüğü pek uzun sürmedi. "Bu Salim denen çocuğu ne diye yüreklendirdiğini anlayamıyorum. Her Tanrı'nın günü, kanatlı bir haşere gibi çevrende uçup duruyor – bir karafatma."

"Ama o benim ağabeyim. Kendin söyledin."

"Nereden ağabeyin oluyormuş? Başına bir kere dokundum diye hemen kardeşin mi oldu? Kimim ben, İngiltere Kraliçesi mi?"

"İyi ama, uyum içinde yaşamalıyız, diyen sen değil miydin?"

"Tamam tamam, anladık. Binadaki herkes uyumunuzu yeterince gördü. Bayan Pathak bile. O kadının küstahlığı da inanılır gibi değil. Mutfakta bana ne dedi, biliyor musun? 'Ne kadar da açık fikirlisiniz. Neyse ki, delikanlı Müslüman'a hiç benzemiyor.' Suratına tokadı yapıştırmamak için kendimi güç tuttum."

"İnsanların böyle şeyler düşünmesi benim suçum değil."

"Kimin suçu, peki? Herkesin gözü önünde resmi geçit yapan kim? Pekâlâ, buraya kadar! Bu iş burada biter. Bay Haşere Celal'le işin bitti. Onunla görüşmeyeceksin.

Flüt dinlemek istemeyen, kamışı fırlatıp atar."

"Ama bu haksızlık!"

"Bugün babanla konuşacağım. Hemen yıldız haritanı çıkarttıracağız. Ellerine kına yakmanın zamanı da geldi... evet, bir an önce, kendini koca bulamayacak kadar rezil etmeden önce..."

Salim'e getirilen bu yasaklar, doğaldır ki, buluşmalarına yepyeni ve nefis bir heyecan kattı. Eskiden Kavita onunla buluştuğu zaman yalnızca konuşmakla yetinirken, şimdi ona dokunma gereksinimiyle yanıp tutuşuyordu. Parmaklarıyla oğlanın yüzünü, elleri karıncalanıncaya kadar okşuyor, bedenini tepeden tırnağa dolaşan akımı hissedebilmek için, dudaklarını onun ağzına sürtüyor, göğüslerini onun gömleğine bastırıyor, çıplak meme uçlarının oğlanın göğsündeki sert, siyah kıllara sürtündüğü hayaller kuruyordu. Artık her buluşmada Salim'e biraz daha cömert davranıyor, elini tutmasına, o âna kadar aklından bile geçmeyen yerlere daha, biraz daha yaklaştırmasına izin veriyor, elini çekmeden önce bir süre oyalanıyordu.

Vişnu'dan yardım almaya başladılar. Bir gün merdivende, karanlıkta öpüşüp koklaşırken, Vişnu ansızın ortaya çıkıvermişti. Kavita'ya, "Dikkat et, annen gazyağıwalla ile birlikte yukarı çıkıyor," diye fısıldamış, Salim son anda kaçmayı başarmıştı. Bir süre Vişnu'nun sahanlığında buluştular; ona para ya da yiyecek gibi küçük armağanlar getiriyor, buna karşılık o da basamaklarda oturup onları tehlikeye karşı uyarıyordu. Ama hem yukarıyı hem de aşağıyı kollaması olanaksızdı, bunun üzerine değişik yerlerde buluşmaya, buluşma yerini birbirlerine haber vermek için de Vişnu'yu kullanmaya başladılar. Okuma bilmediği için, Salim onunla Kavita'ya birkaç ateşli mektup bile gönderdi. (Bir gün, aşağıdaki elektrikçiyi çevresine çömelmiş, aralarında Vişnu'nun da bulunduğu bir dinleyici grubuna elindeki kâğıdı yüksek sesle okurken görmesi, Vişnu'nun ulaklığının sonu oldu.)

Bu arada Bayan Asrani, yaşamdaki gerçek hedefi kı-

sa bir süre önce açıklanmış olan Kavita'yı hak ettiği kişiyle evlendirmek için, çoktan kolları sıvamıştı. Aile falcısı çağrılmış, Kavita'nın yıldız haritası çıkartılmıştı: "Üç çocuk, hepsi de erkek," demişti falcı, "uygun bir evlilik yapılırsa, elbette." Ama Mars'a dikkat etmezlerse: "Beş kız, hepsi de kömür karası." Uygun bir eş için yeryüzü taranmaya başlandı, ülkenin dört bir yanındaki akrabalara haber salındı (yıldız haritası, havayoluyla Kanada ve Singapur'a da iletildi). *Times of India*'nın pazar ekinde yayınlanmak üzere bir evlilik ilanı hazırlandı, ama falcı bundan sonraki on iki pazarın da uğursuz olduğunu bildirince, şimdilik rafa kaldırıldı.

Bayan Asrani'nin kurduğu şebeke meyve vermeye başlayınca, Kavita gitme zamanının geldiğini anladı.

"Dün gece Bayan Lalwani aradı," dedi annesi bir sabah, masanın üzerine eğilmiş, herkese *paratha* dağıtırken. "Görümcesinin kuzeni mühendismiş. Volta'da çalışıyormuş. İkinizin yıldız haritaları öyle uyumluymuş ki, Bayan Lalwani, ancak Radha ile Krişna bu kadar uyuşabilir, dedi."

Kavita *paratha*'sının ucunu kemirdi. Duymazdan gelecekti. Bu annesini her zaman çıldırtırdı. Babasına döndü, tatlılıkla sordu: "Turşuyu alabilir miyim?"

"Maaşı çok iyiymiş. Sigarası, içkisi yokmuş."

"Eminim çirkindir – bunun gibi bir şişkoyla evlenmek istediğine göre, mutlaka öyledir," diye çemkirdi Kavita'nın on iki yaşındaki erkek kardeşi. "Kötüdür de! Tam bizimkinin hak ettiği gibi... acımasız ve çirkin biri."

"Kapa çeneni, Şyamu. Ailesinin Colaba'da bir dairesi varmış. Bir de Ambassador arabaları. Tek oğlanmış, dolayısıyla..."

"Belki Kavita'yı döver," dedi Şyamu, umutla.

"Nasıl, yakışıklı mıymış bari?" diye sordu Bay Asrani.

"Yakışıklı mı? Merak ettiğin tek şey bu mu, yani? Kız ne yapacak – karnı acıkınca oğlanın yakışıklılığını mı yalayacak?"

"Yalnızca sordum."

"Bayan Lalwani boyunun yeterli olduğunu söyledi. Ayrıca, o bir mühendis. Dolayısıyla bir mühendisten başka neye benzeyebilir ki? Tek başıma didinip durmak bana yetiyor, bir de seninle uğraşmayayım, tamam mı? Madem kılını kıpırdatmayacaksın, bari ayağımın altında dolaşma."

"Kavita daha on sekiz yaşında. Bu acelenin nedenini anlamıyorum."

"Eh, ne zaman anlayacaksın, peki? Sevgili kızın üst kattaki kanatlı karafatmayla uçup gidince mi? El yüzüne çıkamadığımız zaman mı? *O zaman* mı anlayacaksın?"

"O karafatma değil!" diye haykırdı, daha fazla susamayan Kavita. "Onunla evleneceğim! Ömrümü onunla geçireceğim. Ona karafatma deme."

"Görüyor musun? Kızının pabuç kadar uzamış dilini görüyor musun? İşte onu böylesine şımartmanın sonu. Her gün biraz daha terbiyesizleşiyor ve bunun tek muhatabı da benim."

"Ona şöyle sıkı bir kötek gerek," diye önerdi Şyamu.

"Beni başka biriyle evlendirmeye kalkışırsanız, kendimi trenin önüne atarım. Matunga İstasyonu'ndaki kız gibi. Yemin ediyorum, yaparım."

"Bu ne küstahlık! On sekiz yaşına geldin diye, seni dövemeyeceğimi sanma."

"Aruna, kızı rahat bırak."

"Hadi, döv onu! Bir güzel patakla!" Şyamu masanın üstüne heyecanla eğilince, bardağını devirdi, Bournvita'yı örtünün üzerine döktü. Annesi önce koluna, sonra da suratına şaplağı indirince, şaşkınlıkla haykırdı.

"Her an sorun çıkartıyorsun. Her an. Sabahtan akşama, bir dakika yerinde duramıyorsun." Şyamu'ya vurmak öyle iyi gelmişti ki, Bayan Asrani oğlana bir tokat daha patlattı.

"Ama neden? Asıl hak eden o. Artık onu hiç dövmüyorsun – bir tek beni." Şyamu burnunu çeke çeke ağlamaya başladı, buysa birkaç şaplak daha indirmek için

Bayan Asrani'ye yetti. "Kapa çeneni, dedim. Şimdi beni dinleyin; bütün masadakiler. Bayan Lalwani gidip oğlanla tanışmamız için, cumartesi günü bizi bekliyor. Kendi evinde. Böylesinin daha yansız olacağını söylüyor. Saat yedi için sözleştik. Herkesin terbiyesini takınmasını istiyorum. Özellikle senin, Kavita." Bayan Asrani'nin sesi birden uzlaşmacı bir tını aldı. "O iyi bir delikanlı. Bir kez görsen, ne kaybedersin? Hiçbir şey için değilse bile, hızla yaşlanan, zavallı ana babanın hatırı için yap."

İşte Kavita kararını o zaman verdi. Çekip gidecekti. İngilizler buna 'âşığıyla kaçmak' diyordu; sözcüğün İngilizcesinde öyle şehvetli bir tını vardı ki. Bütün o filmler, öyküler. Kavita, Leyla olacaktı, Heer olacak, Juliet olacaktı. "Madem herkes böyle istiyor, pekâlâ."

Annesinin yüzü yeniden ışımaya başladı. "Kabul edeceğini biliyordum," dedi, Kavita'ya sarılıp alnından öperken. "Eh, sen kimin kızısın? Hadi bakalım; kahvaltını bitir de sana *gulab jamun* yapmayı öğreteyim; cumartesi giderken götürürüz."

Kavita'nın ilk kararı, o cuma gecesi kaçmaktı. Ama sonra, merakına yenilmiş, kaçışı bir gün ertelemişti. Şu tanışma işini yüz akıyla atlatıp atlatamayacağını merak ediyordu. Bayan Lalwani'yi etkilemek istiyordu. Zavallı mühendis çocuğun ona delice tutulmasını, kaçıp gittiğini görünce bütün o basmakalıp, basit, mühendisçe hayallerinin paramparça olmasını. Bu gece olağanüstü yemekler pişirecek, *gulab jamun*'lara gençliğinin nefis kokusunu katacak, onları güzelliğinin şurubuyla tatlandıracaktı. Onu asla unutamayacaklardı – hiçbiri. Kavita'nın resmi belleklerine kazınacaktı; dönüşünü özlemle bekleyecekler ama elleri boş kalacaktı.

Kavita, Salim'in fotoğrafını öptü, içine koymak için çantasını açtı. Burnuna, çantadan yükselen, taptaze, yüz rupilik banknotların kokusu doldu. Kokuyu içine çekerken, yeni bir yaşam, diye düşündü. Yepyeni bir geleceğin tatlı kokusu. Banknotlardan birini ayırdı. Vişnu son zamanlarda pek iyi değildi. Bu para onun içindi – giderken,

battaniyesinin altına sokacaktı.

* * *

Beşinci basamağa gelince, duruyor. Basamaklar öyle keskin kıvrımlarla yükseliyor ki, belden aşağısı taşın arkasında kaldı, görünmüyor. Bir basamak daha çıkarsa, salt başı görünecek.

Vişnu dış çizgileri çarşafın altından seçilen bedene bakıyor. Orada hiç kıpırdamadan yatmakta; yeryüzünde kapladığı alan bu. Bu alanın sınırlarını belirleyebilmek için öyle çok uğraştı ki. Bedeninin gelişen her santimi, ürettiği her hücre, her kıl, her kirpik biraz daha yere gereksindi. O da bu yeri dış dünyadan alabilmek için savaştı; onu çevresindeki çoktan kapılmış, amansız, geçit vermez araziden kopara kopara aldı. Orayı korudu, esirgedi, bedenini zorla içine yerleştirdi. Şimdi bu alandan vazgeçmek, içini nefretle dolduruyor.

Bedeninden vazgeçmek de öyle – onu nasıl geride bırakır? Bu beden onun deneyim vasıtası, dünyayla arasındaki aracı. Onu bebeklikten erkekliğe taşıyan bu bedendeki her kusur, her yara izi onun; hepsinin ne zaman, nasıl olduğu Vişnu'nun aklında. Ona baktı, onu doyurdu, temizledi, bir çocuk gibi besledi. Annesinin memesine neredeyse hiç yapışmamış olan bu dudaklar, Kavita'nın kokusunu bir düzine kokunun arasından seçebilen bu burun, Padmini'yi örten katmanların tek tek soyuluşunu izleyen bu gözler. Bu bedenin özlemlerini gidermeye çalıştı, onu çırılçıplak, boylu boyunca yere uzattı, spermlerin bu bedenden fışkırışını hissetti.

Usul usul solmaya başlayan şey, Vişnu'nun algı gücü mü, yoksa ayaklarının altındaki taş mı? Kolları, bacakları ağırlığını mı yitiriyor, yoksa o hep bu kadar hafif miydi? Kasları eriyor, kemikleri havaya dönüşüyor, başı yüze yüze uzaklaşmaya mı hazırlanıyor? Artık ne giysilerini hissedebiliyor, ne de onların altındaki tenini.

Vişnu bir sonraki basamağa tırmanıyor. Bu eylem

için olanca iradesini kullandı ve başardı. Ayaklarını yere bastırmadı, havayı itmedi, hiçbir etkinlikte bulunmadı. Çok tuhaf bir duygu bu: belli belirsiz bir yetersizlik, bir eksiklik duygusu.

Doğruluyor, taş basamak gözünün önünde bir sinema perdesi gibi kayıyor. Bir an yalnızca boynuyla kafası görünüyor; şimdi bir tek yüzü, şimdi bir tek alnı, bir tek saçları. Vişnu gözlerini yumuyor. İşte orada, sahanlıkta yatıyor; çevresinde ışıktan bir çadır. Gözlerini açıyor, sonra yeniden kapıyor; imgenin yok olmasını, sonra yeniden görünmesini sağlıyor. Gözlerini kapalı tutuyor. Dokunma duyusunu yitirmiş olabilir, ağırlığın sağladığı güveni de, ama başka şeyler kazandı. Gözleri şimdi, bugüne dek görmediği kadar iyi, duru ve derinlemesine görüyor.

* * *

Kavga biteli bir saat oluyordu – sahanlık temizlenmiş, çocuklar dövülmüş, kocalar azarlanmıştı; hem Bayan Pathak hem de Bayan Asrani doygunluk ve iç huzuru içinde uzanmaya, biraz kestirmeye hazırlanıyordu ki, Bayan Celal alt kata indi.

"Merhaba! Evde kimse yok mu?" Pathakların kapısını çaldı ama yanıt alamadı.

Salim yukarı çıkarken, Pathak-Asrani savaşının bitmek üzere olduğunu görmüştü: "Anladığım kadarıyla, hastanenin parasını kimin ödeyeceği konusunda anlaşamıyorlar," dedi annesine. "Bu yüzden cankurtaranı zavallı Vişnu'suz gönderdiler."

Bu sabah Kısa Ganga tarafından tutuşturulan suçluluk ateşi, Bayan Celal'in içini sarıverdi. "Yani merdivende öylece yattığını, ölümü beklediğini mi söylüyorsun?" diye sordu Salim'e. Mutfakta bir aşağı bir yukarı yürüyor, bu duruma üzülüyordu; sonunda aşağıya inip bir bakmaya karar verdi. "Bayan Pathak?" diye seslendi bir kez daha; zili çalsa, uyandırmış olur muydu acaba? "Be-

nim... Bayan Celal!"

Kapının arkasından, yere sürtünen terliklerin sesi geldi. "Ne istiyorsunuz?" Bayan Pathak'ın sesiydi, kapalı kapı yüzünden boğuk olmasına karşın, sesteki sinirli tını son derece belirgindi.

"Sizinle konuşmak istiyordum. Vişnu hakkında."

"Ne olmuş Vişnu'ya?"

"Şey, Salim olanları anlattı – Bayan Asrani ile sizin... yani şu hastane sorununuz... Demek istediğim, bu bütün apartmanın sorumluluğu, salt sizin değil, öyle değil mi? Ben de düşündüm ki, belki bir yardımım dokunur..."

"Yardım mı kaldı? Cankurtaran-walla çoktan gitti bile."

"Evet, Salim söyledi. Öyle de pahalı ki... hastaneler, yani. Ama benim bir önerim var; aşağıya bunun için indim. Hicret Derneği'ni arayabiliriz belki."

"Hicret Derneği mi?"

"Evet, gelip insanları alıyorlar – ölmek üzere olanları, yani. Son anlarında onlarla... gidecek yeri olmayanlarla ilgilenmek için. Aslında bir hastane değil; kimsesizlerin biraz da olsa rahat edebilecekleri bir yer. Üstelik bedava."

"*Ne* derneğiydi?"

"Hicret. Bir hayır kurumu. Arada bir, minibüsleri buradan geçer; görmüşsünüzdür. Bizim camiden pek çok kişi bu kurumun üyesi. Bir keresinde Bay Celal de gönüllü olmuştu. Her şey bedava, elbette."

"Ah, caminizle ilintili demek?"

"Herkese açık – sırf Müslümanlara değil."

"Evet."

Bayan Pathak'ın sesindeki gerginlik kaybolmuştu. Bayan Celal, onun yerini özenli bir tınısızlığın aldığını ayrımsadı.

"Bende telefon numaraları var. Arayabilirim."

"Anlıyorum."

"Çabucak gelirler. Bir telefon yeterli. İstiyorsanız, bana haber verin."

"Teşekkür ederim."

Bayan Celal merdivenin başında kararsızca durdu. Bayan Pathak'ın ses tonuna bakılırsa, artık gidebilirdi, ama konuşmadan kesin bir sonuç çıkmamıştı. Buysa Pathaklar ve Asraniler söz konusu olduğu zaman, hep yaşanan şeydi. Bu insanlar neden bu kadar zordu ki? Neden Bayan Celal'in üst kat komşusu Bay Taneja gibi olamıyorlardı? Ana su pompasının bozulmasından sonraki o kavgalı, çekişmeli haftaları hâlâ anımsıyordu; su borularının değiştirilmesinin gerektiği anlaşılınca başlayan o bitmek bilmez tartışmaları da. Kısa Ganga'ya yeni yıl için beş rupi bahşiş vermek türünden, zararsız bir konu bile bir savaşa dönüşmüş, Bayan Pathak ile Bayan Asrani bir hışım yukarı çıkıp onu Kısa Ganga'yı şımartmakla suçlamıştı: Kadın şimdi onlardan da aynı cömertliği bekliyordu. Bayan Pathak hiç olmazsa Bayan Celal'e hâlâ uygarca davranıyordu; Bayan Asrani, o berbat kapı komşusu ise, ne zaman merdivende karşılaşsalar, Bayan Celal'i küçümsediğini bir biçimde belli eder, sonra da sırtını dönüverirdi. Zavallı Salim'i ağına düşüren o fındık kurdu benim kızım olsaydı, bu kadar küstahlık edemezdim doğrusu, diye düşündü Bayan Celal. Asranilerin siyah beyaz kapı ziline baktı; keşke Salim'in küçükken yaptığı gibi, zile basıp yukarı kaçacak kadar çevik olsaydı!

Bir an durup düşündü; sahanlığa inip Vişnu'ya bir göz atsa mıydı? Adamın o kadar hasta olduğuna hâlâ inanmıyordu – belki düzelmesi için kandırabilirdi. Ama birden, Kısa Ganga'nın sert sözleri kulaklarını yaktı ve kuşkuculuğundan utandı. Zavallı adam ölüyordu – *ölüyordu.* Daha bir dakika önce, cesedin alınıp götürülmesinden söz eden kendisi değil miydi? Hayır, Vişnu'nun durumunu denetlemeye gerek yoktu. Ayrıca, gerekirse, daha sonra, Nefise'ye giderken bakabilirdi.

Yapılacak bir şey kalmamıştı. Boşuna çabaladığını biliyordu. Bayan Pathak aramayacaktı. Aşağıya inmesi hataydı – sanki kendisinin yeterince sorunu yokmuş gibi.

Döndü, tırabzana tutundu, basamakları tırmanmaya koyuldu.

* * *

Bayan Asrani, Pathakların kapısının vurulduğunu duyduğunda, öğle uykusuna dalmak üzereydi. Önce kalkıp dinlemeye üşenmiş ama sonra, Bayan Celal'in sesi onu harekete geçirmişti; kapıya gidip dinlemişti. Şimdi kapının arkasında duruyor, basamakları çıkan ayak seslerinin uzaklaşmasını bekliyordu.

Bayan Asrani, karşı duvardaki Air India saate baktı. Mihracenin her iki eli de dördün üzerindeydi, bunun anlamıysa güzellik uykusuna dönmek için çok geç olduğuydu. Ayrıca, yüreği yine deli gibi atıyordu; kapının arkasından Bayan Pathak'ın konuşmalarına kulak kabartırken kendini zorlamış ama sakin kalmayı başaramamıştı. Bunun için bir doktora görünmeyi bile düşünüyordu; bu tür durumlar için verebileceği, küçük bir hap var mıydı acaba? Ama belki de gereksindiği tek şey, çaydı; zihnini yatıştıracak, yüreğini sakinleştirecek bir fincan çay. Kapısını azıcık araladı, sahanlığın gerçekten de boşalıp boşalmadığını denetledi. Tam mutfağa girmek üzereydi ki, Pathakların kapısı açıldı, Bayan Pathak dışarı çıktı.

Mutfakta, iki kadın birbirlerine hiç bakmadılar; ikisinin de gözleri çaydanlıklarına kilitlenmişti. İlk konuşan, Bayan Asrani oldu: "Hicret Derneği. Hiç duymadım."

"*Müslümanlar* için hayır kurumuymuş."

"Amacı ne, peki? Ölüleri toplayıp götürmek mi? Nasıl bir hayırmış bu böyle?"

"Ölmelerine yardım ettiklerini söyledi. Huzur içinde, dedi."

Bayan Asrani çaydanlığını aldı, suyun daha çabuk kaynaması için, sertçe salladı. "Kusura bakmayın ama ben o durumda olsam, başımı dayayacak bir yastık der-

dine düşmezdim."

"Cesetleri ne yapıyorlar, dersiniz?"

"Ne *yapmadıklarını* söyleyebilirim: Yakmıyorlar."

"Elbette. Herhalde gömüyorlardır."

"Artık onlara ne yaptıklarını Tanrı bilir."

"Özellikle Müslüman olmayanlara..."

"Büyük bir olasılıkla, erkekleri inceliyorlardır. Aşağıyı, özel bölgelerini, yani. Müslüman olup olmadığını anlamak için."

"Zavallı Vişnu. Kimbilir başına neler gelecek?"

"Hiçbir şey gelmeyecek. Çünkü onu onlara teslim etmeyeceğiz."

"Belediyenin yakma töreni düzenlediğinden eminim. Onları arayabiliriz."

"Olmadı, onu *ghat*'a[1] kendimiz götürürüz. Bayan Celal'e, kendisine ihtiyacımız olmadığını söyleyebilirsiniz."

"Bu kadındaki cürete de pes doğrusu. Hayırseverliğini böyle başımıza kakması... biz beceriksiz insanlarmışız gibi. Kendi insanımıza bakamayız sanki."

"Asıl amacının ne olduğunu merak ediyorum doğrusu. O önce deli kocasına, o haşere oğluna baksın."

"Onu arayıp konuşacağım."

"Evet, benim adımı da verin. Bu tür hayır işlerinin bizim toplumumuzda da yapıldığını söyleyin."

"Daha az önce, Vişnu'nun üzerine temiz bir çarşaf örttüm. Kendini ne sanıyor bu kadın? Vişnu'nun rahatı yerinde, sağ ol, diyeceğim."

* * *

Gürültü hafifledi. Şimdi ondan boşalan yerde, Vişnu'nun daha önce hiç ayrımsamadığı bir ses evreni filizleniyor: selden sonra canlanmaya başlayan bir tarla gibi. Küçük sesler, minicik sesler - karıncaların tıpırtısı, böceklerin koşuşturması, örümceklerin hışırtısı topraktan fışkırıyor. Vişnu yüzüne sürtünürcesine uçan bir sivrisi-

[1] Hinduların ölülerini yaktıkları, basamaklarla çıkılan alan. (Çev.)

neğin vızıltısını duyuyor, duvarlarda dalgalana dalgalana gezinen kırkayakların uyumlu ilerleyişini hissediyor, ağustosböceklerinin dışarıdaki ağaçlardan yükselen mırıltılarını dinliyor. Dünyanın bütün böcekleri ona sesleniyor; Vişnu onların ormanlardan, çok uzaklardaki tarlalardan gelen çığlıklarını duyabiliyor; ona sesleniyor, öyküler anlatıyorlar; hedeflerine doğru sürünür, emekler ya da uçarken, onu çağırıyor, peşlerinden gelmesini istiyorlar. Bir karınca tam önündeki basamağı ağır ağır tırmanıyor. Bu karınca nereye kadar yükselebildi, diye düşünüyor. Bugüne kadar hiç bir kuş, bir hayvan, bir insan olabildi mi? Ya da tahtından edilmiş, tepetaklak yuvarlanmış bir prens? Yoldan çıkmış bir din adamı? Karıncanın sesini dinliyor, öyküsünü duymak için kendini zorluyor. Ama karınca kararlı bir biçimde tırmanmayı sürdürüyor, hiç konuşmuyor.

Vişnu hayvanın izlediği düzensiz rotaya bakıyor. Bir adım bir yöne, iki adım başka yöne; yavaşça tırmanmasını sağlayan, karmaşık bir dans. Sonunda tepeye ulaşıyor, duyargalarını havada sallıyor, taşın yüzeyini yokluyor. Vişnu onun bedenini taşın kenarından aşırtmasını ve basamağı enlemesine geçmesini bekliyor, ama karınca dönüyor, basamağın kıyısını izlemeye koyuluyor.

Vişnu onun duvara doğru milim milim ilerleyişini seyrediyor ve kendi kendine, acaba rotasını düzeltsem mi, diye soruyor. Yolunu tıkamak için, parmağını taşın kenarına koyuyor. Ama karınca parmağın çevresinden dolanıyor (ona dokunmuyor bile) ve kıyıyı izleyerek yoluna devam ediyor. Vişnu bir daha deniyor, sonra bir daha, ama karınca her seferinde onun parmağının yanından geçip gidiyor, aklında tek bir hedef, ilerliyor. Vişnu onun duvara yaklaşışını, yukarıdan sarkan gölgelerin onu usulca yutuşunu izliyor.

Basamaklarda başka canlılar da var. Pencereden süzülen akşam ışığında çırpınan, minicik böcekler. Kulağının dibinde vızıldayan bir sivrisinek. Vişnu kendini bir ormandaymış gibi hissediyor; yaşam dört bir yanda giz-

lenmekte.

Asraniler ile Pathakların sahanlığına uzanıyor. Orada bir sürü karınca var; zeminde iplik iplik, yol yol ilerlediklerini görüyor. Yiyecek kırıntıları, bir tele dizilmiş ampullerin ışığı gibi, çizgiler boyunca ilerliyor. Vişnu çizgiyi sahanlığın bir köşesine kadar izleyince, oraya gizlenmiş olan bir peynir parçası görüyor. Karıncalar kapkara bedenleriyle peynire üşüşüyor, kopardıkları minicik lokmaları sırtlanıp bir yere taşıyorlar. Peynir hafifleyince, bütün parçayı bir seferde taşımayı deniyorlar; Vişnu peynirin hafifçe sallandığını, azıcık kıpırdadığını görüyor. Sonra, bir zafer töreninde taşınan, dev boyutlu bir kupa gibi havaya kaldırılıyor ve sağa sola yalpalayarak taşınıyor.

Vişnu karıncalara açtığı savaşı anımsıyor. Kimbilir kaç kez, sahanlığında uyanıp battaniyesinin, eşyalarının, bedeninin üzerinde kaynaşan çizgilerle yüz yüze geldi. Aklına, Padmini için aldığı şeker kutusu geliyor. Kutuyu naylona sıkıca sardırmış, karıncaların keşfetmemesini umarak, eşyalarının altına sokmuştu. Ama sabah kalkınca, kutunun karınca kaynadığını görmüştü. Kutuyu güneşe bırakmış, ışığın onları kışkışlamasını beklemiş, kaçmayanları ise başparmağıyla tek tek ezmişti. Kutuyu Padmini'ye vermeden önce, her şekerlemeyi tek tek incelemiş, kalan tek tük karıncayı özenle fiskelemişti.

Padmini'nin kutuyu açar açmaz, ilk sözü, "Bak, bir karınca," oluyor. Şekerlerden birini eline alıyor; işte orada: gümüş yaldızlı şekerlemenin üzerinde sağa sola seğirten, küçük, kara benek. Vişnu yüzüne al bastığını hissediyor, Padmini'nin kutuyu fırlatıp atmasını bekliyor. Oysa bu durum kızı eğlendiriyor. Tam karınca kenara ulaştığında, şekerlemeyi ters çeviriyor, hayvanın öteki uca koşturmasını izliyor, sonra yeniden tersyüz ediveriyor. Sonunda bu oyundan sıkılıyor ve bir fiskede karıncayı havaya fırlatıyor. Şekeri ağzına atıyor, kutudan bir tane daha alıyor. "Bakalım bu minik, sevimli şeylerden başka var mı?" diyor.

Vişnu bugüne kadar kaç karınca öldürdüğünü merak ediyor. Ezdiği onca beden... onların da sesi var mıydı? Sahanlıktaki karıncaları itelemek için ayağını kaldırıyor, sonra duruyor. Az önce hissettiği düşmanlık yok oldu; ayağını indirmek istemiyor. Çizginin üzerinde taşınan peynire bakıyor; neredeyse mutfak kapısına ulaştı bile.

Kapıdan bazı sesler geliyor. Bayan Asrani ile Bayan Pathak onun cesedini tartışıyor. Burada durup onları dinlemem ne tuhaf, diye düşünüyor. Onu orada dikilirken görünce, kimbilir nasıl şaşıracaklar?

Mutfaktan ilk çıkan, Bayan Asrani oluyor. Doğruca Vişnu'ya bakıyor, ama onu görmüyor. Bayan Pathak hemen arkasında, onun elinde de bir çay fincanı var. Birden yerdeki karıncaları görüyor; peyniri fark edince gözleri irileşiyor. "Kahrolası karıncalar," diyor, peynire bir tekme atıp sahanlığa doğru savuruyor. Ayağını kaldırıyor, sandaletini konvoyun üzerine defalarca bastırıyor.

Çığlıklar öyle yüksek ki, Vişnu elleriyle kulaklarını tıkıyor. Arabaların ezdiği çocukları, çöken binaların altında kalan aileleri, diri diri yanan insanları anımsıyor. Acıyı içeri sokmamak için avuçlarını kulaklarına sıkı sıkı bastırıyor, ama çığlıklar onun parmaklarını aralıyor, hızla beynine akıyor.

* * *

Vişnu imgeyi gördüğünde, akşam ışığının son ışınları pencereden süzülüyordu. Aşağıdaki sahanlıkta, onun üstüne eğilmiş bir adam durmakta. Adam diz çöküyor, çarşafı çekip açıyor. Bir eliyle Vişnu'nun yanağına dokunuyor; öteki elini onun alnına bastırıyor, gözlerine düşen perçemi itiyor. Parmak uçları Vişnu'nun dudaklarında geziniyor, sonra çenesine, göğsüne iniyor, yüreğini ovmaya başlıyor.

Adamın gözleri kapalı. Sırtı öne eğik ama başını yukarı kaldırmış; dudakları sessiz sözcüklerle kıpır kıpır.

Vişnu bu çömelmiş karaltıyı daha önce gördü; kim olduğunu er geç çıkartacağını biliyor.

Adamın gözleri açılıyor. Gözlerinin akı karanlığı delip geçiyor. Havayı, tavanı, taşı delip geçen, doğruca dışarıya, gökyüzüne dikilen bu gözler iri ve bulanık. Vişnu onlara bakıyor, ama saygıyla mı yoksa korkuyla mı dolduklarından emin olamıyor.

Gözler kırpışıyor, parmaklar göğüs kıllarını okşuyor, dudaklar açılıp kapanıyor. Yukarı dönük yüzden yumuşacık sözcükler dökülüyor. Vişnu baktığı yerden kır saçları, soğana benzeyen burnu, çiçekbozuğu yanakları görebiliyor. Evet, artık tanıdı. Başını eğip Bay Celal'e bakıyor: Sahanlığa, onun bedeninin yanına çömelmiş, gözlerini karanlığın arasından gökyüzüne dikmiş.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bay Celal *kitabını okudu:*

Gözler. Surdas'ın gözleri.

Görmeyi sağlayan iki çeşme.

Surdas kararını vermişti: Evet, cezayı gözler çekecekti.

Gözler, dünyaya ve ruha açılan pencereler.

Günahı, işte bu gözlerle işlemişti.

İşlediğimiz günahlar. Aynı şey değil ama ağırlık, günahların ağırlığı.

Surdas gözlerine baktı. Aynadaki gözlerine.

Günah ve günahın sıralanma biçimi – tıpkı kökler, ağacın gövdesi, dalları ve sürgünleri gibi; bir günah şebekesi.

Bu gözlerle günah işledim, dedi, dolayısıyla bu gözler yoluyla arınacağım.

Ozan Surdas, Ekber'in, o en büyük kralın sarayındaki en büyük ozan. Günah işlemişti. Gözleriyle. Şiirleri onu kurtarmaya yetmeyecekti.

Bu gözler özgürlüğüm olacak. Bu gözler kefaretim olacak. Kurtuluşa bu gözlerle erişeceğim.

Bay Celal durakladı. *Kendisi* neyle günah işlemişti, peki? Elleriyle, elbette. Aklıyla. Bedeniyle. Peki, ya diliyle? Burnuyla? Burnuyla günah işlemiş miydi? Belki kok-

lamaması gereken bir şeyi koklamıştı? Bay Celal soruyu uzun uzun düşündü: Bir burnun insanı günaha sokması olası mıydı?

Surdas bıçağı aldı. Küçük bir süs bıçağıydı; ucu keskin, kıvrıktı. Tahta sapının üzerinde çaprazlamasına üç çizgi vardı.

Bay Celal bu işaretli saptan hoşlandı. Surdas hakkında okuduğu her öykü, farklı bir şey söylüyordu. Birinde, Surdas'ın bir kebap şişi, bir başkasında kılıç kullandığı yazıyordu; bir tanesinde de ustura kullanmıştı, buysa Bay Celal için hiç de çekici bir seçenek değildi; usturanın daha önce hangi sakalları kazıdığını kim bilebilirdi? Ona kalırsa, bu kitaptaki süs bıçağı amaca çok daha iyi hizmet etmekteydi. Çeliğin o ışıltılı kusursuzluğu, sapta bulunan ve Surdas'ın parmaklarına bir tür törensellik katan, gizemli işaretler gözünün önünde canlandı.

Önce sol gözünü yardı. Çığlık atmamaya kararlıydı, ama acı öyle yoğundu ki, gelip kapısına dayandı. Surdas, bizi içeri al, lütfen, diye yalvarıyorlardı. Kanın fışkırdığını, burnundan aşağı aktığını, dudaklarında toplandığını gördü. Bütün bunları öteki gözüyle gördü.

Bay Celal gözlerine dokundu. Surdas, ona haram olan bir kıza göz dikmişti. Kızı soymuş, onun çıplaklığını içmiş, kızla sevişmiş, bütün bunları gözleriyle yapmıştı. Bay Celal anımsamak için kendini zorladı: Kendisi de buna benzer bir şey yapmış mıydı? Mutlaka yapmış olmalıydı – gözleri masum olamazdı. Sonunda, işi sağlama almaya karar verdi ve gözlerini de günah işleyen organlarının listesine kattı.

Surdas bıçağı bir kez daha eline aldı. Bu kez, olup biteni göremeyeceğini biliyordu. Bıçağa sakince baktı: bunun gördüğü son şey olduğunun bilinciyle, alabildiğine dingin, büyük bir dikkatle. Son suyunu içen, son soluğunu alan biri gibi bıçağı doyasıya seyretti. Ve ancak bu anının belleğine sonsuza kadar kazındığından emin olduktan sonra, bıçağı havaya kaldırdı.

Acı bu kez çok daha kötüydü, ama Surdas bu sefer

boş bulunup çığlık atmadı. Doyurucu, arıtıcı sancı, kanla dolan ağzı, her şeyin üzerine çöken kırmızı, huzur dolu, yatıştırıcı gece.

Surdas kapıya gitti, açtı. Yüzünü orada toplanmış olan, ürkmüş insanlara çevirdi.

Ve onlara şöyle dedi: Artık özgürüm. Şimdi özgürüm.

Bay Celal sözcüklere bakakaldı. Sarı kâğıdın üzerindeki kahverengi harfler, kurumuş kan lekelerine benziyordu. Parmağını harflerin üzerinde gezdirdi; mürekkebin parmak uçlarına bulaşmasını bekler gibiydi – kırmızı ve canlı.

Acaba kendisi gözlerini oyabilir miydi? Surdas'ın kullandığına benzeyen bir bıçak bulmak, banyodaki aynanın karşısına geçmek, bıçağı yüzüne doğru kaldırışını seyretmek. Bıçağı görmek, ona dokunmak, temasın ilk fısıltısının ne anlama geldiğini bilmek. Ya da belki, listedeki başka bir organı kesmek. Hatta belki de hepsini. (Burun konusunda bir karara varmış mıydı?) Kendini Surdas gibi suçlu hissettiğinden değil; yalnızca kefaretin, hak ettiği cezayı çekmenin sağlayacağı kutsallık adına. "Kendini aklayanlara ne mutlu," diyordu Kuran. Bay Celal apak olmak istiyordu. Yücelmek, aydınlanmak, katıksız inancın getireceği esrimeyi tatmak istiyordu. En büyük özlemi buydu.

Bir süredir, farklı dinlerin önerdiği kefaret biçimlerini araştırıyordu. İsa'nın neler çektiğini anlayabilmek için kendini kırbaçlayan rahibeler, keşişler. Bedene duyulan bağlılıktan kurtulmak için, Himalayalar'da buzların üzerinde yatan fakirler. Çıplak sırtlarını uzun, gittikçe incelen sicimlerle döverek sokaklarda dolaşan, kendini cezalandıran inanmışlar. Bay Celal onların yaklaştığını duyuran davulları her duyduğunda, balkona çıkardı. Başlarının epeyce üstüne kaldırdıkları iplerle, dans edercesine ilerleyişlerini izler, iplerin her çarpışında ürperen sırtlarına bakardı.

İşin acıklı yanı, Bay Celal'in acıya katlanamamasıydı. Öteden, çocukluğundan beri, en küçük bir kesik ya da

bere karşısında dehşete kapılırdı. Kan görünce midesi kalkardı. Tanrı bilir kaç kez aşağıya inmeyi, kendini kırbaçlayanlardan birine dayanıklılığının sırrını sormayı düşünmüştü.

Geçenlerde, bir adamın Kuran'dan bazı sayfalar okurken, bir elini gazocağının alevine tuttuğunu görmüştü. Aynısını evde denemeye kalkışmış ama ocağı yakıp da alevin ürkütücü maviliğini görünce, vazgeçmişti. Mutfak dolaplarını karıştırmış, bir paket doğum günü mumu bulmuştu; başlangıç için kusursuz görünüyordu. Mumlardan birini yakmış, elini aleve doğru uzatmıştı. Aynı anda da, acıya dayanamayacağını anlamıştı. Mumlardan birinin (örneğin, pembenin) daha az sıcak olacağını umarak, değişik renklerdeki mumları denedi. Ama hepsi avucunu aynı derecede yaktı. Sonunda, mumları ıslak parmak uçlarıyla söndürmekle yetindi – bu bile, Burnol aramak için ecza dolabına koşmasına yetti.

Daha da kötüsü, Muharrem'de yaşadığı olaydı. Bombay sokaklarında bir yılan gibi kıvrılarak ilerleyen geçit alayını yıllardır seyrediyordu. Adamlar ağlar, haykırır, Peygamber'in torununun Kerbela'da başına gelenlerin yasını tutmak için, sırtlarını sicimlerle, zincirlerle, kanatıncaya kadar döverlerdi. Uçları sivri metal parçalarıyla bedenlerini kesenleri bile görmüştü – göğüslerinden, kol ve bacaklarındaki derin yaralardan fışkıran kanı da. Bazen, acıdan kıvranarak yere yığılırlar ama her seferinde, mutlaka doğrulur, yollarına devam ederlerdi. Bay Celal tövbekârların iman gücüne hayrandı; duydukları inancın, ne kadar derin ya da ciddi olursa olsun, yaraları bir gecede iyileştirdiği söyleniyordu. Alayın geçip gitmesini bekler, sonra onların izini sürerdi; sicim ve metal parçalarına basmamaya özen göstererek yürür, yerde kuruyan, koyu kan lekelerine büyülenmiş gibi bakardı.

Geçit törenini bu yıl da izlemişti. Gözüne, kalabalığın arasında genç bir çocuk çarpmıştı, taş çatlasın on altısındaydı, üzerine demir parçalar kakılmış bir kemerle kendini dövüyordu. Kemer sırta doğru inerken, havada

vınlayan demir çiviler güneş ışığını yansıtıyordu. Oğlanın sırtı bir kesik deniziydi, yine de kendini kırbaçlamayı sürdürüyordu; yüzü acıdan allak bullak, dudakları sürekli Allah'ın adını yineliyordu. Bay Celal'in saptayabildiği tek zaaf, delikanlının her darbeden sonra aldığı keskin soluktu; Allah sözcüğünün ilk hecesi yarı yutuluyor ama yine de duyuluyordu.

Bay Celal bundan sonra kendisine ne olduğunu bilmiyordu. Geçit alayıyla birlikte ilerlemeye başlamış, gözlerini oğlanın sırtındaki kanlı desenlerden ayıramamıştı; 'Allah' sözcüğünü duymak için kendini zorlarken, birden parmaklarının gömleğine gittiğini, düğmeleri çözdüğünü, sonra da belindeki kemere uzandığını fark etti. Gömleğini, öteki erkeklerin kimisi gibi, çıkartıp beline doladı, alaya katıldı; oğlanın tam arkasındaydı. Kemerinin bir ucuna sıkı sıkı yapışmıştı, tokalı uç bacağının yanında öne arkaya sallanıyordu.

Çevresindeki yasçılar giderek kabardı, Bay Celal'i bir dalga gibi kaplayıp dinsel coşkularının içine aldı. Önündeki metal kabaralı kemer bir kalkıyor, bir iniyordu. Bir kan çizgisi havada uçtu, gelip Bay Celal'in göğsüne çaprazlamasına kondu – kendi işaretini yapması için ona meydan okur gibi. Bunun üzerine, kemerini havaya kaldırdı, savurdu ama hızını da yönünü de iyi ayarlayamamıştı, kemer koluna dolandı. Bir daha denedi, kemer yine sözünü dinlemedi ve zararsızca omzuna kondu. Çevreden onu seyreden olup olmadığını merak etti; beceriksizliği fark edilmiş miydi? Bu çaylağı, daha doğrusu sahtekârı birbirlerine gösterip fısıldaşıyorlar mıydı? Oğlanın sırtından taze kan damlaları fışkırdı, Bay Celal'in yüzüne sıçradı. Tokanın ağırlığından yararlanarak, kemeri dümdüz aşağıya sarkıttı. Sonra geniş bir kavis çizecek biçimde savurdu; toka havalandı, tam başının üstüne gelince gözden yitti; Bay Celal onu kalabalığın bir parçası yapacak olan teması beklemeye başladı.

Hissettiği ilk şey, sivri bir şeyin etine battığı, derisini ısırdığı oldu: bir tüfekten çıkan ve kürekkemiğinin

hemen altına saplanan saçmalar. Tıpkı oğlan gibi, 'Allah' diye haykırmayı tasarlamıştı, sözcük dilinin ucundaydı, fırlatılmayı bekliyordu. Ama sırtına saplanan sancı öyle yoğundu ki, yapabildiği tek şey, acı dolu bir çığlık atmak oldu. Kemeri çekti, sırtından uzaklaştırmaya çalıştı – tokanın sivri dili, etine gömülmüştü. Bir daha, bir daha haykırdı, kemere var gücüyle yapıştı, sonra sırtüstü yere devrildi, buysa metalin biraz daha derine gömülmesine yol açtı. Kalabalık onun çektiği acıdan habersiz, ilerlemek için bastırıyordu. Karman çorman bacakların arasından emekleyerek yan tarafa, seyircilerin durduğu yere doğru ilerledi; adamlardan biri kemeri çekip çıkardı.

Bay Celal sendeleyerek uzaklaşmaya başlayınca, "Dur, kemerin!" diye seslendi adam, kemeri havada sallayarak. Bir daha kendine asla acı veremeyecekti. Acı çekmenin huzurunu, kutsallığını, arılığını tadamayacaktı. Yapabileceği tek şey, onu okumak ve hayalini kurmak olacaktı. Bay Celal içtenlikle merak ediyordu: Acı bu kadar *acıtıcı* olmak zorunda mıydı?

Öyleyse, o da ikinci yolu seçecekti: yoksunluğu. Bu seçenek aklına Ramazan'da gelmişti. Daha önce doğru dürüst oruç tutmuş sayılmazdı: yılda birkaç kez, sırf Arifa'yı susturmak için. O zaman bile hile yapar, genellikle orucunu iftardan önce bozardı. Ama bu sefer, Arifa onu en azından ilk gün, orucunu güneş batıncaya kadar bozmamaya ikna etmişti.

Sonuna kadar dayanmak zorunda oluşundan mıdır nedir, daha öğlen olmadan acıkmış, yemekten ve sudan başka bir şey düşünemez olmuştu. Ağzı kâğıt gibiydi, dili kuru ve duygusuzdu, boğazı, yutkundukça deri gibi hışırdıyordu. Açlık midesinin dokularını burgu gibi deliyor, kavurucu bir ateş gibi bedeninin en uzak noktalarına yayılıyordu.

Akşamın erken saatlerinde, ansızın zihninde bir şimşek çaktı: Açlık ve susuzluk, iki arınma yöntemiydi; zihnini gereksiz düşüncelerden temizleyecek, bedenini güçlendirip son yıllarda iyice gömüldüğü rehavetten

kurtaracaktı. Böylece, kararını verdi. Açlık ve susuzlukla haşır neşir olmayı sürdürecek, onları varlığının bir parçası yapacak, Ramazan süresince bir gün bile bozmayacağı orucu Ramazan'dan sonra da sürdürecekti.

Bunu tam üç ay sürdürdü. Sorun, bedeninin açlığa fazlasıyla alışmasıydı; dolayısıyla, çektiği açlığın artık 'yoksunluk' sınıfına girmemesi gibi bir tehlike söz konusuydu. Geleneksel olarak gündoğumundan günbatımına kadar süren oruç süresini uzatmayı denedi, ama açlıktan başı dönmeye başlayınca vazgeçmek zorunda kaldı. Bunun üzerine, onu aydınlanmaya götürecek olan patikanın, acıyla *ve* baş dönmesiyle döşenmemiş olması gerektiğini anladı.

Onun yerine, yoksunluk çekmenin başka yollarını aramaya başladı. Gazete okumaktan vazgeçti, sonra müzik dinlemeyi kesti; ama bunları çok önemsiz özveriler olarak görüyordu. Bir süre yıkanmaktan vazgeçti, ama insanlar kokusundan yakınmaya başladılar. Yerde yatmaya başladı. Arifa onu yanına çağırdı elbette, ama yalnızca ilk birkaç gün. Daha sonra, kadının yatağın tamamına büyük bir keyifle yayıldığını, her zamankinden de yüksek sesle horlamaya başladığını görünce, fena halde içerledi.

Son bir haftadır, yeni bir tasarısını uyguluyordu. Gece, geç vakit basamakları iniyor, karanlıkta Vişnu'nun yanında oturuyordu. Bazen, dairesine dönmeden önce, tam bir saat oturup Vişnu'yu seyrediyordu. Bir keresinde, uyuyakaldı; uyandığında gün doğmak üzereydi, sabah sütünü dağıtan Kısa Ganga'ya yakalanmasına ramak kalmıştı.

Orada oturuyor, Vişnu'nun saçının bir tutamıyla oynuyor, uzanıp onun yüzüne dokunuyordu. Vişnu'nun çevirdiği dolapları, yıllardır göz yumduğu o küçük dalavereleri anımsıyordu. Onlar için ufak tefek işler yaparken, güya başına gelen kazalara, yaralanmalara karşılık verilen ödünler; dükkân sahiplerinin sürekli yaptıkları zam yüzünden Vişnu'ya ödenen fiyat farkları. Bir keresinde,

belki de Bay Celal'in kendini bırakmışlığından yüreklenen Vişnu, arabalarını çalmıştı. Ne büyük bir şok olmuştu. Oysa şu anda hiçbir önemi yoktu.

Bay Celal parmaklarını Vişnu'nun burnunda, gözkapaklarında, dudaklarında gezdiriyordu. Serin parmak uçlarına değen ten sıcaktı; dokunma duyusunu kullanarak Vişnu'nun yüzündeki anlamı okumaya çalışırdı. Alındaki kırışıklığın nedeni, derin düşünceler miydi, yoksa acı mı? Gözkapakları yüksek ateş yüzünden mi seğiriyordu, yoksa Vişnu düş mü görüyordu? Dudakların titremesine yol açan şey, olağandışı bir imge olabilir miydi? Kısa, kesik solukları ateşleyen şeyse, dile getirilmemiş, çok önemli bir gerçekti, belki de? En önemlisi, Vişnu hâlâ acı çekiyor muydu, yoksa onu çoktan aşmıştı da, kendini daha yüksek, daha dingin bir düzlüğe çekmek için şu son sancılara yapışıyor, onlardan güç almaya mı çalışıyordu?

Vişnu'nun içinde bulunduğu durum Bay Celal'i büyülüyordu. Vişnu'nun durduğu yerde, yani ölümün kıyısında kutsal, yüce bir şey olduğunu hissediyordu. Kendisi de, beş yaşındayken az kaldı ölüyordu. Yakalandığı çiçek hastalığı yüzünden, sayıklamalı, titremeli bir baygınlık dönemi geçirmişti. Yaşadığı deneyimin anısını canlandırmak, uçurumun kıyısında durmanın nasıl bir duygu olduğunu anımsamak için kendini zorluyordu.

Vişnu'nun başucunda otururken, ölümü dört bir yanda hissedebiliyordu – havadaki olağanüstü gerginlik, karanlıkta bir şal gibi ağır ağır süzülen, gelip omuzlarına konan bir bilgelik. Bay Celal bu duyguya sımsıkı sarınmak, Vişnu'dan sahanlığa, her köşeye yayılan enerjiyle yıkanmak istiyordu.

Bir gece, bir adım daha ileri gitmeyi kararlaştırdı. Bütün geceyi Vişnu'nun yanında geçirecekti. Sahanlığa, onun yanına uzanacak, onun yanında uyuyacaktı. Rahibe Theresa, Aziz Francis gibi olacak, Vişnu'yu bir ağabey olarak kucaklayacaktı. Kokusundan, pisliğinden tiksinmeyecek, hastalık kapma olasılığından korkmayacaktı.

Onu gören olabilirdi, ama umurunda bile değildi.

Bay Celal kitabına döndü. Karşısındaki sayfayı düzelten parmakları titriyordu. Çok az kalmıştı. Yakında o da görebilecekti.

* * *

Birkaç yıl önceydi. Aslında Vişnu'nun, Celal ailesinin Fiat'ını *çalmaya* hiç mi hiç niyeti yoktu. "Beni gelip bir arabayla alırsan, istediğin yere götürmene izin veririm," demişti Padmini. Verdiği sözü tutup tutmayacağını görmenin tek yolu da, arabayı *ödünç almaktı*.

Epeyce çaba gerektirmişti, elbette.

"*Sahib*, bundan böyle senin şoförün olacağım," dedi bir gün sahanlıkta karşılaştığı Bay Celal'e.

Öneri Bay Celal'i afallattı. "Araba kullanmayı ne zaman öğrendin?"

"Ben mi? Hıh! Yıllardır kullanırım. Fiat, Ambassador, hatta ithal arabalar. Hiç sorun değil. İsterseniz, hemen kanıtlayayım."

Bay Celal onu eliyle kışkışladı, şoföre ihtiyacı olmadığını söyledi.

"Bir-iki kez Indira Gandhi'ye bile şoförlük yaptım," diye seslendi Vişnu onun arkasından; Bay Celal dönüp bakmadı.

Vişnu, ısrarları sonuç vermeyince başka bir yol denedi. Bay Celal bir sabah aşağıya inince, onu pis bir bez parçasıyla arabasını parlatırken buldu.

"Tertemiz, pırıl pırıl oldu, *sahib*," dedi Vişnu, bir asker selamı çakarak. Sonra, gözünden kaçan yağ lekelerini fark etti, beze şevkle tükürdü, nemlenen bezle madeni kısımları ovmaya girişti.

"İşte," dedi. Bay Celal'in görebildiği kadarıyla, lekeler şimdi çok daha geniş bir alana yayılmıştı.

Sonunda, Bay Celal olanca kararlılığına karşın, bir sabah teslim oldu. İçki içmediğinden emin olmak için Vişnu'nun soluğunu kokladıktan sonra, onu Opera Bi-

nası'ndaki Binny Salonu'na götürmesini istedi. Arka koltuğa rahatça yerleşir yerleşmez, Vişnu'nun sürücülüğünün Indira Gandhi'yi mutlu edecek düzeyde olmadığını anladı anlamasına, ama yine de, başkasının kullandığı bir arabayla sağa sola gitmek gerçekten de keyifliydi.

Daha sonra Vişnu'ya iki rupilik bahşişini uzatırken, "Çok kibarsın, ama inan, şoföre verecek paramız yok," dedi.

"Paradan söz eden kim, *sahib*? Bunu yalnızca araba kullanmayı özlediğim için yapıyorum."

Bay Celal'in, kafasında bir anda çınlamaya başlayan uyarı zillerine kulak vermesi gerekirdi, ama vermedi. Onun yerine, ertesi gün Vişnu'dan onu Crawford Pazarı'na götürmesini istedi. O bir sepet mangonun fiyatı için satıcıyla çekişirken, Vişnu kaşla göz arasında arabanın anahtarından bir tane yaptırıverdi. O gece, Bay Celal özel şoförü tarafından Juhu Kumsalı'na, hatta Versova'ya götürülme hayalleri kurarken, Vişnu ile Padmini Fiat'ın içinde, Marine Yolu'nda geziniyor, Arap Denizi'nden gelip kıyıyı döven dalgaların sesini dinliyordu.

* * *

Merdivenden aşağı bir esinti iniyor. Vişnu ansızın denizin kokusunu alıyor.

"Kendimi öyle hafif hissediyorum ki. Sanki yüzüyorum," diyor Padmini, camı açıp başını dışarıya uzatırken.

Vişnu ona bakıyor; kabaran, havalanan sarı *dupatta*'sı kızın yüzünü çevrelemiş. Elini kızın baldırına koyuyor, kız itmiyor.

"Bir gün, bir uçağa binmek istiyorum," diyor Padmini, rüzgâra karşı gözlerini yumarken; Vişnu'nun kızın teninde yukarı doğru kayan eli hiçbir direnişle karşılaşmıyor.

"Beni uçağa bindirecek misin?" diye soruyor kız daha sonra, onun yüzünü araştırarak; arka koltukta, bluzunun düğmelerini çözüyor. Araba, Asma Bahçeleri'ne ba-

kan düzlüğün hemen altında, inşaat halindeki bir binanın karanlığında duruyor. Aşağıda, simsiyah, kıvrımlı koyu izleyen Marine Yolu'na bir kolyedeki inciler gibi dizilmiş olan ışıklar titreşiyor. Vişnu yanağını kızın göğsüne dayıyor, esnek etini hissediyor.

"Birlikte gideceğiz, Agra'ya gidip Tac Mahal'i göreceğiz," diyor, burnunu Padmini'nin meme ucuna sürterek; kızın, gülyağının bastıramadığı kokusunu içine çekiyor.

"Söz mü?" diye soruyor kız; gözleri iri, tetikte; bir yetişkine inanıp inanmamakta duraksayan bir çocuğun gözleri gibi.

Vişnu onun çıplak ensesinden ileriye, deniz kıyısını izleyen ışık çizgisine bakıyor. "Söz," diye fısıldıyor.

Dudakları kızın meme ucuna yapışıyor. Kız göğsünü ona iyice sunmak için geriye kaykılıyor. Vişnu bu sunuyu açgözlülükle kabulleniyor: önce ucu çevreleyen esmer halkayı, sonra da onu izleyen et topağını. Ama göğsün tamamı ağzına sığmıyor. Vişnu çenesine, yanağına sürtünen yumuşak eti hissediyor, burnunu bu etten yayılan ılık gülyağı kokusuna gömüyor.

Kızın bedeninde aşağıya doğru iniyor. Padmini'nin cildi, dışarıdan arabaya süzülen ışıkta gümüşsü; yağdan yeni çıkarılmış bir *pomfret*'in yüzeyi kadar pürüzsüz ve ışıltılı. Kız, Vişnu'nun dudaklarının altında titriyor, göğsünü, göbeğini, kasığını ona doğru kaldırıyor; Vişnu da buna karşılık, onları diliyle ıslatıyor. Parmaklarını kızın yumuşacık göbeğinde gezdiriyor; çenesindeki sert kılları bu göbeğe sürtüyor. Kız uzaklaşmaya çalışıyor ama Vişnu onun göğüslerini yakalayıp bedenini aşağıya bastırıyor, fırça gibi kıllarını yeniden kızın cildinde dolaştırıyor. Çenesini onun kasığına doğru indirirken, altındaki kızın kıvrandığını hissediyor. Kıl yumakları yüzüne değince, duruyor, ama kız onun başını iki eliyle kavrayıp aşağıya doğru bastırıyor. Kasığını Vişnu'ya, onun ağzına doğru kaldırıyor, Vişnu dudaklarına bulaşan ıslaklığı hissediyor.

Kızın ellerinden kurtuluyor, ağırlığını kollarına vere-

rek doğruluyor. Bu gece farklı olacak. Bu gece, yönetimi kıza bırakmayacak. Ellerini kızın omuzlarına koyuyor, bastırıyor. Kızın dirsekleri havaya uzanıyor, başının iki yanında bir çift kanat gibi çırpınıyor. Bu gece, Vişnu onun büyük sahiplere sakladığı şeyi, kızın ona gösterip gösterip vermediği şeyi alacak. Kızın gözlerine dolan şaşkınlığa büyük bir hoşnutlukla bakıyor.

Organıyla kızın dudaklarını okşuyor. Kız başını çeviriyor, ama Vişnu onun ağzını izliyor, bir daha okşuyor. Dudakların birleştiği çizgide geziniyor; kızın dudağındaki kırmızı boya, Vişnu'nun esmer tenini olduğundan da koyu gösteriyor. Kız başını kaçırmıyor ama ağzını sımsıkı kapıyor.

Vişnu onun bileklerine yapışıyor. Kızın dudaklarını zorla aralamaya çalışırken, dudak boyası kızın dişlerine bulaşıyor. Kızın ağzını zorluyor, olanca ağırlığıyla kızın yüzüne abanıyor. Ama içeri giriş yok. Kız arabanın koltuğundan dik dik ona bakıyor; başı tam anlamıyla kıpırtısız.

"Lütfen," diye fısıldıyor Vişnu. "Bir kerecik." Ellerini azıcık gevşetiyor.

Padmini ellerini kurtarmak için hiçbir hareket yapmıyor. Gözleri erkeğin yüzüne dikili, Vişnu'yu sinirlendiren bir dinginlikle onu süzüyor. Vişnu kararlılığın bu gözlere usul usul dolduğunu görüyor: gözlerden taşıp yüz çizgilerine akan bir özgüven. Kız yavaşça, tadını çıkara çıkara ağzını açıyor.

"Yalnızca bu seferlik," diyor.

Vişnu büyük bir minnetle, izin verilen girişi yapmaya hazırlanıyor. Kızın dudakları erkeğin etini kavrıyor, Vişnu ıslak dilin onu yokladığını hissediyor. Kız onu ağzının derinliklerine alırken, kızın yüzüne tırmanan kararlılık Vişnu'nun gözünden kaçmıyor. Kendini Padmini'nin devinimlerinin ritmine bırakmış durumdayken, kendini bu müthiş coşkuya kaptırmışken, kararlılığın kızın gözlerini tutuşturduğunu görüyor, öyle ki, sonunda ne irisi, ne gözün akını, ne de gözbebeğini seçebiliyor;

yalnızca organik ve direngen bir açılma, kızın ta yüreğinden yükselen ve Vişnu'ya benliğinin özünü açan bir çözülme.

"Hadi, çekip gidelim," diyor daha sonra. "Arabayı öylece sürelim, bir daha da dönmeyelim."

"Nereye gideceğiz, peki?" diye soruyor Padmini, gözleri kapalı.

"Sen nereye istersen, araba bizi nereye götürürse."

"Öyleyse beni Lonavala'ya götür."

Vişnu Asma Bahçeleri'nin kıvrımlı yolunu inerken, dışarısı hâlâ karanlık. Yanındaki koltukta uyuklayan kıza bakıyor; ısınmak için kollarını *dupatta*'sının altına sokmuş. Arkasında, kıyıyı izleyen ve arabanın camında ara ara tomurcuklanan ışıklar soluk ve bulanık. Yukarıda, mango ağaçlarının sık dalları yola doğru uzanıyor, yaprakları yakalayabildikleri ay ışığı kırıntılarını yansıtıyor.

Serin ve tuzlu bir esinti Padmini'nin camından içeri doluyor. Vişnu camı kapatmak için kızın koltuğuna uzanıyor. "Yo, açık kalsın," diyor kız, gerinerek. "Soğuğu severim." Yeniden uykusuna dönüyor.

Vişnu karşısındaki karanlıkta kıvrılan yolu izliyor. Az sonra Sessizlik Kulesi'ni geçecek; bu saatte oradaki akbabalar bile uykudadır. Sonra, otoyolda arabalara bütün gece yol gösteren ışıkları görecek. Yukarıya, ta Kemp Virajı'na kadar tırmanacak ve gökdelenlerin arasındaki boşluklardan denizi görmeye çalışacak. Güneşin doğmasına daha saatler var; onları uzun bir gece yolculuğu bekliyor. Ve yol boyunca, diye düşünüyor, Padmini yanı başımda uyuyor olacak.

* * *

Bayan Lalwani'nin evi ta Colaba'da, Sassoon Rıhtımı'nın yakınındaydı.

Taksi Churchgate'i geçmiş geçmemişti ki, Bayan Asrani söylenmeye başladı:

"Tanrı aşkına, bu işler böyle mi düzenlenir? Kızımızı kentin bir ucundan ötekine sürüklemek zorunda mıydık? Herkesin bildiği gibi, oğlanın *bize* gelmesi gerekirdi. Güya bu yansız-mansız bölgede ne işimiz var?" Nefretle taksimetreyi süzdü; aynı anda aygıttan, onunla alay eder gibi, bir 'plink' sesi daha geldi ve rupi hanesinde yeni bir rakam belirdi.

"Böylesi daha iyi, Aruna. Düşünsene, Vişnu o haldeyken, ne kötü olurdu. Ayrıca Churchgate'e geldik bile, pek bir şey kalmadı."

"Ne yani, sence benim derdim para mı? Kızımın mutluluğu söz konusuyken, birkaç rupiyi mi dert edeceğim?" Bayan Asrani üst üste birkaç derin soluk aldı, sonra da öfkeyle bıraktı.

"Ben yalnızca mesafeyi kastetmiştim – *yolumuz az kaldı*, demek istedim."

"Tamam, tamam, coğrafya dersine ihtiyacım yok. Doğduğum günden beri Bombay'da yaşıyorum. Şyamu, çabuk gir içeri – başını bir BEST otobüsüne kaptırmak mı istiyorsun?"

Taksimetre bir kere daha 'plink'ledi, Bayan Asrani tam taksi-walla'yı göstergeyle oynayıp hile yapmakla suçlamak üzereyken, kendini tuttu. Bunların hepsi soyguncuydu. Seçtiği yol yüzünden şoförü iki kere fırçalamıştı bile. Taksilerden *nefret eder*, taksiye ödenen parayı müthiş bir kayıp olarak görürdü – böyle göz göre göre kazıklanmaktansa otobüs beklemek çok daha iyiydi. Bunu Bay Asrani'ye de kabul ettirmek için yıllardır uğraşıyordu, ama kocasının bu hatayı gizlice yinelediğinden emindi.

"Şyamu, sana başını içeri sok, demedim mi? Başsız dolaşırken ne kadar komik görüneceğini düşün bari; herkes seni gösterip, işte başını camdan çıkarıp bir otobüse kaptıran çocuk, diyecek."

Bugün, mücevher ve ipeğe bürünme hakkını Kavita'ya bırakmak zorunda kalmıştı. Şyamu ile kendisinin arasında, sakince oturmakta olan kızını süzdü. Nasıl da

ışıldıyordu. Bir anda, akıl almaz bir değişim geçirmişti sanki – bir an alabildiğine dikbaşlı, bir an sonraysa alabildiğine uysal ve tatlı. Kavita mutfağa götürülmeyi, *gulab jamun*'un nasıl yapıldığını öğrenmeyi bile kabul etmişti. (Ders tam bir felaket olmuş, yolda *halwai*'ye uğrayıp bir kutu *jamun* almaları gerekmişti, ama konu bu değildi.)

Bayan Asrani'ye kalırsa, evlenme olasılığının gençler üzerinde işte böyle bir etkisi oluyordu. O yaşlardaki halini anımsamaya çalıştı. O da böyle süslenip püslenmiş, *gulab jamun* yapmaya çalışmış mıydı? Bay Asrani'ye baktı; kocası ön koltukta, sürücünün yanında oturmaktaydı; Queen's Yolu'ndan gelen rüzgâr kafasında kalan son birkaç tutam saçı havalandırıyordu. Bir çocuktan farksızdı; camı açık bir takside yol almaktan nasıl da hoşnuttu; tıpkı arkasındaki camdan sarkan Şyamu gibi. Beklenmedik bir duygusallık Bayan Asrani'nin boğazını sıkıştırıverdi. Böyle bir duyguyu hissetmeyeli ne kadar olmuş, yıllar nasıl da uçup gitmişti. Duygu boğazından yukarı doğru yükseldi, ağzına, burnuna ulaştı. Birlikte yolculuk etmelerinin, baş başa, sonsuz bir araba yolculuğu yapmalarının üzerinden öyle çok zaman geçmişti ki. Yaşamın yalnızca bir kişiyle paylaşılabilecek bir yolculuk olduğunu ileri süren deyişi anımsadı. Taksinin arka koltuğunda oturuyor, camdan dışarı bakıyordu; yanağından yuvarlanan, kucağındaki *gulab jamun* kutusunu ıslatan gözyaşının farkında bile değildi.

Regal Sineması göründüğünde, onun gözleri hâlâ nemliydi. Görüntüye uymayan bir şey vardı. Ansızın, bir anlık dalgınlığının pahalıya mal olduğunu ayrımsadı. "Bu yoldan gelmeni kim söyledi?" diye haykırdı sürücüye. "Cooperage'dan gidileceğini bilmeyen mi var? Taksimetren yeterince hızlı değilmiş gibi, bir de uzun yolu seçmek zorunda mıydın?"

Taksi-walla gözünü yoldan ayırmadı, ilerlemeyi sürdürdü. Ama derdini yeterince anlatamadığına inanan Bayan Asrani'nin susmaya niyeti yoktu. "Çık çık... Gözü-

mü her kırpışımda taksimetrede yeni bir rakam beliriyor. Meblağa bakan da, Poona'ya gittiğimizi sanır."

Şoför arabayı durdurdu, aşağıya indi.

"Gidiyor!" diye çığırdı Şyamu. "Bakın, çay-walla dükkânına giriyor."

"Ne?" Bayan Asrani, Kavita ile Şyamu'nun arkasından yola bakmaya çalıştı ama hiçbir şey göremedi. "Ne yapıyor bu?"

"Çay ısmarlıyor," dedi Şyamu keyifle. Şu son gösteri, zaten büyük bir zevk aldığı taksi gezisinin beklenmedik bir ikramiyesiydi. "Biz de gidelim mi?"

"Alçak! Sahtekâr! İşte, nedeni *bu*. Hiç taksiye binmememin *gerçek* nedeni bu." Bayan Asrani, sözcükleri bir masaldan çıkarılması gereken, dinleyicilerin yararlanması için altı güzelce çizilen bir ders gibi vurgulamıştı. "Eh, öylece oturacak mısınız? Adamı çağırsanıza!"

"Söylediğin onca şeyden sonra mı?"

"*Söylediğim* mi? Gerçeği söylemenin neresi yanlış? Ayrıca, taksimetre hâlâ çalışıyor. Hadi, gidip konuş onunla; ne de olsa, bu tür insanlara nasıl davranılacağını bilen tek kişi sensin. Taksiye binmeye bayılan da..."

Böylece Bay Asrani gidip taksi-walla ile konuştu; adam çayını bitirince arabaya döndü. Başkaca bir olay olmadan Bayan Lalwani'nin oturduğu binaya vardılar; dinlenmiş, tazelenmiş olan taksi-walla Bayan Asrani'nin arka koltuktan gelen homurtularına, onu yetkililere şikâyet etme tehditlerine aldırmadı.

Sıra para ödemeye gelince, Şyamu bütün bu tiyatro gösterisinden son bir eğlence çıkarma umuduyla, taksimetreyi gösterdi ve "Amma da kazık!" dedi. Bunun karşılığında da (sırf Bayan Asrani'den değil, Bay Asrani'den de) bir dizi tokat yedi ve Bayan Lalwani'nin dairesine çıkan basamakları burnunu çeke çeke, bir hamlede tırmandı.

* * *

Önce, Kavita ona hiç bakmadı. Gelin adaylarından beklenen de buydu zaten. Onların öyküsü, ana babaları tarafından yazılmıştı, kendileri tarafından değil. Bu konuda hiçbir söz hakları olmadığına göre, bakmanın ne yararı olacaktı ki? Yazgı karar vermişse, oğlanı gerdek yatağının *gunghat*'ını çekerken doya doya görecekti nasılsa. Bu dünyada, ömrünün geri kalanında, sürekli göreceği yüzdü bu.

Kavita da kendisinden önce pek çok gelin adayının yaşadıklarını yaşayacaktı. Onlar da ülkenin dört bir yanında, sayısız salonda aynen böyle oturmuş, sessizce beklemişlerdi. Daha sonra, *Saraswatiçandra*'daki Nutan gibi dans edecekti. Yeni yaşamına bayıldığına, babasının evini çoktan unuttuğuna ilişkin şarkısını söylerken, gözyaşlarını *dupatta*'sına gizleyecekti.

Yazgısının kendisinden öncekilerle bire bir kesiştiğini hisseden Kavita'nın yüreği sıkışıverdi. Bütün bunları yaşamak zorunda kalmak büyük bir adaletsizlikti. Ötekilerin neler hissettiğini anlamak, aynı duyguları tatmak için kendini zorladı. Ama Nutan aklını çelip duruyordu. Çevresinde bir sürü kadınla, yeni yuvasında dans eden Nutan. Mutluluk haberlerini annesine şarkılarıyla ulaştıran Nutan. Nutan'ın çok güzel, nakış işlemeli sarisi... gerçi videoda doğru dürüst anlaşılmıyordu elbette, hele şu siyah beyaz, eski filmlerde.

"Kavita, canım, bu Pran."

Pran? İnanamıyordu. *Pran*, ha? Yıllardır sayısız kadın yıldızı korkutan, dehşet salan Pran? Hilekâr gözlü, düzenbaz ağızlı, her filmin sonunda erkek kahraman tarafından iyice pataklanan Pran? Kim oğluna *onun* adını verirdi ki? Gözlerini yerden ayırmamaya son derece kararlı olmasına karşın, dayanamadı, Pran'ın neye benzediğini görmek için gözlerini kaldırdı.

Karşısında, rahatsızca duruyordu; ana babası tarafından buraya dikilmiş ve beklemesi tembihlenmiş bir oğlan çocuğu gibi. Kavita onun gözlerine bakmaya çalıştı ama delikanlı onunla göz göze gelmekten kaçındı. Biraz

önce Kavita'nın yaptığı gibi yere bakıyordu; annesi, Bayan Kotwani, "Pran, Kavita'ya merhaba desene," deyince, yüzü kıpkırmızı kesildi.

"Merhaba," dedi, hâlâ başını kaldırmadan; Kavita bir damat gibi, baş ve işaretparmaklarıyla onun çenesini tutup yüzünü kaldırmamak için kendini güç tuttu.

Oğlanınkinden de güçsüz bir sesle, "Merhaba," demeye çalıştı. Ama sesi onunkine kıyasla oldukça iddialı çıkınca, annesinin irkildiğini fark etti. Kendisi için yazdığı çekingenlik rolünü oynamak zor olacaktı. Bu rol için Pran ile çekişmek zorunda kalması ise gerçekten şaşırtıcıydı.

Bayan Lalwani ve iki ana baba, gençlerin çevresini sarmış, beklenti dolu bir dikkatle onları izliyordu; Pran ile ikisi az önce uygulanmaya başlanmış bir biyoloji deneyiydi sanki. Şyamu bile annesinin arkasından ilgiyle onları süzüyordu. Birilerinin bir şeyler yapması, bir şey söylemesi, sahneyi yönlendirmesi gerekmez miydi? Kavita daha gözlerini yere indirmesi mi, yoksa olduğu yerde, yani Pran'ın çenesinde tutması mı gerektiğine bile karar veremiyordu. Bir kez daha, uzanıp karşısındaki çeneyi tatlılıkla kaldırmamak için kendini tuttu.

Sonunda konuşan, Bayan Lalwani oldu: "Kavita, Elphinstone Koleji'nde edebiyat okuyor," dedi; bu her şeyi, neden burada dikilip durduklarını ve bu eylemi gerçekleştirdiklerini açıklarmış gibi.

"Villa Teresa'yı bitirdi," diye ekledi annesi, durumu daha da aydınlatmak için.

"Pran, Volta'da işe başladı," dedi yansızlığını sonuna kadar korumaya kararlı olan Bayan Lalwani.

Herkesin verilen bilgileri güzelce sindirmesi için bir anlık bir suskunluk oldu.

"Çok güzel sitar çaldığını duydum, *beti*," dedi Bayan Kotwani Kavita'ya.

Şyamu alayla homurdanınca, babası tarafından zorla banyoya sürüklendi. "Ah, birazcık. Yalnızca bir hobi," dedi Kavita. Sonunda rolüne ısınmaya başlamıştı; gözlerini

kırpıştırıp sözcüklerin sonunu yutuyor, herkesi gerçekte hiç mi hiç hissetmediği bir utangaçlıkla etkilemeye çalışıyordu.

Bayan Asrani, Pran'a döndü: "Peki ya sen, *beta*? Senin de hobilerin var mı?"

Pran başını olumsuz anlamda sallayınca, Bayan Kotwani onun saçlarını karıştırdı. "Elbette var," dedi. "Pul koleksiyonundan söz etsene, Pran."

Pran bir şey söylemedi. Bayan Kotwani salondakilere döndü. "Çok çekingendir," dedi, gülerek. Kavita rolüne yönelik bu saldırı karşısında bir kez daha içerledi.

Sonunda Pran her şeye karşın konuşmaya razı oldu. Volta'nın geliştirmekte olduğu yeni su pompasının tasarımını duraksayarak açıkladı. Bay Asrani konuyu daha iyi anlamak için bazı sorular sordu, aldığı her yanıtı başıyla onayladı. Sonunda bir işe yarayan kocasının bu sınavı karşısında Bayan Asrani'nin yüzü ışıdı. Delikanlı şu âna kadar, pompalar hakkında olağanüstü bir bilgi sergilemişti; damatlığa kabul edilmesine yalnızca birkaç soru kalmıştı.

Bir ara, *gulab jamunlar* ortaya çıkarıldı, Bayan Kotwani tatlıların kusursuz yuvarlaklığını övdü, Bayan Lalwani bir tanesini ısırıp nefis olduğunu söyledi. Bay Kotwani bile öyle duygulanmıştı ki, bir tane daha almak için uzattığı eliyle önce Kavita'nın başını okşadı. Şyamu'nun *gulab jamun*'u bulunduğu yere, bitişikteki odaya götürüldü.

"Bence onları bir süre baş başa bırakmalıyız," diye fısıldadı Bayan Lalwani Bayan Asrani'ye; bunun üzerine büyükler (tam çıkarken, son *gulab jamun*'u gizlice ağzına atan Bay Kotwani de içinde olmak üzere) salondan ayrıldı.

İki genç bir süre sessizce oturdu; Kavita bir iskemlede, Pran ise kapının yakınındaki divanda. Kavita delikanlıya bakıyor, pazardaki bir sebze ya da meyveymiş gibi alıcı gözle inceliyordu. Biraz sivilceliydi – kulakları bile sivilceden kızarmış gibiydi. Ama belki de nedeni,

utangaçlığıydı. Burnu yüzüne göre fazla iriydi; bıyığın yardımı olabilirdi, ancak o zaman da üst dudağın gözden yitmesi gibi bir sorun çıkabilirdi. Oğlanın gözlük takmaması Kavita'yı şaşırtmıştı; bütün mühendislerin dünyaya kalın, güçlü merceklerin arkasından baktığını sanırdı. Pran'ın gözleri de bir başka sürprizdi. Bu gözlerin tam içine bakmayı başardığı o ender anlarda, ela ve yumuşacık olduklarını görmüştü; bu gözleri 'çekici' diye tanımlamakta duraksıyordu, sonunda 'sevimli'de karar kıldı. Böyle kamburunu çıkarmış otururken, zayıf ve güçsüz görünüyordu; insanın içinden onu omuzlarından kavrayıp sırtını dikleştirmek geliyordu.

Gidip yanına otursam, elini tutsam ne yapar acaba, diye sordu Kavita kendi kendine. Ya da dudaklarımı ağzına yapıştırsam? Elimi Salim'in öğrettiği gibi, karnından aşağı, kasığına doğru kaydırsam? Kıkırtısını son anda, tam gırtlağında önledi. İstese oğlanı divana boylu boyunca, çaresizce serebilir, "Hayır, bırak beni!" diye haykırarak büyüklerin salona üşüşmesini sağlayabilirdi.

"Siz ikiniz neden sohbet etmiyorsunuz?" diye seslendi Bayan Asrani öteki odadan. "Hadi ama, utanmayın, *konuşun*."

Pran'in herhangi bir şey söylemeye niyeti olmadığı açıktı; Kavita'nın idareyi ele almaktan başka çaresi kalmamıştı. "Lalwani Teyze'nin mobilyaları çok güzel, değil mi? Özellikle duvar süsleri. Şu Keşmir'den galiba, ne dersin?"

Bir kez daha delikanlının kızardığını, yanaklarının, boynunun, kulaklarının bile kıpkırmızı kesildiğini gördü. Duvardaki gobleni incelemek için ayağa kalktı. "Özellikle kenar nakışı... nasıl da incelikle işlenmiş."

Pran'ın bir şeyler mırıldandığını duyunca, arkasına döndü.

"Hımm? Ne dedin?" diye sordu, ondan herhangi bir şey, ne olursa, bir şeyler duymak için sabırsızlanarak.

"Umarım evet dersin," dedi Pran, ela gözlerini ona doğru kaldırarak.

"Ne?"

"Çok güzelsin," dedi oğlan; aynı anda da kendini daha fazla tutamayan Bayan Asrani hızla salona daldı.

* * *

Lonavala'nın dış mahallelerindeler. Vişnu kendini Fiat'ın direksiyonunda görüyor, yanı başındaki Padmini'nin kıpırdanmaya başladığını görüyor. Kent merkezine ulaştıkları zaman, Padmini artık uyanık ve aç. "Hadi, durup *bhajia* alalım, sıcak sıcak," diyor, bir *halwai* dükkânının önünden geçerlerken.

Bhajialar gerçekten de sıcak – *halwai*-walla yeni kızarmış bir kepçe dolusu gözlemeyi dev boyutlu yağ kazanından çıkarıyor. Üzerine tuz döküyor, gazete kâğıdından yapılma külahı Vişnu'ya uzatıyor.

"Acılı olanlardan var mı?" diye soruyor Padmini, külahın içini karıştırırken. Bir kırmızı biberi sapından tutup kaldırıyor, ısırıyor. "Ah," diyor, gözlerini yumarak. "Acı bir *bhajia*'nın yerini hiçbir şey tutamaz. Annem sırf benim için fazladan bir kepçe kızartırdı, aksi halde kimseye kalmayacağını bilirdi."

"Annen nerede şimdi?" diye soruyor Vişnu. Padmini başını sertçe kaldırıyor. Vişnu yanlış bir şey söylediğini anlıyor.

"Buraya sana Ramayana'mı anlatmaya gelmedim," diyor kız; yüzü kaskatı.

Ama daha sonra, pazar yerinde kendiliğinden açıklıyor: "Ratnagiri yakınlarında yaşıyor. Yaşamını elbise dikerek kazandığını sanıyor."

Gülüyor. "Aklın alıyor mu? Ben ve terzilik? Bırak elbiseyi, bir bebeğe alt bezi bile dikemem. Ama bu sayede benden para beklemiyor. Ona da oğulları baksın artık."

Vişnu'nun aklında bir sürü soru var. Padmini'ye ilişkin her türlü bilgiye aç. Kız Vişnu'ya içini her açışında, Vişnu'yu sevme olasılığına bir adım daha yaklaşıyor. "Annenle görüşüyor musun?" diye soruyor Vişnu.

Ama Padmini dinlemiyor; oyuncak satan bir adamla ilgili. "Şunu bana alsana," diye buyuruyor, içi pamuk doldurulmuş, bez bir bebeği göstererek.

Arabayı Sunset Burnu'na sürüyorlar. Yeterince yüksek; havada asılı duran pus kümelerini görebiliyorlar, gökyüzünden süzülen güneş ışığı pusu süpürüp dağıtmayı beceremiyor. Dağlar doğudan batıya, tek parça bir duvar gibi uzanıyor, yamaçları gümrah *jambul* ağaçlarıyla yemyeşil. Bitki örtüsü yer yer, yükseklerden dökülen çağlayanların ince, beyaz çizgileriyle kesiliyor. Bir yerlerde bir kuş ötüyor; şarkısı gevrek havada çın çın ötüyor.

"Duyuyor musun? Nerede saklanıyor acaba?" diyor Padmini, parmaklığa doğru koşarak. Ellerini ağzının iki yanına dayıyor, "Ku-ku-kuuu, ku-ku-kuuuu!" diye bağırıyor dağlara doğru. Bir yankı, bir yanıt duymak için başını eğiyor. "Ku-ku-kuuu!" diye yineliyor, ama yanıt gelmiyor. Duydukları tek ses, aşağılara, görünmeyen bir yere çarpan dalgaların sesi.

Kız dönüyor, parmaklığa yaslanıp poz veriyor. "Keşke fotoğraf makinen olsaydı," diyor, iyice geriye yaslanıp sırtını çitlere sürterken.

Rüzgar *dupatta*'sını havalandırıyor, başına doluyor. Kız başını kaldırıp bakıyor, sarı ipek yüzünü bir peçe gibi kaplamış; Vişnu onun bir tapınaktan fırladığını düşünüyor.

"Burada kimselerin olmaması çok güzel," diyor Padmini; Vişnu parmaklığa, onun yanına gidiyor. Bütün gece hemen yanında uyuyan kızı seyretti; ona dokunmak, onu tatmak, bir soluk gibi içine çekmek istedi.

"Çok güzel," diyor Padmini. Sonra, Vişnu'nun dudaklarını dudaklarının kıyısına dokundurduğunu görünce, susuyor. Kızın geri çekilmesine kalmadan, Vişnu onu peçenin üzerinden öpüveriyor. *Dupatta*'nın ucunu tutup hafifçe kaldırırken, kız yere bakıyor.

"Senin gelinin miyim?" diye soruyor; Vişnu onu önce alnından, sonra yine dudaklarından öpüyor.

"Benimle kaçtın ya," diyor.

"Bunlardan kaç tane istersin, peki?" diye soruyor Padmini, bez bebeği kaldırırken. Bebeği onun yüzüne doğru sallıyor.

Vişnu bir an, işte yine buradayız, diye düşünüyor; ikimiz baş başa – ya da belki, üç kişilik bir aile. Tıpkı öteki insanlar gibi, Lonavala'ya, uzun zamandır bekledikleri bir tatile geldiler. Bombay'dayken gerçek bir çift onlar; onları gerçek bir yaşam bekliyor. İlla da zengin bir yaşam olması gerekmez; sıradan bir yaşam işte. Bir daire, hatta bir oda; bir dolap, bir de yatak. Büyük bir olasılıkla, komşularla paylaşılan bir tuvalet, annesininki gibi bir gazocağı. Bir adres ve bir vesika, onlara mektup getiren bir postacı. Her sabah gidilen bir iş, evde onu bekleyen karısı.

Aklından geçenler yüzüne vurmuş olmalı, çünkü Padmini gülümsemeyi kesiyor. Bir an, Vişnu onun yüzünde kaygıyla karışık bir şaşkınlık gördüğü duygusuna kapılıyor.

Sonra, durumun saçma sapanlığı kafasına dank ediyor. Düşlerindeki mantıksızlık, duygularındaki aptallık, Padmini'nin yüzünü hızla sıyırıp geçen akıntılardaki alaycılık. Bu yolculuğun ne kadar anlamsız olduğunu, ikisinin Lonavala'daki varlığının ne kadar olanaksız, karşılarında uzanan manzaranın ise ne kadar ulaşılmaz olduğunu düşünüyor. Bombay'da Fiat'ını bekleyen zavallı, gülünç Bay Celal'i, geri dönecek benzini almasını istediği zaman Padmini'nin vereceği tepkiyi düşünüyor. İçinin ansızın rahatladığını hissediyor, gülmeye başlıyor; gülüyor, hâlâ Padmini'nin yüzünü örten peçeye, yanında sallanan bebeğe, kahkahasının kızın gözlerinde yarattığı güvene gülüyor. Padmini de gülmeye başlıyor; guguk kuşu da ta uzaklardaki ağaçların arasından o şakacı ötüşüyle onlara katılıyor; bu toplu neşenin şen çınlamaları giderek yükselirken, Vişnu kahkahalarının vâdiyi aştığını, dağlardan yankılandığını, gökyüzünden yansıdığını duyuyor.

ALTINCI BÖLÜM

Taksi Dongri'ye vardığında, hava kararmıştı. Akşam ezanı binalardan yankılanıyordu; Bayan Celal kulak kabarttı, bildik sesi dinledi. Tam köşedeki, tavuskuşu-yeşili çinileri olan mescide zamanında yetişememiş, günleri üst üste binen, şaşmaz bölümlere ayıran minarenin çağrısını kaçırmıştı. Siyah *burkha*'lara bürünmüş kadınların, yolun aşağısındaki Rahim Et Dükkânı'nda, peçelerinin ardından, kasapla pazarlık ettiğini biliyordu; onun hemen bitişiğinde Allah İcazet Oteli vardı; yaşlı Enver *çaça* otelin kasasında, her zamanki yerinde oturuyor, biraz daha balıkla kuzu bacağı kızartmaları için mutfaktaki yamaklara sesleniyor olmalıydı. Adam, Bayan Celal'i görse, tanır mıydı? Annesinin onu gazoz filan almak için otele her gönderişinde yaptığı gibi, dirseğinin dibindeki kavanozdan bir şekerleme alıp uzatır mıydı?

Jail Yolu'nu indi, pazar sokağına saptı. Aradaki geçit her zamanki gibi tıklım tıklımdı; kalabalık gruplar çevrede dolaşıyor, alıcılar yere çömelmiş satıcılarla tartışıyordu. Dört yan meyve ve sebze öbekleriyle, parlak, siyah *brinjal* tepeleriyle, özenle düzenlenmiş portakal piramitleriyle, olgun, kırmızı domates sepetleriyle, en değerlisi de, yeşil ve sarı mango sandıklarıyla doluydu, narin meyvelerin çoğu, örselenmesin diye ince kâğıda sarılmıştı. Bir adam gazlı fırın parçaları, bir başkası böcek ko-

vucu merhem satıyordu (Odomol marka, Odomos değil); bir oğlan Lezzet Et Dükkânı'nın önüne, yere çarşaf sermiş, üzerine birbirine tıpatıp benzeyen, plastik bebekleri bir yetimhanenin yatakhanesindeki bebekler gibi düzgünce sıralamıştı. "İkisi beşe, ikisi beşe," diye bağırıyordu; Bayan Celal yerdeki yüzlerce gözün ona dikildiği, bu kadar ucuz olmasına karşın onları kurtarmadığı için, onu suçladığı duygusuna kapıldı.

Nawoji Hill Yolu'nun köşesinde durdu. Eskiden yolun aşağısında, hemen dönemeçteki otobüs durağında bir *çaat*-walla tezgâhı dururdu; Ahmet'le ilk kez orada karşılaşmıştı. Tezgâhın hâlâ orada olup olmadığını merak etti; acaba bir gidip baksa mıydı? Nefise ile birlikte kimbilir kaç gece, damaklarını karıncalandıran acı biberin, genizlerini gıdıklayan demirhindinin çekiciliğine kapılmış ve bir oltanın ucundaki balık kadar kesin bir biçimde, bu tezgâha doğru çekilmişlerdi. Karanlık kış akşamları, sıcak, kaygısız yaz geceleri, hatta musonların en yağmurlu günlerinde bile *çaat*-walla'nın yanına, otobüs durağının altına sığınır, avuçlarında tuttukları, külah gibi kıvrılmış yaprakları rüzgârdan korumaya çalışırlardı.

Ve o ay ışıklı, bol yıldızlı gece – yoksa bulutlu ve yıldızsız mıydı? İlk *golgappa*'sını ısırdığı, gevrek *papdi* kabuklarını, dişlerinin arasına kaçan yumuşak, uysal bezelyeleri çiğnediği, tatlı ve sıcak *çutney*'leri dilinde gezdirdiği, demirhindiden fışkıran su boğazından aşağı kayarken, gözlerini yumduğu gece. (O asit ve baharat karışımını genzinde ilk hissettiği an, her seferinde, gözleri yaşarırdı.) İşte, yemeğini yerken, müşterilerin oluşturduğu yarım halkanın karşı ucundan onu gülümseyerek izleyen Ahmet'i yarım yamalak fark etmişti. Ahmet yaprağını ona doğru kaldırdı, *çaat*-walla'nın yaprağın içine bir *golgappa* koymasını bekledi, içindeki *papdi*'yi tutup çıkardı, ağzına soktu ve dudaklarını öyle abartılı bir hoşnutlukla kapattı ki, kıza gösteriş yaptığına hiç kuşku yoktu.

Arifa gözlerini hemen başka yöne çevirdi; bu yüzde-

ki anlamı gördüğünü belli etmek istemiyordu. Bakışlarını tezgâhı örten kırmızı kumaşın üzerindeki geniş, çelik tencerelere, toprak kâselere dikti. Her *golgappa*'nın yaratılışını büyük bir dikkatle izlemeye koyuldu: delik açmak için *papdi*'nin tepesine hafifçe vuruluşu, içine bezelye ve *çutney* doldurmak için kullanılan kepçeler, en sonunda içine atıldıkları, demirhindi suyuyla dolu kazan, *çaat*-walla'nın neredeyse dirseğine kadar görünmez olan eli. Dikkatini bu işlemlerden ayırmamaya kararlıydı, ama ikinci *golgappa*'sı akmaya başlayınca, yaprağa dökülen suyu yalamak için başını eğdi ve gözleri bir kez daha Ahmet'in gülümseyen yüzüne takıldı.

Az kaldı o da ona gülümsüyordu. Ama kendini tam zamanında tuttu, hemen gözlerine öfkeli bir bakış yerleştirdi. Bunun, tezgâhın tam ortasındaki gazocağının ateşi kadar yakıcı bir bakış olduğunu umuyordu. İşe yaradı – Ahmet bakışlarını kaçırmakla kalmadı, *çaat*-walla'ya 'bu kadar yeter' anlamında bir işaret yapıp parayı ödemeye hazırlandı.

Daha sonra Nefise ile pazarda şalgam ararlarken, olanları kardeşine anlattı.

"Şu serserilerdeki küstahlığa bak," dedi Nefise. "Her gün biraz daha arsızlaşıyorlar. Düşünsene, *pani-puri* yerken, üstelik!" Nefise başını salladı. "Peki ama, söylesene Arifa, nasıl biriydi? Yakışıklı mıydı bari, senin şu Romeo?"

"O benim Romeo'm değil," diye yapıştırdı Arifa. "Ayrıca ben *golgappa* yemekle meşguldüm, güzellik yarışmasında jüri üyeliği yapmakla değil!"

"Doğru olanı yapmışsın, tamam. Ama bu ne hiddet? Yalnızca gülümsüyormuş, zavallı *biçare*."

Arifa tam kız kardeşini fazla saf olmakla suçlamaya hazırlanırken, ansızın Ahmet'i gördü; İcazet Otel'in kasasındaydı.

"Aman Tanrım, bu o," diye fısıldadı. "Enver *çaça*'yla konuşuyor."

Bunun üzerine kız kardeşi bir oyun oynamaya karar

verdi. Ama yaptığı şaka, her şeyi, Arifa'nın yaşamını değiştirdi.

"Hadi, biraz eğlenelim," dedi Nefise; sonra bileğine yapıştı, kardeşini Ahmet'e doğru sürükledi.

Arifa kız kardeşine gönül borcu mu duysun, öfke mi, bir türlü karar veremedi. Yıllar boyunca her iki duyguyu da hissetti – galiba eşit oranda. Ahmet'in Enver *çaça*'nın bir dostunun oğlu olduğu ortaya çıktı, bunun sağladığı güven de, çabucak kazanılan bir saygınlığı (ve onaylanmayı) getirdi. Delikanlının çok çirkin olduğunu ileri süren Nefise, bu karşılaşmanın böylesine ciddileşmesine şaşırıp kaldı. ("Yüzündeki o yara izleri... çiçek hastalığı geçirmiş olması büyük bir şanssızlık, ama insan sırf acıdığı için biriyle evlenir mi?") Oysa Arifa bu yüzün ötesine, Ahmet'in gözlerinde yanan ateşe bakıyordu. Bu gözlerdeki anlam derinliği onu büyülüyordu; büyülüyor, biraz da korkutuyordu, çünkü onun nereden kaynaklandığını ve kaynağını bulmak için ne kadar derine inmesi gerektiğini kestiremiyordu.

Ve gururu okşanıyordu. İşte karşısında *ona* ilgi duyan biri vardı. Nefise'ye, göz alıcı olana değil, ona, *Arifa*'ya: hani şu elini ayağını nereye koyacağını bilemeyen, hantal bir bedeni, halasına kalırsa, yalınlık ve dinginlik yansıtan bir yüzü ve ona tek seçenek olarak (tıpkı öğütlendiği gibi) 'sevimliliği' bırakan bir kişiliği olan Arifa'ya. İşte, sonunda neler düşündüğünü, neler hissettiğini merak eden bir erkek, bir *talip* çıkmıştı; söz veren, onu alıp götüreceğini ve dünyasını değiştireceğini pervasızca açıklayan biri. Mescidin yakınındaki küçük, yeşil arsada Ahmet onun elini tutup bunları söylerken, Arifa tir tir titredi. Arkalarındaki binalar sessizce onları dinledi, çevrelerindeki bütün pencereler tanık oldu.

O yağmurlu temmuz öğleden sonrasını hiç unutmayacaktı; aradan birkaç gün geçmişti, gizlice üçüncü kattaki verandaya çıkmışlardı. Arifa bütün sabahı Nefise'den öğrendiği yeni makyajı uygulamakla geçirmişti, şimdi Ahmet'in peşi sıra kapıdan geçerken, yağmurun

onca boyayı mahvetmesinden korkuyordu. Ahmet onu kendine çekti, sıkıca sarıldı; ıslak gömleğinin altındaki teni sıcacıktı. Kenardaki çıkıntının üzerinde duran çiçek saksıları suyla dolmaya başladı; Arifa toprağın kızarttığı, saksılardan taşıp aşağıdaki sokağa dökülen suya baktı. Ahmet'in yüzünden sıçrayan yağmur damlaları onun da yüzünü ıslatmıştı; ağzının oğlanın ağzını aradığını görünce şaşırdı. Sonunda dudakları göz kamaştırıcı bir biçimde birleşti; Arifa öpücüğün sarsıntısından olduğu yere çivilenmiş gibiydi.

Ahmet sözünü tuttu, onu dünyasından çekip çıkardı – mescitten, pazardan, evinden, ailesinden. Arifa onun alttan üstten, Hindu ailelerinin arasına sıkışmış olan dairesine taşınınca kendini çok tuhaf hissetti. Mescidin yerine, yolun karşısındaki kilise vardı, beyaz haçının ucunu, yattığı yerden, yatak odasının camından görebiliyordu. En çok pazar yerini özlüyordu; burada Variety Dükkânı'nın hemen bitişiğindeki meyve-walla hem çok pahalı hem de kibirliydi; kasap yürüyerek gidilemeyecek kadar uzaktaydı, aşağıdaki Irani Otel'deyse onu güler yüzle selamlayacak Enver *çaça* yoktu.

Ama bir süre sonra, sokak sokak dolaşan, et ya da başka malları bağırarak satan ve balkonlarda müşteri arayan satıcıların sesine kulak kabartmayı öğrendi. Üst kattaki Bayan Taneja ona Breach Candy yakınlarında *tezgâh* açan *çaat*-walla'ların yerini gösterdi; 81 numaralı otobüsle metro yakınlarındaki camiye kadar gidebileceğini öğrendi. Aşağıdaki *paan*-walla onu *"Namaste, Celal memsahib,"* diye selamlamaya başladı, onu sigara-walla izledi. Vişnu ise onu merdivende her görüşünde hemen *memsahib*'in taksi isteyip istemediğini soruyor, başıyla onayladığını görünce de bir araba çevirmek için dışarıya koşuyordu.

Ahmet'in onda ne bulduğu, onunla neden evlendiği bilmecesini hâlâ tam anlamıyla çözememişti. Ne de olsa erkek, hem varsıl hem de kültürlü bir aileden geliyordu; Arifa (kaynanasının da bir kez açıkça belirttiği gibi)

böyle bir ailenin seçeceği bir gelin değildi. Başlarda bu soru aklından hiç çıkmaz, bir yanıt alabilmek için kocasını sürekli sıkıştırırdı. Ama zamanla, bu sorunun yanıtını aslında hiç mi hiç öğrenmek istemediğini ayrımsadı.

Yine de, sık sık merak ederdi: Ahmet onu gerçekten sevmeye o ilk beş yılda mı başlamıştı? Tıpkı şarkıda söylendiği gibi, aşkın, yakalanabilirse, bir ömür boyu yetecek kadar anı ürettiği o can alıcı süre. Kendisi bunu hemen hemen başarmış, yüreğine bakıp orada Ahmet'e ayırdığı yeri görebildiği aşamaya ulaşmıştı. Kısa bir süre sonra erkeği oraya sokabilir, orada sonsuza kadar tutsak edebilirdi. Kuşkular, hatta hüzün sürebilirdi ama Arifa'nın o kalın duvarların içine hapsedemeyeceği şey yoktu.

Bayan Celal içini çekti. Şu an, insanların yüreklerinde taşıdıkları boş odalar için kaygılanmanın zamanı değildi. Demirhindinin çağrısına uyup geçmişe dönecek zaman da değildi. Şu anda Nefise ile dertleşmeye gidiyordu; yıkılıp kalmakla, kendine acımakla zaman yitirmeyecekti. Kendine hâkim olmalı, bu tür aşırı duygusal düşünceleri aklından uzaklaştırmalıydı.

Bayan Celal yerinde artık yeller esen otobüs durağına doğru son bir bakış fırlattı. Sonra yolun karşısına geçti ve Nefise'nin oturduğu binaya doğru yürümeye koyuldu.

* * *

Kavita yemek masasına oturdu, gözlerini tabağındaki tavuk *masala*'ya dikti. En sevdiği yemekti. Annesi o sabah uzun uzun uğraşmış, *masala*'yı çıtır çıtır, kıpkırmızı oluncaya kadar kızartmış, tabağı sofraya getirmeden önce iri fıstıklarla bolca süslemişti. Tavuğun yanındaki bol zerdeçallı pilavın rengi altın sarısıydı, yanında da Kavita'nın tek tek seçip ağzına atmaya bayıldığı o leziz, kızarmış soğan parçaları vardı. Şyamu sofraya otururken, "Tatlı olarak mango *kulfi* bile var," diye fısıldadı

coşkuyla. "Bence evet demeden önce, bir sürü görücüye çıkmalısın."

Şu anda yemek, Kavita'nın aklındaki son şeydi. Lalwani Teyze'nin evinden dönüşte, o şaşkın, yarı-bilinçsiz yol boyunca düşünebildiği tek şey, Pran'ın söylediği sözler olmuştu: "Umarım evet dersin."

Orada öylece durup delikanlıya bakmıştı. Oğlan da başını kaldırmış, onun yüzüne bakmıştı; yanakları, boynu, kulakları kıpkırmızı kesilmişti. "Çok çok güzelsin."

Kavita inanamıyordu. Çekiciliği işe yaramıştı. Amacına ulaşmış, bir mühendisi tavlamayı başarmıştı. Kavita'nın güzelliği zavallı, utangaç delikanlıyı kimbilir nasıl çarpmıştı ki, bunları söyleyecek cesareti toplayabilmişti. Pran'ın gözleri onun karşısında açılıvermişti; tıpkı ışığı görünce sessizce açılan tomurcuklar gibi. Kavita delikanlının soluğunun kesildiğini, kanın kulaklarında zonkladığını duyabilmişti.

Acaba Pran onun en çok neresine çarpılmıştı? Saçlarına mı? Yüzünün çevresinde kusursuzca (herkes öyle diyordu) kıvrılan lülelerine, omuzlarına (yine başkalarının ifadesiyle) bir çağlayan gibi dökülen buklelerine mi? Yoksa gözlerine mi? Bugün gözleri (göz kaleminin de yardımıyla) öyle yuvarlak ve iriydi ki, Bayan Kotwani kapıda vedalaşırken dudaklarını bu gözlere yapıştırmıştı. Belki de yeni Revlon rujuyla boyadığı dudaklarına – dudaklarının kırmızısı öyle göz kamaştırıcıydı ki, annesi bu rujla kırmızı bir elbise giymesini yasaklamıştı. Kavita dudaklarını sürekli sarkıtmış, parlaması için de diliyle sık sık yalamıştı. Pran'ın bakışlarının bu dudaklara takılıp kaldığı Kavita'nın gözünden kaçmamıştı.

İlk kez oynadığı bu baştan çıkarma rolünde elde ettiği başarıyla ne kadar gururlansa yeriydi. Öyleyse neden aklının bir parçası böylesine karışıktı? Hani şu, Pran'ın üst dudağını çevreleyen, parlak, yumuşak, ince tüyleri fark eden parça. Sözcüklerin binbir güçlükle çıktığı gırtlaktaki titremeyi fark eden, delikanlının gözlerinin içine hiç de onaylanmayacak kadar derinden bakan

parça. Bu gözlerde gizli bir sevecenlik, korkunun ardına sinmiş, varlığını duyurmaya çekinen, beklenmedik bir duyarlılık vardı. Kavita'nın göğsü bir an delikanlıya duyduğu istekle kabarmış, onu kollarının arasına çekmek, içindeki acıyı çekip almak için ani bir dürtü hissetmişti: bu utangaçlığı delip geçmek, içeride kısılıp kalmış olan sevecenliği tatlı dille kandırıp dışarı çıkartmak ve o ılık varlığa yüzünü sürtmek.

"Şu haline bak, tek lokma yiyemiyor," dedi annesi, dondurmayı getirirken. "Ne o, adı-lazım-değil'i aklından çıkaramıyorsun galiba?" Bayan Asrani'nin yüzü ışıl ışıldı; masadaki herkese iyilik saçıyordu.

Bir yerde ışıklar kararıyor; film başlamak üzere. Kavita'nın evet demesi üzerine, onun ve delikanlının ana babası kucaklaşıyor. Ellerine kına sürülürken, Anita ve öteki kız arkadaşları kıkırdaşıyor. İnsanlar Juhu kumsalına dizilmiş, yaklaşan düğün alayını seyrediyor. Trampetler ve trombonlar ışıldıyor, orkestra *Bobby*'den bir parçaya başlıyor. Hayır, *Saççа Jhoootha*'dan. Yo, *Do Raaste*'den. Hayır... her neyse, müzik konusunu biraz daha düşünmesi gerek.

Bir kısrağa binmiş olan Pran görünüyor. Tıpkı Anita'nın düğünündeki damat gibi. Atı ta Holiday Inn Oteli'nin girişine kadar sürüyor. Ya da belki, Kotwanilerin ısrarı üzerine, Oberoi Otel'in girişine; Anita kıskançlıktan yemyeşil kesiliyor. Şyamu öyle çok *ladoos* tıkınmış ki, daha töreni başlamadan oradan uzaklaştırılıyor. Rahip duaya başlayınca, güveyin yüzü gelinin yüzünden bile daha çok kızarıyor.

Aynı anda, araya başka bir filmin bobini giriverdi. Kavita yine oradaydı, güzel bir gelinlik giymişti, ama bu kez yanında duran kişi Salim idi, Pran değil. Oberoi Otel'de değillerdi, Holiday Inn'de bile değillerdi. Victoria Garı'nda, bir trendeydiler. Düdük çaldı, tren hareket etti, yavaş yavaş istasyondan çıktılar. Sokaklar, caddeler, sokak lambalarının sessizce aydınlattığı evler, boş pazaryerlerinde el arabalarını iten satıcılar, gecenin bu saatin-

de boşalmış istasyonlar yanlarından akıp gidiyordu. Salim kolunu onun beline doladı; yanak yanağa camdan dışarıya, doğduklarından beri yaşadıkları kente baktılar.

Sonra, birden araya yine o ilk film girdi: Kavita, Oberoi Otel'in balayı dairesinde, üzeri taçyapraklarla kaplı gelin yatağında oturuyor. *Gunghat*'ının kaldırıldığını hissediyor, aşağıya, kınayla bezenmiş ayaklarına bakıyor, sonra yüzünü Pran'a doğru kaldırıyor. Ama orada Pran'ın değil, Salim'in gözlerini görüyor. Çok iyi tanıdığı o haylaz, şehvetli bakışlar, öpüşmeye her an hazır dudaklar. Salim'in ağzı onun ağzına kapanıyor, burnuna oğlanın teninin baharatlı kokusu doluyor, dilindeki diş macununun taze tadını alıyor. Taçyapraklar sağa sola uçuşuyor, oda titriyor, dağılıyor, camdan görünen gökyüzü aydınlanmaya başlıyor. Kavita kendini bir trenin ranzasında, Salim'e sokulmuş buluyor; bir battaniyeye sıkı sıkı sarınmışlar. Gündoğumu onlarla birlikte yol alıyor, dışarıdaki tarlaların üzerinde ince, turuncu bir yarık açıyor. Kavita gözlerini yumuyor, yüzünü Salim'in göğsüne gömüyor, kendini trenin sarsıntısına bırakıp uykuya dalıyor.

"Evet, ne diyorsun, *beti*?" diye sordu annesi, o duygusal 'trende gündoğumu' sahnesini yarıda keserek. Kavita bir elin saçlarını usulca, sorgulayarak okşadığını hissetti. "Ne diyorsun, devam edecek miyiz?"

"Aruna, lütfen, bu kadarı biraz fazla değil mi? Bırak da çocuk biraz soluk alsın," dedi babası.

"Sen bu işe karışma. Sayende gereğinden de fazla soluk aldı zaten. Aldığı solukları, ta sokağın dibindekiler bile duydu." Bayan Asrani Kavita'nın yüzündeki anlamı görünce, sesinin tonunu çabucak yumuşattı: "Ben yalnızca, delikanlıdan hoşlandıysak zaman yitirmeyelim, diyorum. Ya yarın başka bir kızın gözüne çarparsa... mühendisler ağaçta yetişmiyor, biliyorsunuz. Hele Volta'da çalışanlar."

"Bence onu birkaç kişiye daha gösterelim," dedi Şyamu, dondurmasının sonunu yalarken. "Bir dahaki sefere

fıstıklı da al."

Evet dese miydi? Pran ile evlenmeyi kabul etmeli miydi? Peki ya Salim? Ya bankadan çektiği para? Şimdi götürüp geri yatırsa bile, gelecek ayın makbuzunu nasıl açıklardı? Ayrıca saat dokuz buçuk olmuştu bile, Salim gece yarısı onu terasta bekleyecekti.

Konusu düğün geceleri olan film yeniden başladı. Ama bu kez, o ve Pran evlenirken, Salim tek başına, terasta, hüzünlü bir şarkı söylüyordu. Koya bakıyor, aşkına sesleniyor, birbirlerine verdikleri sözleri anımsatıyordu. Hep çok şakacı olan gözleri şu anda bomboş ve dalgındı.

Yo, bu çok üzücüydü, bunu Salim'e yapamazdı. Başka bir yolunu bulmak zorundaydı. Ama zamanı var mı? Sarisi, Pran'ın peşi sıra sürüklenen duvağa çoktan tutturulmuş bile; ateşin çevresindeki yedi halka yakılmak üzere.

Ansızın salonun karşı yanından bir ses yankılanır. Geçmişteki binlerce düğün sahnesinin yetkesini taşıyan bu ses, sesli filmlerin başlamasından bu yana kaçınılmaz olan cümleyi haykırır:

"Bu evlilik gerçekleşemez!"

Konuşmalar kesilir, insanlar şaşkınlıkla dönüp bakar. Rahip kutsal kaşığı önündeki ateşe düşürür. Pran başındaki duvaktan kurtulmaya çalışır ama başaramaz.

Ses, Salim'indir; Pran'ı daha önce otele getirmiş olan beyaz kısrağa binmiştir. Oberoi'un balo salonunu dörtnala geçer, yiyecek dolu masaların üstünden atlar. Konuklar sağa sola kaçışır, o ise atını doğruca *mandap*'a sürer.

Kılıcının tek bir hamlesiyle Kavita ile Pran'ı birleştiren düğümü keser. Bir koluyla Kavita'yı kavrayıp kaldırır, öteki elini dili tutulmuş bir halde onları izleyenlere doğru sallar. Kısrağını mahmuzlar, basamakları çıkarlar. Lobiyi hışım gibi geçip dışarıya, geceye fırlarlar. Air India binasının, Oval Saha'nın, Flora Çeşmesi'nin önünden dörtnala geçerler. Kavita uzaktan uzağa, adını taşıyan istasyonun tepesinde dikilen Kraliçe Victoria'yı görebilmektedir. El fenerini başının üstünde tutmakta, kaçışa,

zafere, özgürlüğe uzanan yolu aydınlatmaktadır. Tren içeride beklemekte, şahlanmış motoru burun deliklerinden duman püskürtmektedir.

Evet, yapacaktı. Salim'le kaçacaktı. Bu mutlaka yapılmalıydı. Oberoi'un boş salonunda, başındaki süslemeden kurtulmaya çalışan o terk edilmiş karaltıyı düşünmemeye çalışacaktı.

"Anne," dedi. Bayan Asrani herkesi çabucak susturdu. "Anne, galiba... galiba evet diyeceğim."

* * *

Güneş battı. Basamaklar yine karanlık. Sesler kesildi. Vişnu altındaki katın, giriş katının sahanlığını görebiliyor.

Müzik basamaklardan ona doğru usul usul esiyor. *Sen yaptın, ah, evet bunu yapan sensin; hileyle kalbimi çalan sensin*... Sözcükler boğuk, belirsiz.

Vişnu şarkının sözlerini dinliyor. *Bana nasıl baktıysan, bir anda yüreğim hızlanıverdi... tik, tak, tik*... Sözcükler üstteki, birinciyle ikinci katın arasındaki sahanlıktan geliyor. Vişnu onların peşine düşüyor, yukarı çıkıyor.

...*tik tak tik tak*...

Bu, radyo-walla; sahanlıkta oturuyor, sırtını kamburlaştırmış, omuzlarına bir örtü atmış. Radyosu kucağında; başını bir bebeğin çıkardığı sesleri duymak ister gibi, belli bir açıyla öne doğru eğmiş. Radyonun sesi öyle kısık ki, onu bir tek Vişnu, kazandığı bu yeni, güçlenmiş işitme duyusu sayesinde duyabiliyor.

Radyo-walla Vişnu'nun varlığını hissetmiş olmalı; çünkü kollarını dizlerine doluyor, radyoyu sırtındaki örtünün altına gizliyor. Başını bir o yana, bir bu yana çeviriyor, sonra yüzünü yarattığı küçük odaya gömüyor, müziğin sesini iyice bastırmak için örtüyü ensesine kadar çekiyor. Vişnu yine de, arada bir, birkaç *tik tak* duyabiliyor ama sözcüklerin gerisi içeriye hapsolmuş durumda.

Radyo-walla başını odacıktan çıkarıyor; başını mama tasından kaldıran bir köpek gibi, geriye atıyor. Sahanlığı bir kez daha tarıyor, sonra öne eğiliyor, örtüyü tepesine çekiyor. Orada, karanlıkta, öylece oturuyor; bedeni örtünün altında kıpırtısız.

Vişnu radyo-walla ile yıllarca önce, binaya ilk taşındığı zaman tanıştı. Radyo-walla o zamanlar henüz bir radyosu olmadığı için, yalnızca Nathuram'dı. El arabası sürücüsü Nathuram'ın yaşamdaki tek tutkusu (Vişnu'ya daha tanıştıkları gün açıkladığı gibi) transistorlu bir radyoya sahip olmaktı: Kemp'in Köşesi adlı dükkânın vitrininde, parlak, kahverengi deri kılıfında duran Philips'e.

Nathuram'ın kendisine ait bir el arabası olmadığı için, düzenli bir işi yoktu; bazen günlerce Gowallia Sarnıcı'nda, öteki arabacılarla birlikte boş boş oturur, sırasını beklerdi. Ama kazandığı paranın (yalnızca iki-üç paisa bile olsa) bir bölümünü mutlaka biriktirir, boynuna astığı geniş, kumaş torbanın içine atardı; ne zaman merdivende görünse, torbasındaki bozukluklar şıngırdardı. Biriktirdiği bozuklukları sigara-walla'ya gidip bir rupilik banknota çevirir, sigara-walla bunun için herhangi bir komisyon almazdı, yeter ki Nathuram buna karşılık bir *beedi* satın alsın - *beedi*'lerin sayısı, tümletilen banknotların sayısıyla orantılıydı.

"Bugün on bir rupi oldu," derdi Nathuram, Vişnu'ya. "Bugün on dört." "On sekiz." "Yirmi dört." Çetele her ay, her yıl yükseldi. Vişnu onunla birlikte, en alt basamakta oturur, radyosunu alınca her şeyin ne kadar harika olacağını anlatan adamı dinlerdi. Bütün bina Nauşad ve Madan Mohan'ın tatlı sesleriyle dolacak, Lata'nın akıldan kolay kolay çıkmayan, ürpertici sesi basamakları bir sarmaşık gibi tırmanacak, dört bir yana uzanan sürgünleri her kuytuyu, her köşeyi okşayacaktı. Film müziklerinin yayınlandığı geceler, isteyen herkes gelip dinleyebilecek, bazı geceler içli *bhajan*'lara, hatta belki de Batı müziğine ayrılacaktı.

Sonunda Nathuram hayalini gerçekleştirdi ve parlak

kırmızı karton kutuyu gururla sahanlığına taşıdı. Uzun Ganga o günkü temizlik işlerini erkenden bitirip geldi; sigara-walla bile, şöyle bir bakmak için basamakları tırmandı. Nathuram'ın tel zımbaları sökmesi dakikalarca sürdü; kutudan çıkan her şeyi özenle saklamaya kararlıydı. Kutunun içindeki ambalaj malzemeleri tek tek, dikkatle çıkartıldı, sahanlıkta toplananların hayran bakışları altında, elden ele geçirildi. Özellikle suni köpük Kısa Ganga'yı büyülemişti, bir parçasını saklamak istedi ama böyle bir istek karşısında dehşete kapılan Nathuram atıldı, kadının elindeki parçayı çekip aldı.

Elden ele geçen son naylon parçası da katlanıp kaldırılınca, sahanlığa beklenti dolu bir sessizlik çöktü. Nathuram ellerini kaldırdı, havada sallayarak daireler çizdi; numarasına geçmeden önce avuçlarını izleyicilere gösteren bir sihirbaz gibi. Sonra ellerini kutuya daldırdı ve transistorlu radyoyu yavaşça çıkardı. Önce, üst yüzeye çok şık bir biçimde dizilmiş, parlak düğmeler göründü, onu kaygan, siyah kadran izledi (sarı sayılar koyu mavi zemine gömülmüştü), sonra gümüş rengi pano göründü, geometrik bir biçimde dizilmiş olan hoparlör delikleri bir daire oluşturuyordu. Nathuram bir bebek gibi kucakladığı radyoyu seyircilerin arasında dolaştırdı; bir elin uzandığını görür görmez, radyosunu hızla geri çekiyordu.

İlk gece, radyodan yayılan ses binadaki bütün sahanlıkları doldurdu. Sigara-walla Nathuram'a, sahanlıkların ampullerle aydınlatıldığı günlerden kalma (o zamandan beri de kullanılmayan) prizi gösterdi, radyonun fişini oraya sokabileceğini söyledi. Dinleyiciler Vividh Bharati'deki son program bitinceye, yani 11.30'a kadar kaldılar. Nathuram daha sonra kısa dalga kanallarda bir şeyler bulabilmek için epeyce uğraştı, ama anteni ne yana çevirirse çevirsin, yakalayabildiği sinyaller çok zayıftı. Vişnu herkes gittikten sonra yeniden yukarı çıktı, Nathuram'ı kütük gibi uyurken buldu; radyosu hâlâ kollarındaydı, kesintisiz bir hışırtı dalgası, sahanlığı uçucu

bir gelgit gibi yalıyordu.

Radyo bir anda binanın ayrılmaz bir parçası olup çıktı. Vişnu artık her sabah Seylan Radyosu'ndaki Glycodin reklamıyla uyanıyordu. K.L.Saigal'ın şarkısı başlayınca, saatin sekize geldiğini anlardı; buysa radyonun kapanma saati demekti. Birkaç dakika sonra da basamaklarda radyonun deri kılıfını boynuna asmış olan Nathuram görünürdü. Akşamları Nathuram üst kata çıkanları selamlar, bir sinemadaki yer gösterici gibi, sahanlığın neresine oturacaklarını gösterirdi. En tutulan program, 9.30'daki Dinleyici İstekleri idi. Uzun Ganga mektupla isteğini ulaştırdığını öne sürer, sunucunun okuduğu adları her akşam pürdikkat dinlerdi, ama adı bir türlü söylenmezdi.

Zamanla binadaki herkes, Bay Celal ve Bayan Asrani bile, Nathuram'a radyo-walla demeye başladı. Radyowalla radyosu olmadan hiçbir yere gitmedi – sabah çalışırken, Breach Candy'deki kayaların üzerinde otururken onu dinledi, el arabasını iterken onu sırtında taşıdı, uyurken bile, çarşafının altında onu sıkı sıkı kucakladı.

Değişikliğin tam olarak ne zaman başladığı ya da ona neyin yol açtığı belli değildi. Herkes yine her akşam, Lata, Aşa ve Rafi'nin son parçalarını dinlemek için radyo-walla'nın sahanlığında toplanıyordu. Ama eskiden onları canlı bir gülümsemeyle, tek tek selamlayan radyowalla şimdi genellikle radyosunun yanı başında oturuyor, hiç konuşmadan dinleyicileri süzüyordu. Bir çarşamba akşamı, tam Seylan Radyosu'nda 'Binaca Top Yirmi' programını dinlerlerken, ansızın dinsel müzik yayınlayan bir istasyonu açtı; bir başka akşam, ibreyi Bütün Hindistan Radyosu'ndan ayırmayı reddetti, herkese zorla İngilizce haber programları dinletti. Radyonun geldiği gün, boşalan karton kutunun emanet edildiği sigarawalla durup dururken, kutuyu hor kullanmakla, içini satacağı kibrit kutularıyla doldurmakla suçlandı. Radyowalla kutusunu öfkeyle geri aldı ve her şeye sindiğini öne sürdüğü sülfür kokusundan kurtulmak için, ambalaj

malzemelerini günlerce havalandırdı.

Akşam toplantılarından olmak istemeyen dinleyicileri, hoşgörülüydü. "Eh, son günlerde pek keyfi yok," diyorlardı. "Ne yapsın; *biçare* tam iki haftadır işe çıkamadı."

Ama işler, Uzun Ganga'nın adının Dinleyici İstekleri programında yayınlandığı gece, çığrından çıktı. Kadın önce inanamadı, sonra bir zevk çığlığı attı ve alkışlamaya başladı. İstediği şarkı başlayınca ayağa kalktı, sarisinin eteğini beline sıkıştırdı ve müziğe uyarak oynamaya koyuldu. Biri radyo-walla'dan sesi açmasını istedi.

Radyo-walla bir dakika hiç kıpırdamadı, el çırparak, haykırarak Uzun Ganga'ya eşlik eden dinleyicileri süzdü. Sonra uzandı ve radyoyu kapattı.

"Söyleyin de kendine bir radyo alsın," dedi, sırtını Uzun Ganga'ya dönerek; kadın dansın ortasında kalakalmış, uzun kolları sessizlikte donuvermişti.

Bu da gece toplanmalarının sonu oldu. Radyo-walla artık radyosunu bir tek yalnızken açıyor, yanına biri gelince ya sıkıcı bir istasyona ayarlıyor ya da yalnızca parazit yaptırıyordu. Bir gün onunla konuşması için Vişnu'yu gönderdiler, ama radyo-walla onu kuşkuyla selamladıktan sonra, radyosuna yaklaşmaması için uyardı. Yetmezmiş gibi, hırslanan ve öç almak isteyen biri, radyonun kutusunun kapağını yırttı ve içindeki ambalaj malzemesini sağa sola saçtı. Radyo-walla o akşam işten dönünce sahanlığa saçılmış naylon, suni köpük ve karton parçalarıyla karşılaştı. Bulabildiği bütün parçaları topladı, kutuya koydu. Ertesi gün Kısa Ganga'yı basamaklarda kovaladı, içindeki köpüğü aşırmak için kutuyu yırtmakla suçladı. Sigara-walla, radyo-walla'yı pataklamakla tehdit ettikten sonradır ki, Kısa Ganga yeniden binaya girebildi. Bu kadar korkmasının nedeniyse, kutuyu parçalanmış bir halde bulduğu gün, o büyüleyici suni köpük parçalarından ikisini dayanamayıp almasıydı.

Radyo-walla binadakilerle konuşmayı kesti. Radyosunu öyle kısık sesle çalıyordu ki, ondan başkası duya-

mıyordu; yanından biri geçtiği zaman, sesi daha da kısıyordu. Onu arada bir, sahanlığında ambalaj malzemelerini önüne yaymış, parçacıkları geleceğini okumak istercesine evirip çevirirken görüyorlardı.

Şimdi Vişnu onun yanından geçerken, radyo-walla başını örtünün altından çıkarıyor. Ezginin birkaç dizesinin dışarıya sızdığını fark edince, hemen sırtındaki örtüyü çekiştiriyor. Vişnu içeride notaların hoplayıp zıpladığını, radyo-walla'nın derisine çarptıkça ritim ve enerji saçtıklarını hayal ediyor. Basamakları tırmanmayı sürdürürken, ezginin belli belirsiz esintisi onu izliyor.

* * *

Amira Ma Türbesi'ne vardıklarında, Bayan Celal öyle rahatlamıştı ki, âdeta başı dönüyordu. Nazar, evet sorun buydu; kem gözleri defetmenin yeriyse burasıydı. Nefise tanıyı bir doktor kadar kesin bir dille koymuş, üstelik bunu daha çaylarını bile bitirmeden yapmıştı. "Biri Ahmet'e nazar değdirmiş," dedi. "Bu nazarı bir an önce kaldırmazsak, durumu giderek kötüleşecektir."

Bayan Celal deli gibi düşünmeye başladı. Ahmet'ten kim, neden nefret ederdi ki? Kim ona böyle bir şey yapardı?

"Ciddi olamazsın," dedi Nefise. "Sevgili *jija*'mın dinle ilgili görüşleri düşünülürse, ona Maulvi *sahib* bile beddua etmiş olabilir. Öte yandan, şu nazar denen şeyi nelerin kışkırttığı asla bilinmez... birini biraz fazla övsen, nazar değer; bebeğinin yanağına is sürmeyi unutsan, nazar değer; eşin hakkında iyi bir şey söyle, hemen nazar değer... gribe yakalanmaktan bile daha kolay."

Bayan Celal yüzündeki kanın çekildiğini hissetti. "Buna *benim* neden olduğumu mu söylemeye çalışıyorsun? Aman Tanrım, ya *benim* yüzümden olduysa?"

"Nasıl olduğu hiç önemli değil. Şimdi önemli olan, onunla savaşmak. Hemen şimdi Amira Ma'ya gideceğiz. Türbeye bir iplik bağlayıp kem gözlerden kurtulacağız."

Taksi beklerken, yanlarına topal bir dilenci yaklaştı. Nefise onu kışkışlamaya yeltendi, ama Bayan Celal kardeşinin kınayan bakışlarına aldırmaksızın cüzdanını açtı, çıkardığı bir rupiyi dilenciye uzattı. Şu anda hayır duasına fazlasıyla ihtiyacı vardı; sadaka dağıtmanın zararı olmazdı. Taksiyle bir düğün alayının yanından geçtiler, buysa kesinlikle iyiye işaretti; Bayan Celal'in içi azıcık da olsa rahatladı. Kendi kendini, nazara yol açacak hiçbir şey yapmadığına inandırmayı bile başardı - her şey bir yana, Ahmet'i en son *ne zaman* övdüğünü bile anımsamıyordu.

Taksi onları iki yanına tahta tezgâhlar sıralanmış olan bir geçidin ağzında bıraktı. Tezgâhların arasında ilerlerken, türbeye adamaları için onlara hindistancevizi, çiçek ve tütsü satmaya çalışan düzinelerce el uzandı. "İp işimizi görür," diye söylendi Nefise, uzanan elleri iteklevyerek.

Türbenin girişindeki kapı kapalıydı, yalnızca içeride tedavi gören akrabaları bulunan ziyaretçiler içeriye alınıyordu. "Annemizi görmeye geldik," dedi Nefise asık yüzlü görevliye. "Kötü ruhları ondan uzaklaştırıp uzaklaştıramadığınıza bakacağız." Kapı duraksayarak aralandı, açılan gedikten içeri süzüldüler.

Kapıcının gözü hâlâ üzerlerinde olduğu için, adamın talimatına uydular, kadınların koğuşuna çıkan basamakları tırmandılar. Bir sürü kapalı kapının önünden geçtiler; Arifa içerden gelen cızırtıları, hışırtıları duymazdan gelmeye çalıştı. Son kapı aralıktı, kapıya yaklaştıkları an, bir çığlık duyuldu; ses öyle bir umutsuzlukla doluydu ki, Arifa'nın yüreğine işledi. İçeriye baktı, bir kadın bedeni seçti; belden yukarısı çıplaktı, *loban* dumanları arasında donuk donuk parlıyordu. Kadın bir çığlık daha attı, Nefise kardeşini çekip kapıdan uzaklaştırdı, ama Arifa kadının ellerinin tavana yakın bir kirişe bağlanmış olduğunu görebilmişti.

"Şuradan," dedi Nefise. Dar bir merdiveni inince, yeniden avluya çıktılar.

Burada bir sürü insan vardı, Nefise kardeşine onlardan biriymiş gibi davranmalarını fısıldadı. Sonra, gösterdi: "Türbeye şu kapıdan giriliyor." Arifa taş duvarın az uzağında, *neem* ağacının yakınında, dar bir kapı gördü.

Amira Ma yıllarca önce burada yaşamış olan, kutsal bir kadındı, asıl ününü şeytan çıkarma gücüne borçluydu. Arifa onun taş mezarını ve mezarı çevreleyen mermer parmaklığı anımsıyordu, çünkü Nefise onu buraya bir kez daha getirmişti. Parmaklığa iplik bağlamak için ta Pakistan'dan bile gelenler oluyordu; buraya inanarak, temiz kalple gelenlerin dileklerine kavuştuğu söylenirdi. Şeytan çıkarma geleneği bugün bile sürüyordu, cinlerin tutsağı olmuş kişiler *loban* dumanını içlerine çekmeleri için buraya getiriliyordu, bazı ciddi durumlarda ise hasta tedavi edilmek üzere burada bırakılıyordu.

İçteki kutsal odaya girdiler, Arifa mezarın ön kısmında bir ateş yandığını gördü. Taşa oyulmuş, dört köşe bir çukurdan yükselen alevler havaya mavi, yeşil ve sarı diller halinde fışkırıyordu. Bugüne kadar gördüğü en tuhaf ateşti, dumansızdı ama alevlere çatırtılar, patlamalar eşlik ediyordu, sanki yanan, taşın kendisiydi. Çukurun başında duran, ellerini alevlerin üstünden geçirmekte olan bir kadın yaklaşmalarını işaret etti. Gözbebeklerinde titreşen renkler sayılmazsa, gözlerinde yadırgatıcı bir boşluk vardı; taranmamış, taraz taraz saçlarını kapkara düğümler halinde omuzlarına salmıştı. Arifa yaklaşınca, kadın yüzünü ona çevirdi; ısıyı ellerinden göğsüne aktarmak ister gibi, avuçlarını göğsüne sürtüyordu.

Nefise, "İplik," diye anımsatınca, Arifa gözlerini kadından ayırdı, sendeleyerek kız kardeşinin peşine takıldı.

Mermer parmaklık, alevlerin ışığında erimiş gibi görünüyordu; yeraltından az önce fışkırmış bir magmaydı sanki. Arifa parmaklığa yaklaştı, derisini dağlamasından korkarak, dikkatle dokundu. Oysa parmak uçlarına değen mermer soğuktu; parmaklarını mermerin oyuklarında gezdirdi, başkalarının bağladığı ipliklere dokundu.

Binlerce, binlerce iplik vardı; kırmızı, beyaz, siyah, kahverengi, ince, kalın; bazısı çoktan çözülmüş, mermere sürtünüyordu.

Nefise'nin dışarıdaki tezgâhların birinden aldığı ipliği çıkardı. Parmaklarının arasında tuttuğu ip öyle inceydi ki. Ahmet'i kurtaracak, gittiği yerden geri getirecek kadar sağlam mıydı acaba? Ya iyi dilekler, dualar yetmezse? Ya en kötüsü olur da iplik tam bağlarken koparsa? Yo, saçmalıyordu.

"Bu düğümü Ahmet için atıyorum," diye fısıldadı, ipliği mermere bağlarken. "Onu nazardan kurtar, Amira Ma." İplik kopmadı.

Arifa kız kardeşinin omzuna dokunduğunu hissetti, Nefise onu kendine çekip yanağından öptü. Gözlerinin nemlendiği duygusuna kapıldı, ama dokununca ıslaklık hissetmedi. Belki de yeterince ağlamıştı. Şimdi sıra Amira Ma'daydı. Kendisi yalnızca bekleyip görecekti.

Ateşin başındaki kadın görünmez olmuştu. Alevler hâlâ geceye doğru yükseliyordu. Bir adam dev boyutlu bir davulu yuvarlıyor, sabah ayini için yerine yerleştiriyordu.

"Bütün bu renkler," dedi Nefise, "hepsi de alevlerin arıttığı ruhlar. Mavi iblisin, sarı kötülüğün rengi. Onları buraya insanlar getiriyor; bedenlerinde taşıdıkları ruhlar, alevlere iyice yaklaştıkları zaman, kendilerini tutamıyor, ateşe atlıyorlar. Yeşili görüyor musun? Onlar ateşten tam anlamıyla arınmış olarak çıkan ruhlar."

Arifa gözünün ucuyla, parmaklığın hemen dibinde bir hareket gördü. Siyah bir karaltı dönerek, daireler çizerek ona doğru yaklaşıyordu. Bir an bunun bir ruh olduğunu, doğruca alevlere yöneldiğini, kendisinin ise onun yolunda durduğunu düşündü. Sonra bunun, daha önce ateşin başında devinen kadın olduğunu ayrımsadı. Elini uzatmış, bir şey söylemek için Arifa'ya yaklaşıyordu.

Kadın gülümsedi, Arifa yıllarca çiğnenen *paan*'ın sarı ve kahverengiye boyadığı dişleri gördü. Gözlerindeki boşluk silinmişti, şimdi bu gözlerde bilgiç bir hırçınlık

vardı. Kadın ona bir şeyler söylüyor ama Arifa onun ne dediğini anlayamıyordu.

Sözcükleri duyabilmek için öne doğru eğildi. "Bu, sana," dedi kadın, avucuna bir şey sokuştururken. Aynı anda da yok oldu; geride bir kül ve yanmış saç kokusu bırakmıştı.

Bakmasına gerek yoktu, Arifa avucundaki şeyin ne olduğunu hissedebiliyordu. Yo, olamaz, dedi kendi kendine; elini açmak istemiyordu. Parmakları yavaşça açılırken, iplik göründü. Arifa'nın Ahmet için attığı o sağlam, sıkı düğüm hâlâ duruyordu. Ama iplik kopmuştu; Arifa avucunda kıvrılan kopuk, tırtıklı uçlara bakakaldı. Konuşmaya çalıştı, beceremedi, dudakları çaresizce aralanmıştı, eli avucundaki iplikle birlikte mekanik bir biçimde inip kalkıyordu. Sonunda sesine kavuştu, içindeki dehşeti bu sesle dışarı atmaya, boğazından, ciğerlerinden kovmaya çalıştı. Bir çığlık attı; öyle iç parçalayıcı bir sesti ki, Nefise kurşun yemiş gibi donup kaldı, ateşin yakınındaki adam elindeki davulu düşürdü. Arifa ipliği ateşin ışığına doğru kaldırmış, üst üste çığlıklar atıyordu. Avlunun ötesinde, ana kapının dışında, geçidin iki yanında uzanan, gaz lambalarıyla aydınlatılmış tezgâhlarda satıcılar para saymayı bırakıp başlarını kaldırdılar, bir an durup Amira Ma Türbesi'ne baktılar.

* * *

Karanlığın içinde, bir yerden çeşitli kokular yükseliyor, Vişnu'nun uzanamayacağı kadar yüksekte dalgalanıyor. Algı gücünün çevresine tüneyen bu ağır, hoş kokular Vişnu yaklaşınca uçuveriyor. Vişnu bir baharat bilmecesinin peşine düşüyor (kimyon, belki de zerdeçal); koku havada bir belirip bir yitiyor, yakalanmasına kalmadan kaçıveriyor. Burada çiçeklerin kokusu var, meyvelerin de, aynı zamanda da çamurun, yağ ve yağmurun kokusu.

Vişnu biliyor: Tanrılar yeryüzüne inince, Vişnu onları kokularından tanıyacak. Ganeş, Vişnu'nun en sevdi-

ği meyvelerin kokusuna sahip; Varuna deniz kokacak. Irmak esintileri Saraswati'nin gelişini müjdeleyecek, Indra yağmuru getirecek. Krişna tatlı tatlı kokacak: süt, *gur* ve *tulsi*. Sandalağacı, *kevda* çiçeği, safran, sadeyağ, bal.

Ve Lakşmi. Onun ayaklarının altında açacak olan nilüferlerin kokusu her basamağa tek tek sinecek. Mangolar güneşin rengini alacak, dünyayı olgun rayihalarıyla dolduracak. *Tulsi* çiçekleri rüzgârda dalgalanacak, sırlarını havaya fısıldayacak. Toprak gerinecek, Lakşmi'nin dokunuşunu teninde hissetmek için, olanca dolgunluğu ve kokusuyla bekleyecek.

Vişnu nilüferlerin tatlandırdığı havayı içine çekiyor. Bir an, duyularının onu aldattığından kuşkulanınca, derin bir soluk daha alıyor. Koku öyle güçlü ki, sanki binlerce çiçek aynı anda açıvermiş, basamaklar, duvarlar, tavan, silme tomurcuğa kesmiş. Onların tatlı, baygın rayihasına keskin bir fesleğen kokusu karışıyor; başlarda güçlükle seçilebilen bu baharatlı koku giderek yoğunlaşıyor, sonunda Vişnu bir tek o kokuyu alabiliyor; sanki görünmez parmaklar bir milyon *tulsi* yaprağını ovalayıp duruyor. Sonra mango esintileri başlıyor, dalga dalga gelip *tulsi*'yi bastırıyor; her dalga bir öncekinden daha güçlü, Vişnu'nun bildiği bütün mango cinslerinden daha keskin. Vişnu yabani Gola mangolarını, mayhoş Langda'yı, Pyree'nin iç bayıltan tatlılığını, Alphonso'nun o kusursuz arılığını seçebiliyor. Parfüm öyle kalın ve etkili ki, Vişnu onun yüzüne değdiğini, hatta bastırdığını hissediyor. Oysa şu anda burun deliklerine bastıran şey, toprak; nemli, kokulu toprak içine karışmış, keskin gübre nedeniyle baygın ve özlü bir koku salıyor. Vişnu bu yeni kokuyu içine çekiyor. Toprağın, verimliliğin kokusu bu; Vişnu uygarlığın başlangıcından beri var olan bu kokunun değişmezliğine hayran.

Sonra, aldığı bütün kokular onun üstünde toplanıyor, birbirine karışıp yepyeni bir aroma oluşturuyor; bu meyve dolu, çiçek dolu, baskın koku kesinlikle kadınsı. Bu, daha önce hiç koklamadığı ama hemen tanıdığı bir

koku.

Vişnu başını kaldırıyor, karanlığa doğru uzanan basamaklara bakıyor. Bu, sevdiğini, en çok sevdiğini göreceği gece. Bu, Lakşmi'nin yeryüzüne ineceği gece.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kavita terasa çıktığında, gece yarısını biraz geçiyordu. Salim televizyon antenlerinin yanında onu bekliyor, pruvada durmuş denizi tarayan bir kaptan gibi, koyun mürekkep karası sularına bakıyordu. Onun gökyüzüne karşı böylesine erkeksi görünen dış çizgilerine bakan Kavita'nın içi bu erkeğe, gerçek aşkına duyduğu sevgi, tutku ve bağlılıkla kabarıverdi.

"Bavulunu aşağıda mı bıraktın?" diye sordu Salim, öpüştükten sonra.

"Bavul mu? Yanımda sen olduktan sonra *neye* ihtiyacım olabilir ki?" Kavita onun yüzünü avuçlamak için ellerini uzattı, ama Salim bu elleri tuttu, aşağıya indirdi.

"Giysiye ihtiyacın olacak, sevgilim. Başka şeylere de. İnip bir şeyler hazırlasana... zamanımız var."

"Aman, bu kadar iç karartıcı olmasana, *sevgilim*." Kavita bu son sözcükle Salim'e takılmak istemişti, ama sesindeki keskin tını önce kendisini şaşırttı. Ses tonunu çabucak yumuşattı. "Gereksindiğim tek şey, aşk. Aşk, aşk, aşk. Beatles'ın şu eski şarkısını anımsıyor musun?" Salim yanıt vermedi, ama kıza kaygıyla baktı, bunun üzerine Kavita çantasını ona doğru salladı. "Ayrıca, bil bakalım burada ne var? Çeyizim. *Bizim* çeyizimiz. Annemle babam sağ olsunlar."

Salim meraklandı: "Ne kadar?"

Kavita'nın yüzü karardı. "Yalnızca on dört bin. Amaçları neydi acaba? Beni Chowpatty Kumsalı'nda evlendirmek mi?" Yüzüne düşen perçemleri geriye attı. "Her neyse, bir sürü giysi almama yeter. Hadi, yakalanmadan filan gidelim artık."

"Bana kalırsa..."

Kavita onun sözünü kesti: "Evet, sana kalırsa *ne*? Bütün parayı giysilere harcamamdan mı korkuyorsun?" Dudaklarından dökülen sözcüklerin, amaçladığından çok daha acımasız çıktığını ayrımsadı; delikanlının gönlünü bir kez daha almaya çalıştı: "Fazla bir şeye ihtiyacım yok, bir tanem. Kaygılanman gerekmez."

Dilime hâkim olmalıyım, diye düşündü. Zavallı Salim'e neden böyle her fırsatta saldırdığını merak etti. Belki de fazla gergindi. Eh, *elbette* gergindi. Ne de olsa bir erkekle *kaçmaya* hazırlanıyordu, köşebaşındaki dükkânda *golgappa* yemeye değil. Yoksa başka nedenleri mi vardı? Belki de aklı hâlâ Lalwani Teyze'ye yaptıkları ziyarete takılıyordu? Yo, bu çok saçmaydı, her şey olup bitmişti; yalnızca kısa bir hayal sahnesi, yaşamöyküsünde önemsiz bir sayfaydı. Seyirciler, Kavita'nın tanıştığı bahtsız gencin adını bile unutmuş olmalıydı. Peki, tamam, kendisi anımsıyordu: Pran. Ama anımsamasının nedeni bu adın filmlerle olan bağlantısıydı. Her neyse, şu anda Pran'i düşünmenin zamanı değildi.

Basamakları inerlerken, "Biraz yavaşlasana," diye fısıldadı, sinirli bir sesle. "Çoktan peşimize düşmüşler gibi davranıyorsun."

Karşılaştırmaya kalkışması bile öyle aptalcaydı ki. Bir yanda, daha bugün, üstelik oğlanın bir balkabağı gibi sergilendiği bir toplantıda tanıştığı Pran. Bir yanda da, kendini bildi bileli tanıdığı, tek ve *gerçek* aşkı Salim.

Eh, gerçek aşkının Salim olması gerekiyordu, öyle değil mi, böyle peşine düşüp Tanrı bilir nereye gittiğine göre?

"Bu arada, Juliet'ini nereye götürdüğünü sorabilir

miyim, Romeo'm?"

"Senin gibi bir Juliet'i taşıyabilmek için Romeo'nun epeyce güçlü olması gerekirdi, benim küçük patatesim."

Kavita durdu. "Sen kime patates diyorsun? Sana göre ben patatese mi benziyorum? Ha?" Sesi oldukça yükselmişti. "Beni fazla şişman buluyorsan, bil ki bana sahip olmak isteyen başkaları da var."

Salim ona döndü. "Yalnızca şaka yaptığımı biliyorsun. Seni şişman bulmadığımı da biliyorsun." Elindeki çantaları yere bıraktı, kızı kucakladı. "Bir sorun mu var? Her şey yolunda mı?"

"Her şey yolunda. Neden olmayacakmış? Yalnızca beni böyle alıp götürmekle bana iyilik yaptığını sanma, tamam mı? Pran asla böyle bir şey yapmazdı!"

Son cümleyi yüksek sesle söylememişti elbette, ama aklından geçen tıpatıp buydu. Haksızlık ediyordu galiba? Sonuçta kaçma konusunu ilk açan, kendisiydi. Öte yandan, Salim de hiç ikiletmemişti doğrusu. Oysa Pran kadar düzgün birinin (bir mühendis, üstelik bir *pul koleksiyoncusu*) böyle bir kaçışı kabul edebileceğini hiç sanmıyordu.

Kavita yirmi yıl sonra nerede olacaktı? Gözlerini kapadı, kendini Pran'ın karısı olarak hayal etti. İki çocukları olacaktı; büyüğü (oğlan) tıpkı babası gibi matematikte başarılı olacaktı. Çocuklar en iyi okullara gidecekti (doğal olarak, Katolik bir okula), Campion ya da Aziz Mary'ye; çocuklardan biri kız olursa, Villa Teresa'ya. Her yaz, dördü birlikte bir aile arabasına doluşup Matheran'a yollanacaklardı. Arkadaşları Pran konusunda ona takılacaktı: şu bizim iyi, dürüst, güvenilir mühendisimiz. Ama onun karşısında sarisini açarken erkeğin gözlerine dolan o özel bakışı, yüzünü kaplayan, yanaklarına, hatta gözlerine yayılan kırmızılığı bir tek Kavita bilecekti.

Ama hayır, o Salim'in yanında olacaktı. Salim ve kendisi, bundan yirmi yıl sonra. Aklına hiçbir şey gelmedi. Gelecekleri belirsizdi, boştu. Yo, boş bunu tanımlamak için çok haşin bir sözcüktü; doğrusu *gizemli* ol-

malıydı, evet, gizemli. Eh, bir serüvene atılan kişinin sonunu kestirememesi son derece doğaldı, öyle değil mi?

Gerçek ansızın hırladı; avını şaşırtmak isteyen bir çita gibi. Kavita *emin değildi.* Salim'in peşi sıra şu basamakları inmek, aşağıda bekleyen kente karışmak isteyip istemediğini bilmiyordu. Biraz daha zamana ihtiyacı vardı; soluk almak, düşünmek, anlamak için biraz daha zamana. Ama artık çok geçti, çok çok geç. Bankadan çektiği para cüzdanındaydı ve onları sokaktan ayıran tek şey, Vişnu'nun sahanlığıydı.

Vişnu nasıl da huzurlu görünüyordu. Kavita taşın üzerinde sere serpe yatan bedeni görebiliyordu; çevresinde bir dinginlik halesi titreşir gibiydi. Salim'in ardından basamakları indi, Vişnu'nun sahanlığına ayak bastı; cüzdanını açtı, Vişnu için ayırdığı banknotu çıkardı. Parayı başının altına sokmak için eğilirken, gözünün önünde çocukluğundan kalma bir imge belirdi: merdivende onunla saklambaç oynayan Vişnu.

"Gittiği yerde paraya ihtiyacı olmayacak," dedi Salim. "Boşa harcama."

"Ne?"

"Dün gelen cankurtaran bile çekip gitti. Artık çok geç; *biçare* için yapılacak hiçbir şey yok."

"Yalan, bu. O iyileşecek. Ona yalnızca yüz rupi veriyorum; sana gelince, şu kadarcık para gözlerindeki şu aç bakışlara hiç değmiyor."

"Benim için böyle mi düşünüyorsun? Gözümün yüz rupinde kaldığını mı sanıyorsun? Seninle paran için kaçtığımı mı düşünüyorsun?"

Bu, karar ânıydı. Ya kabullenecek, Salim'i başından savıp bu işi burada bitirecek ya da konuyu burada kapatıp delikanlının peşine takılacak ve götürdüğü yere gidecekti. Yıllar sonra, yaşlandığı ve yaşamını tükettiği zaman, belki de geriye, şu can alıcı âna bakacak, ya rahatlama ya da pişmanlık hissedecekti; bunları bilmiyordu ama kesin olan bir şey vardı: Burada, hemen şu anda bir karar vermesi gerekiyordu.

Ne yapmalıydı? Kimi seçmeliydi? Düşünmek için öyle az zamanı vardı ki. Haksızlıktı bu – filmlerde, böyle bir durumda hemen bir şarkı başlar, müzik her iki âşığın da iyi ve kötü yanlarını güzelce ortaya dökerdi. Alttan alta uzun, yatıştırıcı notaların eşlik ettiği bir ezgi; Lata'nın söylediği türden, bir sürü geriye dönüşle bezeli, her olasılığın kadın kahramanın yüzünde açıkça vurgulandığı bir şarkı. (Gerçi daha bugün tanıştıkları düşünülürse, Pran ile ikisi için bu tekniği kullanmak biraz zor olabilirdi.) Hayır, Kavita şu anda bu yararlı özetleme yönteminden yoksundu; seçimi kendisi yapacaktı.

"Özür dilerim," dedi sonunda. "Çok sinirliyim, biliyorsun; Vişnu için söylediklerin de beni... yani, öyle..." Devam edemedi.

Bunun üzerine Salim geldi, onu kollarının arasına aldı. "Her şey düzelecek. Durumunu kimse tam olarak bilemiyor. İyileşecek. Kaygılanmana gerek yok."

"Peki ama onu böyle nasıl bırakırız? Bu kadar hastayken? Daha nesi olduğunu bile bilmezken? Vişnu'mu nasıl böyle bırakırım?"

Kavita yerde boylu boyunca yatan bedene yaklaştı. "Vişnu, konuş benimle. Lütfen. Aç gözlerini, bir şeyler söyle. Benim, Kavita'n."

Elini Vişnu'nun yanağına koydu. "Üşüyor mu acaba?" Boynundaki *dupatta*'yı çözdü, yerde yatan bedenin üst kısmına örttü. "Belki biraz yararı olur." Doğruldu.

"Kendine iyi bak," dedi Kavita. Sonra döndü, eliyle ağzını kapamış bir halde, arka plandaki müzik kulaklarında yankılanırken, sahnenin gerektirdiği olanca hüzünle, basamakları koşarcasına indi.

Salim, Vişnu'nun yanına gitti, Kavita'nın bıraktığı parayı almak için eğildi. "Hoşça kal, dostum," dedi, banknotu cebine atarken. Sonra Kavita'nın peşinden basamakları indi.

* * *

Ah, geride bıraktığı kokular; yapraklar, meyveler ve çiçekler. Yeryüzüne getirdiği güzellik, bu güzelliğin getirdiği mutluluk. Üzerimde hissettiğim *dupatta*, hâlâ teninin kokusunu taşıyor.

Geri gel, Lakşmi, geri dön. Yerinin burada, benim yanımda olduğunu göremiyor musun? Vişnu için yaratıldığını, ona güç verdiğini anlayamıyor musun? Geri gel ki, yüzüne dokunabileyim, ayaklarını okşayabileyim. Dön bana, sonsuza kadar da yanımda kal. Ah, benim biricik Lakşmi'm.

Çekip gittin, peki çiçeklere ne olacak şimdi? Basamaklara yapışan toprağa, filizlenmeye başlayan *tulsi*'ye? Merdivenin karanlığını aydınlatan renklere, havayı dolduran kokulara? Az önce indiğin, üzeri taçyapraklarıyla kaplı yokuşu tırmanmam mı gerekiyor?

Hey, dur bir dakika. Celallerin kapısından fırlayan kim? Senin ayağının değdiği yere basmaya cüret eden, başka bir tanrı mı? Tırabzana tutunuyor, basamakları sinsice inmeye başlıyor. Duvara vuran gölgesi sessizce kıpırdıyor, taş zemindeki ayak sesleri bile duyulmuyor.

Daha birkaç saniye önce kıpkırmızı ve canlı olan çiçekler bu ayakların altında kalıyor, eziliyor. Taçyaprakları yattıkları yerde soluyor, kokuları zemine karışıp uçuyor. Ercikler eziliyor, polenler dört bir yana dağılıyor.

Sahanlığa kopkoyu bir gölge düşüyor. Bu bir insan, bir tanrı değil; henüz değil. Bu, Bay Celal; tabanları hâlâ basamaklarda, gövdesi hâlâ olanca ağırlığıyla yeryüzünde, öne uzanmış elleri hâlâ havada.

* * *

Bay Celal önce yanına bir örtü almayı düşündü. Sonra vazgeçti – yere, Vişnu'nun yanına uzanacaktı; örtü, onunla kuracağı bağlantıyı engelleyebilirdi. Ama yakasında ve kol ağızlarında kırmızı şerit bulunan, çizgili pijamasını çıkartmamıştı. Bu gece epeyce zorlanmıştı. Arifa nedense çok gergindi. "Beni bırakma, lütfen," demiş-

ti, çarşafını yere yaymakta olan kocasına. "Bu gece olmaz, lütfen."

Bay Celal iki ucundan tuttuğu, kabarmış çarşaf elinde, durakladı. "Sert zeminde yatmaktan hoşlandığımı biliyorsun. Bu konuyu artık hallettiğimizi sanıyordum. Sırtım..."

"Hayır, Ahmet, bu gece olmaz. Hele bu gece hiç olmaz. Lütfen yatağa gel, sana yalvarıyorum."

Karısının yalvarmalarında boğucu bir şey vardı. Akşamdan, kız kardeşinin yanından döndüğünden beri Arifa'nın her hali, her davranışı büyük bir trajediyi çağrıştırıyordu. Titreyen, sızlanan sesi, gereksiz telaşı bu etkiyi daha da artırıyordu. Bay Celal alt kata sıvışacağı anı büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu.

"Bu gecenin öteki gecelerden farkı ne?"

Bayan Celal yanıt vermedi. Onun yerine, yataktan indi, döşeğin üzerindeki çarşafı toplamaya koyuldu. "Madem sen gelmiyorsan, o zaman ben yere, senin yanına geliyorum."

Kendine çabucak kocasının yanında bir yer yaptı, uzandı. "Evet, bunun benim sırtıma da iyi geleceğinden eminim."

Ama öyle olmadığı anlaşıldı. Bir saat kadar, bir o yana bir bu yana dönüp durduktan, epeyce oflayıp pufladıktan sonra, (Bay Celal'in uyur gibi yapmasının ardından), gizlice karyolasına döndü. Birkaç dakika sonra yataktan gelen yüksek, düzenli horultuları duyan Bay Celal harekete geçme zamanının geldiğini anladı.

Yıllardır bu kadar geç bir saatte aşağıya inmemişti. Lambanın düğmesini epeyce arandıktan sonra, lambaların en azından on yıldır yanmadığını anımsadı. Nedeni, alt kattaki komşular arasında, elektrik faturasının bölüşümü yüzünden patlayan kavgaydı. Bay Celal radyo-walla'nın yanından, Asrani ve Pathak ailelerinin kapılarının önünden dikkatle geçti, Vişnu'nun sahanlığına indi.

Bu gece Arifa'nın birlikte yatmak için neden tutturduğunu merak ediyordu. Yerde yatmaya başladığı ilk ge-

celerde, kadının iç çekişlerini duydukça suçluluk hissetmişti. Karımı varlığımdan mahrum mu ediyorum, diye sormuştu kendi kendine. Kocalık görevini savsaklıyor muydu? Ona güvenip içini açsa, nasıl bir yolculuğa çıktığını anlatsa mıydı acaba?

Sonra düşünmüş, vazgeçmişti. Arifa anlayamazdı. Kocasının dürtülerinden kuşkulanır, dırdır etmeye, karşı çıkmaya başlardı. Hem canım, bırakın sevişmeyi, yatakta birbirlerine en son ne zaman sarılmışlardı? Yo, bunun altında başka bir şey vardı; kadınların bir türlü kurtulamadığı şu kadınlara özgü mutsuzluklardan, erkek çabaladıkça (ne yazık ki, ne büyük haksızlık ki) daha da şiddetlenen huysuzluklardan biri olmalıydı. Bay Celal kararlılığını, azmini korumalıydı; uğruna bunca uğraşıp didindiği şey, sırf karısı somurtuyor diye, vazgeçilemeyecek kadar önemliydi. Ayrıca, kocasının inanç eksikliğinden yakınıp duran o değil miydi? İşte Bay Celal bu konuda bir şeyler yapmak için bir fırsat yakalamıştı: salt kendisinin değil, ikisinin de adına.

İlk tanıştıkları zaman Arifa ne kadar da farklıydı. Belki de farklı olan bendim, diye düşündü Bay Celal; belki de değişen, *onun* düşüncesiydi. O sıralarda kadının ona duyduğu ihtiyacın gururunu nasıl da okşadığını, kadının güvensizliğini ne kadar sevimli bulduğunu düşündükçe, kendine inanamıyordu. Hele, yaşamın içinde tökezleyip durmasına neden olan şu saflığı – bu saflığı bir zamanlar gerçekten çekici bulmuş muydu?

Bay Celal o sıralarda, daha çok entelektüel arkadaşlarıyla görüşürdü; bunlar, her gece buluşup felsefe ve dünyanın yazgısını tartıştığı sakallı, gözlüklü tiplerdi. O günlerde en beğendiği deyiş şuydu: "Her yaprağın bir öyküsü vardır." Arifa onun yoluna düşen bir yapraktı. Kızın yalınlığından, öyküsüzlüğünden, o ilk gün yüzünü kaplayan yüreklendirici gülümsemeden fena halde etkilenmişti. Bu kız da bir öyküyü, birinin onun için bir öykü yazmasını hak etmiyor muydu? Bu görevi neden üstlenmeyeyim, diye sormuştu kendine; hatta öykünün konu-

sunu bile oluşturabilirdi. Zenginlikten ya da toplumsal konumdan etkilenmemekle övünen, her insanın doğuştan gelen ve geliştirilmesi olası bir verimliliği olduğunu savunan biri değil miydi o? İşte savını kanıtlamak için gerçek bir fırsattı; bu yalın kızla evlenerek bunu sonsuza kadar kanıtlayabilirdi: Şu âna kadar sunabildiği tek iyi hal kâğıdı, çaat-walla'nın lambasından dökülen ışıkta, yüzünden yansıyan haz ve içtenlik olan kızla.

Bu düşünce çabucak kök saldı, gençliğe özgü idealizm içinde hızla filizlenip olgunlaştı. "Emin misin," diye sordu babası, "şu Dongrilerin kızı konusunda?" Evet, derken Ahmet'in göğsü duyduğu güvenden kabarmıştı.

Kendini öyle beğeniyordu ki, Arifa'yı tıpkı *Çiçekçi Kız* gibi değiştireceğinden, onu sanatla, edebiyatla ve ari düşünceyle tanıştıracağından en küçük bir kuşku duymuyordu. Kızın Dongriliğini öyle bir törpüleyip kazıyacaktı ki, sonunda ortaya güzelce parlatılmış, eşi bulunmaz bir mücevher çıkacaktı: jilet keskinliğindeki hazırcevaplığını ve ışıltılı kişiliğini koruyabilmiş, çok yüzeyli, değerli bir taş. Ahmet kolları sıvadı, büyük bir şevkle işe koyuldu; kıza Kant ve Eflatun'dan söz etti, ona Shaw ve Tagore'un eserlerini okudu, onu sarstı, meraklandırdı, *düşünmeye* kışkırttı. Kızın dine karşı belirgin bir zaafı olduğunu fark edince, ona yeni düşünceler aşılamaya, öteki dinlerin özünü oluşturan, kimi yabancı, kimi karşıt görüşler sunmaya, hepsinin de insanların icat ettiği şeyler olduğunu, dolayısıyla hiçbirinin ötekinden üstün olmadığını anlatmaya çalıştı. Kızı özellikle, öyküsünü en çok sevdiği Moğol İmparatoru Ekber'le etkilemeyi denedi; Müslüman işgalcilerin yazdığı uzun bir tarihin ardından, Hindistan'ın yönetimini ele geçiren Ekber bambaşka bir yol izlemiş ve öteki dinleri salt desteklemekle kalmamış, Hindu prenseslerle evlenmiş, oğlunun eğitimini Hıristiyan misyonerlere teslim etmiş, ortaya attığı 'İlahi Din' kavramı adına öyle çok şeyden vazgeçmişti ki, sonunda halkı onun artık bir Müslüman olmadığını ileri sürmüştü.

"Düşün, Arifa. Kullarını birleştirmek için İslam'dan vazgeçen, doğdukları din hangisi olursa olsun, bütün insanların eşit olduğunu söyleyen bir hükümdar."

Ama karısı *düşünmemeyi* seçti. "Sabahtan akşama kadar dünyadaki *her* konuda nutuk atman yetmiyor mu? Beni bir de bu saçmalıklarla boğman şart mı?"

Arifa'nın direnişi, Ahmet'in kararlılığını daha da biledi. Karısı dinsel inancının mantıksızlığını kabullenince kadar, pes etmeyecekti. Ama o ne kadar bastırdıysa, kadın da o kadar büyük bir inatla direndi. Sonunda, kazanan kadın oldu; Ahmet'i dehşete düşüren bir zaferdi, çünkü savunduğu her şeyin yenilgisi anlamına geliyordu; akılcılık ve mantık, iman denen bu ilkel güç karşısında yeniliyordu.

İşte o zaman, durumunun saçmalığı Bay Celal'e dank etti. Ortak noktası yok denecek kadar az bir kadına, bile bile, körlemesine bağlanmıştı. Bu kadının, doldurmayı umduğu o boş sayfa bile olmadığını anlıyordu artık. Tam tersine, kendi düşünceleriyle dolup taşarak, Ahmet'in yerinden oynatmayı bile beceremediği görüşlerle, bırakın ortadan kaldırmayı, sarsmayı bile başaramadığı inançlarla tıkabasa dolu bir halde gelmişti kocasına.

Peki ama, erkeğin bunca çabasına karşın, Arifa'nın inancını bu kadar sağlam tutan şey, neydi? Bay Celal nasıl olmuş da, o şey her neyse, onu böyle sonu felakete varacak biçimde küçümseyebilmişti? O ki, sırf İslam ile değil, yeryüzündeki bütün dinlerle kurduğu iletişimle övünen biriydi. Farklı inanışların nasıl ortaya çıktığını, kendinden önceki felsefelerle nasıl kaynaştığını, Afrika'dan Amazon'a kadar, dünyanın dört bir yanında, ibadet adına yapılan her türlü tuhaf, alışılmadık ayini bile ayrıntılarıyla bilirdi. Öyleyse, nasıl olmuş da, iman denen düzeneği kavrayamamıştı? Dinin insanları nasıl ele geçirdiğini, nasıl bir inatçılığa, hatta isteriye yol açtığını... insanları kendilerine acı çektirecek, birbirlerini öldürecek noktaya getirdiğini?

Hep dinin insanların zayıf noktası olduğunu, sıradan olanın ötesindeki bir şeye inanma gereksiniminden kaynaklanan, insanca bir zaaf olduğunu varsaymıştı. Ona göre dinin var olma nedeni toplumu denetlemek, duru ve kapsamlı düşünme yetisi olmayanları yönlendirmek, kitlelerin dürtülerini yatıştırıp sınırlamak için gökyüzüne ışıltılı imgeler çizmek, geleceğe yönelik, belirsiz sözler vermekti. Her şey bir yana, iman sözcüğü, 'elle tutulur tek bir kanıt olmamasına karşın, gönüllü bir körlük' dışında ne anlama gelebilirdi ki? Arifa'nın ihmal edilmiş zekâsıyla, yaşamın anlaşılmazlığı, karmaşıklığıyla başa çıkabilmek için böyle bir koltuk değneğine yaslanması kadar doğal bir şey olamazdı. Oysa kendisi bu tür bir destekten hiçbir zaman yararlanmamış, işin doğrusu *yararlanamamıştı.*

Ama sonra, Bay Celal'in içine hiç beklenmedik bir kuşku düştü. Ya kendisi küstahlık ediyorsa? Ya iman denen şeyin bir başka boyutu, onu anlamanın, yaşamanın bir yolu varsa ve kendisi bunu beceremiyorsa? Ya kusur Arifa'da değil de kendisindeyse? Yetersiz olan, dar görüşlü olan kendisiyse? Yıllardır pek çok zeki, akıllı insanın nasıl dindar olabildiğine şaşıp durmaz mıydı? Einstein bile Tanrı'nın var olduğunu öne sürmüyor muydu?

Bu sorular Bay Celal'i için için kemirmeye başladı. Zekâsının sandığı kadar parlak olmama olasılığı, özgüvenini fena halde hırpalıyordu. Haftalarca kara kara düşündü; Arifa'dan daha yetersiz olduğu, kentin camilerini, tapınak ve kiliselerini dolduran güruhtan şöyle ya da böyle daha aşağı olduğu kuşkusu onu yiyip bitiriyordu. Ne zaman bir *sadhu* ya da bir molla görse ya da alınlarında kırmızı tapınak beneği bulunan dindar bir grupla karşılaşsa, aklına hep aynı soru takılıyordu: Onlar mı yanılıyordu, kendisi mi?

Yavaş yavaş, yanıtı bulmanın tek bir yolu olduğunu anladı. İman dedikleri şeyi denemesi, tatması gerekiyordu. Belki de zekâsını kapatması ve dini davet etmesi yeterliydi – o gelip kendisini bulurdu. Teslim olmak, boyun

eğmek: Muharrem'deki geçit törenine katılan yasçılar gibi, cuma günleri sokaklarda dans eden Krişnacılar gibi. Şu âna kadar dine duyduğu ilgi salt bilimsel düzeyde kalmış, ruhunu ele geçirememiş, akıl zarının içine işleyememişti. Ama şimdi, herhangi biri kadar inançlı olabileceğini, onun ruhunun da bir başkasının ruhu kadar etkilenebileceğini kanıtlayacaktı. Tek fark, bütün bunların onun için bir deney olarak kalacak olmasıydı: dinsel inanca, onu içeriden irdeleyen bir gözlemci olarak katılma deneyi. Daha sonra, normal benliğine döndüğü zaman, yaşadığı deneyimi güzelce eleyecek, kayda değer bir özdek içerip içermediğine bakacaktı. Kimbilir, öteki tarafa yapacağı yolculukta Arifa'ya rastlar, kendisiyle birlikte geri dönmeye razı ederdi belki?

Yeni tasarısını düşündükçe, Bay Celal'in içi büyük bir coşkuyla doluyordu. Müminlerin arasına sızma düşüncesi onu büyülüyordu. Peki ama, mantığının sesini nasıl susturacaktı? Ayrıca, bir dinin gözünü boyayıp eve atmanın yolunu nasıl bulacaktı?

Buddha'ya, Mahavira Jain, Hint fakirleri ve *sadhular*'a ilişkin ne kadar kitabı varsa ortaya çıkardı. Ağaçların altında oturmak, ormanlarda aylak aylak gezinmek, bir lokma yiyecek, bir damla suyla yaşamakla ilgili bütün anlatılanları okudu. Bütün bu insanların başarısının anahtarı, dünya nimetlerinden vazgeçmek değil miydi? Hepsi de, bedenlerinin gereksinimlerini yadsıyarak düşüncelerini tek bir şeyde odaklamışlardı. Aradığı reçete bu olabilir miydi?

Hemen o hafta, yerel trene binip Borivile'e gitti, oradaki ulusal parkta yalınayak dolaşmaya başladı. Piknik yapan aileleri görmezden gelmek zordu ama Bay Celal dayandı, tabanları su toplayıncaya kadar yürümeyi sürdürdü. Parkın ortasında görkemli bir banyan[1] ağacına rastlayınca şaşırdı, sevindi. Kesinlikle bir işaret bu, diye düşündü, kendine işaretlere inanmayı yasakladığı için,

[1] Hintinciri; Buddha'nın altında oturup tefekküre daldığı ve aydınlanmaya ulaştığı, kutsal ağaç. (Çev.)

biraz suçlulukla. Ağacın yamru yumru köklerini temizledi, kendine bir yer açtı, biraz utanarak oturdu. Bağdaş kurup 'nilüfer çiçeği' konumu almaya çalıştı, becerememeyince vazgeçti, gözlerini yummakla yetindi.

Düşüncelerinin ayak sesleri, konuşmalar, gülüşmeler, hatta gökyüzünden geçen bir uçağın kükreyişi tarafından kesilmesine izin vermeden, uzunca bir süre oturdu; sonra, bir şey oldu. Ansızın, yüzüne bir ışık vurduğunu, anlık bir parıltının gözkapaklarının içini parlak bir kırmızıya kestiğini hissetti. Gözlerini açmadı, kendi kendine hayal görüp görmediğini sordu. Birkaç saniye sonra, aynı şavkı bir kez daha hissetti, yüreği güm güm atmaya başladı. Bir şey oluyordu, beklenmedik, olağandışı bir şey; kendisi de bunu dışavuran bir aracıydı. Okuduğu kitaplar aklından hızla geçmeye başladı - Buddha bu tür bir ışık çakmasından söz etmiş miydi? Ya da Mahavira? Bu parıltının anlamı neydi, neyi simgeliyordu? Işık yeniden çaktı, bu sefer biraz daha uzun sürdü. Aydınlanmaya giden yolun ilk adımı olabilir miydi? Omuzlarından başlayan bir ılıklığın tenine işlediğini duyumsadı ve birden alabildiğine hafiflediği duygusuna kapıldı. Sonra bir kahkaha duydu; gözlerini kırpıştırarak açınca, çevresini sarmış birtakım okul çocuklarıyla karşılaştı. Bir tanesi, elindeki aynayı son kez onun gözlerine tuttu, başka biri ayağıyla yerden kaldırdığı tozu onun yüzüne savurdu, sonra hep birlikte, gülerek kaçıştılar.

Bay Celal güç bela doğruldu, saçlarındaki toprağı silkeledi. Sulanmış gözlerle taksi durağına doğru topallarken, dünyanın fazla kalabalıklaştığına, dolayısıyla Buddha'nın zamanındaki aydınlanma koşullarının yeniden yaratılamayacağına karar verdi.

Aldatılmış olsa da, yaşadığı deneyimin bir parçasını hiç unutmadı: Müthiş bir coşkunun bedenine bir ilaç gibi yayıldığı, içinin iyimserlikle dolup taştığı ve ağırlığı olmayan bir balon gibi havada süzüldüğü duygusuna kapıldığı o son saniyelerin anısı. Bay Celal bu duyguyu bir daha tatmak, onu ortaya çıkartan koşulları yeniden

yaratmak istiyordu. Tazelenmiş bir heyecanla aynı serüvene bir kez daha atıldı; kişiliğine aykırı olmasına karşın, bu kez bir şeyler bulacağını umuyordu. Kendine uyguladığı sınavlar, çektiği acılar, yoksunluklar çok daha gerçek, özgün bir işareti ortaya çıkaracaktı: en küçük bir kuşkuya yer bırakmayan, olağanüstü enerjisiyle bedenindeki her hücreyi, her zerreyi alev alev yakan bir işareti. Her girişiminde, duyduğu özlem biraz daha şiddetlendi; öyle ki, kısa bir süre sonra, aslında kişiliğinin ayrılmaz bir parçası olan kuşkuculuğu bile, ara ara kendine anımsatmak zorunda kaldı.

Ama bu gece, karanlık ve aysız basamakları inerken, beyninde uğuldayıp duran şey, kuşku değil heyecandı. Bütün gün bu ânı beklemişti; az sonra yaşayacağı deneyimin gerçekten önemli olduğunu hissediyordu; belki de bu, sonunda mutlaka bir yere varacağı yolculuğunda, bir mola yeriydi.

Kendini, Vişnu'nun sahanlığına egemen olan dinginliğe bıraktı. Bütün nesnelerin yumuşadığı, köşelerin yuvarlaklaştığı, farklı bir boyuta geçmek üzereydi sanki. Vişnu'nun yerde yatan bedeni, çarşafın altında belirgindi; kumaştaki parlak, turuncu çiçek desenleri ayaklarının çevresinde donuk donuk parlıyordu. Hem çarşafın, hem de Vişnu'nun konumunun değiştiği Bay Celal'in gözünden kaçmadı. Koku bile farklıydı... beden salgılarının kokusuna karışan, keskin fenol kokusu bir hastanenin havasını çağrıştırıyordu. Vişnu'yu kimin temizlediğini merak etti. Değişiklikler onu kaygılandırmıştı, çünkü kendini hazırladığı sınavın daha da zorlu bir sınava dönüşmesi için, sahanlıktaki pisliğe güveniyordu.

Bay Celal bir an durup kendine sordu: Buddha yere uzanmadan önce ne yapardı acaba? Tefekküre dalmadan önce okunması gereken bir dua var mıydı? Peki, ya Rahibe Theresa ya da Aziz Francisco? Onlar nasıl davranırdı acaba? Bir an haç çıkarmayı düşündü, sonra vazgeçti. Yere çöktü, dokunma duyusunun yardımıyla, karanlıkta, Vişnu'nun bedenine iyice sokuldu. Taşa boylu boyunca

uzandı; yatak odasının zemininden bile daha sert olduğunu hissedince, içi minnetle doldu.

Vişnu'nun çarşafının ucu Bay Celal'in pijamasına sürtünüyordu. Evet; etimle, kanımla, diye söz vermişti. Çarşafın bir kısmını Vişnu'nun altından çekti, kendi üzerine örttü. Sonra kolunu uzattı, çarşafın altında eliyle Vişnu'nun elini arandı; şimdi parmakları Vişnu'nun parmaklarına değiyordu.

* * *

Dinle, küçük Vişnu'm, sana Jeev'i anlatacağım. Jeev adındaki yogi-ruh, tam dokuz yüz doksan bin kere doğmuştur.

Vişnu merdivende duruyor, kulak kesiliyor. Annesi bu kez Jeev'in hangi öyküsünü anlatacak?

Yüzlerce, yüzlerce yıl önce, Pandavalar ile Kauravalar, Mahabharata'yı yaşarken, Jeev böceklikten bir üst sınıfa henüz yükselmişti. Bazen bir kuş olarak, birkaç kez de küçük bir hayvan olarak yeniden doğacaktı. Brahma uykusundan uyanıp soluğuyla evreni yaratalı çok olmamıştı. Hava hâlâ taze, ırmaklar serin, dupduruydu; ülkede gümrah ormanlar, hatta ağaçların içinde yaşayan ruhlar vardı. Jeev oldukça rahat yaşamlar sürüyordu: Hopluyor, uçuyor, koşuyor, yaşayabilmek için arı havayı ve suyu azar azar kullanıyordu. Evet, sayısız ruh göçü yaşadığı doğruydu, ama bu kadar küçük bir canlının yeniden doğması fazlaca acı vermiyordu.

Kuş olarak sürdürdüğü yaşamlardan birinde Jeev kendini bir anda, Pandavaların evine götürülürken buldu. Tam bir ağaca konmak üzereyken, yaprakların arasından uçarak gelen bir ok, derisini sıyırıp geçmişti. Bir tutam tüyünün havada uçuştuğunu görünce korkudan toprağa düşüvermişti.

"Aç gözlerini, minik serçe," dedi bir ses; Jeev gözlerini açınca kendini bir avuçta buldu. "Okun hedefi sen değildin. Şu dalı görmeden vurmayı deniyordum, gözlerimi

bağlamıştım, seni göremedim."

Bu, Arjun'un sesiydi – gelmiş geçmiş en büyük okçunun. Jeev Arjun'un yakışıklı yüzüne baktı, yay germekten daha da güçlenmiş olan, kaslı göğsüne baktı ve küçük, tüylü göğsünün sıkışıverdiğini hissetti.

"Ne kadar güzel bir kuşsun," dedi Arjun, Jeev'in gagasını okşayarak. "Seni eve götüreceğim; iyileşinceye kadar bizde kalırsın."

Arjun onu bir mendile sardı, yeleğinin içine soktu. Eve doğru ilerlerken, Arjun'un bedeninin kokusu Jeev'i kendinden geçirdi. Pandavaların kulübesine vardıklarında Jeev ona umutsuzca âşık olmuştu bile.

Arjun kulübenin kapısında durup seslendi: "Anne, bak ne buldum!"

Annesi içerden karşılık verdi: "Bulduğun şey her neyse, erkek kardeşlerinle paylaşmalısın."

Arjun bir Rajput olduğu için, annesinin sözünden dışarı çıkamazdı; ağızdan çıkan sözler ise bir daha geri alınmazdı. Böylece Jeev, beş Pandava kardeşin maskotu olup çıktı. Ona her gün sırayla bakıyor, elleriyle besliyor, omuzlarına konmasına izin veriyor, o minicik kafasını okşuyorlardı. Yolculuğa çıktıkları zaman, nereye gitseler onu da götürüyor, kanatlarını yeterince hızlı çırpamadığı, onlara yetişemediği zamanlar onu altın bir kafeste taşıyorlardı.

Jeev başlarda bu düzene ayak uydurmaya çalıştı. Ama mutlu değildi. O yalnızca Arjun'un avucundan yemek, onun bedenine yaslanmak, bir tek onun kulağına şakımak istiyordu. Haftanın beşinci gününü iple çekiyordu; beş erkek kardeşten tek sevdiği olan Arjun ile birlikteyken her şey ona kusursuz görünüyor, kusursuz kokuyordu.

Jeev sonunda duygularını saklayamaz oldu. Arjun'dan ayrı geçirdiği dört gün huysuzlaşıyor, hiçbir şey yemiyor, onu okşamak için uzanan parmakları gagalıyordu. En kızdığı kişi ise Arjun'un annesiydi, çünkü bu kadının ilk gün verdiği talimat Jeev için asla kaldırılamayacak

bir lanete dönüşmüştü. Kadının yatağına pislemeye, uyurken kafasını gagalamaya başladı. Delikanlılar Jeev'i yatıştırmaya çalıştılar ama öfkesi denetlenir gibi değildi.

Sonunda bir gün, Arjun, Jeev'i kafesine koydu ve ormana doğru yola çıktı. Saatler süren yolculukta hiç tanımadığı ağaçların, derelerin yanından geçtiler. Jeev yol boyunca gözünü Arjun'un yüzünden ayırmadı ve bu yüzdeki hüznün nedenini anlamaya çalıştı.

Bir açıklığa vardılar, Arjun kafesin kapısını açtı. Jeev sıçradı, onun uzattığı parmağa tünedi, aynı anda da havaya kaldırıldığını hissetti.

"Her canlı kendi karma'sını[1] izlemek zorundadır, minik serçem," dedi Arjun, sonra onu kafasının yan tarafından hafifçe öptü. "Kendi *karma*'nı bulma zamanın geldi."

Jeev bir an, kendi yüzünün hemen yanında duran bu çok sevdiği yüze baktı; ağza, az önce tüylerine değen dudaklara baktı. Bir an sonra, Arjun parmağını havada şöyle bir silkeleyince, hepsi yitip gitti. Jeev kendine karşın, ayaklarının tüneğinden ayrıldığını, kanatlarının açıldığını, göğsündeki kasların gerildiğini hissetti. Havalandığını, Arjun'u aşağıda bırakıp yükseldiğini, bitkilerin, ağaçların üstüne çıktığını, ormanı aştığını gördü; aşağıya bakınca yemyeşil bir denizle onu kesen ırmakları seçti, sonra ötelerdeki dağları, onların da ötesindeki kutsal üçlüyü: yedi kuğunun çektiği arabaya uzanmış olan Brahma, göz kamaştırıcı parıltısıyla gökyüzünde süzülen Vişnu ve dünyanın ucunda duran, dansına hazırlanan Şiva.

* * *

Bay Celal o gece bir hayal gördü. Öyle yoğun, öylesine elle tutulur bir görüntüydü ki, bir düş olamazdı; bunun bir vahiy, bir ziyaret olduğundan emindi. Bay Celal gecenin büyük bir bölümünü sağa sola dönerek, âdeta

[1] Budizm ve Hinduizm'de insanın iyi ve kötü kaderinin, dünyaya daha önceki gelişinde yaptığı iyi ve kötü eylemlerin sonucu olduğunu savunan öğreti; yazgı, alınyazısı. (Çev.)

can çekişerek geçirdi; o böyle dönüp dururken Vişnu'nun üzerini örten çarşafla *dupatta* sıyrıldı, onun bedenine kapandı.

Bay Celal hayalinde, sahanlığın ilk basamağında oturuyordu, sırtında hâlâ pijaması vardı. Oldukça toparlanmış görünen Vişnu, yanında oturuyordu. Aralarında bir kâse ceviz duruyordu.

Vişnu kâseden bir ceviz aldı ve sahanlığa bıraktı. Bir yumrukta kabuğu kırdı, ceviz içini alıp zarını soymaya başladı.

Bay Celal de aynısını yapmak istedi ama onun cevizi kırılmadı, sert kabuğa çarpan yumruğu acıdı.

"O kadar kolay değil," dedi Vişnu gülerek. "Bunu bir tek ben becerebilirim." Elindeki ceviz içinin bir kısmını Bay Celal'in avucuna soktu; Bay Celal cevize kuşkuyla baktı. "Korkmana gerek yok, artık çok iyiyim... benden hastalık filan kapmazsın."

Bay Celal ceviz parçalarını ağzına attı. Çıtır çıtırdı, tadı iyice çıksın diye, kızgın yağda kızartılmıştı sanki. Eğilip kâseye baktı, gecenin bu vakti ceviz yemenin pek de iyi bir fikir olmadığını bilmesine karşın içinden, keşke Vişnu birkaç tane daha kırsa, diye geçirdi.

"Bu gece uyumak için buraya geldin, demek?" dedi Vişnu; bir ceviz daha kırdı, içini olduğu gibi Bay Celal'e verdi. "Söylesene, burada ne bulmayı umuyorsun? Cevizden başka, yani?"

Bay Celal yumuşak, gevrek cevizi ısırdı. Cevizden yoğun bir su fışkırdı, diline yayıldı. Buraya neden geldiğini anımsamak için kendini zorladı.

"Aydınlanma," dedi, birden anımsayarak. "Bir işaret görmeye geldim."

Vişnu güldü. "Ne sanıyorsun... aradığın aydınlanmayı bir cevizde bulacağını mı? Seni şu kabuklardan birinin içinde beklediğini mi? Kabuğu ben kıracağım, sen de yutacaksın, öyle mi?"

Bay Celal birden sinirlendi: "Aylardır yerde yattığımı bilmeni isterim."

"Hey, yanında yastık bile getirmemişsin. İşte bu övgüye değer, doğrusu." Vişnu bir ceviz daha kırdı, Bay Celal'in uzanmış avucuna koydu. "Al, belki de uğruna hac yolculuğuna çıktığın şey, budur."

Bay Celal'in yüzü kıpkırmızı kesildi. "Aç kaldım. Kendimi cezalandırdım. Buddha olmayabilirim, ama az çabalamadım." Vişnu'nun elini itti. "İstediğim tek şey, bir işaret; cennete girmek filan değil."

"İşaretler bu kadar kolay görünseydi, insanlar ceviz için şu merdivende kuyruğa girerdi. Ben de her taneyi bir servete satardım."

"Anlamıyorsun," dedi Bay Celal. "Bilmiyorsun. Ne kadar uzun zamandır uğraştığımı. Ben herhangi biri değilim; bunca zamandır, bundan başka hiçbir şey düşünmedim." Sesi yükseldi, bir iniltiye dönüştü. "Aydınlanmayı hak eden biri varsa, o da benim."

"Sen ve milyonlarca kişi. O kadar basit değil. Sana söyledim. Belki başka zaman gelmelisin. Birkaç yıl sonra, örneğin. Evet, birkaç yıl sonra yeniden dene. Belki o zaman daha hazır olursun." Vişnu ellerindeki ceviz kırıntılarını silkeledi.

Bay Celal'in içinde bir alev parlayıverdi. "Sen kendini ne sanıyorsun? Karar vermek sana mı kaldı, ha? Bu gece buraya seni dinlemeye gelmedim, pis ayyaş! Hem sana fikrini soran oldu mu?"

"Bu ne öfke? Biliyorsun, öfke görmeni güçleştirir. Gerçi benim için hiç fark etmez ya, neyse..." Vişnu şarkı söyler gibi mırıldanmaya başladı: "Öte yandan, sırf öfke yüzünden gözden kaçırman çok yazık olur doğrusu." Kâsedeki cevizleri incelemeye, sergileyeceği en seçkin örnekleri arayan bir manav gibi karıştırmaya koyuldu.

"Neyi kaçıracakmışım? Bana bir şey mi göstereceksin? Bir işaret mi, yoksa? Sen cennetten geldin, belki de? Sihirli cevizleri dağıtmak için?"

"Sakin ol," dedi Vişnu. "Sakinleş ve gözünü aç. Aksi halde, bulmak için geldiğin şeyi gözden kaçırabilirsin."

"Sakinleşmeyeceğim! Sesimi de kesmeyeceğim!"

Bay Celal ayağa kalktı. "Bak şimdi işaretlerine ne yapacağım." Ceviz kâsesine bir tekme savurdu, cevizler dört bir yana saçıldı. "Senin de, cevizlerinin de canı cehenneme." Kâse duvara çarptı, ters döndü, içindeki son cevizler de sahanlığa saçıldı, birkaç tanesi takırdayarak basamaklardan aşağı yuvarlandı.

"İşaretler buraya kadar!" diye haykırdı Bay Celal. "Din buraya kadar. Bu kadar saçmalık yeter. Hepsi bir kandırmaca. Kocaman bir kandırmaca." Bir yumruğunu havaya kaldırdı, salladı. "Aylardır uğraşıyorum, hiçbir şey göremedim. İnsanlığa karşı oynanmış en büyük oyun, bu."

"Ahmet."

Bay Celal bir an, sesin nereden geldiğini çıkaramadı. Sonra, Vişnu'nun doğrulduğunu, tam karşısına dikildiğini ayrımsadı.

"Bak, Ahmet," dedi Vişnu, elindeki cevizi kaldırarak. "Son bir tane. Bunu kıracağım. Senin için."

Vişnu'nun ona ilk adıyla seslendiğini duymak tuhaf, çok tuhaftı. Kim olduğunu bütünüyle unutmuş muydu? Böylesi bir laubalilik azarlanmayı kesinlikle hak ediyordu. Bay Celal tam onu paylamaya hazırlanıyordu ki, Vişnu cevizi kaldırdı, yaklaştırdı, Bay Celal'in alnının tam ortasına dayadı. *Bu sersem ne yaptığını sanıyordu böyle?* Bay Celal derisine değen yumruları tek tek hissedebiliyordu. "Çek şunu," demeye niyetlendi, ama daha sözcükler ağzından çıkmadan bulanık bir hareket gördü; Vişnu eliyle havada bir daire çizdikten sonra cevizi Bay Celal'in alnının ortasına indirdi; kabuk parçalandı.

"Şimdi bana bak ve gerçekte kim olduğumu gör."

Bay Celal'in aklına ilk gelen, Vişnu'nun delirdiği oldu. Başka kim bir başkasının beynine bir ceviz sokmaya çalışırdı ki? Sonra, sert kabuğun alnında bir delik açtığını fark etti; üçüncü bir göze benzeyen bu delikten, yoğun bir ışık görüyordu. Vişnu'nun arkasında bir güneş doğduğunu gördü, güneşin kızgın, beyaz merkezine bakabildiğini fark edince, şaşırdı. Bakmayı sürdürünce, iki

güneş gördü, sonra dört, sekiz, on altı güneş. Güneşler katlanarak çoğalıyor, gökyüzüne yükseliyordu, sonunda gökyüzü silme güneşe kesti, mavisi görünmez oldu; artık görülebilen tek şey, ufuktan ufuğa uzanan ve Bay Celal'i bir parıltı sağanağıyla yıkayan, akkor haline gelmiş disklerdi.

Bay Celal gözlerini gökyüzünden aşağıya indirince, Vişnu'nun bedeninin değişmekte olduğunu gördü. Akışkan ve parlak bir şeye dönüşüyor, havadaki ışığı emip yoğun, koyu bir özdek halinde geri salıyordu. Vişnu'nun çevresinde, dört bir yanda kollar ve bacaklar belirdi; bu organların her iki ucunda da büyük bir incelikle oyulmuş, sarmal sedef kabuklar ve üzerine göz kamaştırıcı mücevherler kakılmış topuzlar vardı. Uzanan ellerin bazısı nilüfer çiçekleri tutuyordu; taçyaprakları iyice açılmış olan çiçeklerin ortasında, dev boyutlu ercik başları görünüyordu. Kollar, bacaklar giderek çoğalıyor, Vişnu genişlemeyi sürdürüyordu, sonunda tepedeki güneşlere değdi; Bay Celal onun nerede başlayıp nerede bittiğini seçemez oldu. Tütsü kokusunu andıran ama Bay Celal'in tanıdığı hiçbir çiçeğin kokusuna benzemeyen, tatlı, baygın bir koku havayı doldurdu.

Vişnu'nun güneşlere dokunduğu her noktada başlar belirmeye başladı; güneşleri birer taç gibi takmış, kilometrelerce uzanan başlar. Sonra başlarda dev boyutlu gözler oluştu; Bay Celal bu gözlerin aynı anda, hep birlikte kırpılıp aşağıya, kendisine doğru çevrildiğini görünce, korkuyla geriye sıçradı. Ağızlar açıldı; içlerindeki dişler, zehirli diller ortaya çıktı; dışarıya fışkıran uzun alevler yeri yalıyor, Bay Celal'in ayaklarının dibini kavuruyordu. Ağızlarda yılanlar vardı, kafatasları da; Bay Celal dişlerin arasında ezilen, çiğnenen cesetler gördü.

O bakmayı, Vişnu da yayılmayı sürdürdü; Vişnu'nun içinde yeni başlar, yeni uzantılar ürüyor, kabarcıklarla yüzeye fışkırıyordu. Çevresinde oluşan, daha küçük biçimler ondan kopuyor, sonra ona yeniden tutunuyordu; bir ateşten fırlayan alev dilleri gibi.

"Kimsin sen?" diye kekeledi Bay Celal. "Söyle bana, bu korkunç biçimin içinde kim var?"

"Ben içtiğin sudan aldığın tat, havada gördüğün şeyim. Ben çiçeklerdeki soluk, canlılardaki yaşamım. Yaşayan her şeyim, yaratılışın ta kendisiyim. Bana bak ve bedenimde bütün evreni gör."

Kocaman bir ağız açıldı ve havada, Bay Celal'in başının hemen yanında kapanıverdi. Dev boyutlu, zehirli diller uzandı, onun yüzüne alev üfledi; Bay Celal kaşlarındaki kılların tütsülendiğini hissetti.

"Ben güneş tanrılarını ve ay tanrılarını, rüzgar tanrılarını ve dünyanın alev-yiyen tanrılarını içeriyorum. Ben zamanın geçişiyim, evrenin başlangıcı ve sonuyum. Her günün sonunda bütün canlılar yok olur ve benim içimde yeniden doğarlar."

Bay Celal iblislerin oluştuğunu ve Vişnu'nun bedeninden koptuklarını gördü. Ona dişlerini gösteren iblisler, burun deliklerinden fışkıran dumanların gerisinde kaldılar.

"Nereden geldin?" diye sordu Bay Celal, titreyen bir sesle.

"Ben sonsuzluktan beri buradaydım, sonsuza kadar da burada kalacağım... ben her yerdeyim ve her şeyim. Yaşayan her şeyin, her canlı hücresinde beni bulursun. Kendimi gösterdiğim kişiler şanslıdır, çünkü hiçbir nedamet töreni ya da dinsel ayin beni görmeni sağlayamaz."

Başlar çoğalmıştı, şimdi uzun boyunlarını eğmiş, dört bir yanını kuşatmış Bay Celal'e bakıyorlardı. Tanrıların, hayalet ve iblislerin oluşturduğu, kesintisiz bir akıntı, bir ağızdan çıkıyor, dişlerin arasında sallanan, ezilmiş cesetlere ve kafataslarına hiç aldırmaksızın öteki ağza doluyordu. Hava öyle ağırlaşmış, öyle ısınmıştı ki, Bay Celal göğsünün alev alev yandığını hissetti.

"Benden ne istiyorsun?" diye soludu.

"Ne mutlu varlığımı tanıyanlara. Beni sayanlara, bana tapanlara ne mutlu. Aşağıdakilere, kim olduğumu ka-

bullenmelerini söyle. Daha fazla bekleyemem. Yoksa çok geç, herkes için çok geç olacak. Çünkü ben evreni korumaya ve yok etmeye geldim."

Sonra, Vişnu daha da genişledi ve bütün boşluğu doldurdu, bütün zamanı kapladı. Bay Celal, Vişnu ile birleştiğini, sırf bu yaşamında değil, geçmişteki bütün yaşamlarında onunla yekvücut olduğunu hissetti. Düşündüğü son şey, hâlâ alnında gömülü duran ceviz kabuklarıydı, sonra içini yoğun bir birleşme, 'bir olma' duygusu kapladı, bütün dokunuş ve duyuşlar azaldı, bütün düşünceler, duygular silindi, yoğun, katıksız görüntü olanca parlaklığıyla onu sarıp sarmaladı; bu parıltı onu bir koza gibi tam anlamıyla kaplayınca, hiç beklenmedik bir iç huzuruna, sessiz, yumuşacık ve insanı derin derin düşünmeye iten bir dinginliğe erişti, onun ardından da saf, huzur dolu, hiç alışık olmadığı kadar derin bir uykuya daldı, ancak birkaç saat sonra uyanabildi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kısa Ganga süt şişelerini yere koydu. Sekiz şişeyi birden, süt kulübesinden binaya hiç dinlenmeden taşıyabiliyordu, ama bu yükle basamakları tırmanmak başka şeydi, dolayısıyla her seferinde, hem tırmanmaya başlamadan önce, hem de Celallerin kapısında mutlaka mola verirdi. En Alt Basamakta Uyuyan Adam'ı uyandırmamaya özen gösterirdi. Adamı rahatsız etmemek için değil (buna şu kadarcık aldırdığı yoktu), Kısa Ganga'nın derdi, yanından her geçişte adamın şaşmaz bir biçimde başını kaldırıp bakması, sarisinin altını görmeye çalışmasıydı. Sarisini, altı görünmeyecek biçimde, Maharaştrian usulü bağlasa da, adamın bu girişiminden rahatsız oluyordu. İçten içe, adamın daha terbiyesiz, daha dişe dokunur bir sarkıntılık yapmasını bile dilediği oluyordu, böylece onu bir güzel pataklaması için sigara-walla'ya başvurabilirdi.

Sabah sütünü dağıtma işi, günün en koşuşturmalı saatiydi. Önce, ailelerin verdiği karnelerle birlikte, vesikalı süt dağıtım kulübesinde kuyruğa girmesi gerekiyordu. Sonra sıra, sütün sıcaktan ekşimesine fırsat bırakmadan evlere dağıtma yarışına geliyordu. Nisan en sıcak aylardan biriydi, mayıs ondan da beterdi; daha şimdiden, bir hafta içinde, iki müşterisi kesik sütten yakınmıştı bile. Buysa gerçekten büyük kayıp demekti, çünkü bir şi-

şenin bedeli kaba bir hesapla, daire başına bir haftalık teslimat kazancına eşitti. Arada bir, ondan bozuk sütün parasını isteyenler bile çıkıyor, Kısa Ganga da böyle bir durumda o adrese süt götürmeyi hemen kesiyordu – yeterince *ganga* bunu yapsaydı, ev kadınları onlara böyle bir istibdat uygulamayı sürdüremezdi.

Molası bitince, iki kolinin tel tutamaklarına yapıştı, basamakları tırmanmaya koyuldu. Bugün yalnızca kırmızı alüminyum kapaklı şişelerden alabilmişti; şu süt tozuyla sulandırılmış sütlerden. Bunun anlamıysa patırtı çıkacağıydı. Özellikle Pathak ve Asranilerden. Şimdi kalkıp Kısa Ganga'yı, iyi sütü karnesiz müşterilere satmakla, daha ucuz sütü de onlara sokuşturmakla suçlayacaklardı. Bunu arada bir yapıyordu elbette, ama bugün o günlerden biri değildi.

Bir denesinler bakalım, dedi içinden. Sıcak hava onu kavgacı biri yapıyordu. Altta kalmayacak, o da onları Vişnu'yu zehirlemekle suçlayacaktı. İşte bu, çenelerini kapatırdı. Pek yalan da sayılmazdı doğrusu; sigara-walla, Vişnu'yu almaya gelen cankurtaranı boş gönderdiklerini, çünkü her iki ailenin de hastane masraflarını üstlenmeye yanaşmadığını söylemişti. Kısa Ganga bir prova yaptı: "Bunca yıl çalıştırdıktan sonra, ona bunu mu layık görüyorsunuz? Bir köpeğinkinden de beter bir ölümü?"

Kısa Ganga artık öyle bir noktaya gelmişti ki, birkaç müşteriyi yitirmek onu hiç mi hiç kaygılandırmıyordu. Daire başına kazandığı para düşünülürse, ne fark ederdi ki zaten? Birileri, onun aklından geçenleri illa da duymak istiyorsa, bırak duysun. Onlara gösterecekti... onları tanıdığı bütün *ganga*'ların kara listesine aldıracaktı. Onu kovmanın, küçümsemenin ne demek olduğunu göreceklerdi. Üstelik *Kısa* Ganga'yı! Üçüncü kattaki Bay Taneja olmasaydı, bu binayı müşteri listesinden çoktan çıkartmıştı bile.

Zavallı Bay Taneja. Görünüşe bakılırsa adamcağız evden hiç çıkmıyordu; sırf süt değil, her öğleden sonra getirdiği yiyecekler konusunda da bütünüyle Kısa Gan-

ga'ya bağımlıydı. Paan-walla, Bayan Taneja'nın üzücü ölümünü yıllar önce anlatmıştı. "Ne kadındı," derdi, bıyığını sıvazlayarak. "Her gün mutlaka tatlı *paan* alırdı; ne olursa olsun bir gün bile aksatmadı." Bay Taneja karısının ölümünden sonra giderek inzivaya çekilmişti, bina halkı artık onu gizemli bir karaltı olarak görüyordu. Bay Celal arada bir, "Bay Taneja'ya söyle, hepten görünmez oldu," derdi Kısa Ganga'ya; onunla şöyle ya da böyle, düzenli bir ilişkiyi hâlâ sürdüren tek kişiydi. Bayan Taneja'yı duygulanarak anmaktan hiç vazgeçmeyen *paan*-walla ise arada bir, Kısa Ganga ile yukarıya bedava *paan* yollardı.

Acaba Bay Taneja'ya Vişnu'dan söz etse miydi; belki bir yardımı dokunurdu? Hiç dışarıya çıkmadığı için, büyük bir olasılıkla Vişnu'nun hastalığından da habersizdi.

Tam Vişnu'nun sahanlığına varmak üzereydi ki, ansızın aklına bir şey geldi. Ya Vişnu'nun ölüsünü bulan, kendisi olursa? Korkunç bir şey olurdu bu; polis tutanağı doldurması, ifade vermesi filan gerekebilirdi. Pekâlâ, yaşayıp yaşamadığına bakacak, yaşamıyorsa bile, Bayan Pathak'a onun hâlâ soluk alıp verdiğini söyleyecekti. Şu anda gereksiz karışıklıklara bulaşmak anlamsızdı. Ayrıca, hepsi Vişnu'nun suçuydu; hiçbir şey yemeden, sürekli içerek, kötüye gittiğini bile bile, ilaç filan kullanmadan...

Vişnu'nun örtüsünün ucu, sonra tamamı ve altında yatan bedenin dış çizgileri göründü. Kısa Ganga bedenin kıpırdadığını görünce, soluğunu tutuverdi. Hâlâ sağdı – hatta belki de iyileşiyordu. Süt şişelerini merdivenin bir kenarına bıraktı, sahanlığa ulaşan son iki basamağı indi. Sonra durdu.

Burada *iki* beden vardı. Biri Vişnu idi, duvarın hemen dibinde yatıyordu, üzeri açıktı, hiç kıpırdamıyordu. Örtü, *ikinci* bedenin üzerindeydi, bir erkeğe ait olan bu beden ise fazlasıyla canlıydı, horultuları çarşafın altından bile duyuluyordu. Örtüyle iç içe geçmiş, adamın başına dolanmış, kırmızılı-yeşilli bir *dupatta* vardı.

Ne yapmalıydı şimdi? İlk tepkisi, kim olduğuna bakmak, hatta adamı uyandırmaktı. Ama sonra, kendi kendine sordu: ya radyo-walla ise? *Dupatta*'nın ucuna şöyle bir dokunduğu an, uyanabilirdi. Oldukça dengesiz biriydi, üstelik şu suni köpük yüzünden kadını hâlâ bağışlamamıştı. Ya onu oracıkta öldürüverirse? Hayır, en güvenlisi yukarı çıkıp Bay Pathak'a haber vermekti.

Kısa Ganga iki basamak aşağıdaki sütü unuttu, ilk katın sahanlığına koştu ve Pathakların ziline bastı. Kapıyı Bayan Pathak açtı.

Onunla yitirecek zamanı yoktu, bu erkek işiydi. "Bay Pathak evde mi?" diye sordu, önemli bir ses tonuyla.

* * *

Bay Pathak, Vişnu'nun sahanlığına inen yolu gayet iyi bilmesine karşın, basamaklarda Kısa Ganga'yı izlemeyi yeğledi; kadın onu yeni keşfedilmiş bir defineye doğru götürüyordu sanki. Geçit alayının arkasına takılan Bayan Pathak ise, göründüğü kadarıyla, kocasının bedenini bir kalkan gibi kullanıyor ama bir yandan da hızlı, telaşlı devinimlerle öğütler vermekten, onları kışkırtmaktan geri kalmıyordu.

"Bu iş gittikçe tuhaflaşıyor," dedi Bayan Pathak, gereksizce. "Şimdi de başımıza, başka yer yokmuş gibi, uyumak için tam da burayı seçen Bay Gizemli çıktı."

Kısa Ganga 'şişşt' diyerek onu susturdu, o da parmağını uysalca dudaklarına götürdü, oysa aşağıya birini uyandırmak için indikleri düşünülürse, gereksiz bir önlemdi.

Örtünün ve *dupatta*'nın kapadığı bedenin başında dikildiler. "Bakın, zavallı Vişnu'ya örttüğüm çarşafı çalmış; ölmekte olan birine yapılır mı bu?" diye söylendi Bayan Pathak. Daha iyi görmek için eğildi. "Şu *dupatta*'ya gelince... onu daha önce gördüm... bu renk giysileri kim giyer? Bayan Asrani mi, Bayan Celal mi?"

Kısa Ganga, Bay Pathak'a döndü, adam genzini te-

mizledi. "Çarşafı çek de kim olduğunu görelim," diye buyurdu kadına, bunu yapmaktan iğrendiğini belli eden bir tavırla.

Kısa Ganga önce karşı çıkmayı düşündü, ama sonra, Bay Gizemli'nin maskesini açma şerefinin ona bağışlanmasından heyecanlandığını hissetti. Ayrıca, altından radyo-walla çıkar ve kadına saldırırsa, onu sigara-walla'ya şikâyet etmek için yeterince kanıtı da, tanığı da (karı koca Pathaklar) olacaktı. Elini çarşafın ucuna uzattı, ama daha dokunmasına kalmadan, alttaki beden kıpırdadı, gerinip doğruldu; yüzü hâlâ görünmüyordu.

Kısa Ganga geri çekildi, Bayan Pathak tiz bir çığlık attı. Olanca sertliğiyle konuşmaya çabalarken, Bay Pathak'ın bile sesi titriyordu. "Kimsin sen?" diye sordu.

"Vişnu? Sen misin? Kim var orada? Neden kimseyi göremiyorum? Kafamdaki şey de ne?"

"Celal *sahib*? Burada ne yapıyorsun? Ganga, Bay Celal'in başındaki örtüyü çeksene," dedi Bay Pathak; herhangi bir şeye dokunmaktan korkarak. "Ne oldu, karanlıkta düştünüz mü?"

Kısa Ganga *dupatta*'yı çekti; Bay Celal'in loş sahanlıkta şaşkın şaşkın bakınan yüzü göründü; yolunu yitirmiş bir böcek kadar şaşkındı.

"Düştüm mü?" diye yineledi, kendi kendine sorar gibi. Sonra, birden anımsadı, doğrulup oturdu. "Vişnu!" dedi. "Gördüklerime inanamayacaksınız. O bana geldi. Bir tanrı olarak."

"Galiba düşmüş," dedi Kısa Ganga. Vişnu'dan yayılan ve Bay Celal'in çevresinde bir bulut gibi dalgalanan, fenolle karışık ağır koku karşısında burnunu kırıştırdı.

"Görünüşünü asla tahmin edemezsiniz. Şu anda, düşüncesi bile korkutucu."

"Bay Celal, neden söz ediyorsunuz?"

"Bana göründü. Onu gördüm. Yüzlerce göz, kol ve bacak. Ağzından ırmak kadar uzun alevler fışkırıyordu. Dişlerinin arasında ezilen cesetler vardı. Bir tanrı olduğunu söyledi, daha fazla bekleyemeyeceğini, onu hemen

tanımanız gerektiğini söyledi. Onu tanımamız, kabullenmemiz gerekiyormuş. Size bunları iletmemi buyurdu. Onu kızdırmamalıymışız."

Bay Pathak karısına baktı.

"Bay Celal," dedi Bayan Pathak. "Beni görebiliyor musunuz?"

"Evet, elbette görebiliyorum."

"Beni tanıdınız mı, Bay Celal?"

"Evet, elbette tanıdım. Bakın, bunlarla zaman yitirmeyelim."

"Vişnu'nun bir tanrı olduğunu size *kim* söyledi?"

"Kendisi, elbette. Vişnu söyledi. İnanmak bu kadar zor mu?"

"Ama Vişnu günlerdir konuşmuyor," dedi Bayan Pathak, mantığının yalınlığından son derece hoşnut. "Çoktan ölmüş bile olabilir, nabzına baktınız mı?"

"Gerekmez. Onunla konuştum. Beni dinlemiyor musunuz? Pekâlâ, madem bana inanmıyorsunuz, içinizden biri nabzını kontrol etsin."

Bayan Pathak kocasına, Bay Pathak da Kısa Ganga'ya döndü, kadın ona küstah bakışlarla karşılık verdi. Hiçbir güç onu Vişnu'nun bileğine dokunmaya zorlayamazdı.

"O ölmedi. Size söyledim ya. Benimle konuştu. Aslında konuştu denemez... Kendini *gösterdi*. Tanrılar bir şey söyleyecekleri zaman öyle yaparlar, değil mi? Kendilerini gösterirler."

"Peki, tam olarak ne gösterdi?"

"Dedim ya, kendini. Gerçek benliğini. Şu dinsel takvimlerdeki tanrılara benziyor... sigara-walla'nın dükkânında asılı olan takvimdeki tanrılara. Aklınızın alamayacağı kadar çok ağzı, kolu ve bacağı var."

Bay Celal durdu, Vişnu'nun imgesi hâlâ çevrede dolanabilirmiş gibi, havayı yokladı. "Tam şurada, karşımda duruyordu, sonra her şeyi yalayıp yuttu, her şeyi."

Kısa Ganga ile Bayan Pathak bakıştılar. Bay Pathak içini çekti. "Hadi, Bay Celal, kötü bir gece geçirmişsiniz.

En iyisi evinize çıkın."

"Evet," diye atıldı Bayan Pathak, "Bayan Celal sizi merak etmiştir."

"Ona bir hayalet musallat olmuş," diye fısıldadı Kısa Ganga. "Açık bıraktığı bir delikten içeriye girip başına tırmanmış. Evet, kesinlikle bir hayalet." Bay Celal'i kuşkuyla taradı, özellikle kulaklarını, ağzını ve kalçasını uzun uzun süzdü. "Bir delikten içeri süzülüvermiş."

Bayan Pathak onu susturdu. "Gelin, Bay Celal, sizi dairenize çıkaralım. Ganga, bacaklarındaki örtüyü kaldırır mısın?"

Kısa Ganga onun önce sol ayağına, sonra da sağ ayağına dolanmış olan çarşafı çekip alırken, Bay Celal dalgın dalgın çevresine bakınıyordu. Gözü kumaştaki desene takıldı. Dün gece, sahanlığın ışığında turuncu görünen çiçekler aslında sarıydı. Bu onu sevindirdi – sarı uğurlu bir renkti, sarı çiçekler küçük güneşlere benzer, aydınlığı, enerjiyi simgelerdi. Öne doğru eğildi, Kısa Ganga'nın katlamaya hazırlandığı çarşafı çekip aldı.

"Bu, Vişnu'nun," dedikten sonra örtüyü Vişnu'nun üzerine yaydı. "Başının altına bir yastık koymalıyız."

Pathaklar tam onun birinci basamağı çıkmasına yardım ediyorlardı ki, Bay Celal ansızın onları bileklerinden yakalayıverdi. "Sonunda oldu, öyle değil mi?" dedi, onları kendine doğru çekip sırayla gözlerinin içine bakarken.

Bayan Pathak kurtulmaya çalışınca, bileziği karşı çıkarcasına şıngırdadı. Ama Bay Celal'in eli fazlasıyla ısrarcıydı.

"Üstelik de *bana* oldu. İnanamıyorum," dedi Bay Celal; onaylanmak için önce Bayan Pathak'ın, sonra da Bay Pathak'ın yüzlerini taradı; Bayan Pathak'ın kocası dışında bir erkek tarafından böyle sıkı sıkı tutulduğu için ne kadar sinirlendiğinin farkında bile değildi.

"Akıl alır gibi değil. Beklediğim işaret geldi," diye sürdürdü Bay Celal sözünü. Bayan Pathak'ın gerginliğini de, Kısa Ganga'nın yüzüne yayılmaya başlayan korku-

yu da ayrımsamamıştı. Neyse ki, tam Bayan Pathak'ın çığlığı patlamak üzereyken (Kısa Ganga yardım istemek için sigara-walla'ya koşmaya hazırlanır, Bay Pathak ise ne yapması gerektiğini düşünüp dururken), Bay Celal elini gevşetti ve onu yukarıya, dairesine çıkarmalarına boyun eğdi.

* * *

Sahanlık yine boşalıyor. Bay Celal'e inen vahiy, basamaklardan sessizce çekiliyor.

Gerçek olabilir mi bu?

O, Vişnu.

Bay Celal'in gördüğü imgeye güvenilebilir mi? Ne dediğini biliyor mu?

O bir tanrı.

Böylesine hafiflemiş olmasının nedeni bu mu yoksa? Amacına böyle adım adım ulaşmasını buna mı borçlu?

O, tanrı Vişnu.

Evet, doğru olmalı. Aksi halde kulakları radyo-walla'nın müziğini bile duyacak kadar keskinleşir, görme gücü tuğlayı, duvarı delecek kadar güçlenir miydi?

O tanrı Vişnu'nun ta kendisi.

Annesi de ona hep aynı şeyi söylemez miydi? Ona bu adı bu yüzden vermemiş miydi? Oğluna sık sık yinelettiği şu deyiş nasıldı?

Ben Vişnu'yum, diyor. Bunu çocukluğundan beri söylememişti.

Ben Vişnu'yum, diyor, bir kez daha. Bu ona çok doğru geliyor.

Peki ama, onu böyle ansızın tanrı yapan şey nedir? Bir ölümlü olarak geçirdiği bunca yıldan sonra, değişen ne? Yoksa o baştan beri bir tanrıydı da, yalnızca gücünden mi habersizdi? Güç baştan beri içindeydi de, özgür bırakılmayı mı bekliyordu?

Ben Vişnu'yum. Evrenin bakıcısı, güneşin koruyucusu.

O bir tanrıysa, bundan böyle salt öteki tanrılarla arkadaşlık etmeliydi, öyle değil mi? O sıradan insanların üstündeydi... bu binada oturanların, sokaktaki halkın. Kulaklarıyla duymuştu; Bay Celal onlara, Vişnu'ya boyun eğmeleri, tapınmaları gerektiğini söylemişti. Peki, ya karşı çıkarlarsa? Onları nasıl cezalandıracaktı? Ona geçmişte yanlış yapanlara, gelecekte de yadsıyacak olanlara nasıl davranmalıydı?

Ben olmasam yalnızca karanlık olur.

Güneşi, ayı çekip alabilir mi? Evreni sonsuz bir geceye boğabilir mi? Yaşayan her şey, yaşamını onun ışığına mı borçlu? Her dediğine uyulmalı, her isteği yerine getirilmeli, öyle mi?

Peki ama, ne istiyor? Tanrılar ne ister?

Ben Vişnu'yum, diyor kendi kendine. Yeni yöntemler öğrenmek, yeni güçler edinmek için sabırsızlanıyor.

* * *

Bayan Asrani, Kavita'nın odasına girdiğinde, saat sabahın dokuzuydu. Genelde, kızının pazar günleri geç saatlere, hatta öğleye kadar uyumasına izin verirdi, ama dün gece duyduğu 'galiba evet diyeceğim' cümlesinin gittikçe sabırsızlandırdığı Bayan Asrani, daha kesin bir onay almak için daha fazla bekleyemeyeceğini hissediyordu. Sabahtan beri öyle heyecanlıydı ki, Kısa Ganga'nın anlattıklarını bile doğru dürüst dinlemedi; kadın Bay Celal'i Vişnu'nun sahanlığında uyurken bulduklarına, adamın Bayan Pathak'a saldırmaya kalkıştığına ilişkin bir şeyler gevelemişti. Kavita'nın yatağının yapılmış olduğunu görünce şaşırdı, çünkü kızı bunu neredeyse hiç yapmazdı, banyoyu boş bulunca daha da şaşırdı, çünkü Kavita sabahın büyük bir bölümünü orada geçirirdi.

"Kavita'yı gördünüz mü?" diye sordu. Kahvaltı sofrasındaki Şyamu ile Bay Asrani başlarını kaldırıp ona baktılar. "Dışarı mı çıktı?"

Bay Asrani başını salladı. "Gazetemi aldığımdan be-

ri dışarı çıkan olmadı."

"Ben onu bulurum," dedi Şyamu. "Kavita!" diye seslendi. "Kavitaaaaaaa....."

Yanıt gelmedi. "Burada değil," dedi Şyamu. "Bana kalırsa, sonunda Celallerin oğluyla kaçtı; artık sonsuza kadar mutlu yaşayabiliriz."

Söylenebilecek en yanlış şeydi. Bayan Asrani'den gelen günün ilk tokadı öyle okkalıydı ki, Şyamu avaz avaz ağlamaya başladı. "Derhal odana!" diye emretti Bayan Asrani, oğlanın elindeki yarısı yenmiş reçelli ekmeği çekip alırken.

Şyamu masada ağlamayı sürdürdü, bunun üzerine Bay Asrani ekmeği ona geri verdi. Şyamu bir yandan hıçkırıyor, bir yandan da reçelli ekmeğinden kopardığı lokmaları ağzına sokuşturuyordu.

"O hamamböceğiyle kaçtıysa, Tanrı yardımcın olsun! Ve o şom ağzından çıkanlar doğruysa, Tanrı daha da yardımcın olsun!" diye kükredi Bayan Asrani. "Sana gelince," dedi, Bay Asrani'ye dönerek. "Orada öylece oturup çayını mı içeceksin, yoksa gelecek vaat eden, gencecik kızımızı aramaya mı koyulacaksın?"

"Odasına bir göz atayım, bakalım eşyaları duruyor mu," dedi Bay Asrani, karısının gazabından kurtulma fırsatı yakaladığına sevinerek.

Birkaç dakika sonra döndü. "Her şey yerli yerinde," dedi. "Eksik bir şey yok, bavulu bile hâlâ dolabın üzerinde. Benim görmediğim bir anda dışarı çıkmış olmalı... az sonra döner."

"Her şey, gerçek olamayacak kadar yolunda gidiyordu," diye inledi Bayan Asrani; öfkesinin yerini geçici bir keder almıştı. "Evet dèmesi filan. Ne yapacağız şimdi? Bayan Lalwani'ye ne diyeceğim?"

"Sakin ol, Aruna. Ortada fol yok, yumurta yok... Biraz sonra dönecektir..."

"*Sen*!" diye hırladı Bayan Asrani, bir anda kızgınlık konumuna dönerek. "Hepsi senin suçun! Bugün olacakları her tahmin edişimde, beni susturdun: 'Sakin ol, Aru-

na. Sakin ol, Aruna.' Kızını tepene çıkarmanın sonuçlarını görüyor musun *şimdi*?" Bay Asrani susuyordu. İşler bu aşamaya geldiği zaman, en güvenli yöntemin, okulu kırmış bir çocuktan beklenecek, sefil bir pişmanlık gösterisi olduğunu deneyimlerinden biliyordu. Masada en az Şyamu kadar bitkin bir yüzle, sessizce oturdu.

"Neden susuyorsun, neyi bekliyorsun, ha? Çay fincanından sihirli bir cinin fırlayıp kızın yerini söylemesini mi?"

Bay Asrani başını kaldırıp baktı. Hâlâ burnunu çeken ama artık doymuş olan Şyamu, ekmeğin kabuğunu parçalamak, tabağındaki kırıntıları ezmekle meşguldü.

Bayan Asrani bir kocasına bir oğluna, sonra yeniden kocasına baktı. Lafı nereye getirmeye çalıştığını ansızın unutuvermişti. Ama yine de, gereken etkiyi sağladığı belliydi. Derin bir soluk aldı.

"Şimdi beni dinleyin, özellikle sen, Şyamu. Bir süre sonra çıkıp gelirse, tamam, sorun yok. Ama o gelinceye kadar, hiç kimseye -ama *hiç* kimseye- onun yokluğuyla ilgili tek sözcük bile etmenizi istemiyorum. Özellikle şu yan komşulara. Kimbilir, belki de kıza nazar değdirenler bizzat onlardır." Bayan Asrani, Pathakların dairesine doğru uğursuz bir bakış fırlattı.

"Bizim Kavita -Tanrı korusun ama- gerçekten de o haşereyle kaçtıysa, oturup bekleyeceğiz. Aklını başına toplamasını, geri dönmesini bekleyecek ve o âna kadar ağzımızı sımsıkı kapatacağız. Olup biten duyulursa, mahvoluruz. Anlaşıldı mı?"

Şyamu ekmeğin kalanına sıkıca bastırıyor, reçelin dışarı fışkırışını izliyordu.

"Şyamu, sana söylüyorum! *Anlaşıldı mı*?"

Şyamu her yanından sefillik ve pişmanlık akan bir yüzle başını salladı.

* * *

Bay Celal yatağına uzandı, sırtındaki tutulmaların

geçmesini bekledi. Onlara sahip olabilmek için aylarca uğraşmıştı. Şimdi, çektiği sıkıntının karşılığını aldığına, beklediği işareti gördüğüne göre, yatağına dönmek türünden, ufak tefek lüksler tadabilirdi. Ensesindeki, sonra sırtındaki kasları döşeğe bastırdı, döşekteki pamuk dolgunun ezildiğini, bedenine uyum sağladığını hissetti. Ah, bu yumuşaklık... öyle zevkli, öyle sefihti ki, yastıklarına, kabartılmış döşeklerine gömülüp uyuyanların geceleri aydınlanmaya filan ulaşmamalarına hiç şaşmamalı. Bay Celal'in belkemiğindeki bir şey, duyulur bir çıtırtıyla boşalıverdi; hemen ardından beynine dolan rahatlamaysa, az kaldı kendinden geçmesine neden oluyordu.

Arifa'nın kapıyı açmasını beklerken, aklında tek bir düşünce vardı: Vişnu'nun verdiği talimat. Duyduğu sözleri yaymak, insanları bilgilendirmek, onları Vişnu'nun tanrı olduğuna inandırmak zorundaydı. Evinin kapısında dururken, kendini yarışa başlamak üzere olan bir atlet gibi hazırlamıştı. Doğruca telefona koşacak, tanıdığı herkesi arayacak, hatta *Times of India* ile temas kuracaktı.

Ama içini tuhaf bir tutarsızlık duygusu kaplamıştı. Söyledikleri, gerekli iletiyi iletecek ağırlıkta değildi sanki. O, "Aydınlanmaya bir *cevizde* ulaştım," diye yinelerken, Pathaklar sessizce sıvışmıştı. "Binlerce kol ve ayak," demişti, Vişnu'nun sayısız organını canlandırmak için kollarını sallarken; bunun üzerine Arifa'nın yüzündeki şaşkınlığın yerini dehşet almıştı. Sonunda Bay Celal, biraz uzanmak için yatak odasına götürülmeye razı olmuştu.

İşinin kolay olmayacağını anlıyordu. Önce Pathaklar ve Kısa Ganga, şimdi de Arifa – kimse ona inanmıyordu. Onları suçlayamayacağının farkındaydı; gördüğü şey inanılır gibi değildi, kendisi ise olanları doğru dürüst anlatamayacak kadar heyecanlıydı. Peki ama, daha karısını bile inandıramıyorsa, geri kalanıyla nasıl başa çıkacaktı?

Buddha nasıl becermişti, peki? Ya İsa, Muhammet ve öteki peygamberler? Hatta bugünkü dini liderler? Te-

levizyonda izlediği Satya Sa Baba'yı anımsadı; bir yükseltiden inmiş, ona tapınan binlerce müridin arasındaki podyumda ilerlemişti. Müritler dalga dalga yükseltiye doğru atılmış, çığlıklar atarak, ağlayarak onun safran rengi giysisine dokunmaya çalışmıştı. Baba, takdis eder gibi kaldırdığı kolları, yüzüne yapışmış mutlu bir gülüm-semeyle, hiçbir şeyden etkilenmeksizin geziniyordu. Ekranda Baba'nın ayakları görünmüyordu, buysa suyun üzerinde kayarcasına ilerliyormuş gibi bir etki yaratıyordu.

Bay Celal kendini evinin balkonunda dururken düşledi: Onun da sırtında safran rengi bir giysi var. Aşağıdaki sokak, onun iletisini duymaya gelenlerle tıkabasa dolu. Kalabalığı boşu boşuna yarmaya çalışan taksiler, otobüsler sürekli korna çalıyor. Bay Celal her iki elini de tıpkı Baba'nın yaptığı gibi kaldırınca, ortalığa ani ve mutlak bir sessizlik çöküyor. Bay Celal, yukarı dönük binlerce yüze tek tek bakmaya çalışıyor – bir insan denizi, daha doğrusu *onun* mürit denizi. Ona çivilenmiş binlerce göz, ağzından çıkacak sözcükleri duymak için dikilmiş binlerce kulak.

Peki ama, tam olarak ne söyleyecekti? Havayı bir şimşek, bir elektrik dalgası gibi çatırtılarla yaracak, kalabalığı bir anda harekete geçirecek olan sözcükler hangileriydi? Bu kadar büyük bir cemaatin ilgisini çekme gücünü nereden bulacaktı? Onları esinlendirmek, ateşlemek, sonsuza kadar peşinden gelmelerini sağlamak?

Bay Celal sırtının yine kasılmaya başladığını hissedince, gevşemek için kendini zorladı. Biraz hızlı gidiyordu galiba. Şu anda önemli olan, içeri alınmış, kabul edilmiş olmasıydı. Zihnini ardına kadar açmış ve beklediği işarete kavuşmuştu. Dev boyutlu ağızlar, ateşten diller, buhar ve duman; bunların hepsine tanık olmuştu. Bu ayrıcalık sonunda ona tanınmıştı. Belkemiğini bir kez daha döşeğe bastırınca bir sürü çıtırtı duydu ama hiçbiri o ilk çatırtı kadar doyurucu değildi.

Gerçekten *görmüş müydü*? Elle tutulur bir kanıtı var

mıydı? Yoksa inanılmaz bir saflık mı sergiliyordu? Bütün olup bitenler (kafalar, diller, ateş) yalnızca bir düş olamaz mıydı? Daha önce de buna benzer düşler gördüğünü yadsıyamazdı, bazı düşlerin gerçeğe ne kadar benzediğini unutuyor muydu? İşaretleri, ziyaretleri, kısacası hayal ürünü bütün kavramları dışlayan böyle bir açıklama çok daha akla yatkın değil miydi? Her şey bir yana, *tek* mantıklı açıklama, derhal ve bütünüyle kabullenmesi gereken tek yorum bu değil miydi?

Bay Celal eski dostunu tanıdı: Bay Sağduyu. Canlanmıştı, hakkı olan yeri yeniden elde etmek için sabırsızlanıyordu. Belki de Bay Celal bu yatağa uzandığı an, Bay Sağduyu da yattığı kış uykusundan uyanmıştı. Şu anda Bay Celal'in bedenini yatıştıran şey, onun döşeğe üflediği uyuşturucuydu, belki de. Bay Celal onun şurasını burasını hafifçe, yoklarcasına ısırdığını, tanık olduğu şeyin sağlamlığını sınadığını hissedebiliyordu.

Bu döşekten derhal kalkmalıydı. Bir saniyelik bir gecikmeye bile göz yumamazdı. Yatakta birkaç kez zıpladı, sonra yatağın ucuna doğru yuvarlandı. Başının arkası zemine sertçe çarparken, omurgasının sinir bozucu bir çatırtıyla sarsıldığını duyumsadı. İşte bu iyi, diye düşündü; sinsi dostunun cesaretini kırardı. Başını kaldırdı, birkaç kez, sertçe yere çarptı. İşte *bu*, Bay Sağduyu'yu oflaya puflaya inine geri gönderirdi belki.

Yere uzandı, gözlerini yumdu. Sırtına değen fayansın tanıdık sertliğini hissedebiliyordu. Kafatasının dibinden başlayan bir sancı gelip alnına yapıştı, zonklamaya başladı. Düşüncelerini yoğunlaştırması gerekiyordu; her şeyi eski haline döndürmek için, olanca dikkatini toplamak zorundaydı.

İmge, bulanık suyu yarıp yüzeye çıkan bir resim gibi, yavaş yavaş belirdi. Önce kılıçlar göründü; havayı keserken keskin kenarları ışıl ışıl parlıyordu. Sonra, onları savuran kollar göründü, ardından da ağızlar, gözler ve yüzler. Sonra da, olanca heybeti ve görkemiyle Bay Celal'in tepesine dikilen Vişnu.

"Buyruğuma neden uymadın?" diye kükredi Vişnu; aynı anda Bay Celal yanan etin baygın kokusunu aldı.

Gözlerini açtı. Yatak odasının zeminindeydi, yalnızdı. Balkon kapısından içeri sokak gürültüleri doluyor, güneş ışığı sızıyordu. Arifa yan odada, telefonda birisiyle konuşuyordu. Binanın bir yerinde, safranlı et pişiyordu.

Kendi kendine sordu: Hangisi gerçekti, hangisi hayal? Hindular gerçeğin yalnızca bir yanılsama olduğuna inanmaz mıydı? Her şeyin, kendi deyimleriyle *maya*[1] sayılması gerektiğini, bütün varlıkların aslında geçici bir göz aldanması olduğunu ileri sürmezler miydi? Buddha bile bunu kabul etmemiş miydi? Batılılara gelince; onların da dünyanın gerçekte var olmadığına, gördüklerimizin yalnızca zihinsel imgeler olduğuna ilişkin kuramları yok muydu? Bunu söyleyen, Kant'tı galiba? Yoksa Nietzsche miydi? Yo, başka, daha az tanınan biriydi... Berkeley? Bay Celal bir an, bütün o felsefe kitaplarının nereye gittiğini düşündü kaygıyla. Arifa hepsini kaldırıp atmamıştır umarım, dedi içinden.

Belki de bazı şeyler yalnızca yaşanırdı, açıklanamazdı. Mantık, evrendeki her gerçeğin temelindeki tek yanıt değildi, belki de? Dün geceki görüntü, tenine değen bir gömlek kadar gerçekti. Öte yandan, kumaş özenle incelendiğinde kusurlar bulunabilir, iplikler biraz fazla kurcalandığı zaman, çözülebilirdi elbette. Yine de, o kumaşın benliğinin merkezini örttüğünü, dünyaya ilişkin duygularını dönüştürdüğünü hissediyordu. Yaşadığı deneyimin gerçekliğini yoksayamazdı, yoksaymayacaktı.

Peki ama, bu gerçeği başkalarına nasıl iletecekti? Mantığın ya da kanıtların desteği olmayınca, insanların sağduyusuna nasıl seslenecekti? Ona verilen tek şey, bir işaretti. Kendini donatmak, ortaya çıkıp dünyayı değiştirmek için elinde bir tek bu vardı. Ona kalırsa, inancın özü de buydu işte. Onu yöneten bir bilim, yönlendiren bir matematik yoktu; yalnızca duyduğu inancın ham gü-

[1] Hinduizm'de büyü, efsun. (Çev.)

cü vardı. Başarıp başarmaması, hem kendinin hem de ötekilerin duyduğu kuşkuyu alt etme becerisine bağlıydı.

Ne pahasına olursa olsun, mutlaka başarmak zorundaydı. Vişnu'nun söylediklerini, evreni korumak ya da yok etmek için verdiği sözü anımsadı. Vişnu'yu kabullenmek, tanımak zorundaydılar, üstelik 'herkes için çok geç olmadan'. Bu uyarı kulak ardı edilemezdi. Bay Celal'in gözünün önünde, Vişnu'nun dev boyutlu gırtlağından aşağıya çığlıklarla kayan Kısa Ganga canlandı. Onu sigara-walla ile *paan*-walla izledi, ardından da Pathaklar ile Asraniler. Dişler arasındaki bedenleri tek, kanlı bir kütle halinde çiğneniyor, şaşkınlıktan donakalmış yüzleri bir görünüp bir yitiyor, alevden diller onları bir anda küle dönüştürüyor. Ve bir yerlerde, Arifa'nın zor duyulan, sızlanan sesi canının bağışlanması için yakarıyor.

Bay Celal doğrulup oturdu. Onları bir tek kendisi kurtarabilirdi. Elinde ne varsa onu kullanacak, onunla insanları tanık olduğu şeyin önemi karşısında birleştirmeye çalışacaktı. Gerisi onlara kalıyordu.

Ama önce, Vişnu'nun sahanlığına dönmesi gerekiyordu: bir meyve, bir tatlı ya da başka bir sunuyla. Bir Hindu tanrıdan hayır duasını istemenin en uygun yönteminin bu olduğunu biliyordu.

* * *

Bayan Celal, Salim'in mektubuna bakakaldı. Dünyaya bugün neler oluyordu böyle? Önce, cevizlerle, tanrılarla ilgili bir şeyler geveleyen, evine (üstelik!) Pathaklar ve Kısa Ganga tarafından getirilen Ahmet. Bu utancı silmeyi başarabilecek miydi? Vişnu'nun yanında, bu durumda (Bayan Pathak'ın –bir kere değil, tam üç kere– belirttiği gibi, başına dolanmış bir *dupatta* ile) yatarken bulunmak. Bu kadının küstahlığı da inanılır gibi değildi doğrusu. Bay Pathak hiç olmazsa, Ahmet'in merdivenden yuvarlanmış, bayılmış olabileceği türünden bir var-

sayımda bulunma kibarlığını göstermişti. Bayan Celal neyse ki hemen aklını başına toplamış, Ahmet'i merdiveni karanlıkta inmemesi konusunda sık sık uyardığını söylemişti.

Şimdi de bu. Salim mektubunda, birkaç haftalığına gittiğini yazıyordu. Neden kimseye bir şey söylememişti? Nereye gitmiş olabilirdi; neden annesine önceden haber vermemişti? Bayan Celal oğlunun giysilerinin çoğunun yerinde olmadığını görünce şaşırmıştı; bunun tasarlanmış bir karar olduğunu açıklıyordu. İyi ama, tasarlanan şey neydi? Bu uğursuz günde her şey giderek anlamsızlaşıyordu.

Ahmet'e mektuptan söz etmenin yararı olmayacaktı – en azından, mantıklı davranmaya başlayıncaya kadar. Bayan Celal doktor çağırmayı düşünmüş ama doktorun ruhsal tedaviyi, hatta hastaneyi önerebileceğini düşününce, dehşete kapılmıştı. Ahmet'in bir akıl hastanesine ya da (daha da kötüsü) Amira Ma'nınkine benzer bir yere yatırılmasını istemiyordu. Bu tür haberler bir yayıldı mı, bir daha durumu toparlamak zorlaşırdı, dolayısıyla ne yapılacaksa büyük bir dikkatle yapılmalıydı.

Tam o sırada, Ahmet içeri girdi.

"Nasılsın?" diye sordu Bayan Celal, yüzüne neşeli bir anlam yerleştirmeye çalışarak. Ansızın kocasının ne kadar berbat koktuğunu ayrımsadı. "Yıkanman için su hazırlayayım mı?"

Bay Celal başını olumsuz anlamda salladı. Arkasına bir şey saklıyordu. Gözleri odayı taradı; kendisinin ve karısının durduğu yerle ön kapı arasındaki uzaklığı, açıları kestirmeye çalışıyordu.

Bayan Celal onun elinde ne tuttuğunu görmeyi denedi ama kocası sakladığı şeyi bedeniyle perdeliyordu. Sonunda, dayanamayıp sordu: "Ahmet, arkandaki ne?"

Bay Celal duraksayarak da olsa, gösterdi. Bu, Bayan Celal'in dün gece buzdolabına koyduğu mangolardan biriydi. Güzelce soğuduğu belliydi, sapsarı kabuğu ıslak ıslak parlıyordu. Ahmet meyveyi neden gizliyordu ki?

"Kesmemi ister misin?"

"Kendim için almadım," dedi Bay Celal utangaç. "Aşağıya götürüyorum. Vişnu için bir sunu."

"Sunu mu? Ne sunusu? Ne demek istiyorsun?"

"Eh, tanrılara yiyecek sunulur, öyle değil mi? Tapınaklarda öyle yapmıyorlar mı?"

Oda ansızın karardı. Bayan Celal karanlığın duvarlara tabakalar halinde çöktüğünü gördü. Ahmet düzelmemişti. Hâlâ dün gece yaşadığı sanrının etkisindeydi. Ah, biliyordu, türbedeki o lanetli kehanetten sonra, kocasını bir an bile gözünün önünden ayırmaması gerektiğini biliyordu. Bir gece olsun uyumayıp erkeği gözleyemez miydi yani?

"Vişnu'nun mango yiyecek durumda olmadığından eminim," dedi, sesini denetlemeye çalışarak. "Hazmı güçtür, bilirsin, midesini bozabilir."

"Aslında muz götürmek istiyordum ama hiç muz bulamadım. Dün masanın üzerinde bir sürü muz vardı; hepsini yemene şaşırdım doğrusu."

Bayan Celal'in boğazı tıkanıverdi. Dün gece, olgunluğu da çoktan aşmış olan son muzu ite kaka midesine indirmişti. Gözlerine dolan yaşları engellemeye çalıştı ama başaramadı.

"Ağlama, Arifa. Neden ağlıyorsun? Mango yüzünden mi? Al, istersen senin olsun... ben başka bir şey bulurum."

Bayan Celal kocasının, yüzünde kurnazca bir masumlukla uzattığı mangoya baktı: gözyaşlarını kurutuverecek, bir ısırıkta onu bütün dertlerinden kurtaracak, büyülü bir meyveydi sanki. Kim, nerede hata yaptı, diye sordu kendine; bütün bu dertleri başıma açan, kim? Kendini çok güçsüz hissediyordu – kocasını yeniden yola getirmek için elinden ne gelirdi ki? "Mango umurumda bile değil," dedi, yüzünü başka yana çevirerek.

Bay Celal onun elini tuttu, "Öyleyse benimle gel," dedi. "Gel, sunuyu birlikte verelim. Hayır duasını alalım... ikimiz birlikte."

"Kimin duasını alacağız? *Vişnu*'nun mu? Çıldırdın mı?" Bayan Celal elini hızla çekti. Aynı anda da, Ahmet'in temasının ilettiği (minicik de olsa) güven duygusunu yitirdiğini hissetti.

"Birlikte gidersek çok daha etkili olur. Bunu tek başıma yapamam, Arifa. Hadi gel, yoldaşım ol."

"Neler söylüyorsun, Ahmet? Kes şunu... lütfen."

"Beni dinle, Arifa. Ben değiştim. Beni *sen* değiştirdin. Din hakkındaki bütün o tartışmalarımız... Artık senin gibiyim. Yüreğimi, zihnimi açtım, böylece bana ulaşıldı; bir vahiy indi." Yeniden karısının elini tuttu, yeni ulaştığı inancı ona da geçirip kanıtlamak istercesine sıktı.

"Zihnimi açmak, özgürleştirmek için ne kadar uğraştığımı bilemezsin. Bütün o oruç tutmalar, yerde yatmalar... Yatak odamızın zemininin ne kadar sert olduğunu dün kendin de gördün. Hele bir ay dene de, o *zaman* gör."

Açıklaması buydu, demek? Tamam, kocasının yalan söylediğini baştan beri biliyordu ama bunun kanıtlanmış olması, yanaklarını alev alev yakan kanı durduramadı. Yatakta tek başına geçirdiği, yanına gelmesi, neler olup bittiğini anlatması için Ahmet'e yalvardığı onca gecenin açıklaması buydu, demek? Bu? Her şeyin nedeni *buydu*, öyle mi?

"Sonunda, dün gece gerçekleşti. Gökyüzünü yüzlerce güneşin doldurduğunu gördüm. Öyle alışılmadık çiçekler ki, onları sana tanımlayamam. Öyle gerçekdışı mücevherler ki, var olduklarına inanamazsın. Sonra o göründü. Vişnu. *Bizim* Vişnu. Evet, ben de inanamıyorum. Ama boyu elli... hayır, beş yüz metre uzunluğundaydı. Her yanından alevler, dumanlar fışkırıyordu, sayamayacağım kadar çok başı vardı. Ürkütücüydü. Öte yandan, güzeldi de."

Bayan Celal ağzını açtı, ama kocası onun herhangi bir şey söylemesine fırsat vermeden, hızlı hızlı konuşmayı sürdürdü: "Elçisi olarak beni seçtiğini söyledi. Ona secde etmediğimiz sürece, hepimizi yok edeceğini söyle-

memi istedi. Aklından geçeni biliyorum... neden beni seçti, değil mi? Bence bunda hiçbir tuhaflık yok. Harcadığım onca çabayı düşünsene. Ayrıca, biz kim oluyoruz da bunu tartışacağız, Arifa? Vişnu elçisi olarak beni seçtiyse, bana yalnızca boyun eğmek düşer."

Bayan Celal omuzlarının ürperdiğini hissetti. Ahmet neler söylüyordu böyle? Vişnu'nun tanrı olduğu, peygamber olarak Ahmet'i seçtiği... Bu abuk sabuk laflar, sabahtan beri sergilediği saçma sapan davranışların bir uzantısıydı elbette. Ama Bayan Celal onun gözlerinin içine bakınca, orada gördüğü uyanık, zeki ışıltıdan dehşete kapıldı. Bu adam ne büyük bir günah işlediğinin farkında değil miydi?

"Desteğine ihtiyacım var, Arifa. Bana bir şans ver – tanık olduğum her şeyi kabul etmesen bile. Bana yüzde yüz inanmanı beklemiyorum."

"Kes şunu, Ahmet. Sus ve beni dinle. Dün gece bir düş gördün. Bir karabasan. Tamam, çok canlıydı ama bir düştü. Anlıyor musun? Vişnu tanrı filan *değil*. Sen onun elçisi değilsin. Kendine peygamber *diyemezsin*. Kuran'da da yazdığı gibi, *yeni* bir peygamber gelmeyecek."

"Düş değildi. Sen dahil, kim ne derse desin, bir düş değildi." Bay Celal'in ağzının iki kıyısına inatçı bir anlam yerleşti. "Kimse gördüğüm şeyi görmediğimi öne süremez. Kuran'a gelince; bir kadının kocasına itaat etmesi gerektiğini söylemez mi?"

"Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu? Üstelik, senin gibi bir mantık anıtı. Edindiğin onca bilgiden çıkarabildiğin sonuç bu mu? Verdiğin öğüt *bu mu*? Hepimize yere kapanıp gördüğün düşe secde etmemizi mi söylüyorsun?"

"Sana söyledim, o bir işaret, bir vahiydi. Kabul etmen zor, biliyorum ama en azından denemen gerekmez mi?"

"Haklısın, kabullenmem *zor*. Kocamın çıldırdığını, yani. Aklını, mantığını yitirdiğini. Ayyaşın birine tanrı demesini. Kendine gel, Ahmet, utan!"

"Mutlu olacağını sanıyordum. Sonunda seninle ortak bir nokta bulmama sevineceğini. İnanç, din, ne dersen de. Anlamıyor musun? Bir işaret aldım. Yoksa artık umursamıyor musun?"

"Sevinmemi istiyorsun, demek? Kendini peygamber ilan etmene sevineceğim? Bir ölümlüyü tanrı olarak selamlamana? Mescide gelmen için sana yıllarca yalvaran karına, şimdi böyle mi karşılık veriyorsun? Günahkârlıkla? Sen hiçbir şey kazanmadın, Ahmet, yalnızca kaybettin. Saygımı kaybettin. Dinini kaybettin. Dinin temsil ettiği her şeye sırt çevirdin."

"Ama ben hiçbir şeyden vazgeçmiş değilim. Hepimiz kendi tanrımızı keşfederiz. Ben de kendi tanrımı saptamak üzereyim. Önüne düşüp Vişnu'ya götüreceğim insanları bir düşünsene. Aradığı tanrıyı onda bulacak olan insanları..."

"*Allah'tan başka tanrı yoktur*!" diye haykırdı Bayan Celal. "Anlamıyor musun? Tek sözcük daha etme, Ahmet, çünkü seni duyamıyorum!"

* * *

Adamın dediklerine kulak ver. Ben Vişnu'yum. Onu dinle, evet, sizi kurtarmaya ya da yok etmeye geldim. Yeryüzüne ne kadar farklı suretlerde indiğimi bilmiyor musun? Matsya, Kurma, Varaha ve daha bir sürü biçimde.

Kadın türbenin yanındaki kulübede oturuyor. Dışarıda yağmur yağıyor. Ara ara çakan şimşek, yüz hatlarıyla oynuyor. Hasır kilimin üzerinde oturan Vişnu beklerken, kadın elindeki tütsüyü tanrı heykelciğine doğru sallıyor. Bir yandan da şarkı söylüyor: "Ah, Krişna, sihirli flütünün tatlı sesini duymak için cennete ne zaman gireceğim?"

Kadın şimdi hemen yanında, saçlarını açıp omuzlarına salıyor. O eliyle telleri tararken, Vişnu hindistancevizi yağının kokusunu alıyor. Saçlarını yeniden toplamak

için kollarını kaldırınca, Vişnu koltuk altlarındaki terin, bluzunun rengini koyulaştırdığını görüyor. Çok iyi tanıdığı bir koku bu: terle karışık hindistancevizi yağı.

"Küçük Vişnu," diyor annesi. "Küçük Vişnu'm bugün yeryüzüne hangi surette indi?"

Dışarıda yağmur, hızlanan bir davul sesi. Kulübeye dalan rüzgar yağ lambalarındaki alevi titretiyor.

Vişnu kıkırdıyor, yüzünü hasıra gömüyor. Annesinin duyamayacağı bir şeyler geveliyor. "Şimdi, bir bakalım. Ne olabilir? Hımm... başını böyle gizlediğine, iki büklüm olduğuna göre, kaplumbağaya benziyor, kabuğuna saklanmış bir kaplumbağa."

Vişnu başını hayır anlamında sallıyor. O bu gece bir kaplumbağa değil.

"Kaplumbağa değil. İyi ama, böyle tostoparlak... Bir cüce, öyleyse... Bali ile yüzleşmeyi bekleyen küçük Vamana."

Vişnu yine başını sallıyor. Kollarını yüzer gibi hasırın üzerine uzatıyor. Bu gece bürüneceği suretin, yeniden doğuşunun suyla ilintili olmasını istiyor.

"Tamam, yağmur. Elbette. Balık Matsya! Bir tufan olacak, öyle mi?"

Vişnu başıyla doğruluyor. "Bu durumda beni ait olduğum yere, denize koymalısın," diyor.

"Ya koymazsam?"

"O zaman gözlerinin önünde büyür, büyür, büyürüm, öyle kocaman olurum ki, beni ne yapacağını bilemezsin." Bunları söylerken yanaklarını şişiriyor, doğrulup oturduğu yerde becerebildiğince geriniyor.

"Hayır, hayır, Matsyaji, dediğini yapacağım ve seni denize götüreceğim. Juhu Kumsalı olur mu, yoksa Chowpatty'yi mi istersin?"

"*Gateway of India*'yı[1] istiyorum. Çabuk ol, şimdiden senin iki katın oldum bile; yakında beni taşıyamayacaksın."

[1] Başkent New Delhi'de bulunan, Hindistan Kapısı diye bilinen ve 2. Dünya Savaşı'nda ölen askerlerin anısına dikilmiş, büyük anıt. (Çev.)

Annesi onu kucağına alıyor. "Aman Tanrım – ne büyük bir balık! Bir balıkçı ağını açıp da karşısında seni bulsaydı, kimbilir ne kadar mutlu olurdu."

"Benimle dalga geçmeye nasıl cüret edersin? Matsya'yı yakalayacak ağ henüz yapılmadı. Şimdi beni hemen denize götür; ötekilerle birlikte tufanda boğulmak istemiyorsan, dediklerimi yap. Çünkü Vişnu ile konuşuyorsun; seni selden kurtarmak için cennetten yeryüzüne inen Vişnu ile."

"Bağışla beni, Vişnuji, bilmiyordum. Ne yapmam gerektiğini söyle, yeter."

"Önce bir tekne yapmalısın. Sonra ormana git ve gördüğün her bitki ve ağaçtan tohum topla. Tufan başlayınca tekneyi boynuzuma bağla, sizi çeke çeke kurtaracağım."

"Hangi boynuza, yüce Matsya? Şu minicik şeye mi?" Annesi onun burnunu çimdikleyince, Vişnu kıkır kıkır gülüyor.

"Tufan başlayınca, boynuzum uzayacak," diyor. Yavaş yavaş uykusu geliyor.

Yana devrilen bedenine bir çarşaf örten annesinin, "Tufan başlayınca," diye fısıldadığını duyuyor.

Dışarıda, yağmur su oluklarından taşıyor, bir dere gibi akmaya başlıyor. Aydınlatılmamış geçitlerden akan, geceye kurnazca karışan ırmaklar. Su sinsice yükseliyor, teneke duvarların altına sığınıyor, karton kulübelere sızıyor, yerdeki nesneleri kaldırıyor, sessizce havalandırıyor. Kulübenin içine sürünüyor, Vişnu'nun oturduğu hasır kilimin çevresini kuşatıyor, sonra tatlılıkla bedenini kucaklıyor.

"Vişnu," diye sesleniyor annesi, ama o yüzgeçlerine kavuştu bile. Yüzerek açık kapıdan çıkıyor, dışarıda bekleyen ırmağa dalıyor. Hâlâ ırmağın yatağında uyuyanların yukarı dönük yüzlerinden baloncuklar yükseliyor. Dipte, Vişnu'nun yanından kulübeler geçiyor, sonra da evler; kendisi ise, suyla birlikte yükseliyor. Dibe çökmüş elektrik direklerinin ucundaki sokak lambaları hâlâ ya-

nıyor; kızartısı suya sessizce yayılıyor.

Bir kez daha annesinin seslendiğini duyuyor: "Vişnu!" Annesi *Gateway of India*'nın tepesinde duruyor; çevresi, oyma taştan dört kuleyle sarılı. Ayaklarının altındaki taş, dev kemerler halinde aşağıdaki meydana doğru akıyor. Alanda çocuklar koşuyor, çiftler anıtın önünde oyalanıyor. Geride, koyda yükselen su duvarını göremiyorlar.

Vişnu boynuzunun uzadığını hissediyor. Alnındaki derinin patlayıp açıldığını ve uzantının hızla büyüdüğünü. Suyu kıvrıla kıvrıla araladığını, uzadıkça kalınlaşıp sertleştiğini görebiliyor.

Su aşağıya doğru akmaya başlıyor. Deniz toprağı kucaklamak için öne atılıyor. Çocuklar havaya savruluyor, sonra köpüklerin arasında gözden yitiyor. Binalar sallanıp sarsılıyor, büyük bir görkemle yıkılıyor. Su ayaklarını hızla kaplarken, annesi, "Vişnu!" diye bağırıyor.

Vişnu başını sudan çıkarıyor. İleride *Gateway*'in kemerleri var; balıklar onlara bir girip bir çıkıyor. Bedeni daha şimdiden öyle irileşti ki, yandaki kemerlerin arasından geçmesi olanaksız. Ana kemerin yarısına kadar yüzüyor; şimdi bedeni onun altında, tam ortasında. Sonra yükselmeye başlıyor, yükseliyor, hızla yukarı çıkıyor.

Yüzeyi önce boynuzu deliyor, ardından da kafası. *Gateway* temelinden kurtuluyor, Vişnu'nun tam arkasında, yukarı doğru yükseliyor. Vişnu başını çeviriyor, hâlâ anıtın tepesinde duran annesine bakıyor. Kadın onun boynuzuna bir ip atıyor, başını sallıyor.

Vişnu ardı sıra bir at arabası gibi sürüklediği yüküyle denize yöneliyor. Dalgaları yararak ileri atılıyor, yıkılmış kenti arkasında bırakıp güneşe doğru ilerliyor.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Bay Celal boynunu bir turna gibi kıvırıp merdivenden aşağıya uzattı, sahanlığın boş olup olmadığına baktı. Vişnu bu sabah onu bıraktığı yerde, aynı biçimde yatıyordu; çarşaftaki güneşler, dışarıdan süzülen ışıkta parlıyordu. Bu hareketsiz bedene bakarken, kendini cinayet mahalline gizlice dönen bir katil gibi hissetti. Bu düşünceyi aklından uzaklaştırmak için başını salladı; ya Vişnu onun aklından geçenleri okuyabiliyorsa?

Vişnu öyle kırılgan görünüyordu ki. Karşısında yatan şu bedenin, alabildiğine ürkütücü bir şeye dönüşmüş olması, inanılır gibi değildi. Yoksa hepsi bir hata mıydı? Her şeye karşın, yalnızca bir düş mü görmüştü? Peki ama, Vişnu'nun dudaklarındaki şu kıvrım, alaycı bir gülümseme değil miydi? Ölümlülerin aptallığına, en büyük yanılgısı salt dış görünüşe bel bağlamak olan, yüzeyin altındakini bir türlü kavrayamayan budalalara sırıtıyor olamaz mıydı?

"Bana güç ver," diye fısıldadı Bay Celal, çevresini çaktırmadan kolaçan ederken. "Güç ver de, elçin olayım." Herhangi bir dua mırıldanmayalı, (yalnızken bile) buna benzer sözler etmeyeli öyle uzun zaman olmuştu ki – yıllar, belki de yirmi-otuz yıl. Mangoyu Vişnu'nun başucuna bıraktı. Yapması gereken başka şeyler de var

mıydı? Çevresine çiçek serpiştirmek, tütsü yakmak? Sunu işlemini tamamlamak için başka bir tören gerekiyor muydu?

Bay Celal, Mahalakşmi Tapınağı'nda gördüklerini anımsamak için kendini zorladı. O, ayak bastığı ilk Hindu tapınağıydı; Ekber'le ilgili bütün o kitapları okuduğu dönemdi. Ekber bir Hindu tapınağına giren ilk ve tek Müslüman hükümdardı; kullarıyla kaynaşmak için sık sık giysi değiştirir, çeşitli dinlere özgü ibadet yerlerini ziyaret ederdi.

Bay Celal kalabalığın peşine takılıp Mahalakşmi Tapınağı'nın basamaklarını çıkarken, kendini bir sahtekâr gibi hissetmişti. Taşların üzerinde, çıplak ayak türbeye doğru ilerlerken, yüreği deli gibi atıyordu. Kendi kendine, Ekber de aynen böyle yapardı, deyip ahşap, oyma tavandan sarkan pirinç çıngıraklardan birini cesurca çalmıştı. Sonra sıraya girmiş, tanrı heykelciklerinin önünden geçmek için sinirli sinirli beklemişti. Aslında giyim kuşam ya da görünüş olarak ötekilerden hiç farkı yoktu. Ama yine de kaygılıydı; onun Müslüman olduğunu, inançsızlığını, huzursuzluğunu hissedebilirler miydi?

Önündeki kadın, cilalanmış, madeni bir tepside özenle hazırlanmış bir sunu taşıyordu. Birkaç muz, bir hindistancevizi, ipe dizili kadifeçiçekleri, hepsinin üzerine de bir taç gibi oturtulmuş, iri, beyaz bir nilüfer çiçeği. Bay Celal düzenlemenin üzerine püskürtülmüş, kenarlara de bolca serpilmiş olan kırmızı toza baktı. Bu parlak, kırmızı tozun anlamı neydi? Evli Hindu kadınların saçlarındaki ayrım yerlerine, kafataslarını az önce yarılmış gibi gösteren düzgün, kırmızı çizgiler halinde sürdükleri tozun aynısı mıydı? Kırmızı rengin kanla bir ilintisi var mıydı: tıpkı kurban törenlerinde akıtılan kan ya da İsa'nın kanı gibi? Tamam, artık hayvan kurban etmiyorlardı ama bu yine de çok çok eski bir ayinin kalıntısı olabilirdi.

Kadının tepsiyi uzatışını izlerken, aradığı yanıtları evdeki kitapların hangisinde bulabileceğini düşündü. O

sırada, çoktan türbenin içine girdiklerini ayrımsadı; kendini tanrı heykelciklerinin karşısında, eli boş bir halde buluverdi. Rahibin ona dönüp elini uzattığını görünce, dehşete kapıldı. Rahibin arkasında yükselen, Lakşmi'nin yeniden doğuşunu simgeleyen üç suret, sorgu dolu altı gözünü kuşkuyla ona dikmişti. Tam bir gerekçe, bir özür kekeliyordu ki, rahip onun avucuna yuvarlak bir şey soktu; sıra ilerledi, az sonra kendini dışarıda, güneşe karşı gözünü kırpıştırırken buldu. Avucunu açtı, içindeki *peda*'ya baktı; yasak bir meyve gibi yuvarlak ve altın sarısıydı. Öteki müminler *peda*'larını saygıyla ağızlarına atmaktaydılar, ama Bay Celal duraksadı. Bütün dinleri eşit oranda dışlasa da, başka bir inancın herhangi bir törenine hiç katılmamıştı. Arifa şu anda onu, parmaklarının arasında tuttuğu, Lakşmi tarafından kutsanmış, ağza atılmayı bekleyen yiyecekle birlikte görseydi, ne derdi? Yine de, *peda*'dan yayılan çiçeksi kokuyu içine çekmekten kendini alamadı; az sonra onu dişlerinin arasında eziyor, diline değen o yoğun, sütlü tadını hissediyordu: boğazından aşağıya kararlılıkla akan, içini suçlulukla dolduran ve bütün bedenine usulca sızan, ballı, şekerli bir tat.

Bay Celal tapınağın arkasındaki kayalara doğru ilerledi, sonra kayalardan aşağıya, suyun kıyısına indi. Su yükseliyordu, ıslanmamak için yüksekçe bir kayaya tırmandı. Koyun ortalarına, Hacı Ali Mescidi'nin yükseldiği yere baktı. Çocukken, annesiyle birlikte sık sık buraya gelir, gelgitin çekildiği anlarda, suyun ortasındaki mescide uzanan taş patikada ilerlerdi. Şimdi, dalgaların taşların üstünden aştığını, yol boyunca sıralanan lambaların temellerini kapladığını görebiliyordu. Patikanın yeniden kullanılabilir hale gelmesi, birkaç saat alacaktı. Ekber'i gözünde canlandırdı; tam onun oturduğu yerde oturuyor, krallığının dinsel görüntüsünü seyrediyordu. Arkasında, tepenin üzerinde yükselen tapınak, önünde, suyun kuşattığı cami.

Ekber de bir tür görüntüye tanık olmamış mıydı?

Bay Celal kendini yeniden Vişnu'nun gölgeli sahanlığında, okuduklarını anımsamaya çalışırken buldu. Vahiy indiğinde, Ekber ormanlarda at sürüyor, kaplan avlıyordu. Askerleri gülerek, ağaçların arasında tepinerek ona saldırmış, saçından birkaç tutam koparmıştı. Onu yeni bir din, İlahi Din'i yaratmaya iten başlangıç noktası bu olabilir miydi: karşıt düşünceleri uzlaştırmak ve Hindu kullarını Müslüman kardeşleriyle birleştirmek için giriştiği o olağanüstü, talihsiz deneyin kıvılcımı?

Bay Celal'in kollarındaki tüyler ansızın diken diken oldu. Kendisi, Ahmet Celal aynı görkemlilikte bir şeyin eşiğinde duruyor olamaz mıydı? Ya, yeryüzünü değiştirmeye yazgılı olan, yeni, ulu birleştirici kendisiyse? Aldığı o işaret, o ileti, ülkenin her yanındaki insanları birleştirmesi içinse? Her şey bir yana, tıpkı Ekber gibi, bir Müslüman olarak doğduğu için Vişnu tarafından seçilmiş olamaz mıydı?

Eğildi, Vişnu'yu inceledi. Evet, yüzündeki gülümseme bilgeliğin simgesiydi; amacıysa Bay Celal'i yüreklendirmek, onu daha büyük şeylere hazırlamaktı. Vişnu onu kutsuyor, öne atılıp dünyayı sağaltmasını söylüyordu. Belki de hemen şu anda aşağıya inmeli, sigara-walla'yı, *paan*-walla'yı din değiştirmeye razı etmeliydi. Karşısına çıkan her kapıyı çalmalı, yan binalardaki dükkânlara uğramalı, sokağın karşısındaki kiliseye girmeli, Mahalakşmi'ye, Hacı Ali'ye koşmalıydı.

Ama önce, şansını Arifa'da (bir kez daha) deneyecekti. O karısıydı, Salim ise oğlu. Görevi, öncelikle onları kurtarmaktı.

Bay Celal, Vişnu'nun başının yanında duran mangoya baktı. Sunu Vişnu'yu hoşnut etmişti. Çiçeğe ya da tütsüye gerek yoktu.

* * *

Dolgun, tatlı, kokulu, turuncu, güneş ışığı gibi sapsarı mangolar. Tanrılara sunulan yiyecek işte böyle ol-

malı, diye düşünüyor Vişnu. Ah, mangolar.

Meyve bahçesindeki pusun içinden yükseliyor: Ambika, mango tanrıçası. Ağaçların gölgelerini aralayarak ilerleyen bedeni mango yapraklarıyla süslenmiş. Vişnu'nun tam karşısında duruyor; yapraktan yapılma pelerini sıyrılıp yere düşüyor. Meyvelerle kaplı bedeni ortaya çıkıyor. Olgun, kokulu mangolar göğsünden fışkırıyor, kollarından sallanıyor, baldırlarından sarkıyor.

Vişnu yüzünü onun boynuna gömüyor, kokusunu içine çekiyor. Göğsündeki mangolardan birine dokunuyor, parmağını meyvenin yumuşak, kıvrımlı yüzeyinde gezdiriyor. Parmakları dipteki şişkin, dokunulmayı bekleyen yumruda oyalanıyor. Eliyle mangoyu kavrıyor, tanrıçanın derisinden çekip koparırken, kadın ürperiyor. Koptuğu yerden özsu fışkırıyor, Vişnu akıntıyı durdurmak için dudaklarını kadının göğsüne yapıştırıyor. Kadın kollarını onun başına doluyor, özsuyunun tadına bakmasını bekliyor.

Sonra onu başka bir mangoya, kasıklarının arasında yetişmiş olana doğru yönlendiriyor. Vişnu meyveye dokunuyor, hafifçe çekiyor; kadının dudaklarında beklenti dolu bir gülümseme oynaşıyor. Vişnu meyveyi koparıp alıyor, kadının yüzünün acıyla kasıldığını görüyor. Yine özsu fışkırıyor, bu sefer daha bol, daha verimli; kadına özgü nektar Vişnu'nun ağzına doluyor.

Vişnu onun bedenindeki bütün mangoları teker teker koparıyor. İşi bitince, kadın onun karşısında çırılçıplak dikiliyor; bedeninde yalnızca verdiği mahsulün izleri var. Vişnu yerdeki yaprak pelerini açıp düzgünce yayıyor, kadın onun üzerine uzanıyor. Vişnu onun dizlerinin arasına çömeliyor, hâlâ özsu sızdıran bir yara izini öpüyor.

Tanrıça onun bedenini kendi bedenine alıyor. Yaşlar gözlerini nemlendiriyor. Vişnu onu tohumla doldururken, o başını geriye atıyor, yüzünü batan güneşe çeviriyor.

Daha sonra, Vişnu pelerinini onun bedenine sarıyor.

Ve alacakaranlıkta meyve bahçesine doğru ilerleyişini seyrediyor. Yaprakların altında, yara yerlerinin çoktan filizlenmeye başladığını biliyor. Güçlükle seçilebilen meyve tomurcukları hızla büyüyecek, yarınki güneşte olgunlaşacak.

Ambika'nın arkada bıraktığı, yere saçılmış olan mangolara bakıyor. Vişnu'nun bütün yaratıklarını besleyecek, Ambika dönene kadar evreni koruyacaklar.

* * *

Mangoları böyle, yani tanrılara özgü bir biçimde tüketmek Vişnu'yu pek açmıyor. Ölümlülerin alışık olduğu yeme-içme eylemi ne olacak? Mangoların özüne, dokusuna, tadına varmak. Dişlerin yardımıyla kabuktan çekip alınan lokmaları iştahla çiğnemek. Yoksa tanrılar salt göksel zevklerle yetiniyor, dünyasal tatlardan yoksun mu kalıyor?

Kendini Padmini ile çıplak, koyun koyuna, çarşafın altında yatarken hayal ediyor. Bu, erkek kardeşinin ona bir sepet mango gönderdiği yaz. Sepeti Padmini'ye götürmüş, o da Vişnu'yu içeri davet etmişti.

Padmini yüzüstü dönüyor, sepeti yatağa çekiyor. "Ne çok mango," diyor, sepeti karıştırırken. Sonra başını kaldırıp Vişnu'ya bakıyor. "Hepsi benim mi gerçekten?"

"Tamamı," diyor; kızın gözlerinde yanıp sönen açgözlülüğü ayrımsayınca neşeleniyor. İçinin tanıdık bir özlemle dolduğunu hissediyor. Onu kendine sonsuza kadar bağlamak için kaç sepet gerekiyor?

Kız bir mango alıyor, içini yumuşatmak için avuçlarının arasında yuvarlıyor. "Lajjo, yabancı *memsahib*'lerin mangoyu kaşıkla yediklerini söylüyor, aklın alıyor mu?" Gülüyor. "Acaba onlar gibi mi yapsam? Böylece senin İngiliz *memsahib*'in olurum." Gözlerini kırpıştırıyor, dudaklarını abartılı bir öpücükle büzüyor.

"Belki de olmalısın," diyor Vişnu. Özlemin yok olmasını istiyor. Kendi kendine, ona sahip olma düşünce-

sinden vazgeçtiğini anımsatıyor; kızın verdiği kadarıyla yetinme kararı almadı mı?

"Neden, tenimin rengi sana göre yeterince açık değil mi?" Padmini suratını asıyor, başını yeniden yastığa bırakıyor, mangoyu ağzına götürüyor. Kabuğu üst dişleriyle soyuyor. "Ratnagari'deyken öyle çok mango yerdim ki." Isırdığı yerden fışkıran su çenesinden aşağı akıyor, boynundaki çukurda birikiyor.

Vişnu suyun bıraktığı izi izlemek, kızın cildindeki her damlayı diliyle toplamak istiyor. Kendi kendine yetinme sözü verdiği de buydu zaten: kızın bedeninden, izin verdiği ölçüde zevk almak, daha fazlasını istememek. Şu anda, bu ziyaretlerin sonsuza kadar süreceğine inanıyor – geleceğine doğru uzanan, bir ipe dizili, ışıl ışıl ampuller.

Padmini meyve özünü iyice çıkartabilmek için mangoyu sıkıyor. Ama çok sert sıktı, çekirdek olduğu gibi dışarı fırlıyor; çenesine çarpıyor, sonra aşağıya, göğsüne doğru kayıyor. Bir çığlık atıyor, çekirdeği yakalamaya çalışıyor ama üzeri etli olduğu için çekirdek parmaklarının arasından kayıyor. Bedeninde gezinen çekirdeği kovalarken gülüyor, sonunda onu tam göbeğinin altında yakalıyor.

"Versene," diyor Vişnu; çekirdeği bir kalıp sabunmuş gibi kızın göbeğine sürtüyor. Islak meyvenin değdiği yer parlıyor.

Kız, "Her yere," diye buyuruyor; bunun üzerine Vişnu çekirdeği kızın belinde, bacaklarının arasında gezdiriyor.

"Benim mango kraliçem," diye fısıldıyor, çekirdeğin üzerinde hiç meyve kalmayınca. Kızın derisi ıslak; göğüslerine, karnına, kasıklarındaki tüylere yapışmış sarı meyve parçacıkları.

Vişnu önce kızın boynunun tadına bakıyor. Mango yüzünden tatlı, ter yüzünden tuzlu. Aşağıya doğru ilerliyor, dudaklarına değen meyve parçacıklarını yalıyor, göğüs uçlarında oyalanıyor, durup göbek deliğinde biriken

sıvıyı içiyor. Aşağıya indikçe, kız daha tuzlu, daha kokulu bir hal alıyor; mango fışkırdığı toprakta çok keskin bir şeyle karışmış sanki. Kızın içine girerken, dili bu bölgelerde daha önce hiç tatmadığı bir tatlılıkla karşılaşıyor. Tadın büyüsüne kapılıp ilerliyor, derine, daha da derine iniyor. Yoklayarak, okşayarak, tadarak, geri dönmeyi bir an bile düşünmeden, oraya sığındığını bildiği minik mango külçesine doğru ilerliyor.

Mangoların tadını çıkarmanın öyle çok yolu var ki. Dünyasal yollar. Onlardan vazgeçme düşüncesi Vişnu'nun içini öfkeyle dolduruyor.

* * *

Kısa Ganga mangoyu görünce, hemen eğilip almak istedi. Öyle olgun ve leziz görünüyordu ki; üstelik şu iyi cinslerden biriydi, kendisinin arada bir alabildiği yarı-yabani cinslerden değil.

Ama sonra, onu oraya, Vişnu'nun yanı başına kimin, neden bırakmış olabileceğini merak etti. Kimilerinin meyveler aracılığıyla büyüler, nazarlar filan yaptığını biliyordu; bunların bazısı öyle güçlüydü ki, meyveye yalnızca dokunanı bile etkisi altına alabiliyordu. Özellikle limonlar çok tehlikeliydi (Kısa Ganga yolda ne zaman bir limonla karşılaşsa mutlaka yönünü değiştirirdi), ama mangolar da onlardan aşağı kalmazdı, dolayısıyla bu meyveye uzun süre bakmak bile doğru olmayabilirdi.

Sahanlıkta öylece dururken, derisinin karıncalanmaya başladığını hissetti. Önce Bay Celal'i ele geçiren hayalet, şimdi de bu. Bu sahanlıkta pusuya yatmış, doğal olmayan bir şey vardı – Vişnu'yu alıp götürmek için bekleyen ruh, örneğin. Kısa Ganga sarisinin altında ürperdi, kahvaltı kutusunu sıkıca kavradı, basamakları koşarak çıktı.

Son basamaklar her zaman en zoruydu. İkinci katın sahanlığından geçerken, kaşlarındaki teri sildi. Vişnu'yu da mangoyu da düşünmemeye çalışıyordu. Onun yerine,

düşüncelerini Bay Taneja'nın kahvaltı kutusunda yoğunlaştırmaya çalıştı; elindeki kutu çıktığı her basamakta daha da ağırlaşıyor, havadaki ağırlığı suya batırılan bir sünger gibi emiyordu. Buysa (kendi kendine vardığı kanıya göre), beklenmesi gereken, gayet normal bir doğa yasasıydı.

Yukarıya doğru taşınan nesneler, yükseldikçe ağırlaşırdı.

Bu keşfiyle, son birkaç haftadır kafasını fazlasıyla meşgul eden bu buluşla gururlanıyordu. Bir gün, Makhijanilerin apartmanını tırmanırken aklına gelmişti – binada asansör vardı ama hizmetçilerin kullanmasına izin verilmiyordu. Giriş katında, yiyecek kutusu öyle hafifti ki, Kısa Ganga kutunun bazı bölmelerinin boş olduğundan kuşkulanmış, yiyeceğin Bay ve Bayan Makhijani'ye yetmeyebileceğini düşünmüştü. Ancak üçüncü kata geldiğinde kutu öyle ağırlaşmıştı ki, Kısa Ganga Makhijanilerin iştahına lanet okumaya, şişkin yiyecek kutuları, parmağını kesen, kırmızı izler bırakan tutamaklar yüzünden zenginlerin oburluğuna sövüp saymaya başlamıştı. Kutuyu bir elinden ötekine geçirirken, ansızın bir şey ayrımsamıştı: *Kutu kilo almıştı.* Kapağı, içteki bölmeler, sapı, içindeki yiyecekler – hepsi ağırlaşmıştı.

Giderek de ağırlaşıyordu.

İlk bilimsel keşfinin coşkusu Kısa Ganga'nın bedeninde bir elektrik akımı gibi dolaştı. Nasıl olmuş da, daha önce fark edememişti bunu? Onca yıldır taşıdığı onca eşyayı, soluk soluğa kalışlarını, zorlanışını, en üst kata güç bela varışlarını anımsadı. Hep kendini suçlamış, artık yaşlandığını, yıprandığını düşünmüştü. Oysa sezgilerinin yardımıyla bulduğu şu açıklama öyle su götürmez, öyle mantıklıydı ki. Suçlanması gereken şey, kendisi değil, yükseklikti: Tırmandıkça, elindeki yüke yeni kilolar ekliyordu.

Kısa Ganga'nın içinde yoğun bir merak duygusu uyanmıştı. Yeni deneyler yapmaktan kendini alamıyordu. Taşıdığı yiyecek kutularının ağırlığını kestirmeye ça-

lışıyordu: girip çıktığı her binada, önce zemin katta, sonra da en üst katta. Aynı şeyi süt şişelerine de uyguladı. Bir gün, *bania* tüccarından on kiloluk bir ağırlık aldı, sırf bilimin hatırına, kan ter içinde, üst katlara taşıdı.

Elde ettiği her sonuç, varsayımını doğruluyordu. Deney uyguladığı bütün nesneler ağırlaşmıştı; onları ne kadar yukarı çıkartıyorsa, o kadar çok ağırlaşıyorlardı. Ama deneyler onu doyurmadı, tam tersine, susuzluğunu artırdı. Daha kesin bulgular istiyor, ağırlık artışını tam olarak saptamak istiyordu. *Bania*-walla'dan çeşitli ağırlıklar istedi ama adam vermedi.

Aynı günlerde, kuramında bir istisnayla karşılaştı: şu değerli suni köpük parçaları. Bir gün onları sakladığı sari sandığından aldı ve Makhijani binasının ikinci katına çıkardı. En küçük bir ağırlaşma hissetmedi. Üçüncü kata çıktı, sonra dördüncü, beşinci kata, ama kucağındaki yükte hiçbir fark yoktu. Onları ne kadar yükseğe taşırsa taşısın, ağırlaşmayı reddettiler.

Bu aksilik bir süre canını sıktı. Ama sonra kendini topladı, bir durum değerlendirmesi yaptı: Bir yanda, topladığı dağ gibi kanıt yığını vardı, öte yanda ise tek bir sapma. Şu suni köpük deneyini yok sayamaz mıydı yani? Sonuçta, çalıntı bir maldı, uğursuzluk getirmesi doğaldı.

Evet, vardığı sonuçları açıklamanın zamanı gelmişti. (Suni köpük kısmına değinmeyecekti.) Peki ama, kime anlatmalıydı? Öteki *ganga*'lardan, bu kadar karmaşık, incelikli kuramları anlamalarını bekleyemezdi. Ayrıca, ya içlerinden biri onun keşfini çalmaya, üzerine oturmaya kalkışırsa? Gözünü dört açmalıydı. Bu bilimsel gelişme sayesinde biraz para kazanma olasılığı bile vardı. Belki de en doğrusu, bir devlet kurumuna başvurup bir tür 'hak belgesi' filan almaktı. Başka bir *ganga*'ya güvenmek, büyük hata olurdu. Hayır, başka birine, durumdan yararlanmaya çalışmayacak, daha bilgili, daha güvenilir birine gitmeliydi. Örneğin... Bay Taneja'ya.

Kısa Ganga'nın karar vermesi uzun sürmedi. Bay Ta-

neja sahip olduğu en olumlu, en sevilesi müşteriydi. Onun gibi tek bir kişi, Asraniler ve Pathaklarla dolu bir binayı bile bağışlatabiliyordu. Kısa Ganga karşısındaki merdivene baktı; öyle sarp görünüyordu ki, nasıl tırmanabildiğine en çok kendisi şaşıyordu. Her gün, sırf Bay Taneja aç kalmasın diye, tam üç kat merdiveni çıkıyordu. Olanca gücünü toplayıp son üç basamağı da aştı, Bay Taneja'nın kapısına gelince, soluklanmak için durdu.

Bu, Bay Taneja'yı rahatsız etmek için uygun bir gün müydü? Ona önce Vişnu'nun hastalığını anlatır, sonra da gelişigüzel bir tavırla kuramına değinebilirdi. Hatta küçük bir gösteri yapmak için onu kahvaltı kutusuyla birlikte terasa çağırabilirdi. Tepkisi ne olurdu acaba?

Kısa Ganga elini kapının ziline doğru uzattı. Ona yiyecek kutularını kapının eşiğine bırakması tembihlenmişti, ama o bazen zili çalar, Bay Taneja ile biraz sohbet eder, onu kırk yılda bir de olsa, yoklamış olurdu. Bay Taneja bu biçimde rahatsız edildiğine hiç de bozulmuş görünmezdi. Bu davetsiz misafirlikten asıl suçluluk duyan, Kısa Ganga olurdu. Bay Taneja'nın karısı, Kısa Ganga'nın binaya gelmesinden çok önce ölmüştü. Ama insanlar adama hâlâ acısı çok tazeymiş gibi davranıyor, adının fısıltıyla söylenmesi, kırılgan biriymiş gibi özen gösterilmesi gerektiğine inanıyorlardı. Kısa Ganga bunu kendine sık sık sorardı: Bay Taneja'da ne vardı da, çevresinde böyle bir tepki yaratıyordu? Belki de nedeni, insanın daha onun gözlerine bakar bakmaz edindiği izlenimdi. Adamın tamamının orada olmadığı, bir parçasının başka bir yerde dolandığı, özel bir tefekkür denizinde yüzdüğü duygusuna kapılıyordunuz. Kısa Ganga da ona çok yaşlı ya da çok hasta biriymiş gibi davranmaktan kendini alamıyordu.

Şarkı başladığında, o hâlâ zili çalıp çalmamayı tartıyordu. Müzik dalga dalga kabardı, ilk dizeler köpükleri aşarak geldi. Kısa Ganga, Bay Taneja'yı tek başına, gramofonun başında dururken hayal etti. Bu şarkıyı tanıyor, kime çalındığını biliyordu. Bunun üzerine, bugünün ka-

pıyı çalmak için uygun olmadığına karar verdi.

Kahvaltı kutusunu eşiğe bıraktı, sessizce basamakları indi.

* * *

Vinod Taneja şarkının sözlerine kulak verdi.

Gece gelip bedenlerimizi serinletecek,
yağmur gelip tenlerimizi ıslatacak;
sen ve ben tek bir varlık olacak,
bu ilk gecemizde birleşeceğiz.

Bu şarkıyı Şital'in ardından yıllarca, her gün, aynı saatte çalmıştı. Plağı en azından haftada bir kez çalmayı hâlâ sürdürüyordu. Bazen gramofonun yanında dururdu, ama genellikle balkona çıkar, üç kat aşağıdaki arabalara, otobüslere bakarken müziğin ona bir esinti gibi sürüklenmesini beklerdi.

Çiçekler açacak, bize şarkı söyleyecek,
kediler kulağımıza miyavlayacak,
sen ve ben sonsuzcasına kavuşacak,
bu ilk gecemizde birleşeceğiz.

Bu bayağı sözleri ilk dinlediğinde, plaktaki her notanın, her sözcüğün, her tınının derisine işleyeceği, zamanla ayrılmaz bir parçası olup çıkacağı aklına bile gelmezdi. Bu, birlikte izledikleri son filmden, Şital'in en sevdiği şarkıydı. Bay Taneja, karısının ölümünden birkaç hafta sonra bir müzik dükkânına girmiş ve bu plağı satın almıştı. Plağın tam ortasına yapıştırılmış, yılların az çok soldurduğu, kırmızı etikete, ama hâlâ açıkça seçilen köpek ve gramofon logosuna, neredeyse yirmi yıl önce, ilk çaldığı günkü kadar pürüzsüz görünen yüzeyine baktı. Ortadaki çentikler yılların etkisiyle biraz körelmişti elbette, ama ses hâlâ insanı şaşırtacak kadar duruydu.

Güneş gökyüzünden okyanusa dalacak,
baykuş tünediği daldan ötecek,
birlikte zaman kumlarının üzerinde koşacak,
bu ilk gecemizde birleşeceğiz.

Bu plak, onun Şital'den sonraki toparlanma sürecinin bir güncesiydi. Her geçen gün, her geçen yıl, onu dinlerken duygusal nabzını ölçmüştü. Başlarda, nabız filan yoktu. Görevlerini uysalca yerine getirmişti: sapı çevirmek, plağı döner tablaya yerleştirmek, iğneyi üzerine koymak, ilk notaları dinlemek. Ama bütün bunlar, şarkıyı gerçekten duymasını sağlamamıştı. Müziği aradan haftalar geçtikten sonra hissedebildi; sözlerini duyması ise birkaç hafta daha aldı. Sonra, bir gün, oldu: Ansızın karşısındaki CinemaScope perdede Dilip Kumar ile Meena Kumari belirdi; sinema salonunun serin karanlığını, Şital'in, elinin üzerine kapanan elini hissetti. Bunun üzerine ağlamaya başladı; gözyaşları öyle iriydi, öyle güçlü fışkırıyordu ki, plağın ıslanmaması için gramofonun kapağını kapatmak zorunda kaldı. Aylarca, şarkının yalnızca ilk dörtlüğünü dinleyebildi – ondan sonra gözyaşlarına boğuluyordu.

Bir yıl sonra, şarkıyı duyduğu zaman hissettiği tek şey, kederdi. Derin, içe işleyen, fiziksel bir acı; dişçi bir dişi çok derin oyduğu zaman hissedilen türden bir acı. Zaman geçtikçe bu acı yavaş yavaş donuklaştı, geride yalnızca acının anısını bıraktı: eski sancının ardında bıraktığı oyukta asılı kalan, suskun, neredeyse tatlı bir uyuşukluk. Şimdi, o uyuşukluk bile solmaktaydı.

Aya bak, bize nasıl gülümsüyor;
gökyüzünden bize göz kırpan yıldızları görüyor musun?
Onlara buradan, yeryüzünden el sallayacak,
bu ilk gecemizde birleşeceğiz.

İşte tam burası, bu sona yakın bölüm onu her seferinde geçmişe götürüyordu. Geriye, hızla silikleşen gecelere ve gündüzlere, hayal meyal anımsanan sevinçler ve hüzünlerle dolu günlere; ister yalnız, ister Şital ile el ele aşılmış bütün kapı eşiklerine; varlığının, yukarıda zaferle ışıldayan yıldızlarca çizilmiş olan, şimdiyse mahvolmuş haritasına. Vinod gözlerini, karısını göreceği plağa dikti; dönüp duran siyah plağa bakıyor, karısının imgesinin belirmesini bekliyordu.

* * *

Vinod'un Ekonomi Fakültesi'ni bitirme sınavını verdiği gün, babası ona uygun bir eş bulduklarını bildirdi. Yengesinin yeğeni Şital ile, geçen hafta Paplu'nun doğum günü partisinde karşılaştığı kızla evlenmeye ne derdi?

Vinod kızı anımsıyordu. Ona özel bir ilgi göstermemiş, onunla konuşmaya çalışmamıştı, öte yandan, kızla daha önce, başka bir aile toplantısında selamlaştığından emindi. Gördüğü en güzel kız değildi, ama gözü rahatsız eden, herhangi bir fiziksel kusuru da yoktu. O gece sabaha kadar düşündü, bu evliliğe ne karşı çıkmak ne de onaylamak için belirgin bir neden bulabildi. Hemen o hafta, düğünle ilgili görüşmeler başladı.

Birkaç gün sonra, kendini müstakbel kayınpederiyle kayınvalidesinin evinde buldu. Şital'in annesi, geline takacakları mücevher takımını çıkardı, incelemesi için Taneja ailesinin önüne koydu. Vinod'un annesi okuma gözlüğünü taktı, kırmızı, kadife kutudaki parçaları tek tek alıp dikkatle incelemeye koyuldu. Vinod bu işlemi bir süre seyrettikten sonra, yapacak hiçbir şey bulamadığı için, uzanıp kolyeyi aldı, avucuna yaydı.

Bir ışık noktasının taştan taşa sıçrayışını izliyordu ki, Şital ile göz göze geldi. Bu gözlerdeki küçümsemeyi görünce afalladı; bu yoğun küçümseme karşısında gözlerini kaçırmak zorunda kaldı. Kolyeyi hemen yerine bı-

raktı, sonra yeniden Şital'le göz göze gelmeye çalıştı. Ama kız başını kaldırıp bakmadı, başını toplantının sonuna kadar, durumun gerektirdiği biçimde, eğik tuttu.

Onu ikinci görüşü, birkaç hafta sonra, nişan törenlerinde oldu. Şital ile konuşmayı denedi ama gözleri tören boyunca bir kez olsun karşılaşmadı. Ona *laddoo*'yu uzatırken bile, kız başını kaldırmadı, *laddoo*'dan zarif bir ısırık almak için erkeğin onu ağzına yaklaştırmasını bekledi.

Nişanla düğün arasındaki dönem oldukça pusluydu. Vinod günlerini bankadaki yeni işinde geçiriyor, akşamları da tıpkı eskisi gibi, arkadaşlarıyla Churchgate yakınlarındaki café'de buluşuyordu. Arkadaşları yaklaşan düğün yüzünden onunla dalga geçiyordu, ama o, yaşamını bütünüyle değiştirecek olan günü aklından uzaklaştırmayı becerdi. Düğüne neredeyse birkaç gün kalmıştı, ama Vinod saatlerini güzelce dolduruyor, bu konuyu hiç dert etmiyordu.

Ancak tuniğinin ucunun, Şital'in giysisine düğümlendiğini gördüğü an, durumun önemi ve geri döndürülmezliği kafasına dank etti. Evet, evleniyordu, ama ne nedenini biliyordu, ne de kiminle evlendiğini. Çevresini saran konukları, akrabaları süzdü; fısıldaştıklarını duyuyor, ona bakıp gülümsediklerini görüyordu. Birden içinden karşı çıkmak geldi; bir hata olmuştu, kavrayamamış, yeterince düşünememişti, her şey aceleye getirilmişti. Topluluğun tam merkezinde yanan ateşe baktı; rahipler ilahi okuyor, alevlere kaşık kaşık sadeyağ atıyordu. Alevlerden yükselen duman öyle güçlüydü ki, Vinod neredeyse tadını alabiliyordu. Tuniğinin hafifçe çekildiğini hissetti, yedi dönüşün başladığını anladı. Hep solunda duran ateş, kalabalığa hızla yayılan 'şişşşt' sesleri, alevlere kâfuru serpmek için eğilen rahip, hemen arkasında duran, sarisinin ucu Vinod'un bedenine düğümlenen, böylece onu sonsuza kadar izlemeye yazgılı olan Şital. Ateş, attıkları her turda biraz daha büyüyordu sanki; alevler geceye doğru sıçradıkça, Vinod meraklandı: Sağa

sola sıçrayan kıvılcımlar Şital ile ikisini birleştiren düğümü yakabilir miydi? İpe dizilmiş, yüzünü örten peçeye tutturulmuş olan beyaz gonca dizileri sallanıyor, iç içe geçiyor, sonra yine ayrılıyordu. Keşke perde biraz daha kalın olsaydı, böylece kendini karşısındaki görüntüye bütünüyle kapatır, ona tam yüzünün ortasında yanıyormuş gibi gelen ateşi hissetmez, rahibin Sanskrit dilinde okuduğu, bitmek bilmeyen, gittikçe daha da dayanılmaz bir hal alan duayı duymazdı. Dönüşler sürdükçe sürdü – üç, dört, beş, altı. Bu işi burada, yedinci (yani konukların arasından hızla geçip *mandap*'ın üstünden özgürlüğe atlanan) dönüşü tamamlamadan kesemez miydi? Ama sonra, ayakları eşiği yedinci kez geçti, onları Şital'in yanları kınadan turuncuya boyanmış ayakları izledi.

Bir an sonra kendini gerdek odasına girer, kapıyı kapatırken buldu; kıkırdaşmalar dışarıda kalmıştı, gelin taçyapraklarıyla bezeli yatakta oturuyordu. Bu sahneyi öyle çok görmüştü ki: Raj Kapoor ile Nargis, Guru Dutt ile Waheeda Rehman, Dilip Kumar ile Madhubala; kadın kahraman bol nakışlı ipekler, damat kusursuz beyazlar içinde; erkek kadının *ghunghat*'ını sıyırıyor, kadının gözleri sımsıkı kapalı. Peçeyi kaldırmak için uzanınca, elinin titrediğini ayrımsadı. Ya Şital'in gözlerinde yine o ilk günkü küstah bakışlar varsa? Ama karısı da aynı filmleri izlemiş olmalıydı, çünkü Vinod kumaşın altına bakınca, kızın gözlerinin kapalı olduğunu gördü; noktalar halinde sürülmüş beyaz tören boyası, kaşlarının üstünde gözalıcı bir kemer oluşturuyordu. Bir an, filmlerde yaptıkları gibi şarkı söylemeye başlasam mı acaba, diye düşündü. Onun yerine, kızın başını tutup kaldırdı, gözlerini açmasını istedi.

Yaşamının geri kalanını geçireceği kişinin, ilk kez açıkça, doğrudan baktığı gözlerinde küstahlık yerine merakla, küçümseme yerine yadırgamayla karşılaşınca rahatladı; aşk yoktu ama nefret de yoktu.

Yepyeni ve duygu dolu bir şarkı besteleyeceğiz; flüt

inleyecek,
gitar tıngırdayacak.
Şimdi iki kişiyiz, ama yakında üç olacağız;
bu ilk birleşme gecemizden sonra.

Yatağın üzerinde yan yana oturdular; üzerlerindeki kat kat giysiler, takılar bırakın yakınlaşmayı, söyleşmeyi bile engelleyecek kadar ürkütücüydü. Daha da korkutucu olansa, nişandan beri yalnızca iki kez görüşmüş olmalarıydı, üstelik bir sürü eşlikçinin sıkı gözetimi altında. Çevrelerini sıkıca kuşatan sessizlik, en az odadaki sıcak ve nem kadar bunaltıcıydı.

Vinod genzini temizledi, bir şeyler söylemeye hazırlandı. Ama aklına tek bir sohbet konusu gelmedi. Parmağındaki yeni halkaya baktı. Şu andan başlayıp birlikte geçirecekleri sürenin sonuna kadar uzanan bütün o dakikaları, saatleri nasıl dolduracaklardı?

Kapının arkasından fısıltılar geldi, bunu bastırılmış gülüşmeler izledi. Ansızın bir radyo çalmaya başladı; sesi sonuna kadar açılmıştı. Var gücüyle ulusal marşı söyleyen koronun sesi odaya doldu, Şital başını kaldırdı, şaşkın şaşkın bakındı. Vinod bir an onun yatakta doğrulacağı, hazır ola geçeceği duygusuna kapıldı. Dışarıdaki koridorda kahkahalar yükseldi, sonra koşan ayakların ve annesinin azarlayan sesi duyuldu. Son *Jaya he* dizesinin tam ortasında radyo kapatıldı.

Vinod annesinin parmak uçlarına basarak kapıdan uzaklaştığını duydu.

"Marşın bütün sözlerini biliyor musun?" diye sordu Şital'e.

"Elbette," dedi kız. "Okulda herkes ezberler. Sen ezberlemedin mi?"

"Evet ama baştan sona anımsamayı bir türlü beceremiyorum."

Şital karşılık vermedi.

"Beklemişler," dedi Vinod. "On bir buçuğa, istasyon kapanıp marş başlayıncaya kadar beklemişler. Keşke bir

koşu gidip radyoyu alsaydım. Biraz müzik dinlerdik."

"Ama istasyonun kapandığını söyledin ya."

"Yabancı istasyonlar bütün gece açık. Caz dinleyebilirdik. Caz dinler misin?"

"Hayır."

"Eh, ben de fazla dinlemem. Yalnızca geceleri, geç saatte. Onun dışında hep Seylan Radyosu'nu dinlerim. Yeni filmlerin bütün parçalarını çalıyorlar. Filmler daha Vividh Bharati'ye gelmeden aylarca önce. Film izlemekten hoşlanır mısın?"

Şital başını olumlu anlamda salladı.

"*Mughal-e-Azam*'ı gördün mü?"

"Evet ama *nefret ettim*. Madhubala'dan nefret ederim."

"Nasıl olur da Madhubala'dan nefret edersin?"

"Fil suratlının teki."

"Ama şişman bir kadın değil ki."

"Bedeni değil. Yalnızca yüzü. Özellikle de burnu."

"Ne dediğini bilmiyorsun. Kadının harika bir burnu var."

"Tam bir fil. Seninle Madhubala'nın hiçbir filmine gitmem, haberin olsun."

Raj Kapoor ve Dilip Kumar'ı tartıştılar, sonra da Meena Kumari ile Vyjayanthimala'yı. En beğendikleri filmlerden söz ettiler. Şital utangaç bir tavırla, sırf şarkı sözlerini değil, etkilendiği diyalogları da ezberlediğini itiraf etti. Küçük bir gösteri olarak da, *Roma'da Aşk*'tan en sevdiği birkaç cümleyi yineledi.

"Lokantadaki sahneyi anımsıyor musun... hani şu yedikleri İtalyan yemeklerini?" diye sordu Vinod gülerek. "Neydi o... ahtapottu galiba?"

Şital'in yüzü karardı. "Sana sebze dışında herhangi bir şey pişirmemi bekleme," deyiverdi.

Vinod afallamıştı. "Ama ailen etyemez değil ki," diye karşı çıktı. "Ayrıca bu geceki davette kızarmış tavuk yemedin mi?"

"Yemeyi severim ama asla pişirmem. Pişirmek ye-

mekten yüz kat daha günah."

"Ama düğünden önce kimse bir şey söylemedi. Birlikte yaşamaya başlayınca, madem sen pişirmeyeceksin, nasıl et yiyeceğiz?"

"Sana pişirmeyi öğretebilirim, ne dersin?"

"Ama ben kocayım. Yemek pişirmek benim görevim değil. Ayrıca, diyelim ki pişirdim, neden bütün günahı ben üstlenecekmişim?"

Şital'in alnı kırıştı. "Kocam olduğuna göre, aynı günah bana da yazılacak." Sustu. "Bu durumda galiba hiç et yiyemeyeceğiz."

Hüzünlü gözlerle bakıştılar. Evlilik yaşamı daha doğru dürüst başlamamıştı bile, oysa ufukta onları sıkı bir perhiz bekliyordu.

Yemekten söz etmek, Vinod'u acıktırmıştı; gizlice dışarı süzülüp düğün tatlılarına bir göz atmayı önerdi. Şital önce karşı çıktı ama sonra boyun eğdi – o da acıkmıştı. Üstlerindeki süslerden ellerinden geldiğince kurtuldular; Şital ayak bileğindeki gürültücü halhalları çıkartırken ses çıkartmamaya özen gösterdi. Vinod saatlerdir onu boğan, kaskatı damatlık ceketini çıkardı, Şital de uzun tören sarisini omuzlarına doladı, ucunu belindeki kuşağa soktu. Sonra yalınayak, çıt çıkarmadan kapıya yürüdüler.

Vinod kapıyı azıcık araladı. Bir horultu korosu içeri doldu. Başını dışarı uzattı. Düğüne gelen konuklar, kapıdan başlayarak en uçtaki duvara kadar uzanan yer döşeklerini doldurmuştu. Bir kasırga koridoru dümdüz etmişti sanki.

Karman çorman bedenlerin arasından mutfağa doğru ilerlediler. Şital yanlışlıkla kuzenlerinden birine basınca, ikisi de soluğunu tutuverdi, ama genç kız bir şeyler mırıldanıp uyumayı sürdürdü.

Mutfakta tatlıları bir türlü bulamadılar ama buzdolabında koca bir tabak kızarmış tavukla karşılaştılar. Bakıştılar. "Biraz da turşuyla soğan bulalım; yanında çok iyi gider," diye fısıldadı Şital.

Mutfak zemini temizlenmiş, yatılı konuklara yer açılmıştı, Vinod ile Şital onların arasından dikkatle geçip, duvarın dibine itilmiş olan yemek masasına ulaştılar. İskemleler başka bir kenara, üst üste yığılmıştı, onlar da masanın üzerine çıkıp bağdaş kurdular, tavuk tabağını aralarına aldılar.

"Neresini istersin?" diye sordu Vinod. "Göğüs mü, but mu?"

"Göğüsten sarkan şu küçük butu... en sevdiğim parçadır."

"Ama çok küçük."

"Her zaman ikisini de ben yerim. Gerçekten sevdiğim tek yer orasıdır. Mecbur kalırsam, büyük butu da yerim elbette."

Vinod göğsün iki yanındaki butları kopardı, kıza uzattı. "Al. Bundan böyle her tavuk yiyişimizde, küçük butlar senindir."

"Teşekkürler," dedi Şital, utangaç bir gülümsemeyle butları alırken. "Sen de şu soğanlardan al – mango turşusu bulamadım."

Karanlıkta oturup karınlarını doyurdular. Tek ışık, dışarıdaki bir sokak lambasının karşı köşedeki küçük pencereden içeri süzülen ışığıydı. Hava çok sıcaktı; Vinod bir sivrisineğin kulağının dibinde vızıldadığını duyabiliyordu. Şital'e baktı. Karısı. Eklemlerden birinin kıkırdadığını kemirmekle meşguldü, dudağına kırmızı tandır baharatı bulaşmıştı. Bu loş ışıkta olduğundan (on dokuzundan) da genç görünüyordu. Onun saçlarını bir öğrenci gibi, ince ince örüp ensesinde topladığını hayal etti. Kimdi bu? Yaşamdan ne bekliyordu? Şital kâseden kırmızı bir soğan turşusu seçti, ucundan ısırdı.

Vinod beceriksizce uzandı, onu öpmeye çalıştı. Şital geri çekildi. "Ne yapıyorsun? Delirdin mi... bu kadar kişinin ortasında?"

"İyi de, uyuyorlar," dedi Vinod.

"Hiç fark etmez. Buradalar, ya." Şital soğanını iştahla yemeyi sürdürdü.

Vinod uyuyanlara baktı. Pramod Amcası da buradaydı; karısıyla yan yana yatıyorlardı. Kaç yıldır evliydiler? Amcasının Manişa Yenge'yi ilk ne zaman öptüğünü merak etti; onun da dudakları kimyon ve soğan kokuyor muydu? Yeniden Şital'e baktı. Tavuğunu bitirmişti. Diliyle dudaklarını yaladı; geride kalan ince, parlak tükürük bu gümüşsü ışıkta dudaklarını belirginleştiriyordu. Vinod bugüne kadar hiçbir kızı öpmemişti. Ama kararlıydı, bu gece, bu mutfakta, bu masanın üzerinde bunu yapacaktı.

Tabağı itti, Şital'e yaklaştı. Kızın gerildiğini hissediyor, yürek atışlarının hızlandığını neredeyse duyabiliyordu. Kolunu onun ensesine yavaşça doladı; kolundaki kasların kabardığını hissetti: kaçmaya yeltendiği an, kızı sımsıkı yakalamaya hazırdı. Kız masanın tahtasına çivilenmiş gibi, öylece oturuyor, doğruca karşıya bakıyordu. Vinod dudaklarını çabucak onun ağzına bastırdı. Kızın ensesinin gevşediğini hissetti. Dudaklarına değen tükürük ıslak, yapışkan ve (tuhaf ama) heyecanlandırıcıydı. Kızın ağzındaki baharatlı et tadını içine çekerek, bir süre öyle durdu. Sonra, bir sonraki adımın ne olması gerektiğini pek de kestiremeden, kızın ağzını bıraktı, geriye çekildi.

Şital onun gözlerine bakmadı. Dudağını silmek için elini kaldırdı, ama yarı yolda durdu, elini duraksayarak indirdi. Masada, tabağın ve soğanların yanında oturuyordu; tavuk kemiği hâlâ elindeydi.

Birlikte yatak odasına döndüler. Şital sinirli hareketlerle sarisini çözdü, hemen yatağa girdi. Oda dayanılmayacak kadar sıcak olmasına karşın, ürperdi, çarşafı bluzunun üzerine çekti. Vinod gömleğini çıkardı ama pantolonuna dokunmadı, yatağa, kızın yanına girdi.

Yatağın tepesine tutturulmuş olan düğün süslemelerine baktılar. Sivrisinek vızıltıları, kapının altından içeri sızan horlamalara karışıyordu. Tavana yapışmış, hafif pörsümüş bir balonun altından sarkan ip ta yere değiyordu. Aşağıda, sokakta bir köpek havladı, daha da uzaklar-

da bir yerde, bir arabanın çalıştırıldığını duydular.

Vinod hemen yanında yatan, karanlıkta soluk alıp veren bedeni hissedebiliyordu. Her solukta inip kalkan kırmızı bluzun altındaki göğüsleri düşündü. Altıncı sınıftayken bir arkadaşı ona ilk kez çıplak bir kadın fotoğrafı göstermişti. O imgeyi Şital'in bluzunun altına oturtmaya, göğüslerin dış çizgilerini, meme uçlarının dolgunluğunu gözünün önünde canlandırmaya çalıştı. Kendini kızın boynunu öperken, dudaklarını aşağı doğru kaydırıp bluzunun önünü ıslatırken, iyice belirginleşen meme ucunu ağzına alırken hayal etti.

"Uyuyor musun?" diye sordu.

"Hayır," diye yanıtladı kız. "Düşünüyorum."

"Neyi?" Vinod'un sesi boğuklaşmıştı.

"Düşünüyordum da," dedi kız, kaygı dolu yüzünü ona dönerken, "arada bir tavuk pişirmek o kadar da büyük bir günah sayılmaz belki."

ONUNCU BÖLÜM

O gün öğleden sonra, Şyamu'ya annesi tarafından atılan dayağın, son derece haklı ve yerinde bir karar olduğuna hiç kuşku yoktu. Kanıtları görünce Bay Asrani bile (kendisinin fikri zaten alınmamış olsa da), bunun kesinlikle hak edilmiş bir dayak olduğunu kabullenmek zorunda kaldı. Şyamu her şeyi yadsımaya çalıştı elbette, oysa bu, Bayan Asrani'nin öfkesini daha da artırdığı için, hiç de akıllıca bir davranış değildi. Öte yandan Şyamu'nun, davranışlarının da kanıtladığı gibi, doğru seçimler yapan biri olduğu söylenemezdi.

Olay şuydu: Şyamu, Pathakların küçük oğlu Rajan ile uçak oyunu oynuyordu. İki çocuk, mutfaktan aldıkları boş yağ kutularını iki sıra halinde dizip bir uçağın içini, koltukların arasındaki ana koridoru oluşturdular. Sonra, sırayla pilot olmaya, uçağı yere çakmaya başladılar. Uçağı önce Rajan düşürdü; çarpışma öyle şiddetliydi ki, teneke kutular havada uçuştu, bütün yolcular öldü. Sıra Şyamu'ya geldi; o uçaktaki bütün yolcuları öldürmekle kalmadı, yerdeki pek çok bahtsız seyirciyi de öteki dünyaya gönderdi. Sonra sıra yine Rajan'a geldi, Şyamu şimdi uçağı kaçıran korsandı; katliam yine eksiksiz tamamlandı, havada uçuşan yağ tenekelerinin arasında dehşet dolu ölüm sahneleri canlandırıldı.

Kısa Ganga o sabah bulunan *dupatta*'yı mutfağın hemen dışındaki bileyi taşının üzerine, göze çarpacak biçimde bırakmıştı. Onu oraya bırakmasını söyleyen kişi, Vişnu'dan mikrop kapma korkusuyla kumaşı ellemekten kaçınan Bayan Pathak idi. İçinde, Bay Celal ile ilgili gizin anahtarının bu *dupatta*'da olduğuna ilişkin bir önsezi vardı, dolayısıyla gözünü ondan ayırmıyor, Bayan Asrani ya da Bayan Celal tarafından alınıp alınmayacağını kolluyordu.

Oyun şimdi, sarp dağ geçitlerinde terörist köylüleri kovalamaya dönüşmüştü. Kahraman pilotlar onları tek tek öldürüyordu. Sonunda, pilot başına kabaca on iki köylü düştü, ama Rajan bir inek sürüsünü de katlettiğini öne sürerek fazladan puan istiyordu. Sıra Şyamu'daydı; aklına bir fikir geldi. *Dupatta*'yı üç-beş kutunun üzerine örtüp iri göğüslü, etli butlu (Reşma'nın filmlerde canlandırdığı gibi) bir köylü güzeli yaratacak ve kızın bedenini kurşunla delik deşik edecekti.

Boş kutu kalmadığı için, mutfaktan güç bela taşıdıkları, ağzına kadar pirinç dolu iki tenekeyi üst üste koydular. Üzeri *dupatta*'yla örtülünce, duruma oldukça uygun bir köylü güzeli elde edildi. Şyamu pilot kabinine girdi, düşsel makineli tüfeğiyle gördüğü her şeye ateş etmeye başladı; Rajan köylü güzelinin yeterince vurulduğuna inanınca, pirinç tenekelerini devirdi.

Umdukları kadar eğlenemediklerini görünce, Şyamu olaya daha gerçekçi bir hava katmayı kararlaştırdı. Köylü güzeli Kavita olacaktı, eh, *dupatta* zaten onundu. Rajan da Salim olacaktı, ama gerçekçiliğin hatırına, önce kızı öpmesi gerekiyordu. Birlikte evden kaçacaklar, Şyamu da onları uçakla kovalayan, bir an önce yakalanıp diri ya da (tercihen) ölü getirilmeleri için buyruklar yağdıran polisi oynayacaktı.

Oyun başladı, ama Rajan Kavita'yı, '*dupattalı* pirinç tenekesi' suretinde bile olsa öpmeye yanaşmıyordu. Sonunda razı oldu, tam kıza sarılmıştı ki, Şyamu'nun uçağı ani bir dalış yaptı. Şyamu bir yandan da bağırıyordu:

"Kaç, Salim! Kaç, Kavita, yoksa polis sizi yakalayacak!" Tam o sırada, *dupatta*'nın yerinde olup olmadığına bakmak için başını dışarıya uzatan Bayan Pathak, oğlunun *dupatta*'yı öptüğünü, kimbilir ne tür mikropları içine çektiğini görünce, dehşete kapıldı. Hemen dışarı koştu. Şyamu hâlâ, "Kaç, Salim, kaç, Kavita!" diye bağırıyor, yeni edindiği el bombalarını (iki boş yağ kutusu) kız kardeşinin üzerine fırlatıyordu. Bombalar tahmininden çok daha güçlü çıktı; güzel Kavita sözcüğün gerçek anlamıyla parçalara ayrıldı, kafası koptu, pirinçler Şyamu ile Bayan Pathak'ın başından aşağıya bir sağanak gibi boşalıp sahanlığın zeminine saçıldı.

Bayan Asrani alışık olmadığı, zaten bir türlü tam dalamadığı öğle uykusundan uyanınca, gördüğü ilk şey, mutfağın önündeki taş zemine saçılmış olan, en iyi cins Basmati pirinci oldu. Hemen ardından da Şyamu'nun, oynadıkları oyunu Bayan Pathak'a açıklama gayretiyle, bülbül gibi öttüğünü öğrendi: *dupatta* Kavita'ya aitti, ablası kayıptı, büyük bir olasılıkla da Salim'le kaçmıştı.

"Haber alabildiniz mi?" diye sordu Bayan Pathak, sevincini doğru dürüst gizleyemeyen, yapmacık bir kaygıyla.

"Ne haberi alacakmışız? Habere filan gerek yok. Şyamu'nun her söylediğine inanmayın. Kavita bir arkadaşını görmeye gitti."

"Mutlaka öyledir. Bay Celal de Salim'in bir arkadaşına gittiğini söyledi. Ne büyük bir rastlantı..." Bayan Pathak sustu, bu küçük yalanına Bayan Asrani'nin vereceği tepkiyi bekledi. Hayal kırıklığına uğramadı.

"Bay Celal öyle mi dedi? Ne zaman söyledi?" Bayan Asrani'nin çenesi kaskatı kesilmişti.

"Eh, Bay Celal'in bu sabah söylemediği şey kalmadı zaten. Cevizlerden, Vişnu'nun yeryüzüne inmiş bir tanrı olduğundan, daha bir sürü şeyden söz etti. Abuk sabuk şeyler işte. Üstelik, sırtında şu *dupatta* ile... Bana saldırmaya kalkıştığını biliyor musunuz?"

"Evet, evet, Salim hakkında ne dedi, peki?"

"Yanılmıyorsam, bir arkadaşını ziyarete gittiğini..." dedi Bayan Pathak, belirsizce. "Aynı anda iki yüz şey birden söylediği için, tam anlayamadım elbette. Onu bir duymalıydınız. *Gerçekten* bir şey görmüş gibiydi. Onu yukarı çıkardık. Kocam, 'Bay Celal, siz bir Müslümansınız, bizim Hindu tanrılardan söz etmeniz çok tuhaf,' dedi. O ne yanıt verdi, dersiniz? Bizler bir tanrının yeryüzüne indiğini fark etmediğimiz zaman, gözlerimizi açacak onun gibi birine ihtiyaç duyarmışız. Aklınız alıyor mu... Bay Celal, bir peygamber!"

"Üzerinde *Kavita*'nın *dupatta*'sı vardı, öyle mi?"

"Evet, başına dolamıştı."

"Çok tuhaf, gerçekten çok tuhaf."

"Yapabileceğim bir şey varsa, lütfen söyleyin, çok *zor* bir dönem geçirdiğinizi biliyorum, elimden gelen bir şey olursa..."

Ama Bayan Asrani ona çoktan sırtını dönmüştü bile; dairesine doğru yürüyor, karar vermeye çalışıyordu: Önce pirinci mi toplamalı, yoksa Şyamu'yu mu dövmeli?

* * *

Yıllar sonra, sen hâlâ gençken, birleşmemizin ürünü olan
küçükle birlikte,
geriye bakacağız ve bunun, bu ilk birleşme gecemizin şarkısını söyleyeceğiz.

Gerçek gece, ancak bir hafta sonra yaşanabildi. Bu arada Vinod, karısının uykusunda dişlerini gıcırdattığını öğrendi. Karısına bundan söz edince, o da onun her gece horladığından yakındı; buysa diş gıcırdatmaktan çok daha kötüydü, dişlerini gıcırdatmasının nedeni, ağzındaki bir uyumsuzluktu, ayrıca her gece değil, arada bir oluyordu, üstelik bir horultu kadar gürültülü ya da ısrarcı değildi.

O yıl muson yağmurları yine gecikmişti; yatak oda-

larındaki ısı her gece biraz daha yükseliyordu. Vinod önce gömleğini, biraz duraksadıktan sonra da pantolonunu çıkardı. "Çok sıcak," dedi, yatağa girerken, af dilercesine. "Bu sıcakta pijama bile fazla gelecek." Geceliğini giymekte olan Şital bir şey demedi.

Vinod önerdi: "Neden sen de geceliğini çıkartmıyorsun?"

"Ne yani, çıplak mı kalayım?"

"Bunalma diye söylüyorum."

Şital bir dakika kadar sustu. Sonra, "Pekâlâ, ama bakma," diye fısıldadı.

Vinod onun yataktan çıktığını hissetti. Karısı az sonra geri döndü, örtüyü boğazına kadar çekti.

"Örtüye böyle sımsıkı sarılırsan, soyunmanın ne yararı olur ki? Böyle daha da çok terlersin."

"Ama bir şey örtünmeliyim, aksi halde çırılçıplak kalırım. *Senin* iç çamaşırların var."

"Tamam, onları da çıkartıyorum."

Vinod fanilasını çıkartırken, Şital onu seyretti. Vinod fanilayla göğsündeki teri sildi, sonra odanın bir köşesine fırlattı.

"Hâlâ çıplak sayılmazsın. Şundan ne haber?" Şital çenesiyle onun külotunu gösteriyordu.

"Başka yana bakarsan, onu da çıkartırım."

"Bak, sen de utanıyorsun işte."

"Aynı şey değil. Erkekler için durum farklı."

"Örtüyü bile atmamı istiyorsun, oysa kendin iç çamaşırını çıkartmıyorsun."

"Ya, öyle mi? Al o zaman." Vinod tek ve hızlı bir devinimle külotundan kurtulmayı denedi, ayaklarına kadar sıyırmayı da başardı ama külot ayak parmaklarına takılıp kaldı.

Şital bir çığlık atıp elleriyle gözlerini kapadı. Parmaklarının arasından bakınca, Vinod'un bacak bacak üstüne atarak gizlenmeye çalıştığını gördü, kahkahalarla gülmeye başladı.

"Ne var orada?" diye sordu, erkeğin kasığını gösterip

gülerek.

Vinod üstteki bacağını indirdi. "Neden kendin bakmıyorsun?" Kızın elini tutup erkeklik organına koyarken, Şital çığlıklar atıyordu.

Vinod bacaklarını çabucak bitiştirdi, kızın elini çekmesine izin vermedi. "Ah, çok hoş bir duygu," dedi; Şital'in yüzü kıpkırmızı kesildi.

Kızın elini apışarasına kıstırmış durumda, yan yan kayarak ona iyice sokuldu. Bacağını örtünün altına kaydırdı, kızın bacağına sürttü; sert kıllarına değen cildin yumuşaklığını hissedebiliyordu. Ayağını onun ayağının üzerine bir kanca gibi attı, biraz daha yaklaştı, sonunda göğsü kızın göğsüne değdi. Örtüyü yavaşça, uyuyan bir çocuğun üzerini açar gibi, özenle sıyırdı, kızın bedeninden uzaklaştırdı.

Şital kollarını göğsünde kavuşturdu. Biraz önce erkeğin yaptığı gibi bacaklarını birleştirdi, gözlerini başının hemen yanındaki yastığa dikti. Erkeğin saçlarına, kaşlarına, dudaklarına konan öpücüklerini sessizce kabullendi. Vinod dudaklarını çekince, Şital yüzünü ona çevirdi. Vinod bu suskunluğun ardına gizlenmiş olan merakın o tartışılmaz ışıltısını görünce, şaşırdı.

Abisinin verdiği öğütleri bir türlü anımsayamıyordu. Öpmekle, okşamakla, bedenleri birbirine tam bir uyum sağlanıncaya kadar bastırmakla ilgili bir sürü talimat. Şital'in yanaklarını, burnunu, dudaklarını öptü ama eksik bir şeyler vardı. Bedenini onunkine sürtmeye başladı, ama hemen durdu, çünkü bu devinim onu bir anda sınıra getirmişti. Kızın üzerine boşalıvermekten ödü kopuyordu. Beyaz ersuyunun, bir yeniyetmeninki gibi denetimsizce fışkırdığını, kızın karnına yayıldığını, göbeğinde biriktiğini, sonra da baldırlarına doğru aktığını düşledi.

Şital de bazı öğütler almış olmalı ki, onun organını tuttu, yol gösterdi. Vinod kızın yoğun yumuşaklığını hissetti, yeni kesilmiş yerelmasını andıran, cinsellikle asla bağdaştıramayacağı kokusunu aldı. Hemen hemen aynı

anda da boşaldı; bedeni seğiriyor, gözleri kayıyordu. Şital onu öyle sıkı kucaklamıştı ki, güçlükle soluk alabiliyordu. Geri çekildi, kendini toplayıp kızın yüzüne bakmayı becerdi ve bu yüzü pembeleştiren şaşkınlığı görünce utandı.

"Bir dahaki sefere daha iyi olacak," dedi; kızın yüzüne bakmaya bir türlü cesaret edemiyordu: Şaşkınlık yerini anlayışa ya da hayal kırıklığına bırakmış mıydı?

"Önemli değil," dedi Şital, silinip temizlenirken. Yataktan indi, geceliğini giydi.

Yeniden yatağa dönünce, "İyi geceler," dedi, yüzünü pencereye çevirdi.

Vinod da ona iyi geceler diledi; kızın zayıf sırtına bakıyor, dokunmayı, avutucu bir hareket yapmayı göze alamıyordu. Dakikalar geçti, Vinod kızın bedeninin hiç kıpırdamayan dış çizgilerine baktı, bir köpeğin, bir arabanın, bir sivrisineğin, herhangi bir şeyin odaya çöken sessizliği bozmasını bekledi.

* * *

Bayan Celal kapıyı açıp da Bayan Asrani'nin yüzündeki anlamı görünce, bunun pek de sevimli bir konuşma olmayacağını anladı.

"Salim'le konuşabilir miyim?" diye sordu Bayan Asrani, kibar ama bir sitarın[1] teli kadar gergin bir ses tonuyla.

"Şeyy, şu anda evde değil."

"Ya? Nerede olduğunu sorabilir miyim peki?"

"Bilmiyorum. Bir süreliğine gitti."

"Çocuklarınız nereye gittiklerini söylemeden sık sık çekip giderler mi?"

"Oğlum bir yetişkin. İstediği zaman gelip gidebilir. Bazılarının yaptığı gibi, onun her hareketini izlemem."

"Eh, belki de izlemelisiniz. Yetişkin olmanın, ona başkalarının kızını kaçırma hakkı verdiğine inanıyorsa-

[1] Uzun saplı, telli bir Hint çalgısı. (Çev.)

nız, o başka elbette."

"Siz neden söz ediyorsunuz?"

"Beni duydunuz. Gecenin bir yarısı kız kaçırmak... bir eşkıya gibi, karanlıkta, herkes uyurken."

"Sesinizi yükseltmeyin, lütfen. Kocam pek iyi değil de."

"Kocanıza gelince... kızımın *dupatta*'sını neden başına doladığını açıklamak ister mi acaba?"

"Ne demek istediğinizi anlamadım?"

"Bal gibi anladınız. Neler yaptığınızı biliyorsunuz. Kavita'mı elimden aldınız! Hem de çok iyi bir öneriyi, düzgün ve temiz bir aileden gelen evlenme teklifini kabul ettiğini öğrenir öğrenmez. Onu kaçırdınız! Ailece! Buraya bunun için mi taşındınız? Kızımı burnumun dibinden çalmak için mi?"

Bayan Celal kapıyı Bayan Asrani'nin suratına çarpıverdi.

Kapının zili öfkeyle çınladı – o şıngırtılı sesinin elverdiği ölçüde, elbette. Bunu, kapıya indirilen yumrukların gümbürtüsü izledi. "Aç şu kapıyı, korkak! Çık dışarı, seni domuzun kızı! Çık ve sorularımı yanıtla!"

Bayan Celal gözünü kapıdan ayırmaksızın, her an patlamasından korkar gibi, geri geri çekildi. Ne yapmalıydı? Ahmet hâlâ işe yaramaz durumdaydı. Ya Bayan Asrani kapıyı kırmayı başarırsa? Kadın çıldırmış gibiydi. Şu Hinduların neler yapabileceği bilinmezdi ki. Bölünme sırasında Dongri'de geçirdiği o korku dolu geceleri, Hindu çeteler dışarıda, sokaklarda kol gezerken, Nefise ile birlikte yatağın altına gizlenişlerini anımsadı. Daha dün gazetede, Bihar'daki bütün bir Müslüman köyünün katledildiğiyle ilgili bir haber vardı. Acaba polis mi çağırsaydı?

Ansızın, kapıdaki gümbürtü kesildi. Bayan Celal, basamakları inen ayak sesleri duydu.

En kötüsü olmuştu, demek? Salim Kavita ile birlikte *kaçmıştı*. Yıllarca camilere gidip gelmelerin, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin onca söylevin sonu buraya

mı varacaktı? Tek çocuğunun yaptığı şeye bakın! Bayan Celal nerede yanlış yapmıştı?

Peki ya, şu *dupatta* konusu? Ahmet ne yapmaya çalışıyordu? Kavita'nın *dupatta*'sını başına sarmak da neyin nesiydi? Bayan Celal bu sabah olanları duymuş, ne anlam vereceğini bilememişti. Az önce, *dupatta*'nın Kavita'ya ait olduğunu öğrenmesi, aklını daha da karıştırmıştı.

Ahmet ile konuşması gerekiyordu. Adamın tutarlı şeyler söyleyip söylememesi hiç önemli değildi. Bir an önce, neler olup bittiğini öğrenmeliydi. Kocasının yukarı çıktığını, yatak odasına girdiğini görmüştü.

Bayan Celal kapıyı vurdu, sonra açıp içeri girdi.

* * *

Vinod'un düğünden sonra işe gittiği ilk gün, Şital onu kapıya kadar geçirdi; elinde kocası için özenle hazırladığı sefertası vardı. Vinod'un içinden ona bir veda öpücüğü vermek geldi, ama yapmadı, çünkü annesi onları izliyordu. O akşam, arkadaşlarıyla café'de buluşmayalı iki hafta olmasına karşın, Şital'e kavuşmak için hemen eve koştu. Zaten bir süredir bu buluşmalardan bıkmıştı, ayrıca Şital'in bütün gün evde, kayınvalidesiyle tıkılıp kalmasına da üzülüyordu. Ana babasıyla aynı çatı altında yaşamak, Vinod'un hayal ettiği, aşk dolu ilişkiye hiç de katkıda bulunmuyordu doğrusu. Gün geçmiyordu ki annesi, akşam yemeğine baharat katar gibi, Şital'e ilişkin birkaç ekşi eleştiride bulunmasın.

Bir sabah kahvaltıyı bitirmek üzereyken, Vinod annesinin tabağındaki omlete hiç dokunmadığını fark etti. Bir şey mi var, diye sordu.

"İçine soğan koymuş," diye söylendi annesi, Şital'in duyabileceği kadar yüksek bir fısıltıyla. "Çarşambaları perhizim nedeniyle soğan yemediğimi gayet iyi biliyor."

"Bunu bana neden anımsatmadı, peki?" diye sordu lavabonun başındaki Şital, arkasını dönmeden. "Hem bu

nasıl bir perhiz böyle... yumurta ve et yeniyor ama soğan yasak?"

"Benimle konuşma biçimini görüyor musun? İşte sen yokken bana hep böyle davranıyor." Annesinin gözleri buğulandı; her an yanaklarından yuvarlanmaya hazır, tehdit dolu bir gözyaşı damlası belirdi.

"Annene söyle, rol yapmayı kessin. Hepimizin iyiliği için. Dilinin ne kadar uzun ve sivri olduğunu bal gibi biliyoruz, o dille bir kumaşı bile delebilir."

"Şital!" diye haykırdı Vinod iskemlesinden fırlayarak; annesi çoktan hıçkırmaya başlamıştı bile.

"Anneni hoşnut etmek için çabalamaktan bıktım. Ne yapsam yaranamıyorum. Madem benim pişirdiğimi beğenmiyor, söyle ona, kendi omletini kendi yapsın."

Annesinin hıçkırıkları feryada dönüşürken Vinod kendini Şital'e doğru uzun, sert adımlarla ilerlerken buldu. Sağ elinin parmaklarında bir sızlama hissetti, karısının gözlerinde inanmazlık dolu bir kıvılcım çaktığını gördü. Sonra, Şital başı eğik, eli kızarmış yanağında, odadan çıktı. Annesinin bir mendile sümkürdüğünü duydu.

Sonra da, her zamanki gibi işe gitti. Bütün sabah masasında boş boş oturdu; başı ağır bir hastalığa yakalanmış gibi, cayır cayır yanıyordu. Eve dönerken, dondurmacıya uğradı, Şital'in en sevdiği dondurmadan (hindistancevizli ve şamfıstıklı) iki kâse aldı. Annesi oturma odasında şekerleme yapıyordu; Vinod onun yanından sessizce, uyandırmamaya dikkat ederek geçti. Şital yatak odasında değildi. Vinod'un ütülenmiş, düzgünce katlanmış birkaç giysisi yatağın üzerindeydi.

Dondurma kâselerini tuvalet masasının üzerine bıraktı, Şital'e bakınmak için mutfağa gitti.

"Çekip gitti," dedi annesi. Uyanmıştı, divanda oturuyor, kendine bir *paan* hazırlıyordu. "Herhalde annesinin evine gitmiştir."

"Neden durdurmadın onu?"

"Deli miyim ben, hiç karı-koca arasına girer miyim?

Merak etme, sakinleşince döner. Yanına çok az eşya aldı." Annesi elindeki fındıkkıranla birkaç *betel*[1] kırdı. "Zamane kızları... öfkeleri burunlarında. Çok da küstahlar. Bize kocalarımızın ayağına kapanmamız, bize bir ders verdikleri zaman teşekkür etmemiz öğretildi."

Annesi dürüm yaptığı *paan*'ı ağzına attı.

Vinod o akşam, bir ara, eve getirdiği dondurmayı anımsadı. Erimişti, alıp buzluğa koydu.

Şital tam yedi gün dönmedi. Annesi Vinod'a doğru olanı yaptığını, dert etmemesini, kızın er geç döneceğini söyleyip duruyordu.

"İşi baştan sıkı tutmakta yarar var," dedi. "Dizginler senin elinde olur." Vinod onu başıyla onaylıyor ama boş yatak odasına her girişinde morali biraz daha bozuluyordu.

Tokattan bir hafta sonra, bir akşam, Şital'in babası kızını alıp getirdi. Vinod'un annesi onları bir konuğu ağırlar gibi, oturma odasında karşıladı; Vinod'un babası Şital'in babasıyla benzin fiyatlarından konuştu. Şital'in babası akşam yemeğine kalmadı, saat sekiz dolaylarında kızına sarıldı, çıkıp gitti. Tokattan hiç söz edilmemişti.

Yemek sessiz ve gergin geçti. Şital bir kez olsun başını kaldırıp bakmadı, gözleri tabağında, yemeğini yiyip bitirdi. Vinod'un annesi bir-iki kez bir şeyler söylemeye yeltendi, ama oğlunun gözlerindeki uyaran bakışları fark edince sesini kıstı. Daha sonra, Vinod'un ana babası yatak odalarına her zamankinden daha erken çekildiler. Şital kirli tabakları lavaboya götürdü, sıyırmaya koyuldu.

"Bulaşıkları yıkamak zorunda değilsin," dedi Vinod, ona arkadan yaklaşarak. "Sabah *ganga* yıkar."

Şital ona aldırmadı. Musluğu açtı, tabaklardan birini yıkamaya koyuldu.

"Bırak onları, yanıma gel," dedi Vinod, kollarını onun beline dolayarak.

"Hayır, önce bulaşıkları yıkamalıyım. Eh, benimle

[1] Doğu Hindistan'da halkın çiğnediği, kırmızı renk, fındığa benzer bir yemiş. (Çev.)

bunun için evlenmedin mi?" Şital yüzünü ona çevirdi. Gözlerindeki suçlama öyle güçlüydü ki, Vinod bakışlarını kaçırmak zorunda kaldı.

"Öyle değil mi?" diye sordu Şital.

"Özür dilerim," diye mırıldandı. Sonra, yineledi: "Gerçekten özür dilerim. Seni çok özledim. Bir daha asla olmayacak. Lütfen bağışla beni."

"Bağışla beni," diye yineledi Vinod. Sesi öyle cılızlaşmıştı ki, ağlamaya başlamaktan korktu. "Bu, yaşamımın en kötü haftasıydı."

Şital yumuşadı ama onu bağışlamadı, yani hemen. Vinod dondurma kâselerini çıkardı, Şital önce şamfıstıklıyı yedi, sonra da hindistancevizliyi; Vinod'a ikram etmedi, ikinci kez dondurulduğu için oluşan buz parçacıklarıyla ilgili şakasına gülümsemedi. O gece yatakta, bedenlerinin arasına belli bir uzaklık koymaya özen gösterdi, erkeğin kazara bile olsa her dokunuşunda, hızla geri çekildi.

Bu cezalandırma tam bir ay sürdü. Bir ayın sonunda, bir gün, kocasının kollarına sığındı, "Hadi, kendimize ayrı bir ev bulalım," dedi.

* * *

Vinod, Celallerin üst katındaki daireye taşınır taşınmaz, Şital'in kişiliğinde yepyeni bir yumuşaklık filizlenmeye başladığını fark etti. Kadın her geçen gün biraz daha rahatlayıp gevşiyordu; geceleri de yatakta çok daha rahat davranmaya başlamıştı. Bazı akşamlar, daha yemek yemeden yatak odasına sürüklenmeye bile karşı çıkmıyordu. Yanaklarına renk gelmiş, biraz da kilo almıştı, ama Vinod onu hâlâ çok zayıf buluyor, kaygılanıyordu. Gelin-kaynana arasındaki ilişki daha candan, neredeyse sevecen bir hal almıştı; bu huzuru bozan tek şey, annesinin arada bir sokuşturduğu, ona neden hâlâ bir torun vermedikleri sorusuydu.

Şital, her gün tırmanmak zorunda oldukları üç kat

merdivene ve tam karşılarında yükselen, deniz manzarasını kapatan kiliseye karşın, yeni dairelerine bayılıyordu. Ayrıca Vinod, çalıştığı bankaya yakın olduğu için, öğle yemeğine eve gelebiliyordu. Bazı öğleden sonraları, Şital sefertasına yiyecek bir şeyler koyuyor, birlikte aşağıya iniyor, karınlarını kilisenin avlusundaki geniş *pipal* ağacının altında doyuruyorlardı. Çarşamba günlerini dört gözle beklerlerdi; bu, Uzun Ganga'nın biraz daha erken geldiği ve yanında getirdiği, yeni kesilmiş tavuğu, Şital'in gözetimi altında, bol safranla pişirdiği gündü.

Bazen Vinod karısının günü nasıl geçirdiğini merak ederdi. Alışveriş yaptığını, yemek pişirdiğini biliyordu; alt kattaki Bayan Celal ile sohbet ettiğini, öğleden sonraları Vividh Bharati'yi dinlediğini de. Perdeleri yıkayıp asıyor, çarşafları değiştiriyor, balkondaki saksıları suluyordu. Peki ama, yeterli miydi bunlar? Onu oyalamaya, mutlu etmeye, hadi açık konuşalım, doyurmaya yetiyor muydu?

Bir akşam bunu sorunca, "Bunlar önemsiz işler değil ki," dedi karısı. "Ben evcilik oynayan bir kız değilim; yönetmem gereken bir ev var."

Orada yedi mutlu yıl geçirdiler. Sonra, annesinin ısrarıyla, Şital'in neden hâlâ gebe kalmadığını öğrenmek için, maliye binasının az ilerisindeki hastaneye başvurdular. Ve Bangalore'dan gelen uzmanın da doğruladığı gibi, kanserin rahmin dışına sıçramış olduğunu, çoktan yayılmaya başladığını öğrendiler. Rahim ameliyatla alındı, bunu pek çok başka tedavi ve terapi izledi. Doktorların Şital'le işi bitince, son altı ayını geçirmek üzere eve dönmesine izin verildi.

Şital'in hastalığı öylesine beklenmedik bir şeydi ki, Vinod bir süre kendini, sırf ağlatmak için çekilen ve buram buram melodram kokan, Roxy ya da Opera gibi sinemalarda gümüş jübileler yapan filmlerden birindeymiş gibi hissetti. Yaşamı ansızın eczanelerle tapınaklar arasında mekik dokumanın, işyerinde saatlerce boş boş oturmanın, geceleri de karısının uyuyan yüzünü seyret-

menin oluşturduğu uzun, gergin bir zincire dönüşmüştü. Sonra, daha kendisini hazırlamasına fırsat kalmadan, zincir kopuverdi: Tuvalet masasının üzerindeki ilaçlar yok oldu, yedek çarşaflar kaldırıldı; şimdi Şital'den geriye kalan tek şey, duvarda asılı duran, çerçevesi kadife çiçeğinden yapılma bir şeritle süslenmiş olan fotoğraftı.

Vinod uzunca bir süre, Şital'in hâlâ yaşadığı duygusundan kurtulamadı. Karısı daha bir dakika önce yanındaydı da, aşağıya, dükkâna inmişti sanki. Şital bundan nefret eder, dükkâna yollamak için onun eve gelmesini beklerdi - akşam yemeği için gereken bir tutam kişniş otu için bile olsa. "İnmişken, bir tane de *paan* al," diye eklerdi.

Şital *paan*'a bayılırdı. Sadelerine değil de, tatlı olanlara: içi bolca hindistancevizi, karamelalı *betel* fıstığı, naneli macunlar ve *paan*-walla'nın yuvarlak tepsisine dizili metal kutulardaki karışımlarla dolu olanlara. *Paan*'ı kendi eliyle almak için aşağıya indiği zamanlar, "Şunu atladın," diye uyarırdı satıcıyı. "En sadık müşterini kandırma bari." Adamı dikkatle izler, özellikle bayıldığı şu küçük, gümüşsü şeker toplarından bolca kullanıp kullanmadığına bakardı. *Paan*-walla ona hayrandı, hastalığı süresince, her gün onu sordu. Şital son günlerinde, çiğnemeyi de yutmayı da artık beceremez hale geldiğinde bile, mutlaka *paan*'ını istedi. "Beni rahatlatıyor," derdi, Vinod dürümü onun dişlerinin arasına nazikçe iterken; dudaklarında kalan tanıdık, turuncu *paan* lekesi, yüzünü aydınlatan bir goncaydı.

"Ben gittikten sonra ne yapacağını biliyorsun, Vinod. Bana söz verdin, ne pahasına olursa olsun, sözünü tut, sakın unutma." *Paan*'ını yutmaya çalışırken soluğunu tutardı; Vinod onun elini öper, kaygılanmamasını, sözünü tutacağını söyler ve bunu nasıl yapacağını merak ederdi.

Şital'in istediği, yaşamının son altı ayında takıntı haline getirdiği şey, *Guinness Rekorlar Kitabı*'na girmekti.

Kitabı eve Vinod, karısının hastaneden dönüşünü

kutlamak için bir armağan olarak getirmişti. Şital kitabı bir solukta okumuş, aynı akşam da kararını vermişti: Adı kitapta yer alacaktı. Bugüne kadar göze çarpacak herhangi bir etkinlikte bulunmamıştı. Ama şimdi dünyaya kendisini kanıtlayacak, Şital Taneja'nın en azından bir konuda dünyanın en iyisi olduğunu gösterecekti. Tek sorun şuydu: hangi konuda?

Kitaptaki sınıflamaları tekrar tekrar okudu, ama gözüne kestirebileceği tek bir dal bulamadı. Tek şansı, yeni bir kategori yaratmaktı. Sonunda bir sabah, kararını verdi: diyaloglar. Konuşmaları ezberlemek gibi bir hüneri yok muydu? "Diyelim ki, bir filmdeki bütün konuşmaları ezberledim. O zaman beni kitaba almak zorunda kalırlar, öyle değil mi?" Vinod'dan gazeteyi uzatmasını istedi; hangi filmlerin oynadığına bakacaktı. Yitirecek zamanı yoktu. Hemen ertesi gün işe koyulmalıydılar.

Civan adlı filmi seçti. Oldukça anlamlı bir karardı, çünkü başroldeki Meena Kumari (en iyi filmlerinin çoğunda olduğu gibi), filmin sonunda ölüyordu. Bundan daha iyi bir seçim olabilir miydi? Şital, Vinod'a, erkek kardeşinin yeni satın aldığı şu pilli kayıt cihazını ödünç almasını tembihledi.

Giyinmesi tam bir saat sürdü. Sahip olduğu en renkli sariyi incecik bedenine doladı, yüzündeki çöküntüyü makyajla örtmeye çalıştı. Dudaklarını boyar, alnına da küçük noktayı kondururken, ne yaptı etti, elinin titremesini engelledi. Küpelerini takarken Vinod'dan yardım istedi; yalnızca gündüz gösterimine gitmelerine karşın, kolyesini ve altın bileziklerini de taktı.

Aşağıya inme zamanı gelince, basamaklarla başa çıkamayacağı anlaşıldı. Sonunda, bir iskemleye oturdu, Vişnu ile *paan*-walla onu tahtırevanına kurulmuş bir kraliçe gibi, aşağıya taşıdılar. Vinod onları da sinemaya davet etti, çünkü Şital sinemanın balkonunda oturmak istiyordu.

İlk sırada, parmaklığın hemen arkasında oturdular. Şital filmin büyük bir bölümünü izledi, yine de, Vinod

ona birkaç kez çaktırmadan bakınca, gözlerinin çok derin düşüncelere dalmış gibi, kapalı olduğunu gördü. Vişnu da, *paan*-walla da ilk kez balkondan film izliyorlardı; *paan*-walla burada hem sesin hem de görüntünün çok daha iyi olduğunu birkaç kez belirtti; anlaşıldığı kadarıyla perde, pahalı koltuklara daha aydınlık bir görüntü sunacak biçimde tasarımlanmış, diye ekledi. İki buçuk saatlik ses kaydı için üç kaset harcadılar; Vinod ağızdan çıkanların tamamını kaydedebilmek için, şarkılar sırasında bile kaseti denetledi, doldukça yenisini taktı.

Şital ertesi gün kocasına, amacını açıklayan ve Guinness'e gönderilecek olan dilekçeyi yazdırdı. Vinod mektubu Tardeo'daki profesyonel daktiloculardan birine temize çektirdi, eliyle postaneye götürdü, Şital'in sıkıca tembihlediği gibi, gözünü görevli memurdan ayırmadı, damgayı tam pulların üzerine basıp basmadığını kolladı – böylece kimse pulları çıkartıp yeniden kullanamazdı.

Bunu izleyen iki ay boyunca, Şital yattığı yerde kaseti dinledi ve ezberlemeye çalıştı. Bazen, birkaç oyuncunun aynı anda konuştuğu, seslerin birbirine karıştığı yerlerde Uzun Ganga'yı yardıma çağırdı. Onu, "Genç kızlarla bu biçimde alay etmeye utanmıyor musun?" diye azarlar, Uzun Ganga da epeyce kemküm ederek, erkek kahramanın karşılığını verirdi. Vinod işten dönünce, Şital'in üst üste yinelediğini duyardı: "Senin yanındayken, yüreğim *duk duk*'lamaya başlıyor... neden, dersin?" Karısına iyi geceler öpücüğü verirken, o şöyle derdi: "Yaptığım şey yüzünden, Tanrı beni bağışlasa bile, ben kendimi asla bağışlamayacağım!" Şital'in arada bir ateşi yükselir, ama o çalışmayı inatla sürdürür, birkaç sözcük de olsa mutlaka ezberlerdi.

Filmi gördükten iki ay sonra, Şital ilk denemeyi yaptı. Vinod'un erkek kardeşiyle yengesi tanık olarak çağrıldı; herkes onu dinlemek için yatağının çevresine toplandı.

Tam bir felaketti. Şital cümleleri karıştırdı, bazı sahneleri bütünüyle unuttu; Dilip Kumar'ın sevgilisinin

küllerini Ganj'a serptiği ve suda uzaklaşışını seyrettiği sahneye gelince, devam edemeyecek kadar duygulandı. Vinod insanları odadan çıkartırken, Mohammed Rafi'nin şarkı söyleyen sesi teypten hüzünle yankılanıyordu: "Bu gece, bu ilk birleşme gecemizde..."

Şital başarısızlığının yasını günlerce tuttu. Konuya yeniden değindiğinde, aradan neredeyse üç ay geçmişti. Artık sağlığı o kadar bozulmuştu ki, onu ilk denemede başardığına, bütün filmi ezberden tekrarladığına inandırmak hiç zor olmadı. O gün öğleden sonra, uykuya dalarken, adının kitapta yer alacağından emindi.

Şital'in ölümünden üç hafta önce, postacı üzerinde büyük, mavili-turunculu İngiltere damgası bulunan bir zarf getirdi. Şital öyle heyecanlanmıştı ki, olanca gücünü topladı, yatakta doğrulup oturmayı başardı ve Vinod'un mektubu açmasını bekledi.

"Sevgili Bay Taneja," diye okudu Vinod yüksek sesle, "bir filmdeki konuşmaların ezberlenmesine yönelik, yeni bir kategori açılmasına ilişkin başvuru dilekçenizi aldık. Ancak, üzülerek bildiririm ki, rekorlar kitabımıza şimdilik böyle bir kategori eklemeyi düşünmüyoruz. Bu vesileyle, bu son derece ilginç başarınız için sizi kutlamak isteriz. Saygılarımızla."

İmza, 'William Warby, Yardımcı Editör, *Guinness Rekorlar Kitabı*' idi. Mektuba, kitabın yeni basımıyla ilgili bir tanıtım broşürü eklenmişti.

Şital o günü çok kötü geçirdi; yıkılmıştı. Ama ertesi sabah, Vinod'a mektubu bir kez daha okuttu, geri çevirme sözcüklerini birkaç kez yineletti.

"İşte," dedi kocasının sözünü keserek, "dikkat ettiysen, *şimdilik* diyor. Bunun anlamıysa, ileride olabilir, demek. Artı, bu Warby denen adamın bu görevde daha ne kadar kalacağını kim bilebilir? Hele böylesine iyi önerileri geri çevirmeyi sürdürürse... Onun yerine geçecek olan kişi, bu tür başvuruları dikkate alabilir pekâlâ."

İşte Vinod'dan söz vermesini o zaman istedi. "Denemeyi sürdür, beni kitaba sokuncaya kadar vazgeçme. On-

lara kanserden öldüğümü söyle, bu onları yumuşatabilir... özellikle yeni geleni." Bu arada, mektup bir kartona yapıştırıldı, çerçevelendi, yatağının başucundaki duvara asıldı. Her gün uzanıyor, 'son derece ilginç başarınız' sözcüklerini okşuyordu.

Şital'in ölümünden bir yıl sonra, Vinod aynı dilekçeyi Guinness'e bir kez daha gönderdi. Birkaç ay sonra, birincinin neredeyse tıpatıp benzeri bir yanıt aldı; karısının bu ilginç başarısı için onu kutlayan kişi, yine William Warby idi.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Jamadarni sahanlığa çömelmiş, mangoyu yiyor. *Onun* mangosunu. Ağzına meyvenin sarısı bulaşmış, gözlerinde iştah ışıltıları. Çekirdeği somurup tertemiz ediyor, dişleriyle kabuğu iyice sıyırıyor.

Tanrı olmanın anlamı bu mu? Ona adanan ilk sununun bile tadını çıkartamamak mı? Vişnu *jamadarni*'ye bakıyor: Kadın hâla çekirdekle uğraşıyor, biraz daha lezzet çıkartmaya çalışıyor.

Vişnu'nun daha nelerden vazgeçmesi gerekiyor? Yaşamındaki bütün tat ve kokulardan mı? Dokunma yetisini daha şimdiden yitirdi bile; sonunda öteki duyularını da mı yitirecek? Tanrı *olmamayı* seçmek elinde mi, acaba?

Jamadarni kendinden hoşnut, içini çekiyor, çekirdekle kabuğu elindeki çöp sepetine atıyor.

Vişnu, Padmini ile birlikte geçirdiği son günü anımsıyor. "Bir gün buraya gelip de beni bulamazsan, ne yaparsın?" diye soruyor kız, yatakta doğrulup otururken. "Peşime düşer, beni arar mısın?"

"Elbette ararım. Neden soruyorsun?"

"Nedeni yok. Yalnızca şunu bil ki, buradan gitmeye karar verirsem, beni asla bulamazsın."

Sonra, Vişnu'nun yüzündeki anlamı görünce gülme-

ye başlıyor. "Hey, korkma, bir yere gittiğim yok." Camdan dışarı bakıyor. "Hayır, Padmini hep burada kalacak."

Kızın baktığı yere, kırmızı, ipek perdenin üstündeki boşluktan dışarı bakıyor. Karşı binanın balkonunda birkaç kadın var; gülüşüyor, aşağıdan geçenlere laf atıyorlar. Yüzünü Padmini'nin ensesine gömmek istiyor, sarılmak, onu göğsünde ezmek istiyor, onu asla terk etmeyeceğine, çekip gitmeyeceğine yemin etmesini, tekrar tekrar söz vermesini istiyor. Onun hakkında öyle az şey öğrenebildi ki; ondan çaldığı dakikaların ne kadar değerli olduğunu kız hiç bilemeyecek. Sokaktan, *bhajia* satan bir seyyar satıcının sesi geliyor: soğan, karabiber, *brinjal* ve patates.

Ama kız gidiyor. Genelevin sahibi onun nereye gittiğini bilmiyor, Vişnu'ya onun yerine Lajjo'yu, ya da Gulabi'yi, hatta fiyatı çok daha yüksek olan Reena'yı öneriyor. Vişnu'nun aklı başından gidiyor. Ağlıyor, Padmini, diye haykırıyor; Padmini'yi istiyor. Günlerce deli gibi aranıyor, ama kızın kehaneti doğru çıkıyor, Vişnu onu bulamıyor.

Ama o artık bir tanrı. Padmini'yi geri getirebilir. Kenti gözleriyle şöyle bir tarar ve kızı gizlendiği delikten çıkartır. Onu öper, kucaklar, sever, canı isterse hemen oracığa, yere yatırıverir. Ve bir daha da gözünün önünden ayırmaz.

Peki ama, bu düşünceler neden artık eskisi kadar çekici değil? Padmini'nin bedeninden aldığı zevk neden silikleşti, belleğindeki soluk bir kokuya dönüştü? Mangoların kokusuna, suyun ıslaklığına, çaya tadını veren çeşnilere karışan bir koku. Vişnu arzularını yitirdi, geçmiş deneyimlerinden arındı mı yoksa? Yaşamanın sağladığı bütün bedensel algılar bir anda önemsizleşti, geçersizleşti mi?

İçine ılık bir kayıtsızlık yayılıyor, bedenindeki bütün istekleri, özlemleri kaplıyor. Tıkabasa doymadı, hayır, henüz değil, ama artık bir lokma daha alacak durumda değil.

Jamadarni sepetini alıyor, basamakları çıkmaya koyuluyor. Vişnu kadının mangoyu yediğine memnun; gözü kalmadı.

* * *

Haber binayı hızla dolaştı, denetlenemez bir yangın gibi doğruca zemin kata saldırdı. Kısa Ganga sigara-walla'ya söyledi, o *paan*-walla'ya aktardı, o da elektrikçiye. Bay Celal merdivende uyurken bulunmuş, uyanınca da Bayan Pathak'a (hem de kocasının önünde) sarkıntılık etmeye kalkışmıştı. Sigara-walla öyküyü En Alt Basamakta Uyuyan Adam'a aktarırken, katkıda bulunmayı savsaklamadı; Bay Celal'in az önce, sigara almak için aşağıya indiğinde, gözlerinin yuvalarında fıldır fıldır, üstelik farklı yönlerde döndüğünü ekledi. En Alt Basamaktaki de kimseden geri kalmadı ve *jamadarni*'ye, akıl hastanesinden gelen cankurtaranın Bay Celal'i alıp götürdüğünü anlattı. Ama bu bilgi daha sonra, Bayan Pathak'tan Kavita ile Salim'in kaçtığını ve Bay Celal'in bu kaçışta gizemli bir rol oynadığını öğrenen *jamadarni* tarafından çürütüldü. Gençlerin kaçışı bir anda, Kavita'nın gebe olduğu, gayri meşru bir bebek beklediği yorumuyla birlikte 'zoraki bir kaçışa' dönüştü, hemen ardından da Celal ailesinin elbirliğiyle düzenlediği bir 'zorla kız kaçırma' eylemine. Bay Celal'in, mucizevi bir biçimde iyileşen ve Kavita'yı kurtarmaya çalışan Vişnu ile kavga ettiği, baba-oğul Celallerin Vişnu'yu acımasızca dövdüğü söyleniyordu. Bunu destekleyen ama biraz daha ayrıntılı bir öykü daha vardı: Vişnu kendinden geçmeden önce Bay Celal'i bir yumrukta bayıltmış, Kavita da gerçek suçluları ele vermek için *dupatta*'sını sahanlıkta bırakmıştı. Bir başka varsayım ise, *dupatta*'nın bir tecavüz girişimi sırasında çekilip alındığıydı; Kavita'nın kaçırılma nedeni de, çok ünlü, Müslüman bir kaçakçının haremine satılmaktı. Bay Celal'in Vişnu için neler dediğini hiç kimse tam anlayamamıştı, ama *jamadarni* onun 'geberesice Hindu

iblis' dediğinden emindi.

* * *

Bayan Celal yatakta uyuyan kocasına baktı. Camdan giren ışık yanağına vuruyor, cildindeki çopurları kapatıyordu; şu anda teni bir çocuğunki kadar pürüzsüzdü. Bayan Celal onun yanına uzandı, kolunu hafifçe büktü, kocasının başını tutup dirseğinin iç kısmına yerleştirdi. Zavallı Ahmet; kendini aşmak için nasıl da çabalamıştı, hâlâ da uğraşıyordu. Bayan Celal onun kadar yüce amaçları, idealleri olan birini hiç görmemişti. Uzandı, alnına yapışmış olan saçı geriye itti. Onu bu tuhaf, olanaksız çabasından vazgeçirmek için ne söyleyebilir, ne yapabilirdi?

Ahmet ona biraz daha sokuldu. "Arifa," diye mırıldandı; gözleri hâlâ kapalıydı. Kolunu karısına doladı, elinin tersiyle ensesini okşadı. "Çok uykum geldi. Ama yapmam gereken öyle çok şey var ki."

"Şişşt," dedi Bayan Celal, "daha sonra." Erkeğin gözkapaklarında oynaşan güneş ışığını engellemek için bir elini kaldırdı. Aynı anda, yüzündeki çiçek bozuğu izler yeniden ortaya çıktı. Bayan Celal irili ufaklı çukurlara baktı, parmağının ucunu izlerin üzerinde gezdirdi. Kocasının bu konuda ne düşündüğünü merak etti; böyle delik deşik bir yüzle büyürken neler hissetmişti? Bir kez, uzun zaman önce bunu sormuş ama erkek yanıt vermemişti. Okulda ona lakap takmışlar mıydı? Aslında dost olabileceği sınıf arkadaşları tarafından alaya alınmış mıydı? Bakar bakmaz görülen, acımasız bir durulukla göze çarpan bu kusuru yaşamının her ânında hissediyor muydu?

Kendisi izlere hiçbir zaman aldırmamıştı. Hatta bencilce bir duyguyla bu izlerin varlığından hoşnut olduğu bile söylenebilirdi; hissettiği yetersizlik duygusunu dengeliyordu. Ahmet'in cildi, Ahmet'in cildiydi işte, bunlar da bu cildin bir özelliği – tıpkı doku ya da renk farklılıkları gibi... siniruçları, kan damarları ve pigment hücrele-

ri gibi, biyolojik terimlerle açıklanabilen özellikler.

Bayan Celal'e sorun çıkartan şey, o derinin altında, o kafanın içinde yatandı. Oradaki değişiklikleri de, biyolojik özellikler olarak göremez miydi, peki? Bir yerlerde, bütün düşüncelerin ve ona bağlı şeylerin, duygu ve inancın bir dizi kimyasal ve elektriksel dürtüden kaynaklandığını duymuştu. Böyle bilimsel, duygudan uzak bir şey, nasıl oluyor da bu kadar büyük bir kargaşaya yol açabiliyordu, peki? Ahmet'in beynindeki patikalar neden böylesine ters, aksi yönde, kısacası Arifa'nın öğrendiği her şeyle çelişecek biçimde düzenlenmişti ki?

Ama şu anda, onunla böyle koyun koyuna yatmak, bu tür konuları önemsizleştiriyordu. Erkeğin başını kendi başının yanına çekti, dudaklarını onun yanağında gezdirdi. Kocası gözlerini açmadı, parmaklarının tersiyle onun ensesini okşamayı sürdürdü. Onunla böyle oynaşmak, Bayan Celal'e babasının her kurban bayramı öncesi eve getirdiği keçiye sokulup yattığı geceleri anımsatmıştı. Kollarını hayvana dolar, başını okşar, yüzünü onun kürküne gömerdi. Bazen de başını onun göğsüne bastırır, yürek atışlarını dinlerdi.

Keçi mutfağın dışına bağlanır, artık sebzelerle düzenli bir biçimde beslenip az da olsa şişmanlatılırdı. Arifa onu eliyle beslemeye bayılır, havuçları, karnabahar yapraklarını zarifçe dişleyişini seyrederdi. Ama kurban bayramı gününün yaklaştığını aklından hiç çıkaramazdı. Arife gecesi yatağa uzanınca, bunun sundurmadaki keçinin melemesini dinleyerek uykuya dalacağı son gece olduğunu bilirdi. Onu serbest bıraktığını, hayvanın geniş, taş basamakları hızla inip uzaklaştığını hayal ederdi. Jail Yolu'nu bir solukta geçecek, bisikletli süt-walla'ları, taksileri ve BEST otobüsleri geride bırakacak, özgürlüğe koşacaktı.

Bir gün, tam kurban töreninin üzerine geldi. Mollanın dua okuyan sesini izleyince, karşısında bir kapının eşiğinde toplaşmış olan babasıyla amcalarını buldu. Erkeklerin arasından güç bela geçerken, beyaz, pamuklu

kurta'lara sürtünüyor, onlardan yayılan gülyağı kokusunu alabiliyordu. Mollanın görkemli giysisiyle tam ortada dikildiğini gördü; kumaş kıvrımları, havaya kaldırdığı kollarından dökülüyordu. Adam kollarını indirdi, Arifa onların arasından bakınca, keçinin kesik başını gördü. Boyun, kıvrık bıçağın ucundan sallanıyor, gözkapakları derin bir uykudan uyanırcasına seğiriyordu. Yerde bir yalak vardı, içine dolan kan öyle koyu renk ve yapış yapıştı ki, katrana benziyordu. Çevresindeki fayanslar kıpkırmızıydı; Arifa mollanın ayakkabılarına da kan sıçramış olduğunu gördü. Bir çığlık attı, erkekleri aralayıp kaçmaya çalıştı ama boğucu beyaz kumaş katmanları arasında sıkışıp kaldı. Beyazlar arasında çığlık çığlığa bağırıyordu, sonunda babası onu kolundan yakaladı, çekip çıkardı.

Molla daha sonra onu görmeye geldi. Arifa bir süre başını kaldırıp ona bakamadı; sakalında kan lekeleriyle karşılaşmaktan ödü kopuyordu. Sonra, gözlerinin içine bakınca, bu gözlerdeki derin huzurdan büyülendi.

"Bunu neden yaptığımızı biliyor musun, Arifa? Keçiyi neden kurban ettiğimizi?"

Arifa sesini çıkarmadı, gözlerini adamın ayakkabılarına dikti. Yanlardaki kan kurumuş, koyu kahverengiye dönüşmüştü. "Yaşamın ne kadar değerli olduğunu anımsamak için. Bir keçi kurban eden kişiye, 'Tanrı adına kendini de kurban etmeye hazır ol' demek için."

Sözcükler hiçbir anlam taşımıyordu, ama başını, anladığını belirtmek, adamın gözlerinden yayılan suçlayıcı dinginlikten bir an önce kurtulmak için, onaylarcasına salladı.

Şimdi, bunca yıl sonra, mollanın sözlerinin doğru çıktığını görmek, ürkütücüydü. Ahmet sınırı çoktan geçmişti, Kuran ise günah konusunda son derece açıktı. Ondan, kocasını reddetmesi mi isteniyordu yoksa? Kuran boşanmayı kabul eder, gerekirse önerirdi. Ahmet'i yaşamından uzaklaştırmayı başarabilecek miydi?

Ahmet gözlerini açtı, Arifa bu gözlere baktı. Hayır,

bunun için yeterince güçlü değildi. Ahmet'i terk edemezdi. Gırtlağına bıçak sokamazdı. Onun yanında kalacak, ne gelirse gelsin, onunla birlikte göğüsleyecekti. Günü gelince Tanrı ile hesaplaşır, kefaretini öderdi.

"Bir daha anlatsana, Ahmet," dedi, "Vişnu dün gece sana ne demişti?"

* * *

Alt kattaki bağırışlar gittikçe artıyordu. "Bu Müslümanların kızlarımızı kaçırmasına göz mu yumacağız?" "Kendilerini ne sanıyor bunlar? Hadlerini bildirme zamanı geldi!" "Hak ettikleri dersi vermeliyiz!"

Bay Pathak sigara almak için aşağıya inince, çevresini birtakım insanlar sarıverdi – bir film yıldızıymış gibi. Sorular peş peşe geldi: "Bay Celal size ne anlattı?" "Salim'in gizlendiği yeri söyledi mi?"

Bay Pathak bu ilgiden bunalmıştı. "Bütün sorularınızı yanıtlayacağım, ama önce bırakın da sigaramı alayım." Bir paket Şarminar'ın parasını öderken, çevresinde dönüp duran gazetecileri, yüzünde patlayan flaşları hayal etti. Sorguculara peşinden gelmelerini işaret etti, merdivenin üçüncü basamağına oturdu.

Bir Şarminar çıkardı, paketin üzerine hafifçe vurdu. Sigarayı dudaklarının arasına yerleştirdi, kibritini arandı, aynı anda bir çakmak belirdi, sigarasını yaktı. Dumanı içine çekti, sonra izlediği filmlerdeki önemli kişilerin yaptığı gibi, gözlerini tavana dikip dumanı salıverdi. "Bay Celal'in çok karmaşık bir insan olduğu belli," dedi.

Ne yazık ki, dinleyicilerin ruh çözümlemelerine ilgi duyacağını sanmakla yanılmıştı. Onlar yalnızca olgulara açtı, yeterince olgu yoksa, dedikodu da işlerini görürdü. Bir ağızdan bastırdılar: "Bay Celal itiraf etti mi?" "Kavgada Vişnu fena yaralanmış, öyle mi?" "*Dupatta*'da kan var mıydı?"

Bay Pathak dinleyici kitlesini avucundan kaçırma korkusuyla, hemen soruları yanıtlamaya koyuldu; bazısı-

nı yarı-gerçeklerle, bazısını da gelişigüzel bir 'evet, hayır' ile; biraz süsleyip püslemeyi, hafifçe cilalamayı da savsaklamadan, elbette.

"Evet, *dupatta*'ya kavga sırasında kan bulaşmış, ama şu aşamada bunun Bay Celal'e mi yoksa Vişnu'ya mı ait olduğunu söylemek güç; öte yandan, Tanrı bilir kime karşı namusunu korumaya çalışan Kavita'nın kanı da olabilir elbette.

"Evet, Vişnu kavgada yaralanmış, buysa çok kötü, çünkü dün bayağı düzelir gibi olmuştu – ilkyardım görevlileri bile hastaneye gitmesine gerek olmadığını söylemişti. Oysa şimdi yarı ölü durumda, öylece yatıyor.

"Hayır, Bay Celal itiraf etmedi, tam olarak değil, ama 'Hindular kızlarını evlendirmeye razı olmadığı sürece, Müslümanların onları zorla kaçırmaktan başka çareleri kalmaz,' dedi."

Bunlar doğru yanıtlar olmalı ki, dinleyicileri güzelce sinirlendirdiler. Ama şu Hindu-Müslüman kısmı biraz aşırı kaçmıştı galiba; sözünü geri alsa mıydı? Öte yandan, insanların ona bağışlayıverdiği şu önderlikten vazgeçmek öyle zordu ki. Bir orta yol bulmaya çalıştı. "En iyisi polise haber verelim," dedi, gözlüğünü burnunun kemerine doğru iterek. "Kavita'yı aramalarını isteyelim."

Ama topluluğun buna hiç niyeti yoktu. "Celaller yaptıklarının cezasını çekmeli. Kendilerini ne sanıyor bunlar... hem de bir Hindu ülkede?"

Bay Pathak terlemeye başlamıştı. Durum kontrolden çıkıyordu, üstelik karısına aşağıya indiğini bile söylememişti. Kalabalık gözünün önünde gittikçe azıtıyordu; halkanın dış kıyısında, bir-iki bambu çubuğun havaya kaldırıldığını, öfkeyle sallandığını fark etti. Karısı, yukarı çıkıp zavallı Bay Celal'e saldırması için eli sopalı bir güruhu kışkırttığını duyarsa, ne derdi? "Bir dakika, biraz sakinleşelim," demeye yeltendi, ama sesi öfkeli bir koro tarafından bastırıldı. Onun zayıflığını hisseden topluluk hemen, elinde uzmanca tuttuğu bir kamışla dük-

kânından fırlamış olan sigara-walla'ya yöneldi.

Sigara-walla, "Bizim tek isteğimiz, Kavita'nın hakkını aramak," deyince, onaylayıcı çığlıklar yükseldi. Sigara-walla elinin ayasıyla kolunun üst kısmına ve baldırına şöyle bir vurduktan sonra, sopasını kaldırdı. "Hadi, biraz daha sopalı adam toplayalım!"

"Durun!" diye çığırdı Bay Pathak, iki yanından dalgalar halinde geçip gidenlere.

"Durun," diye seslendi bir kez daha, sigara-walla'nın peşinden binanın arkasındaki avluya doğru seğirten kalabalığa; kalın, kara çerçeveli gözlüğünün ardında yüzü kül gibiydi.

* * *

Önce, Vişnu onları fark etmiyor. Ayaklarının dibindeki minicik alevleri. Celallerin kapısında duruyor; aklına bir şey geldi. Tamam, Vişnu canlanıp yeryüzüne indi, ama on *avatar*'dan hangisine büründü?

Annesinden öğrendiği adları hızla aklından geçiriyor. Vişnu'nun kötülerle savaşmak için yeryüzüne inişlerini. Yarı insan-yarı aslan olan Narasimha olabilir mi; hani iblisi doğramak için bir sütundan fırlayan? Ya da Vamana, zorba Bali'ye haddini bildiren cüce. Yoksa daha sonraki *avatar*'larından birini mi seçse? Örneğin, insan olarak yeniden doğan Krişna ya da Buddha'yı. Ama sonra, Narasimha'nın çoktan gelip gittiğini anımsıyor; tıpkı Vamana, Rama ve Krişna gibi. Daha önce yaşamış, insan ya da hayvan bedeninde canlanmış birinin yerine geçemez ki. Alevler azıcık canlanıyor, başlarını kaldırıp merakla çevreye bakıyor.

Geriye bir tek *avatar* kalıyor. Vişnu'nun büründüğü son suret: Kalki denilen; yazgısı, zaman ipliğini kesmek ve bütün insanlığı arıtmak olan.

Alevler, hareket edebildiklerini keşfettiler. Zemine yayılıyor, duvarları yalıyorlar. Tırabzana dolanıyor, basamaklardan aşağıya koşuyorlar.

Kalki. Aynı adı taşıyan, beyaz atının üzerinde. Yakıcı kılıcını ustalıkla kullanıyor. Kılıcını yere bir vuruyor, dünyayı ateşe veriyor.

Vişnu dumanın arasında annesini görüyor. Kulübenin zeminine çömelmiş, ellerinin, dizlerinin üzerinde duruyor. Vişnu onun sırtında oturuyor, elinde bir çubuk var, bir kılıç gibi savuruyor.

"Kim olduğunu söyle," diye buyuruyor, onu sağa sola taşıyan annesine.

"Senin atınım, yüce Vişnu," diyor kadın. "Benim adım da Kalki. Birlikte yeryüzüne inecek, şeytanla savaşacağız; hadi, yeleme sıkıca yapış."

Annesinin terindeki hindistancevizi kokusunu alıyor. Kadının bedeni sallanıyor, titriyor. Altındaki bu beden ne kadar da zayıf; Vişnu onu becerebildiğince sıkı kucaklıyor. Gökyüzünden aşağıya uçuyorlar, engin düzlüklere konuyorlar.

"Ben Kalki'yim," diyor, çubuğunu savurarak. "Bu çağı sona erdirmek için atıma binip geldim. İyileri kurtarmak, kötüleri yakmak için dünyayı dörtnala geçeceğim."

Duvarlar canlandı. Tavan dans etmeye başladı. Celallerin kapısı eğrilip bükülüyor, alçı sıva eriyor.

Çubuğu bir kılıca dönüşüyor. Vişnu kılıca şaşkınlıkla bakıyor. Yanan duvarların ardından çığlıklar geliyor. Alevler yükseğe, daha yükseğe sıçrıyor.

Ansızın, kendini gerçek bir atın sırtında buluyor. Bembeyaz bir kısrak. Altındaki sırt çok güçlü, baldırlarına değen sağrı kaslı.

Atın nereden çıktığını merak ediyor. Ondan ne istiyor? Annesine bakınıyor. Ama annesinin kokusu dumana karışıp yitti, kendisi de görünürlerde yok.

At ileri atılmak için sabırsızlanıyor. Coşkulu bir horultu salıyor. Toynaklarını basamağa sabırsızca vuruyor, uyluklarını geriyor. Tam karşılarındaki duvar çöküyor. Sokağın karşısındaki kilise tutuşuyor. Birlikte sahanlığın tam kenarında duruyor, aşağıda yanan binaları seyre-

diyorlar.

At sıçramaya hazırlanıyor. Vişnu onun kaslarının gerildiğini hissediyor. Onu çekip uzaklaştırmak istiyor, ama ortada ne dizgin var ne de gem.

Birlikte havaya sıçrıyor, alev alev yanan binayı aşağıda bırakıyorlar. Atın beyaz yelesi onları kuşatan gecenin karanlığında ışıl ışıl parlıyor. Serin bir esinti Vişnu'nun başını yalıyor. Hayvanın bedenini sımsıkı kucaklar, boynuna var gücüyle yapışırken, soruyor: Bu at kim, beni nereye götürüyor?

* * *

Ben Kalki; Vişnu'nun beyaz atı. Yeryüzüne son inişinde benim adımı aldı. Vişnu'yu sırtıma aldım, gökyüzünden indirdim; hızla tükenen günleri birlikte, dörtnala aştık.

Onu kilometrelerce taşıdım. Bacaklarıyla sağrımı kavradı. Teri derimi nemlendirdi, sırtıma değen bedeni kaydı.

Bazen, kokuma karışan kokusunu aldım; yelemi okşar, kulağıma fısıldarken, savaş giysilerine bürünürken, keşke kanatlarım olsaydı, dedim. Keşke kanatlarım olsaydı da onunla birlikte uçabilseydim, zaman sona ermeden önce onu cennete uçurabilseydim.

Sonra, dünyaya geliş nedenimizi anımsadım. Güçlü olmadığım sürece asla başaramayacağımız görevimizi. Barbarlar yurdumuzu işgal etti. Kâfirler ülkeyi yönetiyor. *Veda*[1] öğretilerini gömdüler, o yabancı uygulamalarıyla havayı zehirlediler.

Vişnu bu saldırıya benim kadar kızmamış gibi. "Kötülük kötülüktür," diyor. "İnsanların yüreğinden fışkırır, görünmek için dış kaynağa gereksinir. Dünya kirli, çünkü insanlar kirli; hiçbir şeyi umursamadılar ve kötülük tohumlarının serpilip gelişmesine göz yumdular."

"Evet," diyorum, "ama bu tohumları kim besliyor?

[1] Hindu dininin en eski kutsal kitapları. (Çev.)

Filizleri sulayan bulutları getiren rüzgârlar nereden esiyor? Çok uzak ülkelerden gelen, sırf nemi değil, tohumları da taşıyan esintiler?"

"Tohumlar zaten burada, dostum," diyor Vişnu, başımı okşarken. "İnsanların içinde. Onları orada, uyur durumda tutmak için gereken tek şey, sürekli uyanık olmak."

Ona anımsatıyorum: "Tanrım, Puranas'ta da yazdığı gibi, asıl suçlu barbarlar. Ülkeyi onlardan kurtarmalı, *Veda* düzenini yeniden sağlamalısın."

Vişnu gülümsüyor ama yanıt vermiyor. Sorun şu ki, bazen onun fazla yardımsever olduğunu düşünüyorum. Bu onun bir meziyeti mi, yoksa zayıflığı mı?

Çünkü barbarların neler yaptığını gördüm. Çiftçileri, tarlalarıyla birlikte yaktıklarını. Papazların gırtlağını, hem de tapınaklarında kestiklerini. Vişnu da içinde olmak üzere, bütün kutsal heykellerin kafasını uçurduklarını.

Neyse ki buradayım, adaletin yerini bulmasını sağlayacağım. Yasanın ve düzenin yeniden kurulmasını. Çünkü bu savaşımın yerini saptayacak olan, benim. Bir süvari yalnızca atının götürdüğü yere gidebilir. Gökyüzünü tarıyor, rüzgârı dinliyorum. Onları izleyerek barbarların yerini buluyorum. Barbarları yalnızca ateş ve kılıçla arıtabiliriz; onlar bir tek bundan anlarlar. Bazen, Vişnu tökezlerse, işini tamamlamazsa, bir barbarı yarı canlı bırakırsa, işi ben tamamlıyorum. Çünkü unutmayın, Kalki salt Vişnu'nun değil, benim de adım.

Bugün, Ganj Irmağı'nın kıyısında ilerliyoruz. Suyun hemen kıyısında yükselen ve yeryüzünü bir halı gibi kaplayan düzlüklerden geçiyoruz. Şurada burada, terk edilmiş köylerin yıkık kulübeleri yeşilliği kesiyor. Arkamızda yerle bir ettiğimiz bir kentin kalıntıları; yıkıntılardan yükselen duman güneşi lekeliyor. Vişnu'nun kılıcından böğrüme ince ince kan damlıyor – kılıcını Ganj'a batırıp temizlemek için akşamı bekliyor.

Bir köye geliyoruz. Rengârenk bayraklar dalgalanı-

yor. Yetişkinler ortada yok, hepsi tarlalarda. Geride yalnızca çocuklar kalmış, köyün meydanında oyun oynuyorlar.

"Barbarlar," diyorum, bayraklara bakarak. "Barbarların çocukları," diye gösteriyorum başımla.

"Çok gençler," diyor Vişnu. Yine duraksayacağını anlıyorum.

"Öldürmek zorunda değilsin," diye anımsatıyorum. "Onları daha onursuz bir varlık olarak yeniden doğmaya mahkûm etmen yeterli. Kılıcını şöyle bir salla ve yeniden doğmalarını sağla."

"Yapamam," diyor. "Bu kadar genç birini öldüremem. Böylesine gaddarca eylemler bana yakışır mı?"

"Yaşamalarına izin vermen, daha büyük bir gaddarlık olur. Büyüyüp barbar olmalarına göz yumma. Neden onlara bir şans daha tanımayasın? Bu tür eylemler senin için onursuzluk değildir, Vişnu. Onları bu lanetli yazgılarından kurtar."

Ama kılıcını kınından çıkarmıyor. Acıma duygusunun yüzünü lekelediğini, vereceği kararı gölgelediğini görüyorum.

"Bu senin kutsal görevin," diye bastırıyorum. "Agni Purana'da da öngörüldüğü gibi, senin *dharma*'n[1] bu ülkeyi barbarlardan temizlemek. Toprak kavruldu, yeterince aşağılandı. Onu söndür, sula, kıraç karıklarını kırmızıyla doldur. Yerine getirmen gereken *dharma*'nı kabullen, ey Vişnu! Çünkü kutsal görevini yadsımandan daha büyük bir onursuzluk olamaz."

Sonunda, kılıcını kaldırıyor.

"Bu ülkeyi, *Veda*'ların yurdunu, kutsal Ganj'ın toprağını arıt, onu yeniden yücelt. Bunu büyük bir gururla yap, ey ulu tanrı. Bugünkü görevini gururla yerine getir."

İçten içe, haklı olduğumu biliyor. Dediklerimi yapmasının nedeni de bu. Kılıcı güneşte ışıyor, bir kez, iki kez, defalarca. Ona bakıyorum; oyun alanına sessizlik çöküyor.

[1] (Sanskritçe) Erdem, doğruluk, hakkaniyet. (Çev.)

Kulübelerin ötesine, tarlaların ötesine, Ganj'ın mavi çizgisine bakıyorum. Onun da gerisinde, ta ufka kadar uzanan düzlükleri görüyorum. Bu, atalarımızın yurdu, diye düşünüyorum; bunlar onun kahverengileri, mavileri, yeşilleri. Güneşin altında olanca arılığıyla titreşen bir ülke görüyorum. İçine doğduğu görkeme yeniden kavuşan bir uygarlık görüyorum. Törelerin, ritüellerin özenle korunduğu, küçüklerin büyüklerini saydığı, kadınların kocalarına itaat ettiği, kastlar arası evliliklerin yapılmadığı, insanların dürüst, ahlaklı ve onurlu olduğu köyler, kasabalar, kentler görüyorum. Uzaklarda bir yerde, *Rig Veda* dizelerinin büyük bir uyumla söylendiğini duyuyorum.

Vişnu ağlayarak yere çöküyor. Güneş onun zırhını, saçlarını parlatıyor. Güzelliği karşısında içim burkuluyor. Bir tanrı nasıl bu kadar kırılgan görünebilir?

"Kalk, ey yüce savaşçı," diyorum, duygularımı kesinlikle ele vermeden. "Kalk da yolumuza devam edelim."

ON İKİNCİ BÖLÜM

Kapının zili çaldı; Bayan Celal, gelenin yine Bayan Asrani olup olmadığını anlamak için, gözetleme deliğinden baktı. İçeriyi görmeye çalışan sigara-walla'nın yüzüyle burun buruna gelince, şaşırdı. Sigara-walla, Ahmet'in ısmarladığı bir şeyi yukarı mı getirmişti? Kapıyı açtı.

Bayan Celal gördüğü şey karşısında afalladı. Sigara-walla'nın yanında *paan*-walla, onların arkasında da bir sürü insan vardı; çoğunu aşağıdan tanıyordu. Topluluğun arasına serpiştirilmiş, en az yarım düzine kamış sopa saydı; kamışların kesildiği kör uçlar uğursuzca havaya dikilmişti.

"Neden geldiniz?" diye sordu becerebildiğince doğal bir ses tonuyla.

"Salim *baba* burada mı? Onunla konuşmak istiyoruz," dedi sigara-walla.

"Bir arkadaşını görmeye gitti. Onunla ne konuşacaktınız?"

"Kendisine birkaç sorumuz var da."

"Neden bana sormuyorsunuz? Belki ben yanıtlayabilirim. Size borcu mu var yoksa?"

Paan-walla öne doğru ilerledi. "Bize saf numarası yapmayın. Neden geldiğimizi biliyorsunuz. Bir ailenin

yaşamını altüst edip hiçbir şey olmamış gibi davranamazsınız."

"Neden söz ettiğinizi anlamıyorum. Biz kimsenin yaşamını altüst etmedik."

"Asranilerin kızını nereye sakladınız?" diye bağırdı biri arkalardan; onu bir koro onayladı: "Evet, nereye?"

Sigara-walla elini kaldırdı. "Sizinle bir kavgamız yok, Celal *memsahib*. Madem oğlunuz bir arkadaşına gitti, biz de kocanızla görüşebilir miyiz? Yoksa o da mı bir arkadaşına gitti?"

"Aslında, kendisi burada değil. Doktora gitti. Kendini pek iyi hissetmiyor da."

"Yalancı!" diye haykırdı *paan*-walla; sözünü vurgulamak için sopasını yere vurdu, ama sigara-walla bir kez daha elini kaldırdı.

"Dediğiniz gibi evde değilse, içeri girip bir bakmamıza karşı çıkmazsınız, herhalde? Belki haberiniz olmadan geri dönmüştür."

Bunun üzerine Bayan Celal soluğunu tutuverdi. "Ne zaman adam oldun, Romu?" dedi, sigara-walla'ya ilk adıyla seslenerek. "Ne zaman büyüdün de, buraya gelip *evimi* arama cüretinde bulunuyorsun? Elimde büyüdün sayılır. Baban hayatta olup da söylediklerini duysaydı, utancından yerin dibine geçerdi."

Bayan Celal sarisini sertçe omuzlarına doladı. "Size söyledim; Asranilerin kızının nerede olduğunu bilmiyorum! O kadar merak ediyorsanız, gidip *onlara* sorun; kızı nereye gizlediklerini sorun. Hadi, şimdi çekip gidin, bir daha da gelmeyin!"

Bayan Celal kapıyı kapatmaya çalıştı ama *paan*-walla bambu çubuğu kapıyla pervazın arasına soktu. "Hiçbir yere gitmiyoruz, Celal *memsahib*. Kocanız ya da oğlunuzla konuşuncaya kadar buradayız! Seslenin, gelsinler; aksi halde girip kendi elimizle çıkartırız."

"Çek şu sopayı! Derhal çek, yoksa polis çağırırım."

"Bizi polisle tehdit ediyorsunuz, demek? Onlardan korktuğumuzu mu sanıyorsunuz? Hadi, çağırın baka-

lım!" dedi *paan*-walla; ama bambu çubuğu kapının arasından çekti. Sonra, attığı bu geri adımı telafî etmek için, sopayı gözdağı verircesine kaldırdı, vuracakmış gibi salladı.

Sigara-walla yeniden söze karıştı – bu kez oldukça mantıklı bir ses tonuyla: "Bakın, amacımız kavga çıkartmak değil. Biz yalnızca Kavita *memsahib* için endişeleniyoruz. Bu bilmeceyi çözmek için de Celal *sahib*'e birkaç soru sormak istiyoruz, hepsi bu. Polise filan gerek yok."

"Soru sormak isteyen kişi, elinde sopalarla komşusunun kapısına dayanmaz. Şimdi, lütfen gidin... Bay Celal'in evde olmadığını söyledim ya!"

Bayan Celal tam kapıyı kapatmak üzereydi ki, yatak odasının kapısından kocasının sesi geldi: "Kim o, Arifa, ne istiyormuş?"

* * *

Atın imgesi hâlâ Vişnu'yla birlikte. Kalki olmanın, son *avatar* olmanın önemini yeni yeni kavrıyor. Elinde bulundurduğu bütün o güç; yazgısından sorumlu olduğu onca insan. Kimi kesip atacağına, kimi sağ bırakacağına nasıl karar verecek? Gözünün önünde apartmanın yanmış kabuğu beliriyor.

Bayan Pathak, örneğin. Yıllarca o bayat *çapati*'leri gazeteye sarıp sarıp yere, Vişnu'nun yanına bırakmadı mı? Şimdi soyluca davrandığı, Vişnu'yu açlıktan kurtardığı söylenebilir mi, yani? Kimselerin istemediği bu bayat ikramlar bir hakaret değil miydi – özellikle bir tanrıya? Bayan Pathak'ın yazgısı ne olmalı? Doğrusu, Kalki için bile, hiç de kolay bir soru değil.

Belki de gücünü önce küçük, önemsiz bir şeyde denemeli. Bu durumda, hata yapsa bile evrenin düzeni fazlaca bozulmaz. Tam o sırada gözüne, sahanlığın kıyısında zikzak çizerek ilerleyen bir karınca sürüsü çarpıyor. Bu binada öyle çok karınca var ki. Birkaçının canını alması, kuşkusuz, pek göze çarpmayacaktır. Her şey bir ya-

na, bu yolla, yani onları daha yüksek bir varoluş biçimine yükseltmekle, karıncalara iyilik yapmış olacak.

Vişnu karınca çizgisinin durmasını, olduğu yerde kalmasını buyuruyor. Karıncaların birer birer kıvrıldığını hayal ediyor. Gözünün önünde, özgür kalan ve bir sonraki randevularına uçan ruhlar canlanıyor. Belki bütün binayı karıncadan kurtarmayı başarır. Oysa hiçbir şey olmuyor. Karıncalar, Vişnu'nun özgürleştirme çabalarına kayıtsız, yollarına devam ediyorlar.

Vişnu kızıyor, Bayan Pathak'ın yaptığı gibi, onları ayağıyla ezmeyi deniyor. Ama ağırlığı olmadığını unuttu. İşte o zaman, aklına bir soru takılıyor. Bir karıncayı bile ortadan kaldıramıyorsa, Kalki olmasının ne anlamı var?

* * *

Bay Celal yatak odasından seslenince, Bayan Celal fırsatı kaçırmadı ve kapıyı dışarıdaki kalabalığın suratına çarpıverdi. Hemen kocasının yanına gitti. "Çabuk, onlar içeri dalmadan hemen polisi ara!"

"Saçmalık. Bırak da onlarla konuşayım."

"Ahmet, delilik etme. Ellerinde sopalar, Tanrı bilir daha neler var. Kan istiyorlar; seni parça parça ederler."

Kapının zili, Bayan Celal'in sözlerini vurgulamak istercesine çaldı; önce kısa, kesik çınlamalarla, sonra da (durum farklı olsaydı, çok sevimli bir fon müziği oluşturabilecek) çeşitli ama uyumlu bir ezgiyle.

Sigara-walla'nın dışarıdan gelen, boğuk sesi duyuldu: "Kapıyı açın, Bayan Celal. Yalnızca konuşmak istiyoruz; ona zarar vermeyeceğiz."

"Gördün mü?" dedi Bay Celal karısına. "Yalnızca soru sormaya gelmişler... gidip durumu açıklayabilirim."

"Sen aramazsan, polisi ben arayacağım. Hemen şimdi!"

"Polis buraya gelip de bizi konuşurken bulunca, ne kadar aptal durumuna düşeceğimizi düşünsene. Yine de sen bilirsin, ne istiyorsan yap. Ben kapıyı açmaya gidiyo-

rum."

"Ahmet!" Bayan Celal onu kolundan yakaladı. "Yapma!"

Bay Celal döndü, iki eliyle karısını tuttu. "Söylesene, Buddha olsaydı böyle bir durumda ne yapardı? Ya da Ekber? Arkalarını dönüp kaçarlar mıydı? Karşılarında duran şeyle yüzleşmekten korkarlar mıydı?" Başını salladı. "Hayır, bunun için şükrederlerdi. Evet, böyle bir kalabalıkla karşılaştıklarına, bunca insanın kalkıp onlara gelmesine şükrederlerdi."

"Ahmet, yine başlama. Bunları az önce konuştuk. Sen Buddha değilsin. Bir peygamber değilsin. O bir düştü, anlıyor musun? Bir *düş*."

"Adına ne dersen de, Arifa, ama her şeyin ansızın anlam kazandığını, taşların yerli yerine oturduğunu görmüyor musun? Boşuna çabalamamışım; bak, bütün bu insanlar buraya, beni dinlemeye geldiler, getirildiler. Onları içlerindeki o kaynaşma, o fokurtu birleştiriyor. Ekber'in yıllarca önce o ormanda hissettiklerini hissediyorum şu an."

"Ahmet, dinle beni." Bayan Celal duyduğu korkuyu sesine yansıtmamaya çalıştı. "Dinle. Bu odadan çıkma. Kitap filan oku. Polis gelinceye kadar burada kal."

"Elimi tut, Arifa. Yanımda ol. Bunu seninle paylaşmak istiyorum. Sen bütün bu insanlardan önce geliyorsun. Sen ve Salim." Bay Celal karısının eline yapıştı. "Salim'i ara. El ele verelim; burada, bu odada. Gözlerimizi iyice açalım ve görmeye çalışalım."

"Tamam, Ahmet, gidip onu arayacağım." Bayan Celal kocasını elinden tuttu, götürüp bir koltuğa oturttu.

Bay Celal bir an dalgınlaştı. Ama tam o sırada kapının zili şakıyınca, sıçradı. "Olmaz. Onları bekletemem. Çekip gidebilirler. Bırak da kapıyı açayım. Bu bir fırsat. Sen, Salim ve ben daha sonra oturup konuşabiliriz."

"Ahmet!" diye haykırdı karısı. "Gitme! Hatırım için! Kapıyı açarsan, korkunç şeyler olacak!"

"Saçmalama, Arifa. Hiçbir şey olacağı yok." Bay Ce-

lal bir çocuğu yatıştırır gibi, karısının eline hafif hafif vurdu. "Onlarla konuşmam gerektiğini biliyorsun. Şu anda akılları karışmış durumda. Vişnu hakkındaki gerçeği bilen tek kişi, benim. Onlara anlatabilirim. Bunun, bir insanın zihnini aydınlatmanın ne kadar büyük bir sevap olacağını düşünsene!"

"Dur, Ahmet, dur. Allah aşkına, dur! Kapıyı sakın açma. Elimi bırakma, olduğun yerde kal." Bayan Celal hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

"Hadi ama, şimdi Salim'i çağır; birlikte beni dikkatle dinleyin." Karısının daha fazla karşı çıkmasına kalmadan, bir atılışta kapıya vardı, ardına kadar açtı.

* * *

Vişnu sahip olduğu güç konusunda rahatsız. Şu karınca konusu canını sıkıyor. Ya bir tanrı değilse? Kanıtları kendine bir kez daha anımsatıyor: basamakları tırmanması, duvarların arkasını (birer cammış gibi) görebilmesi. Bunu salt tanrılar yapabilir, öyle değil mi?

Yoksa bu tür eylemler için gücünü boşa mı harcadı? Daha tam anlamıyla olgunlaşmadan kendini tüketti mi? Belki de en iyisi, geriye dönüp bir ölümlü olarak yeniden tırmanmaya başlaması?

Tırmanmak, evet buna zorunlu. Yanıtın onu yukarıda, tepede beklediğinden hiç kuşkusu yok. Orada ne bulacağını tam olarak bilmiyor. Belki kır atla karşılaşacak; at onu sırtına alıp bir kasırga gibi uçuracak. Belki de Lakşmi bedenindeki enerjiyi Vişnu'ya aktarmak için onu bekliyor. Yoksa bekleyen varlık, çaldığı flütle Vişnu'yu canlandıracak olan Krişna mı? Yo, işi o kadar da zor değil; yakında gereksindiği güce kavuşacak, tıpkı Kalki gibi karıncaları öldürecek.

Aşağıdan bir gürültü geliyor. Bay Celal'in kapısında bir kalabalık toplanmış. Vişnu bunun onu artık ilgilendirmediğini fark ediyor. O bunların üstüne çıktı, ikinci ile üçüncü katlar arasındaki sahanlığa yükseldi.

Çevresine bakınıyor. Bu, Thanu Lal'in sahanlığı. Günlerce, hiç kıpırdamadan uyuduğu söylenen adamın. Şu anda da burada; hasırının üzerine kıvrılmış, horluyor. Thanu Lal uyumadığı zamanlar kilisenin avlusundaki *pipal* ağacının yanında dikilir, *paan* çiğner. Onu çalışırken gören olmadı; nereden para kazandığını kimse bilmez. Bilinen tek şey, öyküsü: tanrının bir gün parmaklarını onun alnına sürttüğü.

Sigara-walla'ya göre bu, Thanu Lal'in hâlâ evli ve bir kız babası olduğu, yoksul Ghatkopar Mahallesi'nde, bir gecekonduda yaşadığı sırada olmuş. Thanu Lal bir sabah uyanmış ve alnının külle kaplı olduğunu görmüş. "Bir mucize," demiş karısı Jamuna Bai, ona bir ayna getirirken. "Tıpkı Sai Baba'nın resimlerindeki gibi."

Haber bir anda yayılmış, Thanu Lal kulübesinden çıkınca kapının önüne birikmiş olan kalabalıkla karşılaşmış. Sicimden yapılma döşeğine oturmuş, bağdaş kurmuş, yüzünü izleyicilere çevirmiş. Alnında, yanaklarında, boynunda, hatta kollarında kül varmış – ağaçları oyan böceklerin geride bıraktığı tümseklere benzeyen, kabarık, tebeşirimsi lekeler. İnsanlar ona şaşkın şaşkın bakarken, Thanu Lal'in kaşlarının üzerindeki kül kabarmaya, topaklar halinde yere dökülmeye başlamış: koyu renk toprakla karşıtlık oluşturan, beyazımsı toz tepecikleri.

Seyircilerden biri ötekilerden kopmuş, döşeğe doğru ilerlemiş. Parmaklarını yerdeki küle değdirmiş, kendi alnına sürmüş, sonra çabucak yerine dönmüş. Bir başkası aynı şeyi yapmaya yeltenince, Jamuna Bai haykırmış: "Geri çekil, duydun mu? Küle dokunma! Ne yani, bunu sizin iyiliğiniz için mi yapıyor? Buraya gelip malımızı yağmalayın diye mi?"

Jamuna Bai, kızı Vasanti'ye, paslanmaz çelikten bir *thali* getirmesini, babasının çenesinin altına tutmasını söylemiş. Sonra da külü dikkatle tasa sıyırmış. "Uçup gitmesini ya da yere dökülmesini istemiyorum. Gazetewalla yolda, geliyor... bunu görmek isteyecektir."

Loksatta'nın muhabiri geldiğinde, Thanu Lal kül üretmeyi kesmişti. Belki de nedeni Jamuna Bai'nin külü saklama hırsıyla aşırıya kaçması, tasa çok fazla kül sıyırmasıydı; Thanu Lal'in yüzündeki soluk lekeleri görünce hayal kırıklığına uğrayan gazeteci, yanında getirdiği fotoğrafçıya yalnızca bir resim çekmesini söyledi.

"Yarın yine gelin," dedi Jamuna Bai. "Yarın daha da çok kül çıkaracak. Sizin için, taze taze. Bundan sonra her gün olacak."

Ertesi sabah, mucizeye tanık olmak için daha da büyük bir kalabalık toplandı. Saat onda, Thanu Lal kulübesinden çıktı, ayaklarını büyükçe bir *thali*'ye soktu, karısıyla kızına yıkattı. Jamuna Bai döşeğin ayakucuna başka bir tepsi koydu, sunu olarak getirilen çiçek ve hindistancevizlerini bu tepsiye koyabileceklerini bildirdi. Hep birlikte, gazeteciyi beklediler. Saat on birde, adam hâlâ görünmeyince, Jamuna Bai kalabalığı susturdu, külün yine de üretileceğini açıkladı.

Thanu Lal gözlerini yumdu, düşüncelerini yoğunlaştırdı. Ama hiçbir şey olmadı. Derisi tertemiz kaldı. Kalabalıkta fısıldaşmalar başladı; Thanu Lal'in harcadığı çabadan alnı kırışıp yanakları morarınca, sesler yükseldi. Sonunda adam gözyaşlarına boğuldu ve koşarak kulübesine kaçtı.

Thanu Lal bunu izleyen pek çok sabah, kapının önündeki döşeğine oturdu ve kül üretmeye çalıştı. Başlarda izlemeye gelenler oldu, ama kalabalık gün geçtikçe seyrekleşti, sonunda kulübenin önünde koşuşturan birkaç çocuktan başka kimse kalmadı. Jamuna Bai seyircilerin ilgisini yeniden çekmek için külleri topladığı *thali*'yi ortaya çıkardı, herkesin parmağının ucuyla dokunup alnına sürmesine izin verdi. Bir gün, külün yine cisimleşmediği bir sabah, Thanu Lal *thali*'yi onun elinden kaptı ve tepsiyle karısına bayıltıncaya kadar vurdu.

Sigara-walla'ya bakılırsa, Thanu Lal karısını ciddi ciddi öldürmüş, bu cinayet yüzünden yıllarca hapis yatmıştı. Ama *paan*-walla, Jamuna Bai'nin dayak yedikten

sonra *kül üretmeye* başladığını, kendi adına bir türbe açıp çok zengin olduğunu ileri sürüyordu.

Vişnu hangi öyküye inanacağını bilmiyor.

Thanu Lal'i hemen şu anda uyandırmak, sormak istiyor. Onunla Tanrı'dan ve külden, duvarların arkasını görmekten ve karıncaları öldürebilmekten konuşmak istiyor. *Thanu Ram, uyan*, diyor Vişnu, ama adam kıpırdamıyor.

Uyan, uyansana; ben Vişnu. Sana sormam gereken bir şey var. Thanu Ram horlamayı sürdürüyor.

Vişnu onu sarsarak uyandırmak için yanına gidiyor. Ama elbette yapamıyor; dokunma duyusu olmayınca, olanaksız. Thanu Ram öteki yana dönüyor, uyumayı sürdürüyor. Vişnu'nun gözüne bir başka karınca dizisi çarpıyor, arkasındaki duvarın dibine dizilmiş, onunla alay ediyorlar.

Sorular bir kez daha saldırıp Vişnu'nun canını yakıyor. Gücü yoksa nasıl bir tanrı olur? Yoksa o yalnızca bir insan, bütün yaşamı boyunca olduğu gibi, sıradan biri mi? Baktığı şey tanrısallık, ölümsüzlük değilse, nedir peki?

Bu, yanıtları düşünecek zaman değil, diyor kendi kendine. Şu andaki görevi tırmanmak ve doruğa ulaşıncaya kadar, bir an bile duraksamamak.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vinod, Şital'in hastalığının ne kadar ciddi olduğunu ilk öğrendiğinde, yıkılmıştı. Bu haberin sırf Şital için değil, kendisi için de taşıdığı anlam yüzünden. Son birkaç yıldır zihninde binbir özenle inşa ettiği gelecek yıkılıyordu; geleceğin temelini oluşturan kişi çekilip alınınca, o gelecek ayakta kalabilir miydi? Hastanenin bekleme odasında oturdu ve kederin altında usul usul büyüyen içerlemeyi hissetti: Kader ona bu haksızlığı neden yapıyordu? Aklına sık sık takılan bir soru daha vardı: Ana babası onu bir başkasıyla evlendirmiş olsaydı, nasıl bir yaşamı olurdu acaba?

Vinod karısına evde bakmaya başlayınca, hissettiği o ilk sarsıntı hafifledi. Haftalar geçtikçe, Şital'i o güne kadar hiç olmadığı kadar derinlemesine görmeyi, ruhunun her zerresini okumayı öğrendi ve kendisi günden güne erirken, çevresindekilerin moralini yükseltmeye çalışan bu kadının aslında ne kadar güçlü olduğunu anladı. "İyileşince, Keşmir'e gitmek istiyorum," diyordu kadın. Ya da, "İkinci balayımızı Nepal'de yapalım." Her seferinde kuzeyde, soğuk bir yeri, son günlerini geçirdiğini çok iyi bildiği Bombay'dan mümkün olduğunca uzak bir noktayı seçiyordu.

Şital'in son bir ayında, Vinod'un karısına duyduğu

aşk öyle güçlenmişti ki, bir parçasının (belki de tamamının) onunla birlikte öleceğinden emindi. Şital'den sonra yaşamak isteyip istemeyeceğini merak ediyordu. Ya istemezse? Kendini nasıl öldürürdü? Doktorun Şital için yazdığı uyku haplarının bir kısmını bir kenara ayırmaya başladı; ara ara birkaç hapı, tuvalet masasının çekmecesinde sakladığı kahverengi, mat şişeye atıyordu.

Şital ölümünden birkaç gün önce onu haplardan birini aşırırken yakaladı. "Ne yaptığını biliyorum," diye fısıldadı, gözleri yarı kapalı. "Ama sıran henüz gelmedi. Sıranı bekle." Sonra uyuyakaldı.

Vinod o akşam hapları tuvalete attı, sifonu çekti. Breach Candy'deki kayalıklara indi, kahverengi şişeyi denize fırlattı. Şital'in ölümünü izleyen günlerde, bu kararından sık sık pişmanlık duydu. Ama caymadı. Şital'in sözleri, kocasına söylediği son sözlerden biriydi, bu buyruğa uymak zorundaydı.

Annesi onu yeniden evlendirmek için pek çok girişimde bulundu. Ama Vinod kapısını bu olasılığa kapamıştı. Karı-koca arasında yaşanabilecek her şeyi yaşadığına, benliğinin bir bölümünü bir başkasıyla, bir daha asla yinelenmeyecek kadar yoğun bir biçimde paylaştığına inanıyordu. Kaderin onu bu noktaya getirmesinin bir nedeni vardı. Şimdi onu bir başka yere götürmek de yine kadere düşüyordu.

Yapacak başka bir şeyi olmadığı için, kendini işine verdi. Bundan sonraki on beş yıl içinde önce şefliğe, sonra da şube müdürlüğüne getirildi. Oturduğu dairenin kirası babası tarafından ödendiği, bekâr bir erkek olarak masrafı da fazla olmadığı için, rahatça geçinip gidiyordu. Sonra, annesiyle babası peş peşe öldüler, artık değeri epeyce yükselmiş olan evlerini ona bıraktılar. Böylece Vinod kırk beş yaşında, ömrünün sonuna kadar yetecek bir servete kavuşmuş oldu. İşinden ayrıldı.

Önceleri, evden hiç çıkmadı. Rahatlamıştı; işini önemsiyormuş, amacı sırf zaman geçirmek değil de, gerçekten çalışmakmış gibi rol yapmaktan kurtulmuştu.

Bankadaki meslektaşları başlarda onu aradılar ama telefonun sesi zamanla kesildi. Günlerini yatakta geçiriyor, yataktan sırf bir şeyler yemek ya da plak çalmak için kalkıyordu.

Bu daireden hiç çıkmasam ne olur, diye düşünmeye başladı. Giderek daha az yesem ve ölümü beklesem? Cesedini ne zaman, kim bulurdu? Büyük bir olasılıkla, Uzun Ganga – kadın hâlâ arada bir uğruyor, bir şeye gereksinip gereksinmediğini soruyordu. Belki de Vinod'un alnına yazılan, buydu? Yaşam dediği bu uzun koridorda ilerlemekten yorulduğunu gören yıldızlar koridoru kapatıvermişti?

Bu tür düşüncelerden, çevresine ördüğü, içine sığındığı bu kayıtsızlıktan suçluluk duyduğunu hissedince, şaşırdı. Oysa çevresindeki yaşam olanca canlılığıyla sürüyordu: Uzun Ganga'nın kapıyı çalışı, yeniden asfaltlanan caddeden yükselen zift kokusu, seyyar satıcıların haykırışları, toz, trafiğin patırtısı. Böyle pat diye durma, dünyadan elini eteğini çekme hakkını nereden alıyordu?

Peki ama, peşinden koşacağı ne kalmıştı ki? Yaşamının geri kalanını anlamlandıracak bir hedefi nereden bulacaktı? Belki de yanıtı kendisinin dışında aramalıydı – dünyasal bir neden, yaşamın anlamını yeniden keşfedebileceği, iyi ve soylu bir amaç. Kendini özverili biri, bir yardımsever olarak hiç düşünmemişti, ama bu düşünce içinde usul usul filizlenmeye başladı. Bombay gibi bir kentin karşılanmamış gereksinimlerle, doyurulmayı bekleyen açlıklarla dolup taştığına hiç kuşku yoktu. Babasının eski bir arkadaşı, yaşlı bir hayırsever olan Bay Wazir'i aradı. Onun önerisi üzerine de, Daha İyi Bir Bombay İçin Toplumsal Dayanışma Derneği'nin yönetim kuruluna davet edildi.

Derneğin düsturu şuydu: 'El ele verelim, yoksulları kalkındıralım.' Vinod'un katıldığı ilk etkinlik, Dharavi gecekondu mahallesine yapılan bir geziydi; derneğin buradaki su dağıtım şebekesini düzeltmeye yönelik projesi yıllardır sürüyordu. Mahalle sakinlerinin bir kısmına

parlak, pirinç musluklar dağıtıldı ve Bay Kailaş (dernek başkanı), bu musluklarla birleşecek olan boruların döşendiğini, bu buluşmanın yakında, çok yakında gerçekleşeceğini açıkladı. Gecekondu çocukları koştular, Vinod'un da aralarında bulunduğu yönetim kurulu üyelerinin boyunlarına birer çiçek kolyesi taktılar; sonra üyeler soğuk bir şeyler içmek için otobüslerine çekildiler.

"Biralar arkada, buz kutusunda," dedi Bay Kailaş, Vinod'un *Limca* ile *Gold Spot* arasında bocaladığını görünce. "Onları ortaya koyamıyoruz, çünkü burada bir de alkolizmle savaşım projesi yürütüyoruz." Bay Kailaş onu otobüstekilerle tanıştırdı; üyelerin çoğu sanayiciydi. Vinod'un banka müdürü olduğunu öğrenince, bazı yüzlerde şaşkınlık belirdi.

"Wazir *sahib* de sizi bu yüzden önerdi zaten," dedi Bay Kailaş, kendine bir *Kingfisher* birası doldururken. "Güvenebileceğimiz birisine ihtiyacımız vardı. Bu kahrolası müteahhitlerin hepsi hırsız. Bana kalsa hepsini bir güzel pataklarım."

Sonuçta, müteahhitlerle uğraşma görevini üstlenmek, Vinod'a çok doğal geldi. Bankada geçirdiği yıllar onu, aksiliklerin, yolsuzlukların kokusunu alma konusunda uzmanlaştırmıştı, dolayısıyla inşaatçıların çevirdiği dolapları saptayabilir, tam zamanında engelleyebilirdi. Ama yalnızca iz sürmek Vinod'a yetmeyecekti. Daha çoğunu yapmak istiyordu; çalışmanın sağlayacağı doygunluğu tatmak, eve kapanıp kalmanın getirdiği durgunluktan silkinmek istiyordu. Günlerini inşaat alanında geçirmeye, yapılanları, hesapları denetlemeye başladı; gerektiğinde her konuda yardımcı oluyor, arada bir, boruların döşenmesine bile yardım ediyordu. Akşamları eve yorgun argın dönüyor, yıkanmak için ocağa bir kova su koyuyordu. Bedeninden akan kirin küvette girdap gibi döndükten sonra delikten geçip gidişini izlerken, suyun Dharavi sakinleri için de böyle özgürce akacağı günleri hayal ediyordu.

Yönetim kurulu üyelerinden biri, kocası kalp krizin-

den ölüverince, onun yerini Bayan Bhagwati aldı. Havalar soğuyunca Bayan Bhagwati, Dharavi'ye giderken haftada bir kez Vinod'a eşlik etmeye başladı. Vinod müteahhitlere karşı yanında bir destekçi bulmaktan hoşnuttu. Adamlar son zamanlarda, onun varlığından son derece rahatsız oluyor, sırf onun canını sıkmak için işi aksatıyorlardı. Kocasının bıraktığı sabun fabrikası sayesinde büyük bir servete kavuşmuş olan Bayan Bhagwati, çok kısa bir sürede dişlilerin yağlanmasını ve çarkın dönmesini sağladı.

Gecekondu halkına duyduğu ilgi ansızın derinleşen kadın bir gün, evinde vereceği partiye öteki kurul üyelerinin yanı sıra Vinod'u da davet etti. Artık herkes Vinod'u Dharavi projesini yürüten adam olarak tanıyordu; Bay Kailaş 'bankacı *sahib*' onuruna kadeh kaldırmayı bile önerdi. Vinod öteki konuklara, onların fabrikalar ve sendikalar hakkındaki sohbetlerine karşı çok kibardı ama asıl ilgisini çeken şey, açık büfe biçiminde düzenlenmiş olan sofraydı. Bu kadar iyi bir yemek yemeyeli yıllar olmuştu; hizmetkârların ana yemeği, doldurulmuş *pomfret*'leri getirdiğini görünce hemen izin istedi, masaya seğirtti.

"Yerfıstıklı *basmati*," dedi Bayan Bhagwati, *pomfret*'in içinden taşan leziz içi tabağına doldurmakta olan Vinod'a. "Beğeneceğinizi tahmin etmiştim."

Partinin sonuna doğru, Bayan Bhagwati Vinod'dan ötekiler gittikten sonra biraz kalmasını rica etti; inşaatla ilgili danışmak istediği birkaç şey vardı. Böylece, o konuklarını uğurlarken, Vinod televizyon odasında tek başına oturdu; uşaklardan biri videoya yeni bir film yerleştirdi: *Romeo Bombay'da.*

Vinod yıllardır film izlememişti – *Civan*'dan beri. Bu filmi oldukça ilginç buldu, çünkü başrolleri, adlarını duyduğu ama hiç görmediği iki oyuncu oynuyordu: Reşma ve Amibath Baççan.

Film başladıktan yarım saat sonra, Bayan Bhagwati televizyon odasına geldi. Vinod onun giysisini değiştirdi-

ğini fark etti; sırtında, her zaman giydiği sarilerden biraz daha rahat olan bir *şalvar kameez* vardı. *Kameez*'in kadının bedenine ne kadar sıkı oturduğunu, dış çizgilerini, özellikle göğüslerini nasıl belirginleştirdiğini görünce, şaşırdı. Bayan Bhagwati'nin göğüslerine bakmamak için kendini tuttu.

"Bir viski ister misin?" diye sordu kadın. "*Black Label*. Singapur Havalimanı'ndan almıştım." Ama Vinod ikramı kibarca geri çevirdi.

"Dharavi ziyaretimizi konuşalım mı?" dedi Bayan Bhagwati; Vinod birden son derece çekici bulmaya başladığı filmden gözlerini ayırabilmek için kendini zorladı. Reşma, kötü adam rolündeki Şatrugan Sinha (Vinod onu da daha önce hiç izlememişti) tarafından kaçırılmıştı; erkek kahraman kızın hapsedildiği mağaraya dalmak üzereydi.

Bayan Bhagwati, "Hadi, öteki odaya geçelim," deyince, Vinod istemeye istemeye onu izledi.

'Öteki' odanın bir yatak odası olduğu anlaşılınca, Vinod kuşkulandı – kadının tartışmak istediği konu Dharavi halkıyla ilgili değil miydi yoksa? Kendini son derece rahatsız hissetti, Bayan Bhagwati ise bir sanayicinin karısı olarak bu huzursuzluğu ânında fark etti.

"Hemen konuya gireceğim, Vinod... kocamın bana öğrettiği şeylerden biri de budur. Geriye, ardımızda bıraktığımız yıllara bakıp da bütün bir ömrü yapayalnız geçirdiğimizi görmek, öyle ağır ki. Alınyazımız bize 'gecelerinizi tek başına, boş bir yatakta geçirin' diyebilir ama biz onu dinlemek zorunda değiliz."

Vinod, keşke *pomfret*'i bu kadar çok kaçırmasaydım, diye düşündü. Bayan Bhagwati ile birlikte gecekondu mahallesine yaptıkları onca ziyarete karşın, işlerin bu noktaya geleceğini hiç düşünmemişti. Şimdi, geriye bakınca, bu kadar güzel bir yatak odasına sahip olan, parmağının bir dokunuşuyla istediği filmi izleyebilen bir kadının, oralara taşınıp durmaktan *hoşlandığını* düşünmekle ne kadar saflık ettiğini anlıyordu.

"Sana bir önerim var, Vinod. Seni toplantılarda izledim. Dharavi'de seninle birlikte, omuz omuza çalıştım, bütün o pislikle, hastalıkla boğuştum. Senin dürüst bir insan olduğunu biliyorum. Yoksul insanlara yardım etmek, yaşamlarını iyileştirmek istediğini biliyorum."

Vinod kendini zorladı ama Bayan Bhagwati'nin pislikle, hastalıkla boğuştuğu tek bir ânı bile anımsayamadı. Kadının söylediği öteki şeylere gelince: Son zamanlarda, gerçekten bencillikten uzak dürtülerle hareket edip etmediğinden kuşkuya düşse de, bu sözlerin doğru olduğunu biliyordu.

"Evlen benimle, Vinod. Birbirimizi mutlu edeceğimizden eminim. Bütün servetim emrinde olur, istediğin yoksula gönlünce yardım edersin. Hiç de küçümsenecek bir servet değil, Vinod. Birlikte, şu dört elimizle pisliği temizler, Bombay'ı tepeden tırnağa arıtırız."

Vinod'un gözünün önünde bir imge belirdi: Tere batmış, çamura bulanmış bir Bayan Bhagwati kentin dört bir yanında hendekler kazıyor, kanallar açıyor. Üst üste yığılmış gecekonducuları suya kavuşturuyor, lağım çukurlarını temizliyor. Karşısında duran kadına baktı; daracık *kameez*'i, geleneksel topuzundan kurtulmuş saçlarıyla Bayan Bhagwati, Reşma'nın yan odadan gelen, belli belirsiz şarkısının bozduğu sessizlikte hiç de itici bir kadın değildi. Vinod tam on altı yıldır hiçbir kadınla birlikte olmamıştı.

Vinod ona yaklaştı, yanağından öptü. Bayan Bhagwati hafif bir inilti saldı, gözlerini yumdu. Vinod onun ağzına baktı ve dudak boyası yüzünden bu dudakların ıslakmış gibi göründüğünü düşündü. Dudaklar hafifçe aralıktı, parlak ön dişleri seçilebiliyordu.

Tam Bayan Bhagwati'yi öpmek üzereyken, gözü kadının arkasındaki tuvalet masasına ilişti. Üzeri kavanozlarla, küçük şişelerle doluydu, büyük bir aynası vardı, tıpkı Şital'in masasına benziyordu. Dudak boyalarının sokulduğu delikleri, makyaj malzemelerine, takılara ayrılmış bölümleri ve en alttaki, kahverengi ilaç şişesini

sakladığı çekmeceyi anımsadı. Şişeyi Breach Candy'ye götüreli ne kadar olmuştu? Şişe bir süre suya batıp çıkmış, bir kayaya çarpıp kırılmasına ramak kalmış, ama tam o anda gelen bir dalga onu açık denize sürüklemişti. Şişenin yeniden kıyıya vurup vurmadığını merak etti; Chowpatty ya da Juhu Kumsalı'nda bir çocuk onu bulmuş, kumsaldan topladığı ve daha sonra sattığı ıvır zıvırı biriktirdiği torbasına atmış olabilir miydi?

Vinod kendine, o gün doğru olanı yapıp yapmadığını sordu. O günden sonraki yaşamı, yaşamaya değer miydi? Colaba'dan, Bayan Bhagwati'nin oturduğu yerden evine yürüyerek dönerken, hep bu soruyu düşündü; kadınla ansızın vedalaşmış, onu Amibath Baççan-Reşma filminin hâlâ sürdüğü televizyon odasına bitişik olan yatak odasında, öylece bırakıvermişti. *Gateway*'in önünden geçti, uzaktan uzağa seçilen teknelere baktı; ışıkları durgun, karanlık suyun üzerinde dalgalanan yağ lambalarını andırıyordu.

Uzun yolu seçti, Regal Sineması'nın önünden geçti, sonra, denizden uzaklaşmamaya özen göstererek, Nariman Noktası'nı, Marine Yolu'nu, Chowpatty'yi ardında bıraktı. Uçan, suyu tarayan birkaç martıya baktı, suda hâlâ yüzen balık var mıdır, diye merak etti. Kemp's Köşesi'nde durdu, Air India'nın reklam panosuna baktı. Air India'nın mihracesi New York'a yapılan uçuşları övüyordu: "Şyam Amca sizi bekliyor!" Mihrace üzerinde yıldızlar, çizgiler bulunan bir şapka takmış, parmağını yoldan geçenlere uzatmıştı. Bir an, Santa Cruz Havalimanı'na kadar yürüsem mi, diye düşündü; orada bir uçağa binsem, Amerika Birleşik Devletleri'ne gitsem. Bayan Bhagwati'yi ve yönetim kurulunu arkamda bıraksam, yoksul mahalleleri, yaşamımı oldukları yerde bıraksam, çekip gitsem. Sonra pasaportu olmadığını anımsadı; ayrıca ne vizesi vardı ne de bilet alacak parası. Bir kez daha mihracenin gözlerindeki ışıltıya, yüzündeki 'hayır' yanıtını kabul etmeyeceğini gösteren anlama baktı. Sonra, binanın arkasındaki denizi, ufka doğru uzanan suyu,

toprakları, ülkeleri, ötelerde uzanan kıtaları, hepsinin üstündeki gökyüzünü, keşfedilmemiş dünyaları, gezegenleri, ayları, güneşi ve bitimsiz yıldızlarıyla gökyüzünü düşündü ve yeniden eve doğru yürümeye koyuldu.

* * *

Vişnu, Vinod Taneja'nın kapısının önünde duruyor. Bütün sahanlığı taradı, her kuytuya, her çatlağa baktı, karınca aradı. Tek bir karınca bile bulamadığı için hoşnut; karıncalar buraya kadar çıkamamış.

O hastayken Bay Taneja'nın getir-götür işleriyle kimin ilgilendiğini merak ediyor. Bay Taneja'nın hoşlandığı diş macununu, çayının yanında yediği bisküvileri kim aldı acaba?

Vişnu, Bay Taneja için yaptığı ilk alışverişi anımsıyor. Sabunla bir paket tıraş bıçağı almış, hesabı yarım rupi şişirmişti. Bay Taneja'nın karşı çıkmasını beklerken, adam parayı çıkarıp vermişti. Bunun üzerine, Bay Taneja'yı her seferinde iki ya da üç rupi kazıklamaya başladı, ama o hiç sesini çıkarmadı.

Sonra, en beklenmedik şey oldu. Vişnu suçluluk duymaya başladı. Kendi kendine, Bay Taneja'nın yeterince parası olduğunu, birkaç rupiyi dert etmeyeceğini yineleyip duruyordu. Ya da Bay Taneja'nın onu çoktan enselemesine karşın, göz yumduğunu. Ama suçluluk duygusu sürdü ve Vişnu eklediği miktarı yavaş yavaş indirmeye başladı; önce bir rupiye, sonra da yarısına. Bu, duyduğu suçluluğu ortadan kaldırmadı ama katlanılabilir bir düzeye indirdi.

Şimdi, yaptığı şeyden utanç duyuyor. Böyle bir davranış, özellikle bir tanrıya hiç yakışmıyor. Bu eylemi, bir insan olarak en bağışlanabilir konumdayken yapmış olsa bile. Belki de en iyisi, yeniden aşağıya inip Bay Taneja'dan af dilemek. Çünkü bu adam, Kalki tarafından kurtarılmayı kesinlikle hak eden biri.

Geriye bir tek son katın merdiveni, terasa çıkan basamaklar kaldı. Vişnu adımını ilk basamağa atıyor.

* * *

Kalabalık sessizdi. Bay Celal kapıda duruyordu. Bayan Celal onun hemen arkasındaydı; sorun çıktığı an kocasını içeriye çekmeye hazırdı. Polisi aramak için Ahmet'i birkaç dakikalığına yalnız bırakıp bırakamayacağını tartıyordu. Telefon ne yazık ki ön salonda, yani herkesin görebileceği bir yerdeydi; almacı eline aldığını gördükleri an, onu durdurmaya kalkışabilirlerdi.

Bayan Celal karşısında toplananların yüzlerine baktı. Yıllardır gördüğü bu yüzler, şu anda öyle değişik görünüyordu ki. Özellikle de gözler – bunca yıldır bu gözlere bakmış ve yalnızca iyiniyet görmüştü. Bu arsız bakışlar nereden çıkmış, bu gözler böyle bir küstahlıkla ne zaman dolmuştu? Baştan beri oradaydı da, bütün o selamlaşmaların (*'Namaste, memsahib*'lerin) ardına mı gizlenmişti; kollamış, büyümüş ve böyle bir gerekçenin ortaya çıkmasını mı beklemişti? Bir daha bu insanların yüzüne ürpermeden nasıl bakacaktı?

Bir süre, kimse konuşmadı. Sigara-walla ile *paan*-walla Bay Celal'i karşılarında bulmayı beklemiyorlardı; onu sorgulamaya henüz hazır değillerdi. Bakıştılar, sonra gözlerini yere indirdiler, ağırlıklarını bir ayaktan ötekine geçirdiler; içten içe kalabalığın gerilerinde olmayı dilediler. Sonunda, elektrikçi sordu: "Asranilerin kızı nerede?"

"Hiçbir fikrim yok," dedi Bay Celal; kaşları çatık değildi, sesi sakindi. "Onu görmeyeli çok uzun zaman oldu."

"Oğlunuzun onunla ne işi var?" diye sordu, sesine kavuşan *paan*-walla.

"*Sizin* ne işiniz var?" diye atıldı, *paan*-walla'dan cesaret alıp suskunluğundan kurtulan sigara-walla.

"Oğlum bir arkadaşını ziyarete gitti. Geri dönünce,

kendisine sorarım. Bana gelince, söylediğim gibi, genç Asrani'yi çok uzun zamandır görmedim."

"Yalancı!" diye bağırdı biri, sigara-walla'nın arkasından. "*Dupatta*'sını neden yüzüne doladın, peki?"

"Evet, *dupatta* nasıl oldu da onun omzundan kalkıp senin başına kondu?" diye ekledi sigara-walla; liderliğe bir başkasına kaptırmamaya kararlıydı.

"Ben de sizinle bunu konuşmak istiyordum zaten," dedi Bay Celal; kalabalıktan şaşkınlık mırıltıları yükseldi. "Dün geceyi sahanlıkta uyuyarak geçirdim. Vişnu'nun yanında." Mırıldanmalar arttı, Bayan Celal sarisini kaygıyla çekiştirdi. "Ben oraya vardığımda, *dupatta* Vişnu'nun üzerindeydi. Oraya nasıl geldiğini bilmiyorum."

Bay Celal durdu, kalabalığı süzdü. Sigara-walla, *paan*-walla, elektrikçi... hepsi de dikkatle ona bakıyordu. Kader onu nasıl da çabucak bir dinleyici kitlesine kavuşturmuştu. Bu, ona biçilen rolü bir an önce üstlenmesi gerektiğini gösteren bir başka işaret değilse, neydi? Evet, elinden geleni yapacak, cemaati hemen şimdi, ilk vaazıyla avucunun içine alacaktı.

"Benim için uzun ve çetin bir yolculuk oldu," diye başladı söze. "Ve dün gece, yazgım beni Vişnu'ya götürdü."

Bay Celal öyküsünü anlattı. "Bir ceviz, hem de bu büyüklükte," diye haykırdı, elini sigara-walla ile *paan*-walla'ya doğru uzatarak, "tam alnımın ortasına!" Bir elini yumruk yaptı, alnına indirdi; her iki walla'nın da gözlerinin faltaşı gibi açıldığını büyük bir hoşnutlukla fark etti. "İşte bu, görmemi sağladı."

Gördüğü imgeyi tanımlamaya çalıştı. "Bir bedenden fışkıran sayısız kol düşünün; öyle çok ki, hepinizi aynı anda yakalayabilir. Ve bir sürü ağız... hepinizi çıtır çıtır yiyebilecek kadar çok!" Bay Celal yüzünü buruşturup kollarını havada sallarken, sigara-walla bir adım geri çekildi. "Burun deliklerinden dumanlar çıkıyor, verdiği her solukta alevler fışkırıyordu."

Topluluğun ilgisini çekmeyi başarmıştı; her sözcü-

ğünü yutarcasına dinliyorlardı. Birkaçı ellerindeki sopaları indirmiş, yere çömelmiş, kulak kesilmişti. Sahip olduğu bu yeteneği neden daha önce fark etmemişti? Sözünü dinletme, ikna etme gücünü? Bay Celal konuştukça, karşısındaki kalabalık çoğalmaya başladı; çoğaldı, merdiveni kapladı, sonunda aşağıya, sokağa taştı; kalabalığın ucu ta Hacı Ali'ye vardı.

"Ve inandım, kesinlikle emin oldum ki, bizi kurtarabilecek tek şey, Vişnu'nun benim aracılığımla ilettiği buyruğa uymak. Uyanın ve onu tanıyın... iş işten geçmeden!"

Bay Celal sözlerini gösterişli bir jestle bitirdi: Sustu, yeniden seçilmesini sağlayacak söylevini tamamlayan bir politikacı gibi, ışıl ışıl gözlerle kalabalığı süzdü.

Sahanlığa derin bir sessizlik çöktü. Sigara-walla düşünceli düşünceli çenesini ovuşturdu.

Sonra, elektrikçi tısladı: "Piç herif!"

Herkes dönüp ona baktı. Bay Celal'in yüzündeki zafer yerini şaşkınlığa bıraktı.

"Seni Tanrı'nın cezası piç!" diye tısladı elektrikçi bir kez daha. "Bu ne cüret?"

"Evet, ne cüret?" diye tısladı sigara-walla da.

"Bu bir düş filan değil. *Gita*'dan bir alıntı. On birinci bölümden. Kimsenin fark etmeyeceğini sandın, öyle mi? Paçayı kurtarmak için sanki düşünde görmüş gibi anlatacaksın, biz de yutacağız?"

Bay Celal ağzı hayretten bir karış açık, elektrikçiye bakakaldı. Adamın neden söz ettiğini anlayamıyordu.

"Zavallı Vişnu'yla dalga geçmeye utanmıyor musun? Kendi *Gita*'mızla bizi kandırmaya nasıl cüret edersin? Amacın ne, ha? Seni Müslüman piç, Krişna'yı bize sen mi göstereceksin?"

Bay Celal'in beyninde bir anı kıvılcımı çakıverdi. Evet, *Bhagavad Gita*'da böyle bir şey vardı – Krişna'nın kendini göstermesi... Arjun'daydı, galiba? Okuyalı öyle uzun zaman olmuştu ki, ama evet, şimdi düşününce... gördüğü imgeyle bir ilintisi var gibiydi. "Ama o imgeyi

gördüm," dedi, "*Gita*'da yazıyor olabilir, yine de gördüm. Buysa savımı doğruluyor: Konuşan, Vişnu'ydu, ben değil."

"Yalancı!" "Kâfir!" "Düzenbaz!"

Arkadan gelen sesler giderek yükseliyordu, bunun üzerine sigara-walla öne çıkma zamanının geldiğine karar verdi. "Bize kendi kutsal kitabımızdan söz etmeye nasıl cüret edersin, seni kâfir?" dedi, *Gita* hakkında pek az şey bilmesine, onu doğru dürüst okumamış olmasına karşın. "Bizi aptal yerine koymaya mı çalışıyorsun? Seni polise teslim edeceğiz!"

"Polise mi?" dedi *paan*-walla. "Saçmalık! Onunla kozumuzu kendimiz paylaşacağız; burada, hemen şimdi. Ne yani, bu sahtekârı cezalandırmaktan korkuyor musun? Şu sopayı kullanamayacaksan, senin kadar korkak olmayan birine ver!" Sigara-walla'nın elindeki bambu çubuğu çekip aldı, arkasında duran, sopasız birine verdi.

Yetkesinin böyle elinden alınıvermesine sinirlenen sigara-walla, *paan*-walla'nın sopasına saldırdı, bir ucunu yakalamayı başardı. Onlar bambuyu çekiştirirken, bu karışıklıktan yararlanan Bayan Celal kocasını içeri çekti, polisi aramasını fısıldadı.

Bay Celal hâlâ, anlattıklarına gösterilen düşmanca tepkiyi çözmeye çalışıyordu. Hiç beklemediği bir tepkiydi bu. Sözlerinin kalabalığı etkileyeceğini, onu dinleyenlerin, ellerindeki sopaları bırakıp doğruca aşağıya koşacaklarını ve Vişnu'nun ayaklarına kapanacaklarını sanıyordu. Ona saldırmaya hazırlanmaları, inanılır gibi değildi. Karısı onu içeriye çekip telefona doğru iteklerken, dengesine yeniden kavuşmaya, olup bitene bir anlam vermeye çalıştı.

Kalabalık, Bay Celal'in verdiği mesajı reddediyordu. Peki ama, neden? Bu karşı çıkışın nereden kaynaklandığını anlayamıyordu; düşünün *Bhagavad Gita*'yla ilintili olması, iletmekle görevlendirildiği buyruğun değerini ortadan kaldırıyor muydu yani? Her şey bir yana, gördüğü şeyin kökeni çok eski bir vahiye dayanıyordu, öz-

gündü ve bir düşten çok daha fazlasıydı. Bundan âlâ kanıt mı olurdu?

Bay Celal işte tam o sırada, oturma odasının camından dışarıya, yolun karşısındaki kiliseye baktı. Betondan, büyük, beyaz bir haç, binanın ön cephesini oluşturuyordu. İşte yanıt bu, diye düşündü. Acı çekmemişti. Peygamberler inancın bedelini ödemeliydiler. İşkence çekmek, kaynar sularda haşlanmak, çarmıha gerilmek zorundaydılar, ancak ondan sonra insanlar onların iletisine kulak verirdi. Peygamberliğe erişmenin tek kanıtı dökülen kan, geçerliliğiyse çekilen acılardı.

Bay Celal telefonun yanında, öylece durdu. Elini uzatması, bir sıfır sıfır'ı çevirmesi yeterliydi. Yalnızca beş, bilemediniz on saniyesini alırdı. Karısının irileşmiş gözlerle, acele etmesi için işaret ettiğini gördü. Paan-walla ile sigara-walla'nın kavgayı kesip ona baktıklarını, Bay Celal'in telefona ne kadar yakın olduğunu fark eden *paan*-walla'nın burun deliklerinin açılıverdiğini gördü.

Surdas bıçağı eline aldı.

Bay Celal karısının dudaklarının oynadığını gördü ama hiçbir şey duymadı.

Küçük bir süs bıçağıydı, ucu sivri, keskindi.

Paan-walla kapıdan geçti, içeri girdi; Arifa ona bir şeyler haykırıyordu.

Sapı tahtaydı, üzerinde üç çapraz çentik vardı.

Paan-walla kamış sopasını kaldırmış, başının üstünde çeviriyordu. Bay Celal sopanın giderek yavaşladığını, sonunda neredeyse hareketsiz kaldığını gördü.

Şimdi, ödemeye zaten hazır olduğum bedelin ödenişe tanık olacaklar, diye düşündü. Sırf onların iyiliği için, her türlü cefayı nasıl seve seve çekmeye hazır olduğumu görecekler. Acı çekeceğini biliyordu, yine de bu cezayı önlemek için kılını bile kıpırdatmayacaktı. Sonunda, cezalandırılmanın güzelliğini hissedecek, bu katıksız deneyimi o da tadacaktı. Ne zaman başlayacağı, nasıl gerçekleşeceği ya da ne zaman biteceği konusunda en küçük bir kaygıya kapılmayacaktı.

Paan-walla ilerliyor, ona vurabileceği noktaya yaklaşıyordu. Kamış sopa durmuştu, şimdi yavaşça, çok yavaşça havaya kalkmaktaydı. Paan-walla'nın gözleri ışıldıyor, kestirmeye çalışıyordu: sopanın hızını, Bay Celal'in bedeniyle arasındaki uzaklığı, indirmek için ne kadarlık bir güce gereksindiğini.

Sonra Surdas kapıya gitti, açtı. Yüzünü orada toplanmış olan, dehşet içindeki insanlara çevirdi.

Sopa doruk noktasına ulaşmış, hâlâ ağır çekimli bir film gibi, aşağıya doğru inmeye başlamıştı.

Ve onlara şöyle dedi: Artık özgürüm.

Bay Celal sopanın havada ıslık gibi öttüğünü duydu. Göğsünü gerdi, darbeye hazırlandı.

Kamış hızla bedenine çarparken, *artık özgürüm*, diye düşündü ve beyninin acıyı algılamasını bekledi.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sinir uçları darbenin etkisini beynine iletirken, Bay Celal kendini bir kez daha tanıdık bir yerde buldu. Bu, bir elini aleve tutup Kuran'ı okumaya çalıştığı, Muharrem alayının arasına karıştığı yerin aynısıydı. Acının mutlak acısızlığı Bay Celal'i şaşırttı, sarstı, büyüledi.

Ama bu kez farklı, diye düşündü; bu kez acıyı denetleyemiyorum. Günahının bedelini ödeyen herkesin geçmesi gereken bir sınavdı bu. Ona iyi gelecekti; bu cezaya katlanacaktı, başka bir seçeneği, kaçışı yoktu.

İkinci darbe indi ve kefaretle, şehitlik mertebesine erişmekle ilgili düşünceleri sağa sola savuruverdi; üçüncü darbe ise hepsini silip süpürdü. Şimdi Bay Celal'in düşünebildiği tek şey, beynindeki her hücrenin çığlık çığlığa haykırdığı tek sözcük, 'KAÇ' idi. Telefona ulaşmak için oturma odasında fır dönmeye başlayınca, ahizenin durduğu zarif sehpayı devirdi.

Dördüncü darbede, Arifa onun yardımına koştu ve *paan*-walla ile boğuşmaya başladı; adamın sopalı elini yakalamış, ısırmaya çalışıyordu. Bay Celal, *paan*-walla'nın lanet okuyan çığlığını, karısının kanlı dişlerinin arasından tısladığını hayal meyal duydu: "Kaç, Ahmet, koş, yatak odasına!" Karısının hemen arkasındaki elektrikçinin sopasını kaldırdığını gördü, Arifa'yı uyarmak

istedi ama ağzı yünle dolmuş gibiydi. Kaçmak için arkasını dönerken, göz ucuyla, Arifa'nın yere devrildiğini, şakağındaki ince, kırmızı çizginin hızla belirginleştiğini gördü.

Tam yatak odasına girmek üzereyken, kapıda kilit olmadığını anımsadı. Bunun üzerine döndü, Salim'in odasına daldı, oğlanın mahremiyetini öne sürerek kapısına taktırdığı ağır, madeni sürgüyü çekti. Hemen hemen aynı anda da, kapı yumruklandı. Paan-walla'nın kulağa oldukça mantıklı gelen sesi duyuldu: "Bırak da girelim."

Kapı zorlanıyor, sarsılıyordu. Bay Celal kapıdan korkuyla uzaklaştı, ama sürgü çok iyi dayandı. Odayı kolaçan etti, bir iskemle bulup kapı kulpunun altına yerleştirdi. Odada başka kapı yoktu; yalnızca iki pencere ve balkon. Bu odanın balkonu öteki yatak odası gibi sokağa değil, binanın arka tarafındaki avluya bakıyordu. Bağırsa, çığlıkları avludan duyulur, imdat istese, biri yardımına gelir miydi acaba? Ama birden, aşağıdaki herkesin şu anda yukarıda, oturma odasında olduğunu, kapıyı kırmaya çalışanların da bizzat onlar olduğunu anımsadı.

Kapı sarsılıyordu. Daha ne kadar dayanabilirdi? Yapılacak tek bir şey vardı. Bay Celal balkona çıktı, aşağıya baktı.

İlk katın dairelerinde balkon yoktu. Kaçmak istiyorsa, doğruca avluya atlamak zorundaydı. İki kat aşağıdaki avluyu inceledi. Beton inanılmayacak kadar sert görünüyordu; bedeni yere çakıldığı zaman zeminde çatlaklar oluşup oluşmayacağını merak etti.

Belki de yukarıya gitmeliydi, aşağıya değil. Üstteki balkon Bay Taneja'nındı; belki onu yukarı çekerdi. Bay Taneja'nın onu koruyacağından emindi; telefonu vardı, polisi arayabilirlerdi. Betona atlayıp yaralanma tehlikesine karşı, çok daha mantıklı bir çözüme benziyordu. Üstelik, o avluda öylece yatarken, gözü dönmüş güruh aşağıya inip işini bitirebilirdi.

Bay Celal balkonun parmaklığına tırmandı. Bir elini

duvara dayadı, iki ayağıyla parmaklığın üzerinde dengesini buldu. Defalarca Bay Taneja'ya seslendi ama karşılık alamadı. Sonra, aşağıya bakmamaya çalışarak, yaptığı şeye en çok kendisi şaşarak, parmaklığın üzerinde ilerledi, serbest elini Bay Taneja'nın balkon çıkıntısına doğru uzattı.

* * *

Dur da anlatayım, küçük Vişnu'm, dur da sana bir masal anlatayım. Yogi-ruh Jeev'in yeniden doğuşunun, sonra yeniden, yeniden doğuşunun öyküsünü. Brahmanlığa kadar yükselebilen birinin, nasıl yeniden maymunluk düzeyine düştüğünü.

Annesinin sesi, merdivenin kalan kıvrımından aşağıya süzülüyor. Vişnu bu öyküde Jeev'e her seferinde üzülür. Kendisi de dikkatli olmalı, bu kadar yükselmişken gerisin geri yuvarlanmamak için gözünü açmalı mı?

Jeev'i böyle tepetaklak eden şey, kötü talihiydi elbette. Öte yandan, sorunun Jeev'in doğduğu köyden kaynaklandığına da kuşku yoktu. Bu köyde kastlar arasındaki ayrım hâlâ son derece belirgindi (bugün, Bombay'da olduğu gibi değil); özellikle Brahmanlardan bütün eski törelere uymaları bekleniyordu. En alt kasttakilerin gölgelerini bir Brahman'ın yürüdüğü yola düşürmeleri bile yasaktı; yanlarında bir süpürge taşımak ve ayaklarıyla kirlettikleri her yeri, hemen süpürmek zorundaydılar, en küçük hatada cezalandırılıyorlardı.

Jeev bu kuralların hepsine katılmıyordu; bu tür haksızlıkları ortadan kaldırmak, en azından hafifletmekten yanaydı. Ama köydeki herkes gibi kurallara uyuyordu. Ne de olsa, yüzlerce yıldır buradaydılar; o, yani daha yeni Brahman olmuş biri, kim oluyordu da böylesine yerleşik bir bilgeliği tartışabiliyordu? Ondan beklenen şey, en alttaki kastlara sert davranması, yaşamlarının sefilliğine katkıda bulunmasıydı. Bütün bunlar büyüyüp gelişmelerine, ruhlarını acılı ama zorunlu bir süreçten geçirme-

lerine yardımcı olmamış mıydı? Kendisi de bu istasyona varıncaya kadar bütün o safhalara katlanmıştı, dolayısıyla haksızlıktan, zarar görmekten filan söz etmek ona düşmezdi.

Bir gün köyün *jamadarni*'si, tam Jeev oradan geçerken, temizlemekte olduğu hendekten doğruldu. Hiç düşünmeden, doğruca onun yüzüne baktı, hatta iyi sabahlar dilemeye başladı, aynı anda da ne yaptığını ayrımsadı. Ama artık çok geçti; bu hataya pek çok köylü tanıklık etmişti. Ceza belliydi: sopayla dövülmek. Jeev istese onu bağışlayabilirdi, ama dayak o kadar da büyük bir ceza sayılmazdı, ayrıca bu öylesine apaçık bir cürümdü ki, yerleşik kurallara karışmak Jeev'in aklına bile gelmedi.

Jamadarni ilk birkaç darbeye gayet iyi dayandı. Ama sonra, sopa belkemiğine öyle bir indi ki, kadın acı bir çığlık attı. İşte talih tam burada devreye girdi: Yeryüzüne doğru eğilmiş tam da bu ânı gözlüyor olmalı ki, *jamadarni*'nin çığlığını duydu; öte yandan bu, gökyüzünün kralı Indra'yı ilgilendiren bir konuydu.

Indra karışmadı elbette, göklerin kralından zamanını böyle önemsiz şeylere harcaması beklenemezdi. Yalnızca bir gözlemde bulunmakla yetindi: "Sopa gerekli mi; sözcükler yetmez mi?" Sonra, başka konularla ilgilenmeye koyuldu. Ama bunu duyan daha düşük bir tanrı, Indra'nın gözüne girip terfi etme umuduyla şansını denemeye karar verdi. Jeev'in bir maymun olarak yeniden doğmasını ayarladı, üstelik onu yeryüzüne yollarken belleğine dokunmadı, bir başka deyişle, Brahmanlık döneminden kalma anısını silmedi.

Böylece Jeev kendini bir anda ormanda buluverdi. Günlerini dallarda sallanarak, bulabildiği yemişler, meyvelerle karnını doyurarak, çarpıcı düşüşünü düşünerek geçirmeye başladı. Aldığı her soluk ona, elinden inanılmaz bir haksızlıkla çekilip alınan, eski konumunu anımsatıyordu.

Jeev bir sabah gözlerini açınca, havada süzülen bir ağla karşılaştı. Ve daha kıpırdamasına bile kalmadan, ağ-

la sarılıverdi. Bedeninin havada salındığını hissetti, başını arkaya çevirince bir ağaç gövdesi gördü, aynı anda da başı ağaca büyük bir hızla çarptı.

Jeev kendine geldiğinde, boynunda deri bir tasma vardı; öyle sıkıydı ki, güçlükle soluk alabiliyordu. Tasmadaki bir halkadan çıkan sicim, yere çakılmış olan bir kancaya bağlanmıştı. Çevresi kulübelerle, küçük binalarla sarılıydı – ormandaki ağaçlar görünürde yoktu. Jeev boğazındaki kelepçeden kurtulmaya çalıştı, başaramadı.

"Yo, küçük *bandar*'ım. Tasma duracak." Bu, Jeev'in yeni efendisi Mittal'di; elinde *bandar*-walla'ların çaldığı minik trampetlerden vardı. "Şu anda tek derdin, dans etmeyi bir an önce öğrenmek olmalı. Hadi, sana öğreteyim."

Mittal trampeti havaya kaldırdı. Trampetin çevresine geçirilmiş olan iplerin ucundaki küçük taşlar havada hızla döndü, gergin deriye çarptı: ta-rap ta-rap. "Oyna, *bandar*," diye buyurdu Mittal; sonra urganı sertçe çekti, Jeev tepeüstü yere çakıldı.

Jeev neredeyse boynunu koparacak bir güçle defalarca, önce yukarı, sonra yere doğru çekildiğini hissetti. Ağzı çamurla dolunca, içinde ilk direnç kıvılcımı çaktı. O bir Brahman'dı, bir maymun değil. Kimse onu aşağılayamazdı. Dans etmeyecekti. Oysa başka seçeneği yoktu; yaşamdaki yeni rolünü kabullenmek ve (aslında hakkı olan) Brahmanlık sevdasından vazgeçmek zorundaydı.

İşin doğrusu, Mittal acımasız biri değildi. Ama Jeev'e dans etmeyi öğretmediği, onunla dolaşıp izleyicilerden para dilenmediği sürece, ikisi de aç kalacaktı. Böylece Jeev'i giderek daha az beslemeye ve bir sopanın yardımıyla eğitmeye başladı. Başlarda hafifçe vuruyordu, ama Jeev'in inadını kıramadığını görünce, darbeler sertleşti.

Aradan bir hafta geçti, sonra bir hafta daha; Jeev'in bedenindeki yara izleri çoğaldı. Trampetin sesi beynini öyle inatla dövüyordu ki, sesi Mittal ortalarda yokken bi-

le duyuyordu. Geceleri dehşet içinde, zayıflamış bedeni buz gibi tere batmış bir halde uyanıyor ve davulun sesini duyuyordu: Boynundaki tasma kadar gerçek ve boğucuydu.

"Direnmekten vazgeç, küçük *bandar*," dedi Mittal bir gün. "Kabullenmeyi öğren." Sözcükler bir pusu delip geçer gibi beynine süzüldü ve Jeev başını kaldırıp baktı. Mittal'in uzattığı muzu yerken tirtir titriyordu; sonra bitkin bir halde uyuyakaldı.

Uyandığında, davulun sesi her zamanki gibi beyninde yankılanıyordu. Ama notalar eskisi kadar haşin değildi sanki. Daha önce hiç ayrımsamadığı bir uyumluluk notaları yumuşatmış, tizliğini almıştı. Bu altta yatan ezgi baştan beri var mıydı, diye sordu kendi kendine; öyleyse, nasıl olmuştu da fark edememişti?

Ses kesildi, Jeev başını kaldırıp baktı. Mittal onu süzüyordu; kolu havadaydı, elindeki kıpırtısız davulun çevresindeki taşlar hâlâ sağa sola dönmekteydi. Mittal gözlerini Jeev'den ayırmaksızın, davulu yavaş yavaş çevirmeye başladı. Ta-rap ta-rap yeniden başladı, Jeev eklem yerlerinin açıldığını hissetti. Omuzlarının kıpırdanmaya başladığını, ellerinin havada sallandığını, ayaklarının toprağın üzerinde kaydığını hissetti. Ritim bedenini, bir kuklanın ipleri gibi çekiştiriyordu.

Bir kez dans etmeye başlayınca, bu ona son derece doğal geldi. Şu ta-rap ta-rap'lar bedenindeki ilkel bir tepkiyi, beynindeki çok çok eski bir bilinci uyandırmıştı sanki. Trampet çaldıkça düşünceye yer yoktu, salt hareket vardı. Bu sesin büyüsüyle, bir zamanlar kim olduğunu da, ne olmak istediğini de unuttu.

Günler geçti, bedenindeki yara izleri sağaldı, birer birer yok oldu. Mittal ile birlikte yolculuk etmeye başladı; kentleri, köyleri dolaşıyor, nerede bir seyirci topluluğu bulsalar dans edip para topluyorlardı.

Bazen, bir tapınağın önünde dururlardı. Jeev'in gözüne, izleyenlerin arasında, birbirine sokulmuş duran bir rahip kümesi çarpardı. Alınlarındaki kutsal işaretlere ba-

kakalırdı. Brahmanlara özgü sicimleri, öğleden sonra güneşinde donuk donuk titreşirdi.

İşte o zaman, Jeev durur, dansı filan unuturdu – ta ki tasması hafifçe çekilinceye kadar.

Oynama emrini aldığı zaman bile, bir süre, gözlerini tapınağın ötesindeki gökyüzünden ayıramazdı. Sonra sesleri yeniden duymaya başlardı. Kuyruğu gevşer, ayakları kıpırdamaya başlardı. Kollarını kaldırır, parmaklarının arasından geçen esintiyi hissederdi. Seyirciler beğenilerini alkışlarla, ıslıklarla belirtirlerdi. Rahipler çevrelerini saran, yüzlerin oluşturduğu kurdeleye karışır, gözden yiterdi. Ve Jeev trampetten yükselen esritici sesin dışında her şeye kayıtsız, dans etmeyi sürdürürdü.

* * *

Vinod partiden iki gün sonra, istifa mektubunu yönetim kuruluna gönderdi. Müteahhitlerle bir türlü giderilemeyen sorunlardan bıkıp usanmıştı; adamlar şimdi yeni ve düzenli bir yöntem uyguluyor, ne zaman Bayan Bhagwati'den biraz daha para koparmak isteseler, işi yavaşlatıyorlardı. Proje, Vinod'un derneğe katılmasından yıllarca önce başlamıştı, görünüşe bakılırsa daha yıllarca da sürecekti; en kötüsü de, yönetim kurulunun bundan en küçük bir kuşku ya da kaygı duymamasıydı. Vinod'un kendisine ilişkin soruları da vardı: Bunu neden yapıyordu? Gecekondu halkı onun için ne ifade ediyordu? Onların duygularını paylaşıyor muydu, yoksa yalnızca zaman mı dolduruyordu? Bayan Bhagwati'nin yaptığı, Vinod'un ise oldukça resmi bir dille (ve ayrı bir mektupla), olumsuz yanıt verdiği öneri de, dernekten ayrılma kararını hızlandırmıştı.

Vinod evine döner dönmez, o bildik durgunlukla, tekdüzelikle yüz yüze geliverdi. İşte, duvarın dibindeki yatağı; onun üstünde, gözünü dikip baktığı tavan; masada, her gün çaldığı plak. Çekilmekle doğru mu yapmıştı? Bayan Bhagwati'nin önerisini ciddiye mi alsaydı? Bun-

dan sonrası için nasıl bir yaşam istiyordu?

Üniversitedeyken öğrendiği ama o zamandan beri hiç uygulamadığı tefekkür yoluyla içine bakmayı denedi. Yere bağdaş kurup oturdu, gözlerini yumdu ve *guru*'nun yıllar önce öğrettiği gibi, bütün dikkatini burun kemiğinde odakladı. *Om* hecesini gözünün önüne getirdi, titreşimlerin bedenine usulca yayılmasını bekledi. Ama az sonra, *om*'u yakalamanın o kadar da kolay olmayacağını anladı; hece zihninde oradan oraya özgürce uçuşuyor, üzerine tüneyeceği bir sürü düşünce filizi ve yumrusu buluyordu: Dharavi'yle, Bayan Bhagwati'yle, ama en çok da Vinod'un artık çoktan aştığını sandığı Şital'le ilgili düşünceler.

Sonunda, bütün gününü bu evde geçiremeyeceğini anladı. Sabahları yürüyerek Breach Candy'ye gitmeye, oradaki tahta sıralardan birine oturmaya başladı. O saatte şekerkamışı satan satıcılar ya da midillilere binen çocuklar olmuyordu. Orada hiç rahatsız edilmeden oturuyor, ayın uygun zamanıysa, gelgitin çekilişini izliyordu. Bütün kayalar ortaya çıktığı, su uzak bir yeşile döndüğü zaman kalkıyor, yine yürüyerek eve dönüyordu. Bazı günler değişiklik yapıp Chowpatty'ye gidiyordu ama oradaki sıralar rahatsızdı, ayrıca dümdüz uzayıp giden kumsal Breach Candy'deki kayalıklar kadar ilginç değildi.

Paan-walla ona kentin epeyce dışındaki Kandivili'de, kutsal bir adamın yönettiği bir *aşram*'dan[1] söz etmişti. Havanın dışarıda oturulamayacak kadar sıcak olduğu bir gün Vinod trenle oraya gitti. Vardığında, dulluğu simgeleyen beyaz sarilere bürünmüş, çıplak ayaklı birkaç kadının taksiden indiğini gördü. Peşlerine takıldı, açık kapıdan girdi, iki-üç bahçe geçti ve mango ağaçlarıyla sarılı, geniş bir villaya vardı. İçeride söylenen ilahinin sesi açık kapıdan dışarıya taşıyordu.

Kadınlar içeride toplanmış olan kalabalığın bir ucuna, yere oturdular. Vinod onların arkasına çökmek üzereyken, biri geldi, onu salonun erkeklere ayrılmış olan

[1] Hindistan'da tekke. (Çev.)

kısmına götürdü. Bir süre için ilahiye sığınabildiğine, göze batmadığına memnundu; çevresindeki insanlar ona dikkat etmeyecek kadar kaptırmışlardı kendilerini. İlahiye katılmadı, kısmen sözlerini bilmediği, daha çok da bu tür toplu ibadetlere alışık olmadığı için. *Bhajan*'ın tekdüze ritmiyle gevşemeye başlayınca, çocukken sıkça ziyaret ettiği Mahalakşmi'yi, annesiyle birlikte oturup dua okuduğu mermer zemini anımsadı. Sonra cemaat son şarkıya geçti; Vinod ansızın sözleri tanıdı ve kendini daha fazla tutamayıp ilahiye katıldı: *Om Jai Jagdiş Hare.*

Böylece her sabah, işe gidenler ortadan çekildikten sonra, trene atlayıp *aşram*'a gitmeye başladı. En arkada oturuyor, ötekilerle birlikte *bhajan* söylüyor, ama hiç kimseyle sohbet etmiyordu. Bazı öğleden sonraları verandada oturur, mango ağaçlarındaki papağanların kıvrık, kırmızı gagalarıyla henüz olgunlaşmamış meyvelere saldırışlarını seyrederdi. Bazı günler, *bhajanlar* bittikten sonra da villada kalır, aydınlatıcı konuşmaları dinlerdi. Bütün günü orada geçirdiği de oluyordu; ziyaretçilere sunulan ve mercimekle pilavdan oluşan yalın yemeği yedikten sonra trene binerdi.

Vinod *aşram*'a ilk geldiği günlerde, gazetelerde kutsal adamlar ve *gurular* hakkında yayınlanan, bunların kirli çamaşırlarını ortaya döken yazılardan oldukça kaygılıydı. Bir sürü şey okumuştu: insafsız bağış istekleri, telkin edilen, olmadık dinsel felsefeler, cemaate zorla dayatılan cinsel törenler, hatta toplu seks ayinleri. Ama Swamji denen kutsal adamın bu makalelerde çizilen tabloyla ilgisi olmadığını görünce, rahatladı. Swamji incecik kukla bacakların üzerine tünemiş, ufak tefek bir adamdı, uzun, kır bir sakalı ve beliyle göğsüne doladığı, safran rengi bir peştamalı vardı. Geniş, beyaz kürsüsünde, bir pastanın tepesine kondurulmuş, şekerden yapılma bir süsleme gibi otururken yaydığı genel hava, yetkin ya da saygın değil, gülünçtü.

Ancak Swamji konuştuğu zaman, sesinde kürsüden yayılan ve salonu inandırıcı bir tınıyla kaplayan, sakin

bir yetke yankılanırdı. Her vaazına insanın geçirdiği aşamalardan söz ederek başlardı.

"İnsan kendisi için ne kadar yaşayabilir?" diye sorardı dinleyicilerine. "Orman yasasının onu yönetmesine ne kadar izin verebilir? Hoşuna giden zevkleri yağmalamayı, arzunun dürtüklemeleriyle davranmayı, varsıllık umudunun kölesi, etin çağrısına göre devinen bir kukla olmayı ne kadar sürdürebilir?

"Öte yandan, bu aşamada kendini tıkabasa doyurması gerek, aksi halde bir sonraki aşamaya asla yükselemez. Bencil doyum havuzundan kana kana içmek zorunda; ta ki bir daha susamayacağından emin oluncaya kadar. Ta ki bedeninin ve bu bedenin bütün isteklerinin yalnızca *maya* olduğunu, yani içtiği havuzun suyundan ona bakan yansıdan daha gerçek olmadığını algılayıncaya kadar. Bunu anlamak bazen ömürler alır, ama bunun tek bir varoluşta, hatta yarım varoluşta gerçekleştiğini de gördüm."

Vinod, pürdikkat Swamji'yi dinleyenlere bakardı. Kendisi de orada bulunmaktan, kendini *aşram*'ın dinginliğine bırakmak, kalabalığa karışıp yitmekten hoşnuttu. Swamji'nin sözcüklerinin bazısını dinler, bazısını dinlemezdi. Bu iletiyi daha önce pek çok kez duymuştu: *maya*, yani bütün varoluşun özü olan, bütün yaşamları kapsayan, bitimsiz bir filme benzeyen yanılsama, ruhun çıkması gereken yolculuk; *maya*'nın bütün zincirlerinden kopup kişisel hazların, bencilliğin üstüne çıkmak ve bütün canlıların uğruna tekrar tekrar yaşadığı, öldüğü o son hedefe ulaşmak.

"Ve sonra, gün gelecek bütün bağlar kopacak, isteğe, açlığa, acıya ilişkin bellek silinecek; işte insanoğlu o zaman, ancak o zaman gerçek özgürlüğün ne olduğunu anlayacak."

Vinod insanların dünyaya sırt çevirmek için hâlâ ormana gidip gitmediğini merak ederdi. Swamji bunu ona da öğütler miydi acaba? Ama kürsüye gidip soracak cesareti bir türlü bulamazdı. Müminler Swamji'nin küçük,

kusursuz ayaklarına dokunmak için kuyruğa girince, Vinod yerinden ayrılmaz, göze çarpmamaya çalışırdı.

Bir gün Swamji onun yanına geldi, adını sordu. "Seni günlerdir böyle en arkada otururken görüyorum. Buraya ne için geldin?"

Swamji yakından, kır sakalına karşın, çok daha genç görünüyordu. Gözlerindeki keskinlik Vinod'u heyecanlandırmıştı; bu, sesindeki dinginliği yadsıyan ve Vinod'un zihnindeki en korunaklı dehlizleri bile saydamlaştıran bir keskinlikti.

"Ben yalnızca bir gözlemciyim," dedi Vinod. "Burası, evimden çok daha huzurlu." Sonra, Swamji'nin delici bakışlarının onu hâlâ sorguladığını görünce, ekledi: "Benim için kaygılanmanız gerekmez. Beni rahatsız eden bir şey yok, gerçekten, dolayısıyla tedavi edilmesi gereken bir şey de yok."

Swamji konuyu uzatmadı. "Adının anlamı hoşuma gitti. Mutluluk. Yarın daha yakınıma otur."

Vinod ertesi sabah kürsünün hemen önünde, boş bir yer bulup oturdu. Swamji vaazını bitirince onun yanına geldi. "Dün gece, yitirdiğin kişi için dua ettim," dedi, Vinod'a *peda*'sını uzatırken.

Vinod donup kalmıştı. "Doğaüstü sezgileriniz mi var?" diye sordu.

Swamji güldü. "Bu *aşram*'da tanrılar yoktur. Ben bir insanım, tıpkı senin gibi, ötekiler gibi. Ancak, senin yaşında birinin buraya bu kadar sık, üstelik böylesine üzgün, *vinod*'dan bu kadar yoksun gelmesi, gözümden kaçmadı, hepsi bu. Öte yandan, seni buraya getiren şeyin üzüntü değil öfke olduğunu düşünüyorum."

"Karım on yedi yıl önce öldü, Swamji. Onun için artık üzüldüğümü sanmıyorum, hele öfke duymadığım kesin."

"Üzgün değilsen, kızgın da değilsen, o zaman huzurlu olman gerekir. Huzurlu musun, peki? Buraya bu yüzden mi geliyorsun – kendinle barışık olduğun için mi?"

Vinod suskundu. Swamji başını salladı.

"Hayır, bu öfkedir... öyle derine gizlenmiş bir öfke ki, onu fark edemiyorsun. Karının elinden alınmasına duyduğun öfke. Seçmediğin bir yola zorla itilmenin öfkesi. Sana seçme şansı tanınmadığı için duyduğun öfke; çünkü bu şans tanınsaydı, içten içe, bunu değil daha kolay yolu seçeceğini biliyorsun, oğlum. Evet, bu acı dolu ama seni henüz görmediğin yüksekliklere çıkartan yolu seçmezdin.

"Bu yolu izlemekten başka seçeneği olmayanlara ne mutlu; ama kalkıp da kızgın olmadığını söyleme bana."

Vinod, Swamji'yi fazla küstah bulmuştu. Ayağa kalktı, oradan ayrıldı.

* * *

Swamji'nin söyledikleri Vinod'un aklından günlerce çıkmadı. Yüreğine, beynine baktı ama Swamji'nin oralarda gizlendiğini öne sürdüğü öfkeyi bulmadı. Adamın kutsallığı su götürmezdi, ama sonuçta bir insandı, herkesin duygularına seslenmesi, her zaman haklı çıkması nasıl beklenirdi ki?

Sonra bir sabah, yine aynı plağı dinlerken, bir şey oldu. Şarkının sözlerine artık katlanamadığını fark etti. Pikabın iğnesini kaldırdı, pikabı durdurdu ve plağı tablasından aldı. İki elinin baş ve işaretparmaklarıyla tuttu. Tehlikeli bir temastı; en küçük bir yanlış harekette plak düşebilir, yerdeki fayanslara çarpıp parçalanabilirdi. Vinod güçlü bir esintinin gelip işi görmesini diledi. Belki de plağı kendi eliyle kırmalı, odanın karşı ucuna fırlatmalıydı; belki de onu özgürlüğüne kavuşturacak, kurtaracak olan çözüm buydu – Şital'den kurtaracak olan.

Bu beklenmedik düşünce onu şaşırtmıştı... hâlâ Şital'den kurtulması gerektiği düşüncesi. Onu yitireli öyle uzun zaman olmuştu ki. Yas tuttuğu günlerden bu yana epeyce yol almış olması gerekirdi, öyle değil mi?

Vinod parmaklarını büktü, plağı öne arkaya çevirdi. Plağı böyle döndürür, düşüp düşmeyeceğini merak eder-

ken, içi yoğun bir heyecanla doldu. Plak düşmedi. Plağı bir daha çevirdi. Bir daha. Sonra bir daha. Plak düştü.

Ama kırılmadı. Yerde yuvarlandı, dev boyutlu bir madeni para gibi yalpalayarak ilerledi, etiketi üste gelecek biçimde durdu. Vinod eğildi, köpeğin gramofon borusunun içini görmeye çalıştığı, tanıdık, kırmızı etikete baktı.

Plağı aldı. Göründüğü kadarıyla, zarar görmemişti. Gömleğiyle plağın altını üstünü sildi, üfledi, sonra da döner tablanın üzerine yerleştirdi. Ses değişmemişti, sözcükler eskisi kadar duruydu. Ama şimdi, dinlediği her sözcükte, içinde bir şeyin kıpırdadığını hissediyordu: yön değiştiren bir rüzgârı ya da bir motordaki vites değişimini andıran, tuhaf, yabancı bir devinim. Daha önce etle duygunun bulunduğu, boş, ıssız bir kuyunun kapağı açılıyordu sanki. İçini öfke kapladı; algılayamadığı bir şeye yönelik, sabit, ısrarcı, yakıcı bir hiddet. İçinden avaz avaz haykırmak geldi, haykırdı da; defalarca haykırdı, sonunda, alt kattaki Celalleri telaşlandırmamak için, sustu.

Sonra öfkesi yatıştı, gramofonun yanındaki koltuğa yığıldı... *bu gece, bu ilk birleşme gecemiz* nakaratı son kez yinelendi ve şarkı sona erdi.

* * *

Vinod o gün, daha sonra Warden Yolu'nu indi, denize bakan yüksek, suskun binaları geçti. Breach Candy'ye gelmeyeli aylar olmuştu. Gelgitin çekilişini izlemenin onu yatıştıracağına inanıyordu. Ama oraya varınca, tahta sıraların sökülmüş olduğunu gördü; kaldırıma, yeni bir park inşaatının başladığını belirten bir levha çakılmıştı. Su uzaktan uzağa görünüyordu ama araya bir tel örgü çekilmişti.

Tam dönüp gitmek üzereyken, gözüne çitteki kapı ilişti – açıktı. Çevrede kimseler yoktu, bunun üzerine kapıdan geçti ve taşlara basarak denize doğru indi. Taşlar

kayalara dönüştü, Vinod kaygan yüzeylere, yosun yeşili birikintilere basarak ilerledi, suyun kıyısına ulaştı; şimdi dalgalar ayaklarının altında çağıldıyordu.

Vinod çömeldi, yüzünü denize doğru uzattı. Bir dalganın kıyıya çarpıp yüzüne su sıçratmasını bekledi. Kaç kez, diye düşündü, dudaklarındaki tuzu yalarken, Şital ile birlikte, kimbilir kaç kez...

Kayalara tırmandıkları, karanın ulaşılabilecek en uç noktasına ulaştıkları günü anımsadı. Şital başını onun omzuna yaslamış, sahildeki seyyar satıcıdan aldıkları kâğıt külahtaki kızarmış nohutları paylaşmışlardı. Külah boşalınca Şital kâğıdı düzeltmiş, katlayıp bir gemi yapmıştı. Vinod gemiyi suya bırakmış, dalgalara bata çıka uzaklaşışını seyretmişlerdi.

Vinod, Şital'in öğrettiği gibi gemi yapmayı hâlâ becerip beceremeyeceğini merak etti. Ceplerinde kâğıt arandı, içinde fatura bulunan, eski bir zarf buldu. Zarfın arkasında, kendisinin karaladığı bir alışveriş listesi vardı. Zarfı açıp bir gemi biçiminde katlamayı denedi ama çok kalındı, ayrıca nasıl yapılacağını unutmuştu. Zarfa yapıştırılmış olan pullara baktı (hepsi de oldukça renkliydi); bir kuş, bir kelebek, bir de balık.

Göz alabildiğine uzanan suya, ufukta hüzünle toplaşan bulutlara baktı. Ganj'ın kıyısında duran Dilip Kumar'ı, acıklı şarkısını söyleyen Mohammed Rafi'yi anımsadı. İçi ani bir duygusallıkla kabarıverdi. Yüzen, denize bıraktığı zaman batmayan bir şeye ihtiyacı vardı. Madem gemi olmuyordu, belki zarfın kendisi olurdu.

Vinod zarfı bir kayaya bastırdı, sürttü, kat yerlerini becerebildiğince düzeltmeye çalıştı. Bunu defalarca, zarfın yeterince düzleştiğine inanıncaya kadar yineledi. Sonra eğildi, kâğıdı suya bıraktı. Su hemen kâğıda tırmandı, rengini koyulaştırdı; Vinod denizin saldırdığı şey kendi derisiymiş gibi, ürperdi.

Zarfın olduğu yerde birkaç kez, yavaşça dönüşünü, sonra, geri çekilen bir dalgayla birlikte uzaklaşışını izledi. Sudan çıkmış bir kayaya çarpıp durdu; kâğıdın kaya-

ya bir değen, bir uzaklaşan kenarları öğleden sonra güneşini yansıtıyordu. Sonra önündeki engelden kurtuldu, döne döne açık denize doğru uzaklaştı.

Vinod gözünü dalgaların arasında bir görünüp bir yiten beyaz benekten ayıramıyordu. Kâğıdın arada bir, bir dalganın tepesinde kıyıya doğru sürüklendiği de oluyordu, ama daha çok, çekilen gelgitle birlikte uzaklaşıyordu. Vinod onu minicik bir lekeye dönüşünceye, Arap Denizi'nin yüzeyinde oynaşan, ışıldayan sayısız benekten ayırt edilemez oluncaya kadar izledi. Eve dönerken, dairesine çıkan basamakları tırmanırken, o gece yatağında yatarken, zarfın ufka doğru yaptığı yolculuk gözünün önünden hiç gitmedi. Su, pulların zamkını eritiyor, böylece resimlerdeki hayvanlar gökyüzüyle deniz arasındaki çizgiye ulaştıklarında, özgürlüklerine kavuşuyorlar. Zarf okyanuslardaki yolculuğunu sürdürürken, balık gönlünce yüzüyor, kuşla kelebek de özgürce uçuyor.

* * *

Zaman geçtikçe Vinod öfkesinin silindiğini gördü. İçini, daha önce hiç tatmadığı bir dinginlik kapladı. Swamji'ye ziyaret edip etmemeyi tarttı, ama üç yıl önce öyle ansızın çıkıp gitmişti ki, şimdi geri dönmeye utanıyordu. Ayrıca Swamji'nin inatla savunduğu şey, büyük bir olasılıkla gerçekleşmişti; dolayısıyla geri dönmenin bir anlamı kalmamıştı.

Vinod zihnini arıtmayı deneyince, bunu yapabildiğini gördü. Artık *om* hecesinde yoğunlaşabiliyor, onun simgelediği gücü hissedebiliyordu. Bu simgeden yayılan enerjinin içini doldurduğunu hissediyordu. Brahma'nın verdiği tek bir solukla, bütün evreni yarattığını görebiliyordu. Vişnu'nun her şeyi yaratılışla ölüm arasında nasıl bir incelikle dengelediğini anlayabiliyordu. Vişnu'nun varlığı sona ererken, beden yatışacaktı. Şiva'nın varlığı yükselmeye başlayınca da, hecenin uzayan tınısı Vinod'un içinde yankılanacaktı.

Gündüzleri, sokağa bakan balkonda oturuyordu. Bazen, boğanın çektiği karpuz arabasını görürdü. Şital'in karpuz-walla'ya balkondan nasıl ıslık çaldığını, beden dilini kullanarak adamla nasıl pazarlık ettiğini anımsardı. Çekişme olumlu sonuçlanmışsa, Vinod karpuzu almak için aşağıya koşardı. Sonra araba köşeyi döner, anılar da Vinod'un zihninden silinirdi.

Hava kararınca, *ganga*'nın getirdiği sebzeleri ve üç *çapati*'yi yerdi. Bazen, karnı doymazdı. O zaman, çay kutularının yanında duran teneke kutudan bir bisküvi alırdı. Balkonda durup bisküvisini ağır ağır yer, aşağıdaki trafiğin sesini dinlerdi.

Pazar günleri, yolun karşısındaki kilisedeki ayine gelen müminleri seyrederdi. Arada bir, gözüne kalabalığın arasında, Bay Asrani çarpardı. Bazı günler düğün olurdu; Vinod genç çiftlere bakardı, törenden sonra fotoğraf çektirmek için basamaklarda dururken nasıl da canlı, neşeli ve masum görünürlerdi.

Ama genellikle, tıpkı bu öğleden sonra yaptığı gibi, öylece oturup denizi duymaya çalışırdı. Henüz elli yaşında olmasına, yaşlı biri olmamasına karşın evden neredeyse hiç çıkmıyordu. Denizi aylardır, aşağıya inip Breach Candy'ye yürüdüğü günden beri görmemişti. Balkonda oturup oradaki kayaları gözünün önüne getirmeye çalışıyor, gelgit yükseldiğinde kıyıya vuran dalgaları, beyaz köpüklerin üstünde dönüp duran martıları anımsıyordu. Arada bir yüzüne düşen bir yağmur damlasının, bir dalgadan sıçrayan serpinti olduğunu, bir yerlerden onun adını seslenen (bugün olduğu gibi) sesin, koydan gelen rüzgârın hışırtısı olduğunu hayal ederdi. Sonra gözlerini kapar, suyun zihninden sızıp uzaklaşmasını beklerdi. Onun yerini, olanca dinginliğiyle o tek hecenin almasını beklerdi. Az sonra beynindeki hücrelerin bazısı yanmaya bazısı da kapanmaya, o tanıdık biçimi oluşturmaya başlardı; işte o zaman Vinod ölümlülüğün, maddi ve dayanıksız dünyanın sınırlarını aşar, onların üstüne çıkar, kendini titreşimlere bırakır, güzelim *om* hecesinin

uyumunda ve sonsuz yankısında yok olup giderdi.

* * *

Vinod Taneja'nın balkon demirini yakalamak başka şeydi, ona tutunup kendini yukarı çekmek başka şey. Bay Celal kendi kendine güç vermek için, eli sopalı güruhun kapıyı kırdığını ve yatak odasına daldığını hayal etti. Böyle balkonla parmaklık arasında asılı dururken, harika bir hedef oluşturuyordu; bedeninin her noktası gözler önündeydi. Tek bir umudu vardı, o da parmaklığı izleyerek yavaş yavaş ön tarafa doğru ilerlemek. Orada, Bay Taneja'nın balkon kafesini oluşturan demir çubuklara uzanabilirdi belki.

Bay Celal parmaklığın kıyısında, adım adım ilerlemeye başladı; twist dansı yapar gibi ayağını bir o yana bir bu yana çeviriyordu. Bedenine gereksindiği kıvraklığı verebilmek için baldırları titriyor, kalçaları sallanıyordu. Parmaklık boyunca dans edercesine ilerledi; bir partide fena halde kafayı bulup delicesine cesur bir gösteriye başlayan bir konuk gibi. Balkonun ön kısmına ulaşınca, soluk soluğa durdu, kendini minnetle rüzgâra bıraktı: ayaklar demir parmaklığa tünemiş, parmaklar üstteki balkonun zeminini kazıyor, beden gösterişli bir atlayışa hazırlanan bir dalgıç gibi ileri doğru bükülmüş.

Bu bir karar ânıydı. Yukarıdaki balkonun madeni kafesini göremiyordu ama orada olduğunu biliyordu. Yapması gereken tek şey, parmak uçlarında yükselip kafesi yakalamaktı. Yukarıya doğru gerilip demir çubukları yakalamaya çalışırken, derisi taşa sürtündü. Parmak uçlarının madene değdiğini hissetti. İşaretparmağını çubuklardan birine dolamayı başardı, ama hepsi bu kadar. Ne kadar zorlandıysa da, demiri şöyle güvenle kavramayı beceremedi.

Sonra, aklına bir şey geldi. İşaretparmağını dolayabildiyse, aynı şeyi daha uzun olan ortaparmağıyla da yapabilirdi pekâlâ. Sonra sıra, onunla aynı boyda olan yü-

zükparmağına gelirdi. Bay Celal yürüttüğü mantıktan aldığı şevkle, bir kez daha uzandı ve iki parmağını daha demir çubuğa geçirmekle kalmadı, başparmağıyla serçeparmağını da dolamayı başardı.

Şimdi, bir eliyle güzelce tutunduğuna göre, sıra öteki elindeydi. Bay Celal gözlerini yumdu, ağırlığını öne verdi, öteki elini demir çubuğa uzattı. İşe yaradı – gözlerini açınca, aşağıdaki avluya doğru sallanan ayaklarını gördü. Az önce asıldığı ağacın dalından sallanan bir idam mahkûmu gibi, diye düşündü hastalıklı bir alaycılıkla.

Kendini yukarı çekebilmek için son bir adım daha atması gerekiyordu. Bay Celal, sekizinci sınıftan beri şnav çekmemişti. O zaman da pek iyi sayılmazdı zaten; buluğ çağındaki bedenini kaldırmak için kendini zorladıkça, bedeni jimnastik salonunun zeminine çöküverirdi. Beden eğitimi öğretmeni Bay Kola salonda dolaşır, elindeki ince ağaç dalını, hareketleri beceremeyen öğrencilerin sırtına indirirdi. Bay Celal'in baldırlarında her dersten sonra kırmızı izler olurdu.

Babasının öğretmene gönderdiği, beden derslerinden bağışlanmasını rica eden notları anımsadı. Bay Kola bazı günler bu notları kabul eder, bazen de dersten kaytarmaya çalıştığı için Ahmet'e (ceza olarak) spor alanının çevresinde fazladan bir tur attırırdı. Bay Celal şimdi derslerden kaçtığına çok pişmandı; keşke Bay Kola elinde sopa burada olsaydı da, üst kata çıkması için onu dürtükleseydi.

Gözlerini ellerinin hizasına indirmeyi denedi. Ama bunu bile başaramadı. Bir kez daha Bay Taneja'ya seslendi, ama üst kat komşusu görünmedi. Bay Taneja'nın öteki, sokağa bakan balkonda oturmaktan hoşlandığını biliyordu. Aşağıdan yukarıya bakınca, onu pek çok kez orada, başını koltuğuna yaslamış, gözlerini yummuş, uykuya ya da düşünceye dalmış bir halde otururken görmüştü. Çığlıklarının üst kata ulaştığını ve komşusunu uyandırdığını hayal etti. Bay Taneja'nın elleri hemen yukarıda bir mucize gibi belirecek, uzanıp büyük bir güçle

onun ellerini kavrayacak, hiç zorlanmadan yukarı çekecek, onu kurtaracaktı. Polisi beklerken, belki birlikte Bay Taneja'nın balkonunda çay içerlerdi. Şundan bundan konuşurlar, Bay Celal bisküvisini kemirirken sözü, yaymaya çalıştığı iletisine getirirdi. Aldığı üstün eğitim ve geçmişi düşünülecek olursa, Bay Taneja'yı (evini basan, onun kanının peşine düşen, gözü dönmüş güruhtan) çok daha kolay inandıracağı kesindi.

Ama mucizevi eller görünmedi, Bay Celal'e uzanmadı. Üst balkona tırmanamadığına göre, acaba öteki seçeneği, yani aşağıya atlamayı denese miydi? Ama bunu yapmak için Bay Taneja'nın değil, kendi balkonunun demirlerinden sarkıyor olması gerekirdi, çünkü şu anda atladığı takdirde, bir kat daha yukarıdan düşmüş olacaktı. İyi ama, artık ayaklarını parmaklıktan çektiğine göre, geri dönüş için gereken manevraları nasıl yapacaktı? Bay Celal yeniden parmaklığa değdirmek için ayaklarını salladı ama ayaklarına değen tek şey, hava oldu.

Burada sıkışıp kalmıştı. Kapıyı kırıp içeri girmeleri ve onu burada, örümcek ağına yakalanmış bir böcek gibi bulmaları an meselesiydi. Belki onlara yalvarırdı. Sigarawalla'nın ötekilerden daha anlayışlı bir hali vardı; en iyisi doğruca ona seslenmekti belki de.

Arifa'ya ne olmuştu, peki? Karısını fazla hırpalamadıklarını, onu ele geçiremeyince acısını kadıncağızdan çıkarmamış olduklarını umuyordu. Daha önce, yatakta yan yana yatarken, kocasını nasıl da dikkatle dinlemişti. Bay Celal onu sonunda ikna ettiğini düşünmüş, kadının bu aşırı ilgisinin kuşkuculuktan, kurnazlıktan kaynaklandığını fark etmemişti. Arifa'nın onu böyle ilgiyle dinlemesinin nedeni, öyküsündeki yetersizlikleri, tutarsızlıkları bulmaktı. Bu rol değişimi Bay Celal'i hem şaşırtmış hem de duygulandırmıştı. Arifa, karısı, onu kendi silahıyla vurmayı öğreniyordu, demek?

Karısına çok çektirmişti. Ansızın derin bir suçluluk duydu – iyi bir koca olamamıştı. Ya da belki, *doğru* koca değildi. Arifa masumluğunu, saflığını takdir edecek biri-

siyle çok daha mutlu olurdu.

Peki, ya Salim? Onu da hayal kırıklığına uğratmış mıydı? Bir koca *ve* bir baba olarak yetersiz mi kalmıştı? Bay Celal orada, sallandığı yerde, babalığını sorgulamaya başladı. Baştan beri, oğluyla arasında bir mesafe hissetmiş, oğlunun yetiştirilme eyleminden uzak tutulduğu duygusuna kapılmıştı. Bu sürece neden daha çok katılmamıştı? Salim'in arkadaşlarının adlarını öğrenmek, onunla kriket ve futbol maçlarına gitmek, ev ödevlerine yardım etmek, bunca yılın geçip gitmesine göz yummamak? İlişkilerinin böylesine mesafeli olmasına neden izin vermişti? Suçu, kendi babasıyla arasındaki ilişkiye atabileceğinin farkındaydı. Yani şu geleneksel, Freudcu kuram – günümüz için biraz acımasız ama hâlâ geçerli. Yıllar boyunca daha pek çok kuram ortaya atılmış olmalıydı, ama insanı afallatacak kadar yeni bir şey var mıydı gerçekten? Hepsi de özgün düşüncenin inceltilmiş çeşitlemeleri değil miydi? Bay Celal bundan böyle her şeyi, her yönüyle ele almaya, en azından denemeye karar verdi.

Salim deyince, aklına şu *dupatta* bilmecesi geldi; ayrıca bu insanlar neden oğluyla Asranilerin kızı arasında illa da bir bağlantı kurmaya çalışıyorlardı ki?

Daha da şaşırtıcı olansa, onun, Ahmet'in bu işe bir biçimde bulaşmış olduğuna inanmalarıydı – tam olarak ne yaptığını ileri sürüyorlardı kuzum bunlar?

Bir serçe yaklaştı, saçına konmak istedi, Bay Celal onu kışkışlamak için içgüdüsel olarak başını salladı.

Bütün bunlar öyle üzücüydü ki. Oysa ortam biraz daha sakin olsaydı, hep birlikte oturup konuşabilir, her şeyi açıklayacak olan yanıtlara adım adım ilerleyebilirlerdi. En talihsiz gelişme de, elektrikçinin *Gita* konusundaki patlayışı olmuştu. Bay Celal kitabı anımsayabilmek için kendini zorladı. Birini öldürmenin olanaksız olduğunu söylemiyor muydu? Bir insanın ölmediğini, yalnızca bir başka yaşama ulaştığını, bunun ise daha önceki varoluşunda yaptığı iyi ve kötü şeylere bağlı olduğunu. Bu

savın kendi durumuna nasıl uygulanabileceğini merak etti. Evini basan çetenin onu öldürmek istediği açıktı. Buysa bir bakıma iyiydi, çünkü görünüşe bakılırsa şehitlik, kitleleri peşinden sürüklemenin en sağlam yoluydu. Aşağıya, ölümüne atlayabilir, sonra da geri dönerdi. Bu özverinin ona bir sonraki doğuşunda çok daha saygın bir konum sağlayacağına hiç kuşku yoktu. Ama ortada bir zaman sorunu vardı; o ruh göçünü sürdürür, başka yaşamlara yükselirken cemaatinin ilgisini kim canlı tutacaktı?

Serçe döndü, Bay Celal başını yeniden, kuşu korkutmak için daha şiddetli salladı.

Belki de yapması gereken buydu. Çete tarafından öldürülmeyi kabullenmek, böylece dürüstlüğünü kanıtlamak. Görünüşe bakılırsa bu konuda söyleyecek fazla sözü de yoktu zaten. Kapının sonunda ardına kadar açıldığını, delirmiş yüzlerin odaya daldığını hayal etti. "İşte, orada!" diyor *paan*-walla; kalabalık bir anda içeri akıyor, balkonu dolduruyor. Bay Celal ilk darbeyi savuşturmayı beceriyor, ama ikinci yumrukta iki kolu da gevşiyor. Bir an havada asılı kalıyor, başını kaldırıp son kez Bay Taneja'ya bakıyor. Sonra katlar gözünün önünden birer birer geçmeye başlıyor; o süzülürken Bayan Pathak ile Bayan Asrani ona el sallıyorlar; sonra sırtüstü avlunun zeminine çakıldığını hissediyor. İki kat yukarıdaki yüzler bulanıklaşmaya başlıyor, ama yine de, bu yüzleri kaplayan suçluluğu büyük bir doygunlukla görüyor.

Evet, uygulayacağı yöntem bu olmalıydı. Yapması gereken tek şey, dayanmak, onlar kapıyı kırıncaya kadar parmaklığı bırakmamaktı. Yaptıkları hatayı anlayınca, betona sırf onların iyiliği için yayılan kanı görünce, akılları başlarına gelecekti. Bay Celal artık var olmayacaktı ama iletisi bu insanların kulaklarında suçlarcasına yankılanacaktı. Sırf suçluluktan, kendilerini bu iletiye uymak zorunda hissedeceklerdi. Belki onun adına bir türbe yaptıracak, son nefesini verdiği yeri ölümsüzleştireceklerdi.

Bu düşünce Bay Celal'in moralini yükseltti. Niye bu kadar uzun sürdü, diye sordu kendi kendine. Haykırışlar, gümbürtüler duyuyordu ama yatak odasının kapısı hâlâ direniyordu. Ne biçim bir güruhtu bu böyle, basit bir sürgüyle bile başa çıkamıyordu?

Ansızın sağ elinin baş ve işaretparmaklarının arasında keskin bir sızı duydu, az kaldı elini çekiyordu. Yukarı bakınca, telaşla çırpınan kahverengi tüyler gördü. Serçeydi; kuyruğu üst balkonun çıkıntısından dışarı uzanmıştı. Neydi bu, gizli bir işbirliği mi (önce insanlar, şimdi de kuşlar); sırada çekirgelerin saldırısı mı vardı? Şu serçe onu gagalamaktan başka yapacak daha iyi bir şey bulamıyor muydu?

Tüyler havaya dikildi, Bay Celal kendini yeni bir ısırığa hazırladı. Bu kez acı ta kemiğine kadar işledi. Bay Celal bir çığlık attı – kuşu kaçırtmak için öfke dolu ve tiz bir çığlık. Ama serçe yerinden kıpırdamadı. Keşfini sürdürdü; boğum yerlerini gagalıyor, parmakları dürtüklüyor, deriye, etli kısımlara vahşice saldırıyordu; Bay Celal'in elinin üst kısmı, gagasıyla altüst edeceği bir hazine tarlasıydı sanki.

Bay Celal öfkeden gözü dönmüş bir halde uzandı, serçeyi yakaladı; kuş uçup gitmeden önce birkaç tüyünü koparmayı da başardı. Ama eli eski yerine dönerken demir parmaklığı ıskaladı, parmakları demiri kavrayamadı. Ansızın gökyüzünün olduğu yerde üst balkonun tabanı belirdi ve bir tüy yumağı yüzünü yaladı. Sonra, tek eliyle avlunun üstünde sallanırken, serçe onun alnının hemen dibine zafer dolu bir pike yaptı, ardından da uçup gitti.

Bay Celal sallanmayı kesmek, sabit durabilmek için kendini zorladı. Parmaklarına batan madeni ya da bileğine sürtünen, derisini kaldıran taş çıkıntıyı düşünmemeye çalıştı. Uzun zamandır oruç tutması iyi olmuştu, böylece ağırlığını daha iyi dengeleyebiliyordu. Daha fazla beklemesi de gerekmeyecekti zaten, her an kapıyı kırıp içeri dalabilirlerdi. Yazgısı, şu öfkeli kalabalığın eliyle şe-

hitliğe ermekti; dolayısıyla yapması gereken tek şey, o âna kadar tutunmaktı. Kendini bu balkonda, tek başına ve onların merhametine sığınmış bir durumda bulmasının nedeni de bu değil miydi? Öteki yatak odasındaki balkonu, aşağıda seslenebileceği insanların, hemen üstünde de Bay Taneja'nın bulunduğu balkonu değil de bunu seçmesinin? İman gücüyle dağların bile yerinden oynatıldığı söylenirdi; işte bu duyguyu tatmak şimdi ona da nasip oluyordu. İnancını yitirmediği sürece parmakları gevşemez, bedeni havada kalırdı.

Aslında olup bitenler öyle gülünçtü ki. Bu insanların ona saldırmasının nedeni, *Gita*'dan alınma bir hayal görmüş olmasıydı. *Onların* kutsal kitabından. Hangi sapkın mantık bu olayı günahkârlıkla bağdaştırabilirdi ki? Bay Celal tutunduğu parmaklıktan sallanırken, derin düşüncelere daldı. *Gita*'yı en son ne zaman okumuştu? On yıl önce? Daha önce? Yıllar önce okuduğu bir şeyin bilinçaltında gömülü kalması ve ansızın bir hayalle ortaya çıkması gerçekten şaşırtıcıydı.

Bay Celal sallanmayı kesti. Ne diyordu? O bir hayal değildi ki. Bir görüntü, Vişnu'dan gelen bir vahiydi. Kitabı okumuş olmasının bununla hiçbir ilgisi yoktu.

Yoksa var mıydı? Beyne giren bir şeyin sonsuza kadar orada kaldığı doğru değil miydi? Evet, belki uyuklardı ama yeniden canlanma olasılığı da her zaman vardı. Hiçbir dayanağı olmayan anılardan söz eden, sırf adını duyduğu, tek sözcüğünü bile öğrenmediği dilleri konuşan, bebekliğinde yaşanmış, çoktan unutulmuş olaylarla ilgili karabasanlar gören insanlar yok muydu? *Düşlerin Yorumu*'nu nasıl unuturdu? Beyninin gizli bir köşesine gizlenmiş, canlı bir sahnenin uygun zamanı, kendini göstereceği fırsatı sabırla beklemesi hiç de alışılmadık bir şey değildi.

Hayır, işte yine yanılıyordu. Bilinçaltından kopup yüzeye yükselen imgelerin hiçbiri, gördüğü şey kadar keskin, anlamlı olamazdı. Şu anda uyanık olmalı, eski benliğine dönmemeliydi. İnsan bir deneyimi, ne kadar

ısrarcı ya da çekici olursa olsun, parçalayıp bölebilirdi; yeter ki kuşku denen o yırtıcı av köpeklerinin tasmalarını çözebilsin. Bay Celal köpekleri bir kez daha serbest bırakmayacaktı, bu kez hayır. Deneyimleriyle, içinde tomurcuklandığını hissettiği inancın birleştiği bir buluşma noktasına gelmişti. Demir parmaklığı kavrayan elini gözeten, aşağıdaki avluya düşmesini engelleyen de aynı inançtı. Onun yaşamdaki alınyazısı buydu; bir lider, bir peygamber olmak. Kuşkuculuğunun bu yazgıyı bozmasına izin vermeyecekti.

Peki ama, akla yatkın bir yazgı mıydı bu? Başka bir yaşama kavuşma umuduyla, elindeki yaşamı feda etmek? Çılgınca bir oyun değil miydi bu? İnanmak, zihnini yeniliklere açık tutmak iyiydi kuşkusuz, ama bu tam anlamıyla delilik sayılmaz mıydı? Aklını mı kaçırmıştı yoksa? Bugüne kadar öğrendiği her şeyi bırakıp gitmeye, aldığı eğitimi, bunca birikimi yok saymaya neden bu kadar hevesliydi? Onu yalnızca düşüp ölünceye kadar destekleyen bir alınyazısına kim 'iyi' diyebilirdi ki? Böyle bir yazgıya bel bağlamaktansa yaşama dört elle sarılarak, topluma daha iyi hizmet etmiş olmaz mıydı?

Bay Celal elinin titremeye başladığını hissetti. Nedeni kuşkuydu, elbette; parmaklarını sinsice yağlıyor, kaymasına neden oluyordu. Görünüşe göre, çıkış yolu yoktu; avlu aşağıda her iki sonucu da (Bay Celal'in yazgısına boyun eğmesini ya da onu yok saymasını) sabırla bekliyordu. Birinci yolu seçerse, en azından şehitlik mertebesine erişir, aşağıdaki betona tebeşirle çizilmiş bir taslak olmazdı. Öte yandan, yapacağı seçimin artık hiçbir önemi kalmamıştı belki de? Belki çok ileri gitmiş, belki sallanıp duran beden yerçekiminin çekiciliğine karşı koyamayacak kadar yorulmuştu? Parmaklarının yavaşça çözüldüğünü hissetti. Demir parmaklıkla teması birer birer kestiler; Bay Celal kendini önce metale, ardından taşa, en sonunda da havaya tutunurken buldu.

Yatak odasının kapısı sonunda büyük bir çatırtıyla açıldı. Aynı anda Bay Celal bedeninin, ağaçtan düşen ol-

gun bir meyve kadar şehvetle, havada süzüldüğünü hissetti; zemin ise onu kucaklamak için şaşırtıcı bir hızla yükseliyordu.

* * *

Vişnu merdiveni, yaşamı boyunca nasıl tırmandıysa, yine öyle tırmanıyor. Ayağının altındaki taşı hissetmemesine karşın. Önce bir ayağını kaldırıyor, sonra ötekini; yerçekimi onun için hâlâ geçerliymiş gibi, basamakları teker teker çıkıyor. Bu, tanrı olmadan önce tırmanmam gereken son kat, diye düşünüyor, dolayısıyla eylemi bir insanmış gibi tamamlayacak; bu onun ölümlülüğünden kurtulma ayini, fiziksel varlığıyla vedalaşması.

Zirveye yaklaştıkça, beklentilerinin arttığını hissediyor. Orada ne bulacak? Teras kapısının ardında birtakım tanrılar mı var? Oraya toplanmış, basamakları tırmanmasını izliyor, aralarına katılışını kutlamak için onu mu bekliyorlar? Vişnu son basamağı da çıkınca, alkışladıklarını duyuyor. Tacını çıkartmış, koluna sürterek parlatan, Şiva mı? Tacı Vişnu'nun başına yerleştiren, sırtına dostça bir şaplak indiren, Brahma değil mi? Vişnu beline bir fil hortumunun dolandığını, onu sıkıca kavrayıp alkışlayan tanrıların üstüne kaldırdığını hissediyor; onu böyle havalandıran, Tanrı Ganeş. Kuyruklarını antenlere dolamış, dönüp duran bir sürü maymun var; Tanrı Hanuman onların ortasında, bir direkten ötekine atlıyor. Alkışları, gülüşleri bastıran şu ezgiye gelince; bu, bir yerlerde, tek başına flütünü çalan Krişna olabilir mi?

Bu şenliğe katılmayan tek bir tanrı var; Vişnu tepeden tırnağa kırmızı ve yeşile bürünmüş olan bu tanrının ötekilerden ayrı durduğunu görüyor. Tanrı onu selamlamak için başını vakarla sallıyor, elindeki asayı kaldırıyor, ama Vişnu onu tanımıyor.

Bu kadar yeter, diye düşünüyor, bu kadar tanrı yeter. Lakşmi'nin de burada, aralarında olduğuna hiç kuşku yok. Vişnu'nun gözleri kalabalığı coşkuyla, sabırsızlıkla

tanıyor. Onun Radha'sı, Ambika'sı, Rukmini'si nerede acaba? Ölümsüz aşkı, sonsuz yarısı; onu yaşatan, varlığıyla tamamlayan?

Kutsal bedenler birbirlerinden teker teker ayrılıyor ve Vişnu, Lakşmi'nin yüz hatlarının belirdiğini görüyor. Dağılan bulutların ardındaki ay gibi, bir yağmurdan sonraki yıldızlar gibi. Lakşmi ona doğru yürüyor; bedeni Ganj'ın suyuyla ıslanmış, göğsünde çiçek kolyeleri, teninden parfüm kokuları yayılıyor. Dört elini de uzatıyor: Vişnu bir mucizenin gerçekleştiğini, bu ellerin hepsini tutabildiğini görüyor.

Lakşmi onun parmaklarını sıvazlıyor; Vişnu bunu hissedebiliyor. Ama hayır, bu insanca bir hissetme biçimi değil, Vişnu artık o tür duygulardan yoksun; bu daha derin, daha engin bir dokunuş; ruhların, sanki etten kemikten yapılmış gibi, birbirlerini okşadıkları zaman tattıkları türden bir duygu bu. Tanrıça onun bedenini kendine doğru çekiyor; o güçlü duygu Vişnu'nun göğsüne, karnına, kasıklarına, kadına değen her yerine yayılıyor. Aralarında tomurcuklar patlıyor, meyveye dönüşüyor; tenlerinde süt derecikleri akıyor. Vişnu çevrelerindeki toprağın hardal tarlalarına dönüştüğünü görüyor; hardalların sarı başları güneşe doğru uzanıyor. Lakşmi dudaklarını onun dudaklarına değdiriyor: Vişnu ormanların özlü, pınarların şekerli tadını alıyor. Birlikte pek çok ruh göçü yaşadığı bu yüze bakıyor; o Lakşmi'nin bir parçası, Lakşmi de onun.

Bedeni onun bedenine giriyor. Bu beden, onu kucaklamak için açılan toprak sanki. Sürüklendiğini, Himalayalar'ın karlı yamaçlarına, tik ve çam koyaklarına, buz duruluğundaki suları Ganj'a doğru koşan ırmaklara götürüldüğünü hissediyor. İleri, içeri dalıyor, düşüncelerinin yerini güçlü duygulanımlar alıyor, duygu ve coşkuları birleşip tek bir enerji düğümüne dönüşüyor. Bedenlerinin arasında sıkışıp kalan, devinen, çıtırdayan enerji; bir telden iletilen elektrik gibi, kristale hapsedilmiş güneş ışınları gibi. Enerjinin onu daha da içeri çektiğini,

içeri kapattığını hissediyor; bedeni Lakşmi ile birleşiyor, bir oluyor; acı verecek kadar güçlü bir birleşme bu. Bir an, tanrıçanın yüzünü apaçık görebiliyor: Yarı gülümseyen dudaklar kapalı, çiy damlaları kapalı gözlerin kıyısını süslüyor. Sonra patlama geliyor, bedenleri yıldızlara fırlıyor; gökyüzünde hızla akan yıldızlar evrenin en uzak noktalarında toplaşıyor.

"Yaşadıkları her yaşamda," diyen annesinin sesini duyuyor, "girdikleri her *avatar*'da birbirlerini bulacak ve birleşecekler... tekrar, tekrar."

Vişnu hâlâ merdivende. Lakşmi'si yukarıda bir yerde onu, birlikte yanacakları ânı bekliyor, ama bu yalnızca Vişnu bir tanrıysa gerçekleşecek, bir insansa, asla.

Tanrı mı, insan mı? Tanrı mı, insan mı; bu soru, attığı her adımda beynini dövüyor. Aynı şeyi daha önce de defalarca yaşamadı mı? Peki ya, şu mucizevi yükselişi... sonuçta bir insan olduğu ortaya çıkarsa, sahip olduğu güçler nasıl açıklanacak?

Ansızın yanıt geliyor ve onu basamağın ortasında durduruveriyor. Ya ölüyorsa? Kazandığı bu yeni yetenekler yalnızca birer belirtiyse – ölümün belirtileri? Vişnu ölümsüzlüğe değil de hiçliğe doğru tırmanıyorsa? Karşısında döne döne yükselen basamaklar (öyle az kalmıştı ki, onları sayabiliyordu), onunla ölüm arasındaki son şeylerse? Tepeye ulaştığını, kapıyı açıp terasa çıktığını ve tek bir tanrı bile göremediğini hayal ediyor. Korkuluk duvarının önünde, tek başına duran, kırmızılı-yeşilli karaltının dışında, hepsi yok olmuş. Karaltı dönüyor, asasını ona doğru sallıyor. Aynı anda Vişnu onu tanıyor ve dehşete kapılıyor: Bu, Yama, Ölüm Tanrısı.

Vişnu terasa açılan kapıya bakıyor. Kapı hafif aralık; yoksa biri kapının arkasına sinmiş, onu mu dikizliyor? Bir an, geri dönüp dönmemeyi tartıyor; sahanlığına inse, bedenini geri istese, yaşam filmini geriye sarsa? Yoksa tırmanmayı sürdürmeli, teras kapısını açmalı, arkasındaki şey her neyse, onunla cesurca yüzleşmeli mi? Dönüp az önce çıktığı basamaklara bakıyor; basamaklar

eğilip bükülüyor, tuhaf bir biçimde çarpılıyorlar; gözlerinin önünde yan yatıyor, karanlığa doğru yuvarlanıyorlar. Çok yükseğe tırmandı, çok fazla çaba harcadı; bunun geri dönüşü yok artık.

Belki de yapması gereken şey, zihninin sendelemesine izin vermemek, düşüncelerini kendisine vaat edilen ölümsüzlükte odaklamak. Diyelim ki, kapının arkasında bekleyen şey, Yama; öyle olsa bile, Vişnu'nun kaybedecek neyi var ki? Şu andaki varoluşundan pek hoşnut da, ondan vazgeçmeye katlanamıyor mu, yani? Bu yaşam biçimi, başka hiçbir şeyle değiştiremeyeceği kadar doyurucu mu?

Tırmanmayı sürdürüyor. Attığı her adımda beyninde yankılanan 'tanrı mı insan mı, tanrı mı insan mı' sözcüklerini duymamak için kulaklarını tıkıyor. Onun yerine, annesinin sözlerine kulak veriyor:

"Bir gün, sevgili Vişnu'm Lakşmi'sini bulacak; işte o zaman Kartal Garuda görünecek, onları alıp Vaikuntha'ya uçuracak."

Gözünün önünde bir hayal beliriyor: Vişnu kapıyı açarken, Garuda gökyüzünde ışıl ışıl parlıyor. Garuda'nın başına çarpan güneş ışınları altın bir sıvı gibi püskürüyor, boynundan aşağıya süzülüyor, bir çağlayan gibi tüylerinden dökülüyor. İki kişilik, hafif bir gezinti arabası, kadife kordonlarla Garuda'nın sırtına tutturulmuş; Vişnu ile Lakşmi'yi işte bu arabayla götürecek.

Garuda başını Lakşmi'nin başına sürtüyor, sonra, arabaya binebilmesi için eğiliyor. Lakşmi arabadan Vişnu'ya el ediyor, Vişnu ona katılmak için terası koşarak geçiyor. Ama oraya varamadan, Yama'nın asası tarafından yolu kesiliyor.

"Bu kadar acele etme, dostum," diyor Yama, asasıyla Vişnu'yu dürtüklerken. Vişnu ona vuracak gibi yapıyor, sonra yana kaçıyor, ama Yama sanki her yerde.

"Dinlenme zamanı," diyor Yama; asayı Vişnu'nun yüzüne doğru sallıyor. Vişnu bir anda tüm çevikliğini yitirdiğini hissediyor.

"Uyu, dostum," diyor Yama, çok uzaklardan gelen bir sesle.

Vişnu uyanık kalması gerektiğini biliyor; Yama'ya boyun eğmemeli. Arabayı görmek için çevresine bakınıyor, ama Lakşmi ile Garuda çoktan çekip gitmiş. Annesi ne demişti? Onları nasıl geri getirebilir; Vaikuntha cennetine nasıl gidecek? Dikkatini bir kez daha annesinin sesinde topluyor, ama kadının sözcükleri eskisi gibi değil.

"Kaliyuga çağı sona ermek üzereyken, küçük Vişnu'm dinlenecek."

Duymak istediği ileti değil bu. Annesinin sesini yeniden ayarlamayı deniyor, ama aldığı sinyaller değişmiyor.

"Yılan Ananta denizden çıkacak, Vişnu'm başını onu sonsuz boğumlarına yaslayacak ve dinlenecek."

Vişnu öne doğru bir adım atıyor. Çevresindeki duvarların balık pullarıyla kaplandığı, bastığı taşın yumuşadığı, âdeta canlı bir bedene, ete dönüştüğü duygusuna kapılıyor. Merdivene bakıyor. Karşısındaki basamaklar, doğaüstü bir varlığın boğumları gibi, bir kabarıp bir alçalıyor.

"Vişnu gözlerini yumunca güneş batacak, denizler yatışacak."

Vişnu şahlanan basamakları aşmayı deniyor ama dengesini yitirip düşüyor. Üzerine hızla bir bitkinlik çöküyor.

"Zaman durunca, uyku Vişnu'mu sarıp sarmalayacak."

Eğilip bükülmeler kesildi, basamaklar usulca çözülmeye başladı. Altında hâlâ sürüp giden titremeler Vişnu'nun bedenini tatlı tatlı sallıyor. Vişnu dönüyor, yarı kapalı gözlerle, karşısında ürkütücü bir hayalet gibi yükselen kapıya bakıyor. Bedenini ona doğru sürüklemeye, kalan son üç-dört basamağı sürünerek de olsa, aşmaya çalışıyor.

"Yıllarca, yıllarca Ananta'nın üzerinde uyuyacak, bü-

tün gücünü yeniden toplayacak. Ancak zaman döngüsü yeniden başladığı zaman, gözlerini açacak."

Vişnu büyük uyku vaktinin geldiğini anlıyor. Neredeyse kapıya vardı; aralarında yalnızca iki basamak var. Hâlâ sürünebilirim, diye düşünüyor, kapının arkasını hâlâ görebilirim. Onu bekleyen bütün o güçlere sahip olabilmek için yapması gereken tek şey, eşiği geçmek. Ama öyle yorgun ki. Gözüne çarpan son şey, hemen karşısındaki bir çatlaktan fırlayan ve terasa çıkan son basamakta yavaş yavaş ilerleyen bir karınca. Sonra bütün sesler kesiliyor, ışıklar sönüyor; gözleri kapanırken, film başlamak üzere, diye düşünüyor.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

"Sonunda burada; artık izleyebilirsiniz!" diyor adam. "Yapımı yıllarca süren *Vişnu'nun Ölümü*." Çığırtkan, Metro Sineması'nın bilet gişesinin önündeki bir iskemlenin üzerine çıkmış; hemen yanında kocaman bir tabela var: 'Salon Dolu'. Filmi izlemeye gelenler her yeri doldurmuş. İleri bir tarihe yer ayırtmak isteyenler, bilet gişesinin önünde uzun bir kuyruk oluşturmuş; kuyruk ta Denizyolları'na kadar uzanıyor.

"*Vişnu'nun Ölümü*! *Bobby*'den daha iyi, *Şolay*'dan daha büyük; sakın kaçırmayın!" Karaborsacılar gizli gizli balkon bileti satıyor. Fiyat şimdiden yirmi beş rupiye fırladı bile. Birinde fazla bilet var; biletlere saldıranların arasında kavgalar çıkıyor.

"Vişnu rolünde Amibath Baççan, Padmini rolünde de Reşma. Mutlaka izleyin; *Vişnu'nun Ölümü*!"

Vişnu cebindeki biletleri çıkartıyor. Padmini nerede? Ona, saat altı buçukta burada olmasını söylemişti. Reklamları kaçıracaklar, oysa Vişnu reklamlara bayılıyor.

"Laxmikant Pyarelal'in müziğini dinleyin. Helen'in ölümcül dansını izleyin. Şarkı listelerinin bir numarası 'Ben Vişnu'yum, Evrenin Kralı'nı dinlerken parmaklarınızı şıklatın. Hemen girip seyredin ya da biletinizi şimdiden alın. *Vişnu'nun Ölümü*!"

Padmini kalabalığı yararak ilerliyor. Soluk soluğa. Vişnu kızın göğsündeki altın rengi kolyenin, kız soluk alıp verdikçe, bir kalkıp bir indiğini görüyor.

"Özür dilerim, geciktim." Padmini sanki tozlanmış gibi, giysisini eliyle süpürüyor. "Hey, amma kalabalık. Nasıl oldu da bilet bulabildin?"

Sinemanın girişine doğru ilerlerken, elini Vişnu'nun elinin üzerine koyuyor. "Sonunda, doğru dürüst bir sinemadayız," diyor.

Vişnu ona soğuk bir gazozla bir *samosa* alıyor. Kız önce gevrek kısmı ısırıyor, sonra patatesleri yiyor. "Ooh, bol baharatlı, nefis," diyor, bütün bir kırmızıbiberi ağzına atarken.

Film başlıyor, perdede Vişnu'nun annesi beliriyor. Vişnu ile ikisi, kulübelerindeler; annesi ona, bebek Krişna ile buluştuğu zaman oynayacakları oyunlarla ilgili bir şarkı söylüyor. Ansızın bir fırtına patlıyor, yıldırımlar, şimşekler çakıyor, yağmur kulübeyi dövmeye başlıyor. Kapı açılıyor, Vişnu'nun babası gök gürlemeleri arasında içeri giriyor. Bu rolde şu çapkın, kötü kalpli Pran var; gözleri kan çanağı, çenesindeki kaslar seğiriyor, dudakları ince, hain bir çizgi.

Padmini, "Anneciğim," diyor, Vişnu'ya iyice sokuluyor.

Sıra *Holi* sahnesine geldiğinde, Vişnu koluna sıkı sıkı yapışan parmakları hissediyor. Kendisini perdede şarkı söyleyip dans ederken izliyor; annesiyle *Holi* oynuyorlar. Perdeyi önce çeşitli renkler kaplıyor, sonra da *bhang* içen babasının yüzü. Padmini'nin bacakları Vişnu'nun bacaklarına yaslanıyor; Vişnu bu bacaklardaki hafif titremeyi hissedebiliyor.

Vişnu kolunu kızın koltuğuna doğru yavaşça, ensesine belli belirsiz dokunacak biçimde uzatıyor. Padmini kendini filme kaptırmış, fark etmiyor bile. Vişnu kolunu onun boynuna doluyor. Kızın yanağı, Vişnu'nun omzuna sürtünüyor. Kız *samosa*'sını yiyip bitirdi; boş, kâğıt külahı tutan parmakları, kucağında.

Kavita'yı yeni bir artist, Uşa Bahaduri oynuyor. Vişnu onu pek beğeniyor. Merdivendeki Divali şarkısı sırasında, Uşa elinde tuttuğu *fuljadi*'yle basamakları bir inip bir çıkarken, Vişnu da, tıpkı öteki izleyiciler gibi, el çırparak müziğe eşlik ediyor.

Sonra perdede, Padmini'yi oynayan Reşma beliriyor ve Padmini koltuğunda geriye yaslanıyor. "Bu rol için biraz kilo vermesi gerekirdi," diye burun büküyor. "Neyse, rol yeteneği epeyce gelişmiş; buna da şükür." Reşma bir sürü şarkı söylüyor, bu da Padmini'yi mutlu ediyor.

Arada Vişnu'ya kaygıyla soruyor: "Ne dersin, bana haksızlık yapmıyor, değil mi?" Vişnu, hayır, kesinlikle, diyerek kızı yatıştırıyor. "Bu rolle mutlaka bir ödül kazanacaktır, göreceksin," diyor.

Padmini ondan bir dondurma istiyor, bunun üzerine lobiye çıkıyorlar. Vişnu onu Reşma ile Amibath'ın kartondan kesilmiş resimlerinin önünde bırakıyor, ama portakallı bir frigoyla geri döndüğünde, kız orada değil. Padmini birkaç dakika sonra görünüyor; yüzü kıpkırmızı. "Gidip tuvalete baktım. İçerde İngiliz tarzı kapaklar olduğunu biliyor muydun?"

Padmini frigonun kâğıdını yırtıyor. "Hadi, gidip balkona bakalım," diyor. Vişnu onun peşinden merdiveni çıkıyor, balkona giriyorlar. Padmini önce aşağıya, perdeye doğru bakıyor, sonra da tepeye kadar çıkan koltuk sıralarına. "Burası ne kadar güzel," diyor. "Buradaki koltuklar çok daha pahalı olmalı." Frigosunu iştahla yalıyor.

Film yeniden başlıyor, Vişnu Kavita'nın içine düştüğü aşk üçgenine dalıp gidiyor. Kavita sahanlıkta yanına çömelip onunla vedalaşırken, Vişnu'nun gözleri doluyor. Ağladığını Padmini'ye göstermemeye çalışıyor.

Bir geriye dönüş sahnesinde, Padmini ile ikisi Bay Celal'in arabasıyla Marine Yolu'nda ilerliyorlar, yeni bir şarkı başlıyor. Asma Bahçeleri'ne gidiyorlar, arabadaki aşk sahnesi başlıyor. Vişnu perdede onu sıkı sıkı kucaklarken, Padmini dönüp ona bakıyor: "Vaaay!"

Öykü gelişiyor, Vişnu kendini basamakları çıkarken

görüyor. Keşke film, neye tırmandığımı daha iyi açıklasa, diye düşünüyor. Şu anda, o Tanrı Vişnu mu, yoksa sıradan biri mi? Tam teras kapısına varmıştı ki, Padmini yerinden fırlıyor, tuvalete gideceğini söylüyor. Vişnu onu durdurmak, doruk noktasına geldiklerini, filmin bitmek üzere olduğunu söylemek istiyor.

Teras kapısı açılıyor. Vişnu koltuğunda öne eğiliyor. Bu kısmı görmedi, neyle karşılaşacağını bilmiyor. Padmini'nin de burada olup izlemesini çok isterdi. Ama kızın koltuğu boş. Öteki yanındaki koltuğa bakıyor, o da boş. Çevresine bakınıyor; boş koltuklar, boş boş perdeye bakıyor.

Vişnu ayağa kalkıyor. Salonda ondan başka kimse yok. Işıldaktan yayılan ışık başına çarpıp kırılıyor, perdede ta aşağıya kadar uzanan bir leke oluşturuyor. Vişnu perdeye doğru yürüyor, gölgesi alçalıp küçülüyor, sonunda en dipte bir başparmak izi kadar kalıyor. Vişnu sahneye çıkan basamakları tırmanıyor. Film boş salona oynamayı sürdürüyor, seçilemeyen görüntüler karanlıkta peş peşe bir belirip bir yitiyor.

Vişnu sahnenin ortasına gidiyor, sonra yüzünü ışıldağa çeviriyor. Perde onu çevreleyen, tepesinde yükselen, dev boyutlu, aydınlık bir tarla. Koltukları görmeye çalışıyor ama ışıldaktan yayılan ışık çok güçlü. Vişnu koltukların yeniden dolacağından, Padmini ve öteki izleyicilerin yerlerine dönüp son selamını veren Vişnu'yu alkışlayacaklarından emin.

Gözlerini ışığın tam ortasına dikiyor. Bir an, perdenin genişlediğini, terasın üstündeki gökyüzüne doğru uzandığını hayal ediyor. Sonra, ışıldağın parlak, kör edici ışığı bu imgeyi dağıtıyor. Vişnu ışığı neyin bu kadar güçlendirdiğini merak ediyor. Ona baktığı zaman, neden yalnızca beyazlık görüyor? Giysilerinin üzerinde dans eden yeşiller, kırmızılar nerede? Eğilip bedenine bakıyor: Renge batmış. Kolları, elleri, bacakları parlak, ışıl ışıl. Parıltının derisine yayıldığını, etine işlediğini, kanına karışıp parmak uçlarına kadar aktığını hissediyor. Ve

Vişnu ışık saçmaya başlıyor. Boş koltukların tamamını aydınlatan, duvarları kör edici bir beyaza boyayan, perdeleri birer ışık seline dönüştüren bir parıltı bu. Vişnu baktıkça, bütün sinema akkor haline geliyor. Bir kez daha eğilip kendisine bakıyor, ama artık ışığın nerede bitip bedeninin nerede başladığını ayıramıyor.

* * *

Cennetin onu çarpan ilk yanı, beyazlığı oldu. Tavan beyaz, duvarlar beyaz, esintinin dalgalandırdığı perdeler beyazdı. Buysa mantıklıydı elbette – kırılmamış ışığın rengi beyaz değil miydi? Beyaz saflığın, bütünlüğün, bozulmamışlığın simgesiydi; eh, cennetin de aynen böyle olması gerekmiyor muydu zaten? İçeriye süzülen güneş ışığı bile her zamankinden daha beyaz görünüyordu; nedeni, cennetin güneşe daha yakın bir yerde bulunmasıydı herhalde.

Demek başardım, diye düşündü Bay Celal. Şehitlik mertebesine erişmiş, azizliğe ulaşmıştı. Aşağıda, yeryüzünde şu anda neler oluyordu acaba? Verdiği mesajın, bir başka deyişle Vişnu'nun çevresinde toplanmışlar mıydı? Yoksa hâlâ geride bıraktığı cesedinin başında oyalanıyor, körlüklerine lanet ediyor, bağışlanmak için yalvarıyor, onun yüzüne, ayaklarına, kutsal bedeninin herhangi bir noktasına dokunmaya mı çalışıyorlardı? Belki de sigarawalla, hatta *paan*-walla onun asasını alıp yeni lider olur, Bay Celal'in iletisini yayardı. Bay Celal ona acı çektiren herkesi bağışlamak zorunda olduğunu, yüreğinde en küçük bir kin kırıntısı bile barındırmaması gerektiğini hissediyordu. Artık cennette olduğuna göre, takınması gereken en uygun tavır buydu.

Doğru seçimi yaptığı için öyle ferahlamıştı ki. Her ne kadar tutunmayı başaramamış, tasarladığı gibi balkondan aşağıya *atılmamış* olsa da, elinden geleni yapmıştı. Önemli olan, tam o an, yani düşerken, beynine yalnızca doğru düşüncenin egemen olmasıydı.

Peki ama, gerçekten öyle mi olmuştu? Duraksamadığını, kuşkunun son anda beynini bulandırmadığını söyleyebilir miydi? Anımsamak öyle zordu ki. Şu anda, çevresi bu beyazlıkla, bu dinginlikle sarılıyken, işlerin tam anlamıyla yolunda gitmediğini kabullenmek hiç de kolay değildi doğrusu.

Kalkıp biraz dolaşsa, cenneti keşfetse miydi acaba? Yeryüzündeyken, cennete yüzde yüz inanmayı bir türlü başaramamış olsa da, insanların cennet hakkında anlattığı binlerce öykü dinlemişti. Şimdi bunların doğru olup olmadığını kendi gözleriyle görmek, ilginç olacaktı: inci kapılar, altın parmaklıklar, süt ırmakları; büyük bir olasılıkla hiçbiri yoktu. Öte yandan, cennet sakinlerinin oturup ekrandan yeryüzünü izleyebilecekleri bir televizyon odası, çok hoş olurdu doğrusu.

Doğrulup oturdu, derin bir soluk alıp taze cennet havasını içine çekti. Bu dezenfektan kokusu da neydi? Peki ya pencereden gelen sesler, korna sesi olabilir miydi? Şu bacaklarındaki alçılar da nereden çıkmıştı? Bay Celal'in gözüne ansızın, bir sürü uyumsuz nesne çarptı: üzeri kavanoz ve şişelerle dolu bir komodin, masanın üzerindeki tansiyon ölçüm aleti, kapının yanındaki lazımlık. Dışarıdaki koridorda ise bir belirip bir yiten, kayarcasına uzaklaşan, beyaz hayaletler; ilk başta ruh sandığı bu beyazlıklar, hemşirelerin önlükleri miydi yoksa?

"Nasılsınız?" Beyaz hayaletlerden biri içeri girdi, gelip nabzını tuttu. "Çok şanslıymışsınız... böyle atlayıp da bu kadar az kırıkla kurtulmak..."

Bay Celal konuşmayı becerebildi: "Neredeyim?"

"Bhatia Hastanesi'nde. Karınız üst katta."

"Karım mı?"

"Ellerinden geleni yapıyorlar." Hayaletin gözleri kısıldı, Bay Celal'in bocalamasına yol açan bir sertlikle ona dikildi. "Bildiğiniz gibi, biri onu çok kötü dövmüş."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"İç kanaması olabilir."

Hayalet onun ağzına bir hap soktu, eline bir bardak

su tutuşturdu. "Polis ifadenizi almak için bekliyor; doktorun sizi görmesinden sonra," dedi ve ani bir hışırtıyla kapıdan çıkıp gitti.

Bay Celal, elinde bardak, yatağında oturdu. Aşağıdaki caddeden bir kamyonun ısrarcı, cırtlak kornası geliyordu. Perdenin sökük kenar dikişini, pencere pervazındaki tozu, camdan görünen, bulutsuz gökyüzüne doğru duygusuzca dizilmiş olan binaları fark etti. Ölmemişti. Şehit olamamıştı. Burası cennet değildi. Hemşirenin söylediklerinden bir anlam çıkartmak için kendini zorladı. Bütün bu olup bitenlerin nedeni neydi? Bütün bunlar, onun arayış serüveninin bir sonucu muydu? Bunlar bir sınavın bir parçası, ondan beklenen bir kefaret, ödemesi gereken bir bedel miydi? İnanca tutturulmuş bir fiyat etiketi miydi?

Peki ama, Arifa? O ne yapmıştı da bir bedel ödemek zorunda kalıyordu? Karısına ne olacağını merak etti; kendisine gelince, polise ne söyleyecek, polis ona ne yapacaktı? Onlara Vişnu'dan söz etmeli miydi? Tanık olduğu görüntüden? İnancı, onları ikna etmesine yetecek kadar güçlü müydü? Ya da, kendini ikna edecek kadar?

İlaç ağzında erimeye başlayınca, Bay Celal diline yayılan acılığı hissetti. Tedavi dediğimiz şey, sonuçta bir inanç sorunu değil miydi? Doktorların tanı koymalarını, yazdıkları reçeteyle sizi sağlığınıza kavuşturacaklarına inanmalarını, ağzınızda eriyen hapın sizi öldürmeyeceğini, tam tersine iyileştireceğini düşünmenizi sağlayan şey, inanç değil miydi? Hastanelerin temeli inanç değil miydi? Yatakları taşıyan zeminler, zeminleri taşıyan duvarlar, duvarları oluşturan tuğla, harç ve beton? Yataklarında oturan, örtülerine, battaniyelerine yapışmış, ilaç bedenlerine hızla yayılırken ürperen, hapların neyi iyileştireceğini merak eden hastalar?

Bay Celal o gün, ikinci kez düştüğünü hissetti. Ama bu kez, düşüşüne son verecek bir avlu, onu tam altında açılan karanlık boşluktan ayıracak bir zemin yoktu.

* * *

İşte, büyüdüğü ev; şimdi yine oraya dönmek zorunda.

Eşiği geçerken, gözyaşlarını kim kurulayacak?

Kavita şarkının sözlerini anımsamaya çalıştı. Şarkıyı söyleyen, Nutan mıydı yoksa Meena Kumari mi? Film gözlerinin önündeydi; ölen kocasının evinden kovulan ve tek başına, doğduğu köye dönmeye zorlanan, genç dulu görebiliyordu.

Salim ölmemişti, elbette. Yalnızca uyuşamadıkları anlaşılmıştı. Kavita'nın bunu anlaması için, onunla bir gece geçirmesi yetmişti. Salim'in onu götürdüğü yere bakar mısınız: Victoria Terminali'nin bekleme salonu. Sabahın üçünde; üstelik Jhansi'ye kalkan ilk tren saat altıdayken. Kavita tıklım tıklım dolu bekleme salonunda rahat etmeye çalışırken, evden biraz daha geç çıkamaz mıydık, diye sormuştu. Hele şu ağlayan bebekler. Kavita annelerine bakmıştı; *burkha* giymiş, genç, Müslüman bir kadındı; Kavita onunla hemen hemen aynı yaşlarda olduğunu fark edince, ürperdi.

Peki ya, Jhansi? İki âşığın kaçacağı yer miydi, yani? *Jhansi*? Tek ünlü yanı, Jhansili Rani idi, buysa geçen yüzyıldaydı – yoksa ondan önceki mi? Bunca zamandır hayal ettiği, laf arasında Salim'e de yeterince hissettirdiği Kulu, Simla ya da Darjeeling dururken? Ama Salim uygun olmadığını öne sürerek bütün bu seçenekleri elinin tersiyle itmiş, Jhansi'de yakın bir arkadaşı olduğunu, onunla bir araba tamirhanesi kurabileceklerini söylemişti.

Kavita'nın içinden, ülkenin başka yerlerinde de insanlar araba kullanıyor, demek gelmişti. *Araba tamiri*, ha? Bütün o pislik, yağ ve kir – her akşam koklamak için sabırsızlandığı şey, bu muydu yani?

"Ama ben arabalara bayılırım," demişti Salim; bunun üzerine Kavita, arabaların Volta buzdolaplarından

daha büyük ve daha önemli makineler olduğunu düşünerek kendini avutmaya çalışmıştı.

Bhurka'lı kız bebeğini emzirmekte güçlük çekiyordu, çünkü kucağında uyuyan bir çocuk, eteğine yapışmış, ağlayan bir çocuk daha vardı. Umutsuzca Kavita'ya baktı; Kavita bakışlarını kaçırdı, gözlerini tren adlarının yazılı olduğu duyuru tabelasına dikti. Ama kız öne eğildi, Kavita'nın dizine dokundu, kendisi bebeği emzirirken, kucağında uyuyan çocuğu tutmasını rica etti; Kavita'nın kabul etmekten başka çaresi kalmamıştı. Zoraki bir gülümsemeyle uzandı, çocuğu beceriksizce kucakladı; umarım altı sıkıca bağlıdır, diye düşündü. Bir trenin ikinci sınıf vagonunda, *Jhansi*'ye, üstüne üstlük pis bir elbiseyle yolculuk etmek!

Bu arada, en büyük çocuk hâlâ ağlıyordu, annesi ona gidip teyzenin yanında durmasını söyledi. Kavita yüzünün kıpkırmızı kesildiğini hissetti. Daha önce hiç kimse ona böyle seslenmemişti. Karşı çıkmak istedi: Teşekkürler, ama *birinin* teyzesi olacak kadar yaşlanmadım henüz. Oğlan burnunu çeke çeke, bir elinin parmakları ağzında, geldi, Kavita'ya yaslandı; Kavita, çiş ve kusmuk kokularıyla bezeli, boğucu bir bebek kokusuyla sarıldığını hissetti. Oğlan elini ağzından çıkardı, kolunu Kavita'nın boynuna doladı; Kavita *dupatta*'sına damlayan salyaları düşünmemeye çalıştı.

"Sizi sevdi," dedi anne. "Bakın, ağlamayı da kesti. Hadi İcaz, teyzeye merhaba de." Meme emen bebek bir gurultu saldı. "Yeni evlisiniz, değil mi? Bir bebeği nasıl tutacağını çok yakında öğrenirsin, merak etme."

Kız gülümsedi, Kavita onun ön dişlerinden ikisinin kırık olduğunu gördü.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu kız.

"Jhansi," diye yanıtladı Kavita.

"Jhansi mi? Aa, biz de oraya gidiyoruz. Harika bir kenttir. Bombay kadar büyük ve gürültülü değildir, öyle büyük binaları, sinema sanayii filan yoktur. Çok daha sakindir.

"Ben burada doğdum, ama bu üçünü Jhansi'ye taşındıktan sonra doğurdum. Peş peşe, fırt fırt. Neyse, kendin de göreceksin ya." Kız kıkırdadı.

"Belki aynı kompartımanda gideriz, ne dersin? Kocam tek başıma yolculuk etmemden hoşlanmıyor."

Tam o sırada, Salim bilet gişesinden döndü. "Annelik de pek yakışmış," dedi, Kavita'nın kucağındaki bebeğe, yanına sokulmuş olan oğlana bakarak.

Önce teyzelik, şimdi de annelik. Bir gece için bu kadarı fazlaydı doğrusu. "Al, biraz da sen tut," dedi, çocukları Salim'e doğru iteklerken. "Benim tuvalete gitmem gerek."

Nasik'e kadar gittiler. Çocuklu kız onlarla aynı kompartımanda yer buldu; Kavita ise *önceden ayırtılmamış*, ikinci sınıf bir kompartımana sıkışıp kalma rezilliğine yol boyunca köpürdü durdu. Nasik'e varınca, Salim'e bir ültimatom çekti. Yola ya birinci sınıfta devam ederlerdi ya da hemen iner ve ilk trenle Bombay'a dönerdi.

"Ah, babacığının şımarttığı küçük yumurcağımız ne isterse o olur; yeter ki şımarık veledimiz kızmasın," dedi Salim.

"Ömrümün geri kalanını bir araba tamircisiyle geçireceğimi sanıyorsan, delirmişsin demektir!"

Kızın gözleri iri iri açıldı: "Kocanla böyle konuşma," dedi, öğüt verircesine.

"O benim kocam değil," diye yapıştırdı Kavita. Bu da kızı susturmaya yetti.

Kavita trenden inerken, Salim'in yumuşayacağını, peşinden geleceğini umdu. Trenin düdüğü öter, motoru çalışmaya başlarken, delikanlının kapıda görüneceğini, aşkı için kendini perona atacağını umdu. İşte o zaman, Salim'i bağışlamayı düşünebilirdi: Jhansi'den ve tamircilik işinden vazgeçme koşuluyla, elbette. Ama tren hareket etti, giderek hızlandı, vagonlar yıldırım hızıyla geçmeye başladı ve Kavita az önce oturdukları vagonu bile seçemedi. Bir an, bavulunu trende bıraktığını düşünüp paniğe kapıldı ama hemen ardından, yanında zaten bir

bavul bulunmadığını anımsadı. Sonra tren yoğun, siyah bir duman fışkırtarak bir tünele girdi, vagonlar birer birer gözden yitti; trenden geriye kalan tek iz, havada bıraktığı geniz yakan, keskin koku oldu.

İşte yine burada, oturduğu binadaydı. Buradan ayrılalı yalnızca on dört saat olduğuna inanamıyordu. Sorun şuydu: Yokluğunu ailesine nasıl açıklayacaktı?

Daha da önemlisi, kararını onlara nasıl bildirecekti? Ne Salim ne de *Pran* ile evleneceğini?

Hayır efendim; o bir film yıldızı olacaktı. Bir kadın kahraman. Gözalıcı bir kraliçe. Hiçbir erkek ona sahip olamayacak, yalnızca perdedeki görüntüsüne imrenmekle yetinecekti. *Stardust* ya da *Filmfare*'de okuduğu şu olağanüstü yaşamlardan birini sürecekti.

Birden, bir ses duydu: "Kavita *memsahib*. Sen misin?" Başını kaldırıp bakınca, dükkânının kapısında, ağzı bir karış açık ona bakan sigara-walla'yı gördü.

"Elbette benim. Kimi bekliyordun ki? Meena Kumari'yi mi?" dedi Kavita, merdivene doğru ilerlerken.

* * *

Polis müfettişi Bayan Asrani'yi süzdü.

"Şimdi, bütün gün burada olduğunuzu ama hiçbir şey duymadığınızı mı söylüyorsunuz?"

"Evet," dedi Bayan Asrani, aynı anda da ürktü, çünkü sesi istediğinden çok daha sert çıkmıştı. Burada önemli olan, en küçük bir gerginliği ele vermeden konuşabilmekti. "Evet," diye yineledi, daha sakin bir sesle. "Sabahtan beri televizyondaki kriket maçını izliyordum."

"Öyleyse, örneğin, Bayan Celal'in koma halinde hastaneye kaldırıldığından ya da Bay Celal'in avlunuza düşüp iki bacağını birden kırdığından haberiniz yok?" Müfettiş, 'avlunuza' sözcüğünü özellikle vurgulamıştı.

"Nasıllar, iyiler mi?" Bayan Asrani'nin sesinde şimdi bir komşuya yaraşan, tam kıvamında bir kaygı içeren bir

tını vardı.

"Bay Celal iyi, yaşayacak," dedi müfettiş. "Ama karısı... durumunun ne kadar ciddi olduğunu henüz bilmiyoruz."

"Korkunç bir şey." Bayan Asrani, Bayan Celal'e beslediği bütün o kötü duygular yüzünden suçluluk duyuyordu. Bütün bunlar şimdi bana geri dönüp uğursuzluk getirmez umarım, dedi içinden. Ben böyle olmasını istemedim, diye fısıldadı sessizce, şu anda onu dinleyen şey ya da kimseye. Ona kalırsa, şurada burada birkaç küçük sıyrık yeter de artardı.

"Kızınız nerede, Bayan Asrani?"

"Uyuyor. Neden?"

"Sizin kadar kriket hastası değil galiba?"

"O yalnızca belli oyuncuları izler."

"Onu uyandırabilir misiniz, lütfen?"

"Bu gerçekten gerekli mi? O daha bir çocuk."

"Anladığım kadarıyla, kendisi..." Müfettiş durup notlarını karıştırdı. "Evet, on sekiz buçuk yaşında. Pek çocuk sayılmaz, ne dersiniz?"

Bayan Asrani müfettişin not defterini, başka neler yazdığını görmeye çalıştı, ama adam sayfayı eliyle kapattı ve ona dik dik baktı.

"Gidip kızımı çağırayım."

Bayan Asrani kilidi açıp içeri girdiğinde, Kavita odasındaydı, yüzü kül gibiydi.

"Beni buraya hapsedemezsin! Ben artık bir yetişkinim. Seni müfettişe şikâyet edeceğim. Beni Pran'la zorla evlendiremezsiniz. Daha önce de söylediğim gibi, ben bir film yıldızı olmak istiyorum. Neden dinlemiyorsunuz? Neden istediğimi yapmama izin vermiyorsunuz?"

"Şimdi beni dinle, seni asi kız! Başın yeterince dertte zaten. Oğluyla kaçman yüzünden, Bay Celal Bayan Celal'i öldürmeye çalıştı. Sonra da intihar etmeye kalkıştı. Az kaldı başarıyordu. Bütün bunların nedeni *sensin*! Bu dikbaşlılığınla şimdi kimi öldüreceksin, annenle babanı mı, ha?"

Kavita hıçkırmaya başladı.

"Şimdi beni dinle. Kendini hapiste bulmak istemiyorsan, dinle. Bir daha el yüzüne çıkmak istiyorsan, dinle. Müfettişe dün gece burada olduğunu söyleyeceksin. *Bütün* gece. Sigara-walla ile *paan*-walla da aynı şeyi söylediler zaten. Rezaletin yayılmaması için ellerinden geleni yapıyorlar. Sırf *bizim* iyiliğimiz için. *Senin* iyiliğin için. Ayrıca, unutma, Celal ailesiyle ilgili hiçbir şey bilmiyorsun. Anladın mı?"

"Ama burada *değildim* ki. Salim'leydim. Geri dönünce, ona sordukları zaman, o da aynen böyle söyleyecek. Başımız belaya girer, polis gelip bizi tutuklar."

"Ne yani, bütün binayı tutuklayacaklar mı? Hepimiz aynı şeyi söylediğimiz sürece, Salim-malimin sözünü kim takar? Kime inanırlar, sence?"

"Ama gerçek er geç ortaya çıkar."

"Hangi gerçek? Söyledim ya, gerçek senin bu evden hiç ayrılmamış olman. Başkaca hiçbir şeyden haberin yok, tamam mı? Şimdi kafana iyice sok, bir daha insan içine çıkmak istiyorsan, dediğimi yapacaksın. Gecenin bir vakti, alıp başını Tanrı bilir nerelere gittiğin duyulsun mu, yani?" Bayan Asrani durdu, kendini toparladı. Derin bir soluk aldı.

"Müfettişe uyuduğunu söyledim." Uzandı, Kavita'nın gözyaşlarını sildi. "Yeni uyanmış gibi görünmeye çalış, ağladığını belli etme."

Bayan Asrani kızıyla birlikte kapıya dönünce, müfettişi Pathakların dairesinin kapısında, Bayan Pathak'ı sorguya çekerken buldu. Ne büyük bir rastlantı ki, Bayan Pathak da sabahtan beri kriket maçı izlemekteydi.

"Peki, ya kocanız?" diye sordu müfettiş.

"Ah, o tam bir kriket hastasıdır," dedi Bayan Pathak, sırtında ev giysisi olmasına karşın, gözetleme deliğinden müfettişi görünce, aceleyle boynuna geçirdiği kolyesiyle oynayarak. "Maç başladıktan sonra, evden hiç çıkmadı, inanmayacaksınız ama, sigara-walla'ya bile inmedi. Dolayısıyla, olup bitenden haberimiz yok. Onu ekranın

karşısından ayırmak olanaksızdır, bazı pazar günleri tapınağa gitmeyi bile savsaklar. Kriket Tanrı'dan önce geliyor, sanırım." Bayan Pathak omuzlarını çaresizce kaldırdı, hiç gülümsemeyen müfettişe baktı.

"Çağırmamı ister misiniz?"

"Hayır, gerek yok."

Müfettiş, Kavita'ya döndü. "Peki ya siz, genç bayan, siz de mi kriket izliyordunuz?"

İşte, tam sırasıydı. *Rol yapmak* için beklediği fırsattı bu. Annesine doğal, doğuştan oyuncu olduğunu kanıtlayacak, onu bu çağrıya koşmaktan alıkoymakla büyük bir hata yaptıklarını gösterecekti.

Kavita esnedi. Boynunu sağa sola kıvırdı, kirpiklerini uyuşuk uyuşuk ovuşturdu. "Uyuyordum," dedi, parmaklarını saçlarından geçirip bir kez daha esneyerek ve Yeni Uyanmış Biri'nin kusursuz bir resmini çizerek.

"Uykuya doyamadınız galiba, bayan? Yoksa dün gece çok mu meşguldünüz?"

"Yo, evdeydim. Nereye gidebilirim ki?"

"Bay Celal *dupatta*'nızı dün gece sahanlıkta gördüğünü söylüyor."

Şimdi sıra Şok Geçiren Biri rolündeydi. Kavita'nın gözleri hayretle açıldı, bir çift *anna*[1] kadar irileşti. Ağzında, şaşkınlıkla dehşeti aynı anda yansıtan, kusursuz bir gedik açıldı. İki yana umutsuzca sarkıttığı elleri kederle çırpındı.

"Neden böyle bir şey söyledi ki?"

"Bu kadar da değil," dedi müfettiş, önce Kavita'yı, ardından Bayan Asrani'yi, son olarak da Bayan Pathak'ı sertçe süzerek. Bay Celal'den dinlediği öyküyü işte tam bu âna saklıyordu. "Bay Celal ayrıca sigara-walla, *paan*-walla ve elektrikçinin de aralarında bulunduğu bir çetenin, *sizin* yerinizi öğrenmek için evini bastığını söylüyor. Bir *lathi* ile karısının kafasına vurmuşlar, sonra da onu balkondan aşağı atmışlar."

Kavita tam kendini bir sonraki sahneye hazırlıyordu

[1] Hindistan'da bir rupinin on altıda biri değerinde, madeni para. (Çev.)

ki, annesi araya girdi. "Görüyor musunuz? Ne yalanlar attıklarını görüyor musunuz? Oğullarının, ilk gördüğü günden beri kızımın peşinden koşması yetmezmiş gibi, şimdi de bir sürü masal uyduruyorlar. Soruyorum, müfettiş, buna haksızlık denmez de ne denir? Zavallı kızımın adını lekelemek, onu bu çirkefe bulaştırmak, hak mı yani?"

Müfettişin suskunluğundan cesaret alan Bayan Asrani sözünü sürdürdü:

"Bu adam her gün daha da kötüye gitti ve hiç kimse kılını bile kıpırdatmadı. Karısına kaç defa, 'Onu bir hastaneye yatırın, yoksa bir şeyler yapacak,' dedim ama dinleyen kim? Şimdi olanlar oldu, onlar da suçu başkalarına atmaya çalışıyor. Hepimizi nasıl da bulaştırmaya çalıştıklarını görüyor musunuz? Zavallı sigara-walla ile *paan*-walla'ya gelince... Bayan Celal'in çığlıklarına koşmasalardı, zorla içeri girmeselerdi, kadıncağızın işini bitirecekti."

Kavita bir şey söylemeye yeltendi, ama annesi sözünü henüz bitirmemişti. "Şu anda istediğim tek şey, kızımın adının bu işe karıştırılmaması. Tam da bir evlenme teklifi almışken, şu olanlara bakın. Kızınız var mı, müfettiş *sahib*? Varsa, adlarının nasıl bir anda lekelenebileceğini iyi bilirsiniz."

Müfettiş evli olmadığını söyledi. Bayan Asrani'nin söylediği her şeyi not defterine yazmıştı. "Peki ya siz, Bayan Pathak? Siz de Bay Celal'in delirdiğini mi düşünüyorsunuz?"

"Bu sabah *ganga* bizi uyandırdı. Aşağıya gelmemizi istedi. Bay Celal oradaydı. Vişnu'nun yanına kıvrılmış, uyuyordu, aklınız alıyor mu? Bütün geceyi evinde değil, orada geçirdiği belliydi. Uyanınca, Vişnu'nun yeryüzüne inen, gerçek Tanrı Vişnu olduğunu, ona tapınmamız gerektiğini ileri sürdü. Sonra, bana sarkıntılık edecekmiş gibi, koluma yapıştı. Hem de kocamın gözünün önünde. Bu delilik değilse, nedir peki?"

"Şu Vişnu denen adam – sahanlıkta yatan ölüyü mü

kastediyorsunuz?"

"Ölü mü?"

"Bir araba gönderip almaları için morga telsizle haber verdik. Öleli ne kadar olmuştur dersiniz?"

"Dün yaşıyordu...." diye kekeledi Bayan Asrani.

"Bugün, aşağıya Bay Celal'i görmeye indiğimizde de, yanılmıyorsam sağdı," dedi Bayan Pathak. "Gerçi nabzını kontrol etmedim, ama..."

Bayan Asrani kızına sordu: "Dün akşam, eve döndüğümüzde... henüz sağdı, öyle değil mi?"

Kavita karşılık vermedi. Olmuştu, demek? Kavita'nın korktuğu olmuş, Vişnu ölmüştü. Üzülmek, ağlamak istiyordu, ama gözleri neden böyle kuruyuvermişti ki?

"Onu iyi tanır mıydınız?" diye sordu müfettiş.

"Hem de çok iyi." Bayan Asrani başını üzgün üzgün salladı. "Ona her sabah çay verirdim. Ailem ona çok yakındı, gerçekten, işin aslı, Kavita onunla oynayarak büyüdü. Onu çok özleyeceğiz, çok. Hatta..."

"Doğruyu söylemek gerekirse, biz onu çok daha iyi tanırdık," diye araya girdi Bayan Pathak. "Onu her gün *çapati*'yle beslerdim. Aileden biri gibiydi. Kendi aileme pişirdiğim her şeyden ona da verirdim."

"Evet, evet de, üç gün sonra. *Çapati*'ler kaya kadar sertleştikten sonra. İşin aslı, müfettiş, bir doktora otopsi yaptırsanız, hastalanmasına da onların neden olduğunu söyleyecektir... midesine yapışıp kalmış, kocaman, taş gibi, sindirilmemiş bir *çapati* bulacağından eminim."

"Özür dilerim ama *biz* bir doktor getirdik. Parasını da ödedik. Bilmenizi istedim de. Şimdi sırf müfettişe şirin görünmek için kimse kalkıp Vişnu'ya şöyle yakın olduğunu, onu böyle sevdiğini iddia etmesin."

"Seni yalancı! Kocanın illa çağıracağım diye tutturduğu cankurtaran-walla'nın parasının yarısını biz vermedik mi? Ona yüz rupiden fazla verdik, üstelik ne için, ha ne için?"

Müfettiş elini kaldırdı. "En yakın akrabasının kim olduğunu biliyor musunuz?"

"Belki *ganga* biliyordur. Yarın sabah gelince sorabiliriz."

"Ona karakola gelmesini söyleyin," dedi müfettiş. Sonra, sordu: "Evet, verebileceğiniz başka bir bilgi var mı?"

Kimse bir şey demeyince, defterindeki notları inceledi. "Burada Bay Celal'in anlattıklarıyla çelişen pek çok nokta var," dedi, yüzünde düşünceli bir anlamla. "Buysa çok önemli olabilir," dedikten sonra, bir an durdu, herkesi tek tek süzdü, sonra ekledi: "Karısı ölürse."

Not defterini bir çarpışta kapadı; araya sıkışan bir böceği öldürmek ister gibi. "Pekâlâ, ifadelerinizin tamamı kaydedildi; yarına kadar daktiloya çektiririm, imzalarsınız." Not defterinin çevresine bir lastik geçirdi. "Oğlunuzu da bulacağız, elbette; bakalım verebileceği önemli bir bilgi var mı?" Defteri gömleğinin cebine soktu. "Şimdi, başka bir şey kalmadığına göre..."

"Durun," dedi Kavita. "Eklemem gereken bir şey var. Vişnu hakkında." Sıra, Acı Çeken Kadın sahnesindeydi. Oyunculuğunu kanıtlamak için bir başka fırsat. Ama önce, birkaç damla gözyaşı akıtmak zorundaydı, zavallı Vişnu için bu kadarcık bir şey yapabilirdi. "Ben küçükken..." diye başladı, oynadıkları oyunları anımsamaya çalışarak.

Yüzündeki dehşet ifadesinden kurtulmayı başaran annesi, ona diktiği gözlerini uyarırcasına ayırdı. Kavita onu görmezden geldi.

"Ben küçükken..." diye başladı yeniden; müfettiş tükenmezkalemini dudağına bastırdı, ciddi bir yüzle ona baktı. Çatapatların, *fuljadi*'lerin imgesini gözünün önünde canlandırmak neden bu kadar güçtü?

"Ben küçükken..." Üçüncü kez söz başladı ve bu sefer hissetti. Gözünün kıyısında toplanmaya başlayan nemi. Büyüyor, birleşiyor, sallanıyor ve sonunda, kirpikleri onu artık taşıyamadığı zaman, yuvarlanıyor. Göz çukurundan kopup düşüyor, yanağına doğru süzülüyor, yüzünün dolgun yüzeyinde yuvarlanıyor; bir elmanın kabu-

ğundan kayan buğu damlaları, sabah çiyinin oluşturduğu bir derecik gibi. Her damla gençliğinin ışıltısıyla pırıl pırıl, her damla bir hüzün çekirdeğinin çevresinde oluşmuş bir inci tanesi.

Kavita yüzünü annesine, Bayan Pathak'a, müfettişe doğru kaldırdı; sahanlığa vuran güneş ışığının, enerjisiyle yanaklarını ışıldattığını, ılık soluğuyla yüzünü okşadığını hissetti.

ON ALTINCI BÖLÜM

Işığın ardından karanlık geliyor. Biri flüt çalıyor. Sesi öyle tatlı ki, Vişnu ağlamak istiyor. Ses ipliklerini izleyerek ilerliyor; notalar karanlıkta ona bir halat gibi yol gösteriyorlar.

Ağaçları görmeden önce hissediyor. İnce sürgünler yüzüne sürtünüyor, dökülmüş yapraklar ayaklarının altında hışırdıyor. Üstteki dallar, yürürken başının tepesine dokunuyor; onu kutsamak için aşağıya uzanan, görünmeyen, dev boyutlu eller gibi.

Karanlık hafifçe aralanıyor, Vişnu bir ormanı kaplayan pusu görüyor. Yavaş yavaş bu pus da dağılıyor, ağaçlar olanca yeşilliği ve görkemiyle ortaya çıkıyor.

Ağaçların arasında, oğlanı görüyor. Geride bir çayır uzanıyor, en önde bir kulübe var, arkadaki çayırda inekler otluyor. Oğlan bir ağacın arkasına gizlenmiş, süt çalkalayan bir kadını izliyor. Vişnu arkasından yaklaşınca, oğlan ona dönüyor.

Parmağını dudağına götürüyor, "Şişşt!" diye fısıldıyor; Vişnu onun ten renginin hafif maviye çaldığını görüyor. Sessizce oğlana sokuluyor, birlikte kadını seyrediyorlar. Kadın yayığa tutturulmuş ipi çekerken şarkı söylüyor; ipi önce sol sonra sağ eliyle, söylediği ezgiye uyan bir ritimle çekiyor.

Oğlan Vişnu'ya bakıyor. "Hazır mısın?" diye soruyor. Vişnu'nun yanıt vermesine kalmadan, uzaklaşıyor, kadına doğru koşuyor. Bir atılışta kadına ulaşıyor, onu yayığın üzerine deviriyor. Süt otlara dökülüyor; yeşilin üzerine yayılan, beyaz bir örtü. Süt ayaklarına sıçrayınca, kadın bir çığlık atıyor. Oğlan elini yayığa daldırıyor, sonra da geldiği hızla ağaçların arasına kaçıyor.

"Seni Yaşoda'ya söyleyeyim de gör!" diye bağırıyor kadın onun arkasından.

Vişnu oğlanın avucunda beyaz, kaymaksı bir şey görüyor. Oğlan avucunu ona doğru uzatıyor, Vişnu eğilip bakıyor ama kıpırdamıyor.

"İster misin?" diye soruyor oğlan; bir parmağını avucunda gezdirip sonra da yalıyor. Vişnu da aynısını yapıyor – bu, tereyağı. Ama öyle kaygan ve yoğun bir yağ ki, daha önce tattıklarına hiç benzemiyor. Tereyağı parmak parmak yiyorlar, sonra oğlan avucunu yalayıp temizliyor.

"Benimle ormanda oynamak ister misin?" diye soruyor oğlan. Hoplayıp zıplayarak ağaçların arasına dalıyor. Vişnu bir an onun arkasından bakıyor, sonra peşinden koşuyor.

* * *

Vişnu oğlanla oynadığı onca oyundan yorgun düşmüş, epeydir ormanda uyuyor. Bir ezgi onu uyandırıyor – yine o flütün sesi, yine hüzün verici. Doğrulup kalkıyor, sesin peşine takılıyor; müzik onu ormanın derinliklerine çekiyor.

Bir açıklığa geliyor. Mavi derili oğlan orada; gözleri kapalı, bir dizini büküp yere dayamış; bir ayağının ucu ötekinin topuğuna değiyor. Flütü çalan o; yüzünde kendinden geçmiş, esrik bir anlam; öyle güçlü bir anlam ki, Vişnu onun acı çekip çekmediğini merak ediyor.

Oğlanın yanında duruyor, flütü dinliyor. Notalar bir süre devam ediyor, sonra duruyor. Oğlan gözlerini açıyor.

"Kimsin sen?" diye soruyor Vişnu, ama oğlan yanıt-

lamıyor.

"Krişna mısın?"

Oğlan gülümsüyor. "Kim olduğumu biliyorsun," diyor.

Sonra flütü kaldırıyor. "Yorgunsundur. Bu gece sırf senin için çalacağım. Bu gece dinlenebilirsin." Flütü ağzına götürüyor.

Vişnu soruyor: "Peki ya yarın?"

"Yarın, geri dönüyorsun," diyor oğlan ve Vişnu müziğin yeniden başladığını duyuyor.